

<u>INNLEDNING</u>	1
<u>OPPGAVENS GANG</u>	2
<u>KAPITTEL 1 METODEBRUK OG FREMGANGSMÅTE</u>	5
<u>1.1 VALG AV PERSPEKTIV OG METODE</u>	5
<u>1.2 Å BLI BEDRE KJENT MED TEMAET</u>	10
<u>1.3 VALG AV KONTAKTARENA</u>	11
<u>1.4 UTVALGET MITT</u>	12
<u>1.5 MØTE MED UNGDOMMENE</u>	13
<u>1.5.1 UNGDOMSKLUBBENE</u>	13
<u>1.5.2 FELTTEAMET</u>	15
<u>1.5.3 UT PÅ TUR MED KIRKENS BYMISJON</u>	16
<u>1.6 JENTEINTERVJUENE</u>	16
<u>1.7 NEDTEGNING AV OG ERFARINGER FRA INTERVJUENE</u>	18
<u>1.8 INTERVJUERROLLEN ER SÅ MANGT</u>	20
<u>1.9 ARBEIDET MED INTERVJUMATERIALET</u>	23
<u>KAPITTEL 2 HVA FORTELLER TALLENE OM VOLDSKRIMINALITET BLANT JENTER?</u>	25
<u>2.1 TALLENE JEG BRUKER</u>	25
<u>2.2 TALL FRA KRIMINALSTATISTIKKEN</u>	27
<u>2.3 SELVRAPPORTERT KRIMINALITET BLANT UNGDOM I OSLO</u>	29
<u>2.4 TALL FRA POLITIETS STRAFFESAKSPROSJEKT</u>	31
<u>2.5 GJERNINGSSTED FOR VOLDSKRIMINALITET</u>	37
<u>2.6 OPPSUMMERING</u>	40
<u>KAPITTEL 3 RAMMENE FOR JENTENES HANDLINGER</u>	41
<u>3.1 JENTENES RAMMER I KONFLIKTER ER TRANGE</u>	41
<u>3.2 ELLEVE JENTER I FARTA</u>	43
<u>3.3 “LIVING IN A BOX”</u>	44

KAPITTEL 4 HVA ER EN GJENG? 49

<u>4.1</u>	<u>VI DEFINERER UT FRA PlassERING I TID OG ROM</u>	49
<u>4.2</u>	<u>MASSEMEDIAS INNVIRKNING PÅ VÅR TOLKNING AV FENOMENER RUNDT OSS</u>	53
<u>4.3</u>	<u>TEORIENES DEFINISJONER AV GJENGER</u>	55
<u>4.4</u>	<u>JENTENES DEFINISJONER AV GJENGER</u>	62
<u>4.5</u>	<u>DEFINISJONEN AV GJENGBEGREPET</u>	72

KAPITTEL 5 HVILKE KONFLIKTER BLIR BRÅK? JENTENE FORTELLER 73

<u>5.1</u>	<u>HVA ER VOLD, OG HVA ER "BRÅK" OG "TRØBBEL"?</u>	73
<u>5.2</u>	<u>JENTENE FORTELLER</u>	76
<u>5.3</u>	<u>ULIKE GRUNNER FOR KONFLIKTER</u>	77
<u>5.4</u>	<u>Å MARKERE STATUS ER VIKTIG</u>	84
<u>5.5</u>	<u>Å STILLE OPP FOR VENNENE ER VIKTIG</u>	85
<u>5.6</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	89

KAPITTEL 6 KJØNSAVHENGIG RYKTE OG RESPEKT 90

<u>6.1</u>	<u>JENTERYKTET OG GUTTERYKTET ER TO FORSKJELLIGE TING</u>	94
<u>6.2</u>	<u>JENTENES KRYSSFORVENTNINGER: FEMININE OG BARSKE JENTER</u>	100
<u>6.3</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	102

KAPITTEL 7 STATUSHIERARKIET 103

<u>7.1</u>	<u>HIERARKIET PÅ SKOLEN</u>	103
<u>7.2</u>	<u>STATUSSYMBOLER OG NERDE-TEGN</u>	106
<u>7.3</u>	<u>STATUS SMITTER</u>	110
<u>7.4</u>	<u>STATUSEN ER AVHENGIG AV ØYNENE SOM SER</u>	112
<u>7.5</u>	<u>STATUSMARKERING OG RYKTEFORSVAR</u>	114
<u>7.6</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	116

<u>KAPITTEL 8</u>	<u>ULIKE VENNER GIR ULIKE RAMMER</u>	118
8.1	<u>TRE KATEGORIER VENNER</u>	119
8.2	<u>FRA ”HILSE”-VENNER TIL ”GÅ MED”-VENNER TIL ”GODE” VENNER</u>	125
<u>KAPITTEL 9</u>	<u>TILHØRIGHET</u>	126
9.1	<u>VENNENE ELLER FAMILIEN SOM STØTTER JENTENE?</u>	126
9.2	<u>VENNER SOM SPEIL</u>	131
9.3	<u>”VIS MEG DINE VENNER OG JEG SKAL SI DEG HVEM DU ER”</u>	135
9.4	<u>OPPSUMMERING</u>	137
<u>KAPITTEL 10</u>	<u>FORVENTNINGENE OM Å STILLE OPP</u>	138
10.1	<u>FORVENTNINGENE OM LOJALITET TIL GJENGEN</u>	139
10.2	<u>ULIKE MEDLEMSKATEGORIER I GJENGEN GIR ULIKE FORVENTNINGER</u>	142
10.3	<u>Å VÆRE GANGSTER ELLER BERTE, DET ER TO FORSKJELLIGE TING</u>	146
10.4	<u>FIRE PRINSIPPER FOR Å STØTTE I KONFLIKTER</u>	150
10.5	<u>OPPSUMMERING</u>	160
<u>KAPITTEL 11</u>	<u>OPPSUMMERING AV HVA JEG HAR FUNNET</u>	162
11.1	<u>VENNERAMMER</u>	163
11.2	<u>GRUPPERAMMER</u>	164
11.3	<u>STATUSKRAV</u>	165
11.4	<u>SAMLET ER RAMMENE TRANGE</u>	167
11.5	<u>JENTENES RELASJONSPERSPEKTIV</u>	170
<u>KAPITTEL 12</u>	<u>AVSLUTNING</u>	172
<u>LITTERATURLISTE</u>		176
<u>VEDLEGG</u>		182
	<u>INTERVJUGUIDE FOR INTERVJU MED VOKSNE I TILKNYTNING TIL UNGDOM</u>	

INTERVJUGUIDE FOR INTERVJU MED POLITIET

184

INTERVJUGUIDE FOR JENTEINTERVJUENE

185

TAUSHETSPLIKTERKLÆRING

INNLEDNING

”KI-Killers” het den lokale gjengen der jeg vokste opp. Navnet var hentet fra kjøpesenteret som het KI. Gjengen satt i skogen bak senteret eller holdt til ved inngangspartiet. Jeg gikk på barneskolen og var livredd for KI-Killers gjengen. Jeg gikk heller rundt hele senteret og inn bakkinngangen enn å gå rett forbi dem. Slike erfaringer er jeg nok ikke alene om å ha. Mange opplever ungdom som holder sammen og som ikke ser ut til å ha noe spesielt fore som truende, og går kanskje heller over på den andre siden av gaten enn å måtte gå forbi dem på fortauet. Dette var også en del av erfaringene jeg gjorde meg da jeg selv var med i en gjeng i 14- 15-års alderen. ”Ni-bua-gjengen” ble vi kalt, og vi holdt til ved en kiosk med dette navnet. Hvordan disse erfaringene er med på å forme forståelsen jeg har av det jentene forteller, vil jeg komme inn på i metodekapittelet.

Ungdom i gjeng har vært et hett tema for kriminologisk og sosiologisk forskning, spesielt fra 60-tallet av. I USA satte en rekke forskere, som Shaw (Shaw 1968) og McKay (Shaw og McKay 1969), Cohen (Cohen 1971), Thrasher (Thrasher 1947), Sykes og Matza (Sykes og Matza 1957), m.fl., søkelyset på ungdomsgjengene. I Norge og Norden har gjengene også tiltrukket seg oppmerksomhet, både tidligere og i dag (se blant annet Hauge (Hauge 1970), Næss (Næss 1999), Haaland og Lien (Lien og Haaland 1998), Foss (Foss 1990), m.fl.). Felles for forskningen på ungdomsgjenger og kriminalitet er at ungdommen de fokuserer på, er gutter. Dette gjelder også massemedia. Ungdomsgjenger og kriminalitet utøvet av gjenger er gjengangere i avisene og nyhetsbildet. I massemedia fremstilles ungdomsgjenger som flokker av kriminell ungdom som finner på rampestreker og som kan finne på å plage ”gud og hvermann”. De fremstilles her også i hovedsak som flokker av relativt unge *gutter*. Sommeren og høsten 1997 derimot, kom store oppslag i avisene om unge jenter i gjenger, unge jenter som var mer voldelige og utspekulerte enn unge gutter i gjenger.

”Voldsbølge i jentegjenger, jenter slår jenter helseløse,” sto å lese på forsiden av Dagbladet 15.06.1997. I den tilhørende artikkelen i avisen kunne man lese om at jentevolden var verre enn guttevolden. Flere jenter var intervjuet, blant annet jenter som selv hadde erfaring fra voldelige gjenger. 6. september 1997 skrev VG om jentebander som lå i strid med hverandre og som hadde kommet til et voldelig oppgjør kvelden før. Overskriften lød: ”Jentebande hevnet seg” (VG 06.09.97.).

OPPGAVENS GANG

Utgangspunktet i arbeidet med oppgaven var om det faktisk *er* slik at jenter også øver vold mot hverandre og mot jevnaldrende gutter, og hvordan de eventuelt ser på voldsutøvelsene selv. Med slike spørsmål og avisenes krigstyper i bakhodet intervjuet jeg elleve jenter fra Oslo-området. I disse intervjuene var jeg interessert i generell informasjon om jentenes hverdag og mer spesielt om de ulike sidene ved hverdagen deres. Intervjuene handler derfor mye om jentenes opplevelser i hverdagen generelt, og betydningen vennene og familien har for dem. Holdninger omkring vold og konflikter kommer også frem, samt eksempler på konflikter jentene selv hadde vært i (se vedlagt intervjuguide). Vurderinger og valg jeg gjorde i denne prosessen, gjør jeg rede for i metodekapittelet.

Etter å ha gjort en del intervjuer begynte det å tegne seg et slags mønster, der vennene og vennegjengen eller gruppens betydning for jentene kom klart frem, samt andre strukturer i miljøet av jevnaldrende. Blant annet kom det frem i flere intervjuer at jentene opplever at det er en lagdeling i miljøet, en hierarkisk oppbygd ordning av ungdommene etter status i miljøet. Jentenes plassering i dette hierarkiet var i sin tur styrende for hvilke forventninger de møtte fra sine jevnaldrende i konflikter. Jentene fortalte også om at de ordner hverandre i ulike kategorier venner, etter hvor nære de er som venner. Plassering i disse kategoriene er også viktig for hvilke forventninger og normer jentene møter i konflikter.

På grunnlag av informasjonen jeg fikk i intervjuene endret problemstillingene seg noe. Fra å være interessert i unge jenter som voldsutøvere og deres syn på seg selv som dette, ble det mer interessant å følge jentenes *egne* vektleggelser og fokus. Den nye problemstillingen retter seg inn mot *konflikter og konfliktløsning* og *de rammene jentene handler innenfor* i disse situasjonene. Oppgaven handler altså om *unge jenter, sosial tilhørighet og konfliktløsning*. Det er jentenes *egne* tolkninger og definisjoner, samt erfaringer, jeg ønsker å få en bedre forståelse av og innsikt i. Jeg fokuserer derfor i stor grad på det jentene forteller, og bruker teori i forhold til dette der det kan være klargjørende eller på annen måte fruktbart.

Vold fremkommer ikke som en vanlig sanksjonsform for jentene, ingen av jentene jeg intervjuet så på vold som en akseptabel handlingsform, verken i konflikter eller ellers. Likevel forteller jentene om erfaringer fra konflikter som har fått voldelig utfall. Hva er det som gjør vold til en aktuell handlingsform for jentene i enkelte situasjoner? Hvilke faktorer medvirker til at jentene handler i strid med egne holdninger mot vold? Hva er det som gjør at jentene ikke definerer voldelige handlinger som vold, men heller som "trøbbel" eller "bråk" i enkelte situasjoner? Dette er interessante sider ved jentenes fortellinger, og jeg har valgt å fokusere på

disse heller enn på ”jenter som voldsutøvere” slik jeg i utgangspunktet hadde tenkt. Slik sammenfaller fokuset i problemstillingene i større grad med jentenes egne fokus, og det er *deres* tolkninger og opplevelse av rammene de handler innenfor i konflikter, jeg er interessert i å få en økt forståelse av. På denne måten har jeg også valgt perspektiv i oppgaven.

Jentenes fokus på *relasjoner* er et av hovedfunnene i undersøkelse. Dette fokuset kommer frem i deres tolkningene av handlinger og situasjoner og legger klare føringer på handlingsvalgene deres. Den symbolske interaksjonismen vektlegger *forståelse* av situasjoner og handlinger ut fra de ulike sidene i konteksten. For å forstå en handling i dette perspektivet er det nødvendig å ha informasjon om hvordan situasjonen handlingen utføres i, forstås av aktøren. Det er *jentenes egne* tolkninger og forståelser av de rammene de møter i konflikter, jeg ønsker å få en økt forståelse av. For å forstå hvordan de kommer frem til de handlingsvalgene de tar i konflikter er det nødvendig å forstå *jentenes* perspektiv og deres tolkninger og definisjoner, av situasjonene. Det er ut fra disse jentene velger handlinger.

Normene og forventningene jentene møter som venninner, som gruppe eller gjengmedlem og som ungdom mer generelt, er med på å forme og legge rammer for det rommet jentene har å boltre seg på, både i konflikter og i løsningen av disse, og ellers. Disse normene og forventningene er med på å forme de tolkninger og definisjoner jentene har av situasjoner og handlinger. På denne måten dannes et visst mønster i samhandlingen, og avvik fra normene og forventningene sanksjoneres i enkelte situasjoner med ”bråk” og ”trøbbel”. Spørsmålene blir derfor: *Hva* er det som legger *hvilke* rammer i handlingsrommet jentene har i konflikter og i konfliktløsning? På hvilken måte fungerer strukturer i miljøet som rammer for konflikter og konfliktløsning? Et eksempel på en slik struktur som virker styrende for hvilke forventninger jentene møter, er hierarkiet de forteller om at de posisjonerer hverandre inn i.

Jeg vil konsentrere meg om de føringene og normene jentene møter blant sine jevnaldrende. Jentene forteller selv mye om forventninger og forpliktelser til vennene og gruppen eller gjengen i intervjuene, og dette er interessant i forhold til de fokus forskjellige teorier, som for eksempel Chicago-skolen, har på ungdomsgjenger og kriminalitet. Normene ungdommene møter blant sine jevnaldrende, vil i sin tur være formet av normene og reglene i samfunnet mer generelt, og mer spesielt av de voksne de har rundt seg. Når jeg allikevel har valgt å ikke rette fokus på normene generelt i samfunnet, henger dette sammen med flere faktorer: dels fordi jeg ikke har intervjuet de voksne ungdommene møter i miljøet på skolen eller hjemme, dels fordi jeg var interessert i normene jentene møter hos *hverandre* og hvordan

disse former handlingsvalgene deres. Her har jeg trukket tråder til mer generelle normer og regler, og til ”de voksnes” normer og forventninger til jentene.

Jeg knytter store deler av oppgaven tett opp til det jentene selv forteller om tanker og erfaringer omkring temaet og har derfor valgt å bruke en del av jentenes egne ord, ikke bare i sitatene, men også i teksten ellers. ”Bråk” og ”trøbbel” er eksempler på slike ord. De begrepene jentene bruker, er interessante i seg selv, i og med at de sier mye om hvilke definisjoner jentene har av situasjonen og handlingen. Hvordan definerer og forstår jentene handlingene sine i konflikter som utvikler seg til ”bråk”?

Andre ord og begreper definerer jeg underveis i oppgaven.

Før jeg går inn på jentenes egne erfaringer og tanker omkring tema, ser jeg på hvordan jenter og gutter fordeler seg med hensyn til registrert voldskriminalitet, ved hjelp av ulike offentlige statistikker, og oversikter og tall jeg fikk fra politiet. I dette kapittelet vil jeg trekke opp et bilde av hvordan samfunnet jentene er i ser ut med hensyn til denne typen kriminalitet. Jeg valgte å se på voldskriminalitetens utbredelse fordi konfliktene jentene forteller om i enkelte tilfeller utvikler seg til voldelige konflikter. Gjennomgangen av tallene over voldskriminalitet fungerte også som en ramme for forståelsen av jentenes erfaringer. De tegner opp den mer generelle konteksten for det jentene forteller om sine egne erfaringer.

Jentene deler seg i forhold til to ting: *gjengerfaring* og *bosted*. Jeg betegner disse som henholdsvis, gjeng -deltakere eller -betraktere og sentrums- eller periferijenter. Fire av jentene er *sentrumsjenter*, de er bosatt i sentrum og bruker fritiden sin i sentrumsområdet. Tre av jentene, *periferijentene*, fra utkanten av byen, bruker større eller mindre deler av fritiden sin i sentrum. Alle sentrumsjentene har egen gjengerfaring, de er *gjengdeltakere*. De forteller om gjenger ut fra egne erfaringer fra gjengen. To av periferijentene er *gjengdeltakere*, mens de resterende fem forteller om gjenger ut fra inntrykk de har gjennom andre kanaler. De er *gjengbetraktere*. De to periferijentene som er gjengdeltakere, tilbringer relativt store deler av fritiden sin i sentrum.

Jeg har gitt jentene *fiktive* navn. På denne måten kunne jeg presentere sitatene samlet og knyttet opp til de ulike jentene, slik at et inntrykk av jentene som enkeltindivider kom frem i teksten. En annen grunn til at jeg valgte å gi dem navn var at fremstillingen ble mer ryddig på denne måten, og mønstre og eventuelle fellestrekk mellom jentene kommer tydeligere

frem. En oversikt over jentenes fordeling med hensyn til gjengtilhørighet og bosted, samt ulike sider ved gjengen eller gruppen de er med i, presenteres innledningsvis i gjennomgangen av gjengbegrepet.

Alle de ulike sidene ved jentenes hverdag henger sammen og fungerer langt på vei i kraft av hverandre. For eksempel kan jentenes status og rykte langt på vei sees som to sider av samme sak, men i og med at de er grunnet i noe ulike sider av strukturen jentene har rundt seg må de i teksten redegjøres og drøftes hver for seg. Det er allikevel viktig å være klar over sammenhengen. Jeg ser på de ulike strukturene og normsettene jentene forteller om relativt atskilt i kapitlene, og trekker tråder mellom de ulike kapitlene for å vise sammenhengen.

KAPITTEL 1 METODEBRUK OG FREMGANGSMÅTE

1.1 VALG AV PERSPEKTIV OG METODE

Analysen er i hovedsak konsentrert omkring hvordan jentene forstår situasjoner og relasjoner, og hvilken mening de tillegger institusjoner og handlinger. Symbolsk interaksjonisme er en måte å forstå sosiale fenomener og hverdagen på. Her vektlegges aktørenes tolkninger av situasjoner og handlinger i forståelsen av handlingene deres.

”Social interaktion är i seg själv ett fenomen som innebär att aktörer tolkar och förutser varandras handlingar och beteenden i ett ständigt försök till samordning. ... Samspel/interaktion äger rum mellan människor som använder symbolisk kommunikation för att producera den, och därigenom skapa en ömsesidighet i förståelsen.” (Hughes og Månsson 1988:65)

For å forstå en handling i dette perspektivet er det nødvendig å ha informasjon om hvordan aktøren forstår situasjonen handlingen utføres i. Mennesket er sosialt, og samhandlingen med andre mennesker er styrt av hvilke definisjoner og meninger andres handlinger tillegges av aktøren.

”Vi handler og oppfører oss hele tiden, vi er aktive. Innen symbolsk interaksjonisme som perspektiv ligger fokus på vår adferd som sosiale vesener. Å være aktiv innebærer å være med i en prosess. Intet er statisk, og vi er alle foranderlige. ... Mennesket *er* ikke, mennesket *gjør!*” (Levin og Trost 1996:18)

Å definere eller forklare den symbolske interaksjonismen kan i seg selv være en stor oppgave, og det vil være for omfattende å gi en fullstendig gjennomgang av denne forståelsesmåten her. Levin og Trost har i sin bok "Å forstå hverdagen" (Levin og Trost 1996) vist at dette perspektivet ikke er *ett* perspektiv, men heller en rekke måter forstå hverdagen på som har en del fellestrekk. De setter opp fem elementer som er viktige trekk ved denne forståelsesmåten:

"... definisjonen av situasjonen, at all interaksjon er sosial, at vi interagerer ved hjelp av symboler, at mennesket er aktivt, og at vi handler, oppfører oss og befinner oss i nået." (Levin og Trost 1996:13)

Disse fem punktene danner grunnlaget for den måten å forstå fenomener og situasjoner på (Levin og Trost 1996:13-21):

Definisjonen av situasjonen legger grunnlaget aktøren har for å fatte sine handlingsvalg.

Interaksjon er per definisjon *sosial*, både når aktører samhandler og når en aktør tenker eller snakker med seg selv alene.

I *interaksjon* brukes koder og *symboler* for å kommunisere mening.

Mennesker *er* ikke, mennesker *gjør*. Vi er aktivt handlende og foranderlige, noe som innebærer at vi er i en prosess der verken aktørene eller handlingsformene er statiske.

Interaksjonen skjer i *nået*, og det er ut fra nået vi definerer situasjonen.

”Det som er i nået akkurat i dette øyeblikket når vi skriver *dette*, er allerede nå et passert stadium når vi skriver *dette*.” (Trost og Levin 1996:21)

Jentenes *eget* fokus på relasjonene til venninnene og kameratene, og tolkning av handlinger ut fra dette var utgangspunktet for min måte å forstå materialet på. Konteksten handlingene skjer i, er avgjørende for hvilken mening de får for jentene og dermed for hva de handler ut fra. På denne måten er den også avgjørende for min forståelse og tolkning av jentenes fortellinger. Handlinger, symboler og interaksjon tillegges mening ut fra en rekke sider ved situasjonen, og for å forstå meningen må man ha kunnskap om konteksten (Frønes 1995). Dette gjelder også meg selv i arbeidet med intervjusituasjonene og med intervjumaterialet.

Mine egne erfaringer og min kunnskap om koder og meningsinnhold i interaksjon m.m. ligger til grunn for hvordan jeg forstår det jentene forteller. På denne måten blir jeg selv et verktøy i analysearbeidet. Hvordan jeg forstår det jentene forteller, er utgangspunktet for hvilket perspektiv jeg velger, samt hvordan jeg formidler inntrykkene videre i teksten. Kvalitative intervjuer fordrer også at intervjueren bruker seg selv, og dermed kommer mer eller mindre tydelig frem i analysen og teksten. Kanskje ville en annen sittet med et annerledes materiale etter å ha intervjuet disse jentene. Kanskje ville en annen vektlagt andre sider av det jentene forteller som sentralt. For eksempel trer kanskje jentenes fokus på relasjoner ekstra klart frem for meg, som selv er jente og også fokuserer på relasjoner? En mann ville kanskje i større grad fokusert på hva jentene gjør når de er ute om kvelden eller lignende, og ut fra det funnet interessante trekk ved jentenes hverdag? Det ene ville ikke vært mer riktig eller galt enn det andre, men er et produkt av ulike briller å se jentene og deres fortellinger med. Det er viktig å være klar over dette når man forsker på et tema, og eksplisitt ta stilling til det. Jeg har valgt å *ikke* trekke frem egne erfaringer i analysen, blant annet fordi

det metodisk sett ville være vanskelig å bruke disse på linje med jentenes erfaringer. Men mine egne erfaringer fra ”Ni-bua”-gjengen på Korsvoll, da jeg var 14-15 år, har allikevel vært med å forme den forståelsen jeg har trukket ut av det jentene forteller. Kort fortalt var dette en gjeng med ca. 12-15 medlemmer, med omtrent halvparten gutter og jenter. Jeg husker gjengen som flatt organisert innad, men at vi var høyt plassert i hierarkiet på skolen, der var vi ”kule”. Selv synes jeg ikke vi gjorde så mye galt, men gjengen vekket bekymring hos enkelte lærere og foreldre det knappe året vi holdt sammen. Kanskje hang dette sammen med at vi fortalte svært lite til dem, om hva vi gjorde når de ikke var tilstede. For meg var gjengen en trygg arena der alle var like gode venner, og hvor vi fant på ting eller bare var sammen, alt etter som hva vi hadde lyst til. I ettertid synes det som vi ”hang” mye på ”Ni-bua”, en kiosk på Korsvoll. Det gjorde vi nok også, men det var en aktivitet god som noen da, syntes vi. Det at vi ikke gjorde noe ”skikkelig” bidro til at foreldre og lærere bekymret seg. Deres bekymring dreiet seg i hovedsak om frykt for kriminalitet og narkotika, samt bekymring spesielt for jentenes utvikling med hensyn til seksualitet. Som sagt syntes jeg ikke at vi gjorde så mye galt i gjengen mens jeg var i den, men i ettertid ser det litt annerledes ut. Småkriminelle handlinger begått av guttene i gjengen ble sterkt sanksjonert innad, men det fikk ikke ”de voksne” vite. De fikk bare vite om handlingene. Noen av handlingene var mer alvorlige enn andre. Handlingene og episodene virket ikke så alvorlige da. De ble definert som gale, men ikke kriminelle, av oss i gjengen, men de ble definert som mer eller mindre kriminelle eller rampete av foreldre og lærere. Dels henger dette samme med mangel på informasjon om handlingens eller episodens kontekst til foreldrene og lærerne, dels henger det sammen med ulike definisjoner av handlingene per se. At vi som 14-15-åring røykte sigaretter sto ikke for oss som så ille, men ga nok foreldrene våre bekymringer. Mer alvorlig var småtyverier og lignende, og disse ble også sett som mer alvorlige av oss i gjengen, og stort sett sanksjonert deretter.

Samlet utgjør de erfaringene jeg fikk i ”Ni-bua gjengen” sammen med alle andre erfaringer opp gjennom oppveksten *ett* av elementene i min tolkning og definering av materialet i denne oppgaven, slik det også gjør i alle andre sammenhenger. Brillene vi tolker og definerer verden rundt oss med, er blant annet formet av slike erfaringer. Mine erfaringer på dette området har kanskje gjort det lettere for meg å få øye på noen av sidene ved gjengene og gruppene jentene forteller om. Andre sider har kanskje ikke stått like klart frem for meg.

At forskeren selv innvirker på materialet betyr ikke at vi ikke kan få økt forståelse av fenomenet ut av det.

Jentenes egne tolkninger og forståelser av handlinger og situasjoner er det jentene selv som kjenner best til. For å kunne sette deres erfaringer og holdninger inn i en kontekst, var det også viktig at jeg hadde informasjon fra andre som kjenner til andre sider av miljøet og gruppen. Gjennom intervju med voksne som arbeider med ungdom fikk jeg kunnskap som kunne danne bakgrunnen for jentenes erfaringer.

Jeg valgte å bruke grundige kvalitative intervjuer for å få informasjon om jentenes tolkning og forståelse av strukturer og situasjoner. Valget av metode henger tett sammen med vinklingen i problemstillingene. Det er jentenes definisjoner og tolkninger av situasjonene og handlingene, jeg ønsker å få en økt forståelse av. Å kvantifisere disse sidene ved jentenes hverdag ville ikke vært en fruktbar metode for å få en slik forståelse. Jeg ønsker å få frem fargene mellom linjene i det tallfestbare, det er her jentens egne forståelse ligger. Både denne informasjonen og den bakgrunnsinformasjonen jeg fikk gjennom intervjuene med de voksne, kan sies å utgjøre fargen i bildet av denne delen av virkeligheten. Tall over registrert voldskriminalitet og lignende trekker opp et nærmest svart-hvitt bilde av blant annet utbredelsen av voldskriminalitet blant ungdom. For å få fargene og nyansene frem er jeg avhengig annen informasjon enn den som er tallfestbar. Den forståelsen jentene selv har av elementer og strukturer i sin hverdag er subjektiv og nyansert, og forskjellig for alle jentene. Fellesstrekk og nyanser i det de forteller om deres forståelse av rammene og strukturene i handlingsrommet de har i konflikter, utgjør til sammen fargene i bildet. Det er disse fargene jeg har samlet inn, for å fargelegge rommene mellom strekene som statistikk og andre mer kvantitative undersøkelser kan trekke opp. For å få frem jentenes tanker og erfaringer måtte jeg snakke med jentene og gi dem muligheten til å komme tydelig frem i intervjuene selv.

1.2 Å BLI BEDRE KJENT MED TEMAET

Det første jeg måtte gjøre i arbeidet med avhandlingen, var å forsøke å få et klarere inntrykk av hvordan dagens situasjon så ut med hensyn til jenter og konfliktløsning. Jeg var avhengig av denne informasjonen om temaet for å kunne gjøre et utvalg, og for å kunne utarbeide en intervjuguide. Det var viktig for å kunne sette den informasjonen jeg fikk av jentene i en kontekst.

For å få et bilde av utbredelsen av jenter som bruker vold gikk jeg gjennom offentlige statistikker over voldskriminalitet. I Kriminalstatistikken finnes oversikter over anmeldte, siktede og dømte for forbrytelse mot liv, legeme og helbred som skiller mellom aldersgrupper og mellom kjønn. Oversiktene skiller ikke mellom *kjønn* i de ulike aldersgruppene. Jeg var interessert i hvordan jentene og guttene i de ulike aldersgruppene fordeler seg med hensyn til denne typen kriminalitet, og tok kontakt med Ingrid Wirum og Veslemøy Grytdahl, som sammen med Kim Ellertsen og Jan Engesland står bak prosjektet ”Straffesaksavvikling” ved Oslo politidistrikt. Her fikk jeg statistikk over fordelingen av jenter i ulike aldersgrupper som er anmeldt for de ulike typene forbrytelser mot liv, legeme og helbred. I tallene jeg fikk var også offerets forhold til gjerningskvinnene registrert. Tallene er spesialutskrifter av statistikk de samlet inn til sitt prosjekt.

Videre tok jeg kontakt med personer som jobbet med ungdom og voldsproblematikk. Jeg gjorde til sammen åtte intervjuer av voksne som på forskjellig måte kommer i kontakt med ungdom i jobben. Den første jeg intervjuet, var tidligere styrer av en ungdomsklubb i Oslo, og representant i ungdomsrådet i bydelen. Han hadde jeg fått tips om av en lærer ved en ungdomsskole i Oslo indre øst, som jeg senere også intervjuet. Han tipset meg også om å ta kontakt med forebyggende avdeling ved Grønland politikammer. Jeg intervjuet førstebetjenten der ved to anledninger. Gjennom ham fikk jeg kontakt med en tidligere ansatt ved Kirkens bymisjon, som jeg intervjuet. Hun rådet meg til å ta kontakt med Kirkens bymisjon, og jeg intervjuet lederen for Kirkens bymisjons Omsorgsstasjon. Videre kontaktet jeg Ungdom mot vold og intervjuet en av lederne der.

Gjennom å gjøre mange intervjuer med mennesker som på forskjellige måter er i kontakt med ungdom, fikk jeg etter hvert dannet meg et bilde av hvordan voksne mener at unge jenter løser konflikter, hvordan de utvikler vennskapsbånd, kjæresteforholdene, intrigene og så videre. Som vist over, brukte jeg snøballmetoden for å finne frem til en del av mine vokseninformanter. Dette innebærer at man rekrutterer informanter gjennom de informantene

man allerede har. Slik en snøball blir større når den triller i snøen, baller også informantene på seg på denne måten.

Det ble utgitt rapporter om ungdom og problematferd, og om vold og gjengatferd blant ungdom, mens jeg arbeidet med å samle inn bakgrunnsinformasjon. Relevante tall fra to av disse rapportene redegjør jeg for i kapittelet om tallmateriale. Sammen med statistikker over ungdomskriminalitet og rapporter om ungdomsproblematikk dannet ”voksenintervjuene” et fint grunnlag for å utforme problemstillinger og intervjuguide. ”Vokseninformantene” hadde mange gode tips om hvordan jeg kunne komme i kontakt med ungdommene.

1.3 VALG AV KONTAKTARENA

Jeg ønsket å komme i kontakt med jentene på deres egne arenaer, slik at de følte seg trygge i situasjonen og selv kunne legge premissene for kontakten. Jeg ville derfor ikke ta kontakt med jenter gjennom politiet, eller gjennom skolene. I stede bestemte jeg meg for først og fremst ta kontakt med ungdommer gjennom ungdomsklubber, i tillegg til at jeg ville forsøke å få innpass gjennom Felteam, Ungdom mot vold, og Kirkens Bymisjon.

Dette er alle arenaer som ungdommene oppsøker dersom de ønsker å delta i tilbudene, deres deltakelse er frivillig. Her bestemmer de i stor grad selv formen for samhandling, og disse arenaene har ikke en kontrollfunksjon overfor ungdommene.

Lederne ved de ovennevnte tiltakene avgjorde om jeg fikk komme eller ikke, og jeg håpet på denne måten å minske risikoen for å ”trække noen på tærne” eller uroe et allerede vanskelig eller urolig miljø ved å komme inn som utenforstående og søke informanter. Ved å gå via ledere i klubbene, Felteam og Ungdom mot vold risikerte jeg på den annen side å bli nektet adgang til miljøer jeg så som interessante og relevante for mitt tema.

Jeg tok kontakt med to ungdomsklubber og fikk lov til å komme på besøk der for å fortelle jentene om hva jeg holdt på med og spørre om noen av dem ville være med på intervju. Hos Felteam og Kirkens Bymisjons Omsorgsstasjon fikk jeg også innpass.

Ungdom mot vold ville ikke at jeg skulle bruke dem som en kontaktarena. Begrunnelsen de gav meg for dette, var at de nylig hadde hatt et forskningsteam der over en viss tid, og nå ønsket å skjerme ungdommene som bruker tilbudet, mot journalister, forskere m.m.

1.4 UTVALGET MITT

Utvalget mitt består av jenter i aldersgruppen 13-18 år. Jeg har valgt denne aldersgruppen fordi jentene da er i relativt lik livssituasjon. De fleste går på skolen og bor hjemme hos foreldrene sine.

Jentene jeg kontaktet er medlemmer i ungdomsklubber eller bruker Feltteamet i nærmiljøet sitt. Et par av jentene tok jeg kontakt med utenfor Oslo City en ettermiddagen jeg var med Kirkens Bymisjon ut å ”gå oppsøkende” i sentrum.

Disse ungdommene bruker en relativt stor del av fritiden sin ute sammen med venner. Dette var viktig fordi jeg blant annet var interessert i de rammene jentene møter fra vennene, og den innvirkning den sosiale tilhørigheten har for jentenes syn på, og erfaringer fra, konflikter.

Jeg hadde i utgangspunktet planer om å intervjuer omlag ti jenter i den ovennevnte aldersgruppen. Det var en del av jentene jeg hadde avtalt å møte som ikke stilte opp. For å kompensere for dette underveis avtalte jeg flere møter enn det jeg egentlig trengte. Jeg endte allikevel opp med elleve jenter i mitt utvalg. Jeg gjorde avtale med seksten jenter, men fem av disse stilte ikke opp. To av jentene jeg intervjuet, intervjuet jeg sammen, slik at jeg til sammen gjennomførte ti intervjuer. Disse to jentene var venninner og hadde bedt om å få være sammen på intervjuet. Mine tanker rundt dette skriver jeg om senere i dette kapitlet, i avsnittet om jenteintervjuene.

Min undersøkelse er en kvalitativ undersøkelse. Hensikten er å gå i dybden i temaet, og *forstå* konfliktløsning mellom ungdom ut fra jentenes *egne* erfaringer og tanker om dette. Jeg har ikke som mål å måle hyppigheten av fenomenet ut fra min undersøkelse. Det vil derfor ikke være viktig for meg å ha et høyt antall informanter, eller å ha et representativt utvalg i den forstand at de til sammen utgjør en gruppe en kan trekke mer generelle slutninger ut fra. Jeg ønsket å intervjuer jenter som hver især kunne si noe om hvordan en ung jente tenker og handler i forbindelse med konflikter. På denne måten ville jentene jeg intervjuet bli representanter for hvordan unge jenter tenker og handler i forbindelse med dette, men uten at man ut fra det de forteller kan trekke generelle slutninger om at unge jenter i sin helhet gjør det samme.

Jeg avsluttet intervjuene etter å ha intervjuet elleve jenter, hovedsakelig fordi jeg følte at jeg hadde fått mye informasjon og var redd for å miste oversikten. I mine øyne var elleve jenter tilstrekkelig til å få forståelse for og innsikt i temaet. Samtidig var ikke materialet så stort at behandlingen av intervjuene ville bli overflatisk.

”Blir antallet intervjuer for stort, kan analysen lett bli overflatisk, og dermed faller noe av hensikten bort med et kvalitativt forskningsprosjekt i forhold til en kjapp journalistisk jobb eller en kvantitativ meningsmåling.” (Repstad 1993:71)

Dels var det også fordi jeg følte meg ganske mett av intervjuer og intervjusituasjoner. Jeg syntes etter hvert jentene sa mye av det samme, og bestemte meg derfor for å avslutte. Jeg kunne heller gjøre flere intervjuer senere, dersom det var noe jeg trengte mer informasjon om. Jeg har ikke funnet grunn til å gjøre flere intervjuer i etterkant.

1.5 MØTE MED UNGDOMMENE

Da jeg oppsøkte jentene på ungdomsklubber ga dette meg muligheten til å gjøre meg opp ett inntrykk av hvordan ungdommene fungerte seg imellom. Ved å sitte å se på hvordan de snakket sammen og gikk fra den ene til den andre venninnen eller kameraten og lignende, fikk jeg etter hvert et inntrykk av mønstrene i samhandlingen. Jeg observerte hvordan grupper dannet seg og oppløste seg fortløpende, og hvordan ungdommene fungerte seg imellom i forhold til hierarkiet i miljøet, både mellom enkeltjentene og mellom gruppene. Noen av jentene hadde alltid noen venninner rundt seg, mens andre var mer alene eller prøvde å komme inn i gruppene som dannet seg. Ikke alle så ut til å være like ettertraktede venninner. Kanskje er dette noe av det jentene i intervjuene beskriver som at noen er ”kulere” enn andre. Jeg var mest opptatt av hvordan jentene fungerte seg imellom, men også hvordan guttene fungerte, i og med at jentene og guttene også fungerte i forhold til hverandre. Den informasjonen var til hjelp for å forstå hva det var jentene siktet til i intervjuene senere.

1.5.1 UNGDOMSKLUBBENE

Jeg besøkte to ungdomsklubber for å forsøke å komme i kontakt med jenter som ville være med på intervju. For å få innpass i klubbene kontaktet jeg lederne av klubbene, og la frem temaet og ønske om å få komme på besøk hos dem. Av ulike grunner sa flere av klubbene nei til et slikt besøk. To av klubbene jeg kontaktet, sa ja til at jeg kunne komme, og dette viste seg å være tilstrekkelig for å få informanter.

Det første besøket på ungdomsklubb, av i alt tre, la jeg frem hvem jeg var og hvorfor jeg var på besøk på klubben, for ungdommene samlet. Jeg fortalte litt om hvordan et intervju foregår, om deres krav på anonymitet, rett til å bryte av og til å trekke intervjuet tilbake i etterkant

eller underveis dersom de skulle ombestemme seg. Hvordan jeg kom til å bruke intervjuene, samt temaene jeg ville komme til å spørre dem om i intervjuet, fortalte jeg også litt om.

Jeg oppfordret jentene til å komme bort til meg etterpå, hvis de kunne tenke seg å delta i et intervju, og til å ta med seg en lapp med navnet og telefonnummeret mitt dersom de heller ville kontakte meg senere. Bakgrunnen for at jeg valgte å legge frem temaet for alle ungdommene samlet, var at jeg ville unngå å plukke ut jenter til intervju. Skulle jeg plukket ut jenter til intervju fra for eksempel en gruppe ungdom ville det blant annet være vanskelig å unngå at utvalget ble preget av mine "likes and dislikes". Jeg ønsket å bruke selvrekruttering i størst mulig grad for å unngå dette, samt at dette også sikrer frivilligheten i deltakelsen bedre enn om jeg skulle håndplukket jentene.

En annen grunn til at jeg ønsket å legge frem temaet for alle samlet, var at de som ville delta, men som kanskje ikke ville at de andre ungdommene skulle vite det, kunne kontaktet meg uten at de andre så det. Jeg hadde lagt lapper med navn og telefonnummer ved utgangen slik at de lett kunne nå meg uten at andre ungdommer fikk vite det.

Bare én av jentene kom bort og avtalte et intervju med meg. Da det ikke kom flere, bestemte jeg meg for å ta kontakt selv, på tross av at jeg da risikerte at de ikke ville tørre å si nei selv om de kanskje egentlig ikke ville være med. En av jentene jeg spurte, sa ja til å være med, og vi avtalte å møtes noen dager senere. Jeg spurte også en del av de andre jentene, men de ville ikke. Senere valgte jeg også å spørre jentene direkte om de ville være med på intervju. Ved å avtale å møte jentene dagen etter eller enda senere fikk de muligheten til å la være å stille opp dersom de egentlig ikke ville være med men ikke turte å si nei når de ble spurt direkte. Begge jentene jeg hadde gjort avtaler med møtte opp til intervjuene som avtalt.

Den neste klubben besøkte jeg to ganger, med ett par ukers mellomrom. Denne klubben var langt større enn den første jeg hadde besøkt, og mer brukt av ungdommene. Det første besøket var såpass tidlig på ettermiddagen at det ikke var så mange ungdommer der. De ungdommene som var der, var nesten bare gutter. Da jeg kom på neste besøk var det atskillig flere ungdommer der, også en del jenter, både norske og med innvandrerbakgrunn.

Jeg valgte meg kjøkkenet som utsiktspunkt. Kjøkkenet var i hjørnet av oppholdsrommet, og bare avskilt med benker. Ungdommene gikk ofte innom kjøkkenet for å få seg litt mat, som ble solgt der. Inngangen til kjøkkenet var mellom en kjøkkenbenk og et bord som var plassert slik at det dannet en vinkel med åpning i. Midt i vinkelen kunne man gå inn og ut av kjøkkenet, og man kunne holde oversikt over store deler av klubben. En av de ansatte satt ved dette bordet, og flere ungdommer satte seg ned og pratet før de gikk videre. Det så ut som et fint sted å komme i kontakt med ungdommene, samtidig som det var utsikt til

hele oppholdsrommet, biljardrommet, samt ut i gangen derfra. Jeg slo meg ned og pratet med ham som allerede satt der. Det kom noen gutter og pratet, og litt etter litt kom jenter som hadde sett et nytt ansikt og var nysgjerrige. Jeg fortalte dem om hva jeg drev med og hvorfor jeg var på klubben, og jeg viste dem intervjuguiden slik at de bedre kunne få et inntrykk av hva intervjuet gikk ut på. I løpet av denne kvelden på klubben hadde jeg snakket med de fleste jentene som var der og fått avtalt flere intervjuer enn de ti jeg i utgangspunktet hadde hatt planer om å ha totalt. Det var flere grunner til at jeg ikke stanset på ti jenter. Dels følte det galt å si nei til noen når jeg hadde sagt ja til å intervju andre. Dels ville jeg unngå å plukke ut noen til intervju og avvise andre. Videre var jeg redd for at en del av jentene ikke kom til å stille opp til intervjuet, og ønsket å kompensere for dette frafallet. Det var også en del av jentene som ikke stilte opp til intervjuet som avtalt, slik at etter klubbbesøkene mine hadde jeg fortsatt noen intervjuer igjen for å få nok informanter.

1.5.2 FELTTEAMET

Feltteamet jobber i stor grad oppsøkende, noe som innebærer at de går ute og tar kontakt med ungdom i området. Ungdomsarbeideren som møtte meg der fortalte at det var mest gutter som brukte tilbudet frem til julen 1997. Siden årsskiftet 1997/98 derimot hadde det kommet til en del jenter, og hun mente det var omkring like mange jenter som gutter som brukte deres tilbud nå (våren 1998). Feltteamet har et "kontor" som både er kontor for ungdomsarbeidere, og som har en sofagruppe og et stort bord hvor ungdommene kan samles. Hit kan ungdommene komme for å ta kontakt, og det arrangeres blant annet jentekvelder der.

Etter at ungdomsarbeideren og jeg hadde pratet en stund kom ungdommene inn litt etter litt, og slo seg ned rundt bordet. De fikk høre hvem jeg var og hvorfor jeg var der, og mange ville være med på intervju.

Det var ikke alle jentene jeg gjorde avtale med denne kvelden, som stilte opp til avtalt intervju, to jenter uteble. Hvorfor de valgte å utebli, er vanskelig å si, men en mulighet er at de rett og slett glemte avtalen vår, eller noe annet og mer spennende kom opp i mellomtiden. En annen mulighet er at de egentlig ikke hadde så lyst til å være med når alt kom til alt. Noe av meningen med å avtale intervjutid var nettopp at de som ikke hadde tort å si nei til å være med, og som egentlig ikke ville, skulle ha en mulighet til å trekke seg.

1.5.3 UT PÅ TUR MED KIRKENS BYMISJON

Jeg hadde avtalt med lederen ved Kirkens Bymisjons Omsorgsstasjon, at vi skulle møtes utenfor Oslo City en ettermiddag. Hun skulle vise meg hvordan Kirkens Bymisjon jobber oppsøkende og fortelle meg litt om miljøet i sentrum generelt.

Etter å ha gått litt omkring i sentrum tok vi kontakt med tre jenter som sto utenfor Oslo City. Jeg fortalte jentene om prosjektet mitt, og avtalte å møte dem noen dager senere for intervju. En av jentene stilte ikke opp, men de to andre kom som avtalt.

1.6 JENTEINTERVJUENE

I alt var elleve jenter i aldersgruppen 13-18 år med i intervjuer. To av dem intervjuet jeg sammen, men ellers intervjuet jeg jentene en og en. Da jeg valgte å intervju to av jentene sammen, var dette hovedsakelig fordi de ønsket det, men også for å forsøke denne typen intervju, for dermed å kunne se ulemper og fordeler ved aleneintervju og gruppeintervju bedre.

En fordel med å intervju jentene *sammen* var at de følte seg tryggere i situasjonen fordi de hadde med seg venninnen sin. På denne måten kan det tenkes at informasjon lettere kommer frem i intervju der det er to eller noen få sammen som informanter. Men dette forutsetter at informantene i gruppa er trygge på hverandre, at de våger å komme med meningene sine selv om det er andre der.

”Det kan være et problem ved gruppeintervjuer at det bare er syn som kan presenteres offentlig, som kommer fram. Med mindre problemstillingen nettopp gjelder hvor åpent en bestemt gruppe kan kommunisere, vil dette forholdet gi mangelfull informasjon og representere en feilkilde. Som nevnt vil gruppa kunne være mer åpen overfor forskeren, men det forutsetter altså nettopp at deltakerne er trygge på hverandre. ...Dominerende personer kan være en feilkilde.” (Repstad 1993:74)

Ved at gruppen min besto av kun to jenter var det lett å se når den ene ble overkjørt av den andre, og da stille oppfølgingsspørsmål direkte til henne. Jentene utfylte hverandre og fortalte forskjellige sider av historiene. De diskuterte underveis, og dermed kom det frem mye informasjon om holdninger og normer, deres hverdag og deres syn på denne hverdagen.

”Den store fordelen med gruppeintervju er at gruppedynamikken gir en synergieffekt. Den spontane samhandlingen som oppstår blant gruppedeltakere, produserer innsikt som sjelden eller aldri kan oppnås gjennom andre metoder (Stewart og Shamdasani 1990). Forskerens spørsmål utløser samhandling i gruppen, og det er denne

samhandlingen mellom deltakerne som stimulerer ideer, tanker og minner. Gruppedeltakerne hjelper hverandre med å tenke og å huske erfaringer og hendelser...Gruppedeltakerne hjelper hverandre også med å tolke erfaringene sine og sette dem i perspektiv.” (Brandth 1996:155)

I og med at det var to jenter samtidig, brukte jeg båndopptaker for å registrere det de fortalte. I tillegg gjorde jeg noe notater underveis, hovedsakelig om samhandlingen mellom de to jentene men også enkelte tanker og oppfølgingsspørsmål jeg kom på underveis. Både at pausene for å vente på at jeg skulle skrive ned det de sa ikke var der, og det at det var to jenter som pratet, gjorde at dette intervjuet i større grad enn de andre intervjuene fikk preg av å være en samtale.

Fordelen med *aleneintervjuene* var at jeg ikke risikerte at meningene som kom frem var påvirket av en venninne, og at det ikke var noen sjanse for at ting som ble fortalt, skulle komme videre. En annen fordel var at det er noe lettere å styre intervjuene med jentene en og en, men dette kan også ha vært en ulempe. Ved å la jentene styre intervjuene ett stykke på vei selv forsøkte jeg å få med temaer jentene selv synes er viktige.

Både *aleneintervjuene* og *gruppeintervjuet* hadde fordeler og ulemper. I ettertid kan det allikevel sees som en svakhet at jeg ikke brukte gruppeintervjuer i flere av intervjuene. Enkelte av jentene ville kanskje hatt lettere for å utfylle utsagnene sine og se ulike sider av episoder dersom de hadde vært med en venninne i intervjuet. På den annen side ville andre jenter igjen fortalt mindre eller fortalt det de mente venninnen *forventet* dersom de hadde vært med på gruppeintervju istedenfor aleneintervju.

En forutsetning for å bruke gruppeintervju er å kunne sette sammen en gruppe ungdommer som fungerer sammen. I grupper eller gjenger er det ofte ulikheter med hensyn til hvor i det sosiale hierarkiet de forskjellige er, og i en gruppe med store statusforskjeller kan det tenkes at en del informasjon ikke vil komme frem fordi de ikke tør mene ting de andre ikke mener.

”Gruppeintervjuer passer best der hvor gruppa er et noenlunde samkjørt kollektiv uten for store innbyrdes konflikter. Ved konflikter kan folk lett svare taktisk.I praksis betyr dette med at et samkjørt kollektiv fungerer best i gruppeintervjuer, at bare folk med noenlunde lik status bør intervjues samtidig. Å samle representanter for ulike trinn i et strengt hierarki til å snakke om trivsel og demokrati på arbeidsplassen, er neppe hensiktsmessig.” (Repstad 1993:74)

En forutsetning for å kunne sette sammen en hensiktsmessig gruppe for intervju vil være å ha en viss kjennskap til miljøet og individenes ulike plassering i forhold til hverandre. En slik

kjennskap hadde ikke jeg til jentenes miljø, og slik sett ville ikke gruppeintervju vært et alternativ for mine intervjuer i særlig grad. Slik sett tok jeg en sjanse med de to jentene i gruppeintervjuet. På den annen side er det lettere å se, og ta tak i, dominans når det bare er to parter i gruppen, i tillegg til en selv.

1.7 NEDTEGNING AV OG ERFARINGER FRA INTERVJUENE

Intervjuene mine er grundige, kvalitative intervjuer. Hvert av intervjuene varte omlag to timer i snitt. Før intervjuene begynte, informerte jeg jentene om hva intervjuet ville gå ut på, og de fikk se gjennom intervjuguiden hvis de ønsket det. Noen av jentene bladde gjennom guiden mens andre ikke gjorde det. Videre informerte jeg om deres rett til når som helst å avbryte intervjuet eller trekke det tilbake i etterkant. De fikk navn og telefonnummer til meg slik at de kunne nå meg dersom det skulle være noe de lurte på eller noe de ville stryke fra intervjuet. Ingen av jentene jeg intervjuet, kontaktet meg i etterkant av intervjuet eller avbrøt intervjuet underveis. Jeg skrev også under en taushetsplikterklæring som jentene fikk med seg, der jeg lover dem full anonymitet (se vedlegg).

Intervjuene var lagt opp slik at selve intervjuet skulle være tilnærmet likt en vanlig samtale, med intervjuguiden som en slags huskeliste over temaer vi skulle snakke om underveis. Rekkefølgene temaene fikk i intervjuene, varierte derfor noe etter hva jentene fortalte og hvilke temaer de selv sporet inn på. På denne måten kunne jentene komme tydeligere frem i intervjuene, noe jeg så som positivt i og med at det er *deres* erfaringer jeg ønsket informasjon om. Gjennom å la dem styre fokus og rekkefølge kommer deres vektlegginger frem, samt at eventuelle temaer jeg ikke spør direkte etter også kommer med.

Ved å forme intervjuene mest mulig likt en uformell samtale håpet jeg å få frem nyanser i jentenes syn på, erfaringer fra, og holdninger til, voldelige konflikter. Jeg ønsket også å få til en avslappet stemning slik at jentene ikke skulle føle seg presset til å si ting de egentlig ikke ville fortelle noe om, eller la sine utsagn bli formet av eventuelle forventninger de følte at jeg hadde til dem. Jeg har inntrykk av at jentene fortalte om sine meninger, og ikke uttrykte meninger de trodde jeg forventet at de skulle ha.

I tre av intervjuene brukte jeg båndopptaker og noterte i tillegg, men i resten av intervjuene brukte jeg kun notater. Det var både fordeler og ulemper med begge deler. I de intervjuene jeg kun noterte, følte jeg iblant at dette hindret intervjuet i å gli som en uformell samtale. Det ble pauser underveis i intervjuet fordi jeg ikke klarte å skrive så fort som de snakket, og jentene ble nysgjerrige på og opptatt av hva jeg noterte. Fordelen med pausene

underveis var at jentene fikk tid til å tenke seg om, om det var noe annet de ville fortelle. Men jeg fikk ikke inntrykk av at jentene i intervjuene jeg brukte båndopptaker fortalte mindre enn jentene i de intervjuene jeg noterte. I intervjuene der jeg brukte båndopptaker, var jeg ikke avhengig av å få notert ned like mye av det jentene sa, slik at pausene ble kortere og mer naturlige. I tillegg var min oppmerksomhet mer samlet om informanten, og oppfølgingsspørsmål kom mer naturlig.

Jeg valgte å notere ved siden av å ta opp intervjuet på bånd i disse intervjuene, av flere grunner. Jeg hadde inntrykk av at det at jeg noterte, ga jentene en følelse av at det de sa var viktig og interessant, noe som kanskje ville gjøre det lettere for dem å fortelle om ting de kanskje selv så som betydningsløse. I tillegg ga det å notere ved siden av mulighet til å notere eventuelle ikke-verbale ting, som kroppsspråk, nøling eller lignende, som utfyller den verbale kommunikasjonen.

Slik jeg ser det, var den beste løsningen for å få frem og få registrert mest mulig av det jentene hadde av tanker og opplevelser om konfliktløsning og vold, å gjøre notater og båndopptak av intervjuet. Da jeg allikevel ikke tok opp flere intervju på bånd, henger dette sammen med at mange av intervjuene ble gjort på steder som ikke egnet seg til å bruke båndopptaker. Mange av intervjuene gjorde jeg på Burger King og McDonalds. Å sitte med en båndopptaker mellom oss ville tydeliggjort at vi holdt på med et intervju, og jeg valgte derfor å ikke bruke den. For å få brukbare opptak var jeg også avhengig av at det var ganske stille rundt oss når vi snakket, noe det ikke er på Burger King eller McDonalds. At disse stedene ble brukt til å intervjuet, hang i stor grad sammen med at jentene selv fikk bestemme hvor vi skulle være, og disse stedene var naturlige møtesteder for dem. Intervjuene jeg tok opp på bånd, var gjort på et møterom, eller i lokaler i ungdomsklubbene og Felteamet. Ved de intervjuene jeg kun brukte notater, kan jeg ha gått glipp av nyanser i uttalelser eller vært for opptatt av å notere til å komme med oppfølgingsspørsmål på en naturlig måte (Repstad 1993:63). På denne måten kan informasjon ha gått tapt for meg. Dette kan sees som en svakhet ved de intervjuene jeg ikke hadde båndopptaker ved siden av noteringen.

1.8 INTERVJUERROLLEN ER SÅ MANGT

Både i besøksituasjonene og i intervjuene var min rolle en ukjent rolle for meg. Rollene jeg gikk inn i, var ofte i stor grad gitt av situasjonen og av informantene. Noen av jentene snakket med meg som om jeg var en venninne, mens andre ga meg følelsen av å nærme meg miljøarbeiderrollen. I situasjonen forsøkte jeg å være meg bevisst hvilke roller jeg gikk inn i.

I besøksituasjonene var min rolle studentrollen, jeg var en som var der på besøk av nysgjerrighet overfor jentenes hverdag, en som var der for å lære. Jeg var også en voksen, og dermed en autoritet overfor jentene og de andre ungdommene, selv om jeg ikke ser på meg selv som særlig autoritær. Dette kan ha gjort at enkelte av dem ikke torde å si nei til å være med på intervju, uten å ha annen grunn å komme med enn at de ikke hadde lyst. Jeg spurte aldri etter grunner fra de som sa de ikke ville delta, men jeg fikk det som regel uoppfordret.

Også det at jeg var hovedfagsstudent, medførte en viss autoritet overfor ungdommene, og også overfor noen av de voksne jeg møtte i besøkene mine.

Jeg intervjuet både voksne og ungdom, men rollene jeg fikk, skilte seg noe fra hverandre i de ulike intervjuene.

I voksenintervjuene var også min rolle student, og jeg var der for å lære av dem. Rollene i disse intervjuene, var også preget av at jeg stort sett var yngre enn dem jeg intervjuet. Dette nøytraliserte kanskje noe av den effekten det at jeg er hovedfagsstudent, kunne ha hatt på enkelte som kanskje har kortere utdanning, eller ikke har utdanning i det hele tatt.

I jenteintervjuene var rollen jeg fikk ut fra hvilken rolle det ble naturlig å ta, eller hvilken rolle jeg ble tillagt av jentene. Felles for de ulike variantene var at de var en slags blanding av roller jeg kjente fra før, og at de i den formen de nå fikk, var nye for meg.

Aldersforskjellen mellom meg og jentene jeg intervjuet er omkring ti – tolv år. Dette at jeg selv er ung og kanskje ikke ble sett som voksen på lik linje med for eksempel en lærer, kan ha medvirket til at jeg ofte følte at jeg fikk god kontakt med jentene, og at de snakket ganske fritt i intervjuene. At jeg er student, kan ha vært en medvirkende faktor til at jeg ikke fikk en ren voksenrolle, og dermed lettere fikk frem informasjon i intervjuene. Denne effekten blir tatt opp i Repstads bok om kvalitativ metode:

”På samme måten som ved feltarbeid, kan forskningseffekten variere med egenskaper ved intervjuer og respondent, og samspillet mellom disse. Elstad (1981) påpeker at kvinnelige intervjuere får langt flere opplysninger enn mannlige intervjuere om kvinners helse i intervjuundersøkelser.” (Repstad 1993:67)

At jeg selv er jente, spilte kanskje også positivt inn på informasjonen jeg fikk av jentene. At informantene mine og jeg er samme kjønn, kan ha gjort det lettere for jentene jeg intervjuet å snakke fritt og fortelle om erfaringene sine.

En annen slik faktor kan være at språket jeg brukte, ikke skiller seg i særlig grad fra jentenes. I intervjusituasjonene slo jeg automatisk om til et litt annet språk enn jeg ville brukt i andre sammenhenger, for lettere å oppnå kontakt med jentene. Jeg brukte mer slang-ord og unngikk bevisst å bruke mange fremmedord. Ved siden av studiene jobbet jeg i denne tiden på et ungdomshjem, slik at jeg var innforstått med en del av de slang-ordene jentene brukte. Noen nye ord dukket allikevel opp, noe som i seg selv var spennende.

I de fleste av intervjuene følte jeg at jeg fikk en rolle som var en mellomting mellom en venninne og en voksenperson, en rolle som i enkelte tilfeller minnet om miljøarbeiderrollen.

Det at jentene snakket så fritt og fortalte så vidt mye om erfaringer og tanker de hadde, gjorde at venninnerollen kom nærmere. På den annen side satt jeg og noterte det de fortalte, og jeg var en person de ikke kjente fra før, i tillegg til at jeg er voksen. Et annet aspekt som avvek fra venninnerollen, er at jeg ikke i særlig grad fortalte om meg selv, slik en venninne ville ha gjort hadde en annen venninne fortalt om sine erfaringer til henne. Jeg delte ikke mine erfaringer med informantene slik de gjorde det med meg, og på denne måten nærmet rollen seg en miljøarbeiders rolle.

En miljøarbeider deler som regel ikke i særlig grad om sine egne erfaringer med en klient, slik klienten eller brukeren gjør det med en miljøarbeider. Men en miljøarbeider forventes å bidra med å foreslå *løsninger* på problemer, og aktivt hjelpe til med å løse opp i problemer som kommer frem. En av jentene jeg snakket med, kom med kommentaren ”nå venter jeg nesten på de gode rådene” etter intervjuet. Min rolle som student og intervjuer innebar ikke slike forpliktelser om problemløsning, men *forventningene* om hjelp til å løse opp i vanskeligheter kan ha vært der. I de aller fleste situasjoner der ungdom blir oppfordret til å fortelle en voksen om tanker og eventuelle problemer, er meningen med dette at den voksne skal hjelpe ungdommene med å løse opp i disse problemene. Slik er ikke intervjusituasjonen. Dette kan være et problem ved bruk av kvalitative intervjuer. Før intervjuet starter, er det derfor viktig å gjøre informantene klar over premissene som ligger til grunn for intervjuet, og på denne måten forsøke å unngå at informantene forteller om problemer i den tro at de skal få hjelp til å løse dem, for så å bli skuffet i etterkant. Likevel kan det skje at informanten velger å fortelle om personlige erfaringer som ikke faller inn

under intervjuet. I mine intervjuer valgte jeg å la jentene fortelle det de selv ønsket. I og med at jeg i forkant av intervjuet informerte om hva min rolle innebar og skrev under taushetsplikterklæring til informantene, samt informerte om deres rettigheter og de ovennevnte premissene for intervjuet, fant jeg det riktig å ikke avbryte dem som ønsket å fortelle om hendelser utenom temaene for intervjuet. Tanken bak dette var at hvis det var noe de ønsket å snakke om, skulle de få lov til det, selv om de visste at jeg ikke kunne gjøre noe direkte for å hjelpe dem utover råd og tips i samtalen. Det som kom frem i disse delene av intervjuet, har jeg ikke notert ned, og jeg stoppet ved en anledning båndopptakeren i det intervjuet. Slik sett fungerte den delen av samtalen som en pause fra intervjuet, hvoretter intervjuet fortsatte. En annen løsning på slike situasjoner hadde vært å spørre jentene om de ville snakke om det *etter* intervjuet. På den måten ville jeg unngått å avbryte intervjuet og enhver misforståelse med hensyn til min rolle som intervjuer ville vært ryddet av veien. Samtalen etter intervjuet ville da vært med meg som privatperson.

”Blir en appellert til som rådgiver, kan det bli en litt problematisk sammenblanding av roller, som ved feltarbeid. I mitt prosjekt om religiøs passivisering ble jeg noen ganger appellert til som sjelesørger og spurt hva jeg mente om teologiske tankekors som respondenten var opptatt av. Jeg prøvde å løse floken ved å foreslå at vi tok en prat om dette etter selve intervjuet. Det syntes å fungere greit.” (Repstad 1993:67)

Dette ville nok kanskje vært en ryddigere løsning på situasjonen enn å la samtalen bryte av intervjuet. På den annen side ville jeg da ha måttet avbryte jentene, noe jeg ikke fant riktig i disse samtalene.

1.9 ARBEIDET MED INTERVJUMATERIALET

Etter å ha gjennomført alle intervjuene skrev jeg dem fortløpende inn på data, oftest samme dag som intervjuet, eller dagen etter. På denne måten hadde jeg fortsatt intervjuene klart i hodet da jeg skrev dem ut, og kunne fylle ut med småord og lignende som ikke hadde kommet med i notatene. Dermed kunne jeg lettere formidle jentenes eget språk. De intervjuene jeg tok opp på bånd, ga meg også en pekepinn på at jeg ikke hadde mistet så mye av jentenes ord og språk i intervjuene jeg noterte. I noen av sitatene fra intervjuene har jeg strøket noen fyllord, som ”liksom” og ”asså”. Dette er for å formidle et mest mulig rettferdig bilde av jentene. Setninger som høres fine ut muntlig, kan se ganske dumme og ufullstendige ut på trykk, og dermed gi et feilaktig inntrykk av jentene.

Intervjuene jeg gjorde med voksne som på en eller annen måte jobber med ungdom, skrev jeg også inn samme dag eller dagen etter. I disse intervjuene registrerte jeg navn på dem jeg intervjuet og eventuelle avtaler om videre kontakt eller lignende. Disse intervjuene fungerte som bakgrunnskunnskap for meg, og jeg har ikke brukt dem direkte i oppgaven, med unntak av talloversikter og annen konkret informasjon jeg fikk.

Innledningsvis i intervjuutskriftene skrev jeg litt om hvordan jeg syntes intervjuet hadde gått og om tanker og ideer jeg fikk om det som kom frem under intervjuet. Dette gjorde jeg også i intervjuene med jentene, men jeg registrerte ikke navnene deres, kun dato for intervjuet. På denne måten kunne jeg skille sitatene fra de forskjellige jentene fra hverandre, også etter at jeg hadde kategorisert dem. I kategoriene er alle sitatene fra hver jente samlet i den rekkefølgen intervjuene fant sted. Slik ble det lettere å finne frem i materialet innenfor kategoriene. Senere fant jeg på nye og fiktive navn til jentene og koplet disse til datoene. Jeg valgte å gi jentene navn fordi jeg ønsket å formidlet et bilde av jentene som enkeltpersoner i tillegg til medlem i en gjeng eller gruppe. Videre var det lettere for meg underveis i arbeidet med materialet og skrivingen å få øye på likheter og forskjeller mellom jentene når jentene fikk navn.

Jeg hadde lagt inn temaoverskrifter i intervjuene etter hvert som jeg skrev dem ut, og disse var nyttige under systematiseringen av stoffet. Intervjuene ble delt opp i ulike kategorier etter tema, til sammen ni kategorier. Ved å kopiere og lime sorterte jeg de ulike delene av intervjuene inn i de tilhørende kategoriene og beholdt samtidig kopier av intervjuene under ett. De hele intervjuene var nyttige da jeg et stykke ut i arbeidet med oppgaven ville friske opp inntrykket jeg hadde av enkeltjentene. De var også nyttige i de tilfellene der meningen i sitatene ikke kom klart frem etter at jeg hadde plukket dem ut av sammenhengen og inn i

kategorier. Da kunne jeg gå tilbake til intervjuene og se over sammenhengen slik at meningen ble klarere. En del utsagn faller inn under flere kategorier, og størrelsen på de forskjellige kategoriene varierer ganske mye. Ved å se gjennom hva jeg har mest stoff om, får jeg en pekepinn om hva jentene selv synes var viktig. Dette sammenfaller i stor grad med de kategoriene jeg i størst grad konsentrerer meg om i analysen av materialet.

Arbeidet videre med materialet foregikk parallelt med skriveprosessen. Med utgangspunkt i intervjuguiden hadde jeg laget en disposisjon for oppgaven og tok for meg de ulike temakategoriene i tur og orden. Underveis i skriveprosessen har disposisjonen blitt endret fortløpende, og hovedtrekkene i temaene har blitt klarere. Jeg har notert tanker om materialet underveis i arbeidet, både i margen i materialet og i en dagbok jeg har ført mens jeg gjorde intervjuene og videre i arbeidet med oppgaven. Ved hjelp av små gule lapper i intervjuene har det blitt lettere å finne frem i kategoriene underveis og å finne trådene i materialet.

KAPITTEL 2 HVA FORTELLER TALLENE OM

VOLDSKRIMINALITET BLANT JENTER?

Jentenes erfaringer og tanker omkring konfliktløsning fargelegger bildet statistikk og annen empiri tegner opp av voldskriminalitet. Tallene jeg bruker for å tegne opp strekene i dette bildet er hentet fra Kriminalstatistikken og fra andre undersøkelser. Jeg skal gå gjennom dem hver for seg, før jeg ser tendensene de viser samlet, avslutningsvis i dette kapittelet.

2.1 TALLENE JEG BRUKER

I Kriminalstatistikken er det ikke oversikter over voldskriminalitet der tallene er fordelt mellom kjønn, aldersgrupper og de ulike formene for forbrytelse mot liv, legeme og helbred. For å få et inntrykk av utbredelsen av voldsutøvelse blant unge jenter måtte jeg derfor lete andre steder. Ingrid Wirum og Veslemøy Grytdahl har, sammen med Kim Ellertsen og Jan Engesland ved Oslo politidistrikt, laget en analyse av volds- og ranssaker i 1997 i Oslo i ”Straffesaksprosjektet” (Oslo politidistrikt 1997). De har gått gjennom alle *anmeldelser* for vold og ran som kom inn i 1997 i Oslo, og ordnet dem ut fra de ulike variablene i disse sakene. Tabellene jeg bruker i dette kapittelet fra Straffesaksprosjektet, er *spesialutskrifter* gjort i forbindelse med at jeg var på besøk på politihuset for å intervju dem om tema. Tallene vil derfor sannsynligvis ikke være å finne i de samme kombinasjonene og rekkefølgene i andre rapporter, og har derfor ikke nærmere henvisninger i teksten her.

I tabellene jeg har satt opp over tallene fra dette prosjektet varierer det noe hvilke *anmeldelseskategorier* som er tatt med. I noen tabeller er mange kategorier med, og i andre er det bare med noen få. Eksempelvis er det i tabell 2 ti ulike kategorier for anmeldelser, mens det er kun en i tabell 7. Dette er fordi det ikke noen anmeldt for de typene forbrytelser der gjerningspersonen og ofrene hadde kjennetegnene tabell 7 omhandler, mens det var det i tabell 2.

Mange tilfeller av vold og annen kriminalitet blir ikke anmeldt. Dette kan være saker som ikke oppdages eller saker som oppdages men hvor offeret velger å ikke anmelde. Disse mørketallene er trolig ganske store. Kanskje er mørketallene større for *kvinner* som *utøver* vold enn for menn. Kvinnene har ofte ikke den samme fysiske styrken som menn gjerne har, og volden blir kanskje ikke like *grov* som den som er utøvet av menn. Videre vil en voldsepisode med en mannlig utøver av volden kunne bli *sett* som mer alvorlig fordi den har

en mannlig utøver, og dermed med større sannsynlighet bli anmeldt. Et offer i en voldsepisode der en kvinne har vært utøver av volden, vil kanskje kvie seg for å anmelde denne kvinnen fordi vedkommende er skamfull over å ha fått juling av en kvinne. Dette kan nok i særlig grad være tilfelle dersom offeret er en *mann*. Et voldslovbrudd begått av en kvinne, kan på denne måten bli sett på som et slags dobbelt avvik, i og med at det ikke bare bryter med lover og regler mot vold, men også med de forventede kjønnsrollene. Slik vil en voldsepisode med en *kvinnelig utøver* av volden kunne bli lagt *bedre* merke til enn en tilsvarende episode som har en *mann* som *utøver* av volden. Dermed vil kanskje kvinner i større grad bli anmeldt enn menn, selv om volden i seg selv i mange tilfeller er mindre grov når den er utøvet av en kvinne. På denne måten kan ulikt syn på kvinner og menn som utøvere av vold slå *begge* veier med hensyn til om det blir anmeldt eller ikke.

En måte å belyse slike mørketall på, er å se nærmere på den *selvrapporterte* kriminaliteten. Det er gjort mange undersøkelser om selvrapportert kriminalitet. Blant annet har Anders Bakken gjort en spørreskjemaundersøkelse i skolene i 1997, der han ser på ungdom og problematferd i storbyer (Bakken 1998). En annen mulighet til å få et visst innblikk i de registrerte voldssakene, er å se på undersøkelser om *utsatthet* for vold og erfaringer med vold. Heidi Gautun har, utfra en intervjuundersøkelse høsten 1995, skrevet rapporten ”Voldens ansikt. Ungdoms erfaringer med vold i Oslo og landkommuner” (Gautun 1996). I dette kapitlet vil jeg se på tall fra Straffesaksprosjektet, fra rapporten ”Ungdomstid i storbyen” (Bakken 1998) og fra Gautuns rapport, samt tall fra Kriminalstatistikken. Tallene jeg bruker fra Kriminalstatistikken, er dels over antall *anmeldelser* og dels over antall siktede for forbrytelser mot liv, legeme og helbred. Tallene over anmeldelser kan ikke sammenlignes direkte med tallene over *siktede* i lovbrudd i og med at det er en relativt omfattende saksgang mellom disse to registreringene i politiets registre.

Når en sak blir anmeldt, blir den etterforsket av politiet. Denne etterforskningen kan være omfattende, eller den kan være mer begrenset. Dette avhenger av sakens natur. Etterforskerne anbefaler hvorvidt saken skal henlegges eller ikke. Når saken blir etterforsket, kan en person bli mistenkt og deretter siktet for forbrytelsen, eller saken kan bli henlagt. Etter en siktelse følger en tiltale, deretter en frifinnelse eller en domfellelse og da til slutt en reaksjon på forbrytelsen i form av betinget eller ubetinget fengsel, sikring eller andre reaksjonsformer som for eksempel samfunnstjeneste. Tallene jeg viser til fra Straffesaksprosjektet, er antall *anmeldte* i saker av denne typen. En del av disse sakene vil bli henlagt underveis i saksgangen, eller anmeldelsen kan bli trukket tilbake. Tallene vise til

antall anmeldte personer i saker, i motsetning til tallene i Kriminalstatistikken som viser antall anmeldelser.

2.2 TALL FRA KRIMINALSTATISTIKKEN

Antallet *anmeldte* forbrytelser mot liv, legeme og helbred har økt fra 9 978 i 1991 til 13 048 i 1996 når vi ser på hele landet under ett. Dette er en økning på 30,8 % over fire år som gir et snitt på 7,7% økning i året ($30.8:4=7.7$). Fra 1995 til 1996 har antallet anmeldte i denne typen saker steget til 13 048, altså en økning på 6,2 % fra 1995. Fra 1994 til 1995 hadde antallet anmeldelser for disse forbrytelsene økt fra 11 859 til 12 283, det er en økning på 3,6%. Fra 1993 til 1994 var det en økning på 3,3%, mens fra 1992 til 1993 på hele 6,1%. Fra 1991 til 1992 var økningen enda høyere: 8,3% (Kriminalstatistikken 1996 tabell 4:21). Det har med andre ord ikke vært noen jevn økning i antallet anmeldte forbrytelser av denne typen. Utviklingen frem til 1995 var at økningen i antallet anmeldte ble svakere fra år til år. Fra 1995 til 1996 derimot, var det en sterk økning, da økte antallet anmeldelser med 6,2% (ibid.).

I Kriminalstatistikken blir det ikke skilt mellom menn og kvinner i oversikten over anmeldte saker. For å få et inntrykk over fordelingen av kvinner og menn på forbrytelser mot liv, legeme og helbred må vi se på oversikten over *siktede* i ulike typer lovbrudd. Her fremkommer også fordeling på aldersgrupper, men uten en deling etter siktedes kjønn på alder.

TABELL 1

ANTALL SIKTEDE FOR FORBRYTELSE MOT LIV, LEGEME OG HELBRED I 1996, FORDELT PÅ KJØNN, I HELE LANDET SAMLET.

TYPE FORBRYTELSE	MANN	KVINNE	I ALT	% ANDEL KVINNER
FORBRYTELSE MOT LIV, LEGEME OG HELBRED	2 894	262	3 216	8,1
LEGEMSFORNÆRMELSE	1 785	198	2 026	9,8
LEGEMSBESKADIGELSE	988	48	1 050	4,6
GROV LEGEMSBESKADIGELSE	12	1	14	7,1
UAKTSOM LEGEMSBESKADIGELSE	8	2	10	20
DRAPSFORSØK	20	3	23	13
DRAP	30	4	34	11,8
UAKTSOMT DRAP	29	5	34	14,7
ANNET	22	1	25	4

(Kriminalstatistikken 1996 tabell 16:46)

Menn er i klart flertall blant siktede for forbrytelse mot liv, legeme og helbred, kommer det frem i tabellen over. Kvinner er i størst grad representert i de mindre alvorlige voldssakene, men utgjør også her kun en relativt liten prosentdel sammenlignet med mennene. Kvinner utgjør omlag 8 % av de siktede for disse sakene i alt. Ser vi tallene for antall siktede opp mot antall anmeldte ser vi at det er mange anmeldelser som faller fra på veien fra anmeldelse til siktelse. Det var hhv. 13 048 anmeldte lovbrudd mot 3 216 siktelse i 1996. 9832 saker som falt altså fra på veien fra anmeldelse til siktelse (Kriminalstatistikken 1996).

Mørketallene kan i voldssaker tenkes å være ganske store i likhet med en del andre typer lovbrudd. Ved å se på den selvrapporterte kriminaliteten kan man allikevel få et visst inntrykk av den mer reelle hyppigheten av slik kriminalitet.

2.3 SELVRAPPORTERT KRIMINALITET BLANT UNGDOM I OSLO

Anders Bakken skriver i sin rapport om "Ungdomstid i storbyen" (Bakken 1998) om ulikheter mellom jenter og gutter, ulik sosioøkonomisk bakgrunn og ulike aldersgrupper med henblikk på "problematferd". Tallene er samlet inn gjennom en spørreskjemaundersøkelse Bakken m.fl. gjennomførte blant skoleungdom i 1996. Bakken skiller mellom fire ulike grader av problematferd blant ungdom i aldersgruppen 14-17 år:

*****De lovlydige****: oppgir på 14 spørsmål om problematferd siste år at de ikke har begått noen av handlingene.

****Flertallet****": er ungdom som oppgir at de har vært med på minst en av de aktivitetene som ble definert som problematferd, men som ikke har overskredet noen av de grenseverdiene for hvor hyppig handlingene er foretatt før det er blitt definert som et "problem".

De erfarne*: er ungdom som oppgir at de har overskredet en eller to av grenseverdiene som definerte hvor hyppig handlinger er foretatt før det anses som "problematisk".

Gjengangerne*: er ungdom som oppgir at de har overskredet tre eller flere av grenseverdiene." (Bakken 1998:66)

Jentene utgjør flertallet i de to øverste og "snilleste" gruppene, mens i de to gruppene med mer utbredt problematferd er guttene i flertall.

"De erfarne" utgjør til sammen 27,6 % av respondentene i prosjektet, og "gjengangerne" utgjør til sammen 8,8 %. Jentene er i mindretall i disse gruppene, kun 9,8 % av jentene faller inn under gruppen "de erfarne", og 1,3 % av jentene er i gruppen "gjengangerne." (Bakken 1998:67)

Bakken viser i sin rapport at dersom avviksformene sees samlet, er det ikke særlig store forskjeller mellom jenter og gutter med hensyn til å ha deltatt i handlinger definert som problematferd, men det er forskjeller med hensyn til *alvorlighetsgrad* mellom kjønnene. Jentenes deltakelse er i stor grad i form av mindre alvorlige forhold, mens guttene i større grad er representert i de mer alvorlige avvikene. Han skriver:

"Det er imidlertid tydelige og tradisjonelle kjønnsforskjeller når det gjelder problematferdens alvorlighetsgrad. En ikke ubetydelig andel av guttene har erfaring med alvorlige former for problematferd. Jentenes involvering i problematferd er imidlertid mer preget av de bagatellmessige forhold. At kjønnsforskjellene varierer avhengig av hva slags typer problematferd det er snakk om, understøttes også av annen forskning" (Bakken 1998:69)

Tallene fra kriminalstatistikken, i tabell 1, viser at det er forskjell mellom hvilke typer voldssaker kvinner og menn blir siktet for. Mens hovedvekten av kvinnene her er siktet for legemsfornærmelse, er mennene i større grad også anmeldt for legemsbeskadigelse og grovere forbrytelser mot liv, legeme og helbred.

Blant kvinnene er 198, eller 75%, siktet for legemsfornærmelse og 48, eller 18.3%, siktet for legemsbeskadigelse, av totalt 262 siktede kvinner. Blant mennene er en større andel siktet for legemsbeskadigelse enn blant kvinnene. 34.1% av den totale andelen menn er siktet for legemsbeskadigelse, mens legemsfornærmelse utgjør blant mennene 61.7 %. Disse to kategoriene utgjør samlet 95.8% av de siktede mennene, og 93.3% av kvinnene. På denne måten blir andelen blant kvinnene siktet for grovere voldslovbrudd- grov legemsbeskadigelse, uaktsom legemsbeskadigelse, drapsforsøk, drap, uaktsomt drap og annet- *større* enn blant mennene. Kvinneandelen er høyere for de mer alvorlige forbrytelsene mot liv, legeme og helbred enn for legemsfornærmelse og legemsbeskadigelse. 16 av 262, eller, 6.1% av kvinnene er siktet for disse grovere voldslovbruddene mot 121 av totalt 2 894, eller, 4.2% av mennene. Tatt i betraktning at mennene utgjør 90% av de siktede for forbrytelser mot liv, legeme og helbred, er ikke de ovennevnte prosentandelene av kjønnene på de ulike forbrytelsene i strid med konklusjonene Bakken kommer til i sin rapport. Han konkluderer med at det er

” ... tydelige og tradisjonelle kjønnsforskjeller når det gjelder problematferdens alvorlighetsgrad.” (Bakken 1998:69)

Han viser i sin rapport at det ikke er særlig store forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder å ha *deltatt* i handlinger han definerer som problematferd. Ser vi disse konklusjonene opp mot de ovennevnte tallene fra kriminalstatistikken, kan det se ut som at *kvinner i mindre grad enn mennene blir anmeldt og siktet for voldskriminalitet*. Av det samlede antallet siktelser mot forbrytelser mot liv, legeme og helbred utgjør kvinnene kun 10%. Mennene kan sies å begå alvorlige voldsforbrytelser i større grad enn kvinnene ved at de begår voldskriminalitet *i sin helhet* i langt større grad enn kvinnene.

2.4 TALL FRA POLITIETS STRAFFESAKSPROSJEKT

Tallene fra Straffesaksprosjektet viser antallet jenter og/eller menn som har vært anmeldt for voldssaker i 1997. Tallene fra Kriminalstatistikken som viste anmeldelser for voldskriminalitet er tall over anmeldte *lovbrudd* av denne typen. Der flere har blitt anmeldt i forbindelse med samme episoden vil dette være registrert som en anmeldelse i Kriminalstatistikken, mens tallene fra Straffesaksprosjektet viser antallet *personer* som er anmeldt. Tallene over *siktede* i Kriminalstatistikken viser antallet *personer* som er siktet i de ulike lovbruddene. Tallene fra Kriminalstatistikken kan med andre ord ikke sammenlignes direkte med tallene fra Straffesaksprosjektet.

Tallene fra Straffesaksprosjektet skiller, i motsetning til tallene fra Kriminalstatistikken, mellom jenter og gutter på de ulike aldersgruppene og lovbruddstypene. Også relasjonene mellom offeret og gjerningsjenta/gutten er registrert i disse tallene.

Tabell 2 viser antallet jenter og gutter i aldersgruppen 11-18 år, anmeldt i voldssaker i 1997, der ofrene er både jenter og gutter som kjenner gjerningspersonen fra før. Jeg har valgt å omtale ofrene og gjerningspersoner som gutter og jenter fordi de er så pass unge. Der gjerningspersonene omfatter både gutter og jenter bruker jeg gjerningspersoner om dem, men der de er kjønnsbestemt bruker jeg henholdsvis gjerningsgutter og gjerningsjenter.

TABELL 2

ANTALLET **JENTER** OG **GUTTER** ANMELDT I VOLDSSAKER I 1997. OFRENE ER BÅDE JENTER OG GUTTER, OG DE KJENNER GJERNINGSPERSONEN FRA FØR.

ALDER	11	12	13	14	15	16	17	18	SUM:
TYPE LOVBRUDD									
BRUDD PÅ STR.L. § 228.1 (LEGEMSFORNÆRMELSE)	1	4	16	20	28	30	21	35	155
LEGEMSBESKADIGELSE				2	8	14	12	15	51
BRUK AV KNIV ELLER ANDRE VÅPEN		1			1	1	3	1	7
BRUK AV VÅPEN							1	3	4
DRAP								1	1
FORSØK PÅ DRAP								1	1
BRUDD PÅ STR.L. § 228.2 (GROVERE LEGEMSFORNÆRMELSE)			2	1	6	8	16	14	47
DIVERSE					1	1			2
RAN				1					1
BLANDET:				1					1
SUM:	1	5	18	25	44	54	53	70	270

For å se tallene over anmeldte for denne typen forbrytelser hentet fra ”Straffesaksprosjektet”, i forhold til tallene over siktede, fra Kriminalstatistikken (i tabell 1), må brudd på straffelovens §228.1 og brudd på straffelovens §228.2, som begge gjelder legemsfornærmelser, men som er presentert hver for seg i oversikten fra ”Straffesaksprosjektet”, sees under ett. Disse to kategoriene utgjør til sammen 202 av totalt 270 anmeldelser, altså 75%. Legemsbeskadigelse utgjør 51 av 270 anmeldelser, altså 19%.

I tabell 1 over, som viser tall over *siktede* for denne typen forbrytelser (Kriminalstatistikken 1996 tabell 4:46), kommer det frem at hovedvekten siktede også ligger på legemsfornærmelse (2 026 anmeldte i 1996) og legemsbeskadigelse (1 050 anmeldte). Dette utgjør henholdsvis 63% og 33% av de samlede 3216 siktede for forbrytelse mot liv, legeme og helbred.

Den største aldersgruppen i tallene fra ”Straffesaksprosjektet” er 18-åringene, med 70 anmeldelser i alt. Deretter følger 16- og 17-åringene som har henholdsvis 54 og 53 anmeldelser. Anmeldelsene øker stort sett med økende alder. Kanskje henger noe av denne økningen sammen med at vold begått av en 18-åring sees som mer alvorlig enn vold begått av

en 15-åring og derfor i større grad anmeldes. Vold begått av ungdom under den kriminelle lavalder, 15 år, blir kanskje i større grad reagert på uten at det offentlige påtaleapparat bli tatt i bruk. På den annen side kan det tenkes at vold begått av en 18-åring *er* mer alvorlig enn en 15-åring. Trolig er det en reell økning i hyppigheten og i grovheten av forbrytelsene mot liv, legeme og helbred med økende alder, selv om *noe* av økningen i antallet registrerte anmeldelser kanskje skyldes andre faktorer.

Bildet som tegner seg så langt, viser at *både jenter og gutter* i hovedsak begår *mindre alvorlige* voldsforbrytelser som legemsfornærmelse og legemsbeskadigelse. I Bakkens rapport ”Ungdomstid i storbyen” (Bakken 1996) kommer det frem at *jentene i større grad enn guttene holder seg til å begå mindre alvorlige voldslovbrudd*. Jentene er i mindretall i de to gruppene med høyest grad av problematferd, mens de er i flertall i de to ”snilleste”, eller mest konforme, gruppene (Bakken 1996:67-68).

Hvordan fordeler så jentene og guttene seg i tallene fra Straffesaksprosjektet? Tabell 3 og 4 viser henholdsvis jenter og gutter anmeldt for voldssaker i 1997. Ofrene er både jenter og gutter som kjenner gjerningsjenta/gutten fra før.

TABELL 3

ANTALLET **GUTTER** ANMELDT I VOLDSSAKER I 1997. OFRENE ER BÅDE JENTER OG GUTTER, OG DE KJENNER GJERNINGSGUTTENE FRA FØR.

ALDER	11	12	13	14	15	16	17	18	SUM:
TYPE LOVBRUDD									
BRUDD PÅ STR.L. § 228.1 (LEGEMSFORNÆRMELSE)	1	4	14	15	24	30	18	31	137
LEGEMSBESKADIGELSE				2	6	14	11	15	48
BRUK AV KNIV ELLER ANDRE VÅPEN		1			1	1	3		6
BRUK AV VÅPEN							1	3	4
DRAP								1	1
FORSØK PÅ DRAP								1	1
BRUDD PÅ STR.L. § 228.2 (GROVERE LEGEMSFORNÆRMELSE)			2	1	5	8	15	13	44
DIVERSE					1	1			2
BLANDET:				1					1
SUM:	1	5	16	19	37	54	48	64	244

Hovedtyngden av anmeldelser ligger blant guttene på anmeldelse mot straffelovens §228.1 og §228.2, legemsfornærmelser og grovere legemsfornærmelser, og på anmeldelse for legemsbeskadigelse. Disse kategoriene utgjør samlet 229 av i alt 244 anmeldte, altså ca. 94%, av anmeldelsene mot gutter i voldssaker i 1997 der ofrene er både jenter og gutter som kjenner gjerningsguttene fra før.

I denne tabellen er aldersgruppene elleve og tolv år tatt med, noe den ikke er i tabellene over anmeldte jenter, se tabell 4, 5 og 6. Seks av de anmeldte guttene er i disse aldersgruppene. Ingen jenter i disse aldersgruppene er anmeldt i voldssaker i 1997. Til sammen 238 gutter i aldersgruppen 13 til 18 år (244 gutter, inkludert 11- og 12-åringene, –6 anmeldte i disse aldersgruppene = 238), mot 26 jenter i tilsvarende aldersgruppe (se tabell 4), er anmeldt i voldssaker der ofrene er både jenter og gutter som kjenner gjerningspersonen fra før.

Antallet anmeldte gutter er jevnt stigende med stigende alder, bortsett fra en liten nedgang i aldersgruppen 17 år før det igjen går oppover i aldersgruppen 18 år.

TABELL 4

ANTALL **JENTER** ANMELDT I VOLDSSAKER I 1997. OFRENE ER BÅDE JENTER OG GUTTER, OG DE KJENNER GJERNINGSJENTA FRA FØR.

ALDER	13	14	15	16	17	18	SUM:
TYPE LOVBRUDD							
BRUDD PÅ STR.L. § 228.1 (LEGEMSFORNÆRMELSE)	2	5	4		3	4	19
LEGEMSBESKADIGELSE			2		1		3
BRUK AV KNIV ELLER ANDRE VÅPEN						1	1
BRUDD PÅ STR.L. § 228.2 (GROVERE LEGEMSFORNÆRMELSE)			1		1	1	3
RAN		1					1
SUM:	2	6	7		5	6	26

Ser vi tabell 4 opp mot tabell 2, som viser *både* jenter og gutter anmeldt i voldssaker der offeret er både jenter og gutter som kjenner gjerningspersonen fra før, ser vi at *i underkant av 10% av det totale antallet anmeldte i voldssaker er jenter* (26 av 270). I likhet med guttene i tabell 3, er hovedvekten av de anmeldte jentene anmeldt for legemsfornærmelse, mens de to nest største gruppene er anmeldt for grovere legemsfornærmelse og legemsbeskadigelse, der det er tre i hver gruppe. Det var ingen jenter anmeldt for drap eller forsøk på drap i 1997,

heller ikke for bruk av våpen. Det var til sammen 6 gutter anmeldt for disse forbrytelsene i de tilsvarende aldersgruppene det året. 19 av totalt 26 jentene anmeldt i voldssaker er anmeldt for legemsfornærmelse, altså 70%.

15-åringene er i størst grad representert, med syv anmeldte. Fire av disse syv er anmeldt for legemsfornærmelse, to for legemsbeskadigelse og en for grovere legemsfornærmelse. Sett i forhold til aldersfordelingen blant guttene i tabell 3, ser vi at mens det er en relativt jevn økning av anmeldelser med økende alder blant guttene, er ikke dette like klart blant jentene. Selv om antallet anmeldte også for jentene er stigende med stigende alder, stiger det så lite at tallene er nokså jevnt fordelt mellom aldersgruppene, med unntak av 13-åringene som i liten grad er representert.

Så langt kan vi slutte at *både jenter og gutter* i hovedsak begår *mindre alvorlige* voldsforbrytelser, som legemsfornærmelse og legemsbeskadigelse, men at *jentene i noe større grad enn guttene nøyer seg med dette*.

TABELL 5

ANTALL **JENTER** ANMELDT I VOLDSSAKER I 1997. OFRENE ER JENTER, OG OFFERET OG GJERNINGSJENTA KJENNER HVERANDRE FRA FØR.

ALDER	13	14	15	16	17	18	SUM:
TYPE LOVBRUDD							
BRUDD PÅ STR.L. § 228.1 (LEGEMSFORNÆRMELSE)	2	4	4		3	4	17
LEGEMSBESKADIGELSE			2				2
BRUK AV KNIV ELLER ANNET VÅPEN						1	1
BRUDD PÅ STR.L. § 228.2 (GROVERE LEGEMSFORNÆRMELSE)			1		1	1	3
RAN		1					1
SUM:	2	5	7		4	6	24

24 jenter i aldersgruppen 13-18 år ble anmeldt for forbrytelse mot liv, legeme og helbred i 1997. I likhet med tabell 4 kjente gjerningsjenta offeret fra før, men i denne tabellen er ofrene utelukkende jenter. Holder vi tabell 5 opp mot tabell 4 ser vi at de sammenfaller, med unntak av to anmeldelser som vi ut fra dette kan slutte at har en gutt som offer.

Med hensyn til alvorlighetsgrad ligger også her hovedvekten på de mindre alvorlige forbrytelsene. Forskjellene mellom aldersgruppene er heller ikke her store, det er relativt få jenter anmeldt i hver aldersgruppe. Den største gruppen anmeldte er 15-åringene, med til sammen syv anmeldte der fire er anmeldt for legemsfornærmelse, to for legemsbeskadigelse

og én for grovere legemsfornærmelse. Kanskje kan dette sees som et uttrykk for at vold begått av ungdom som nettopp har passert den kriminelle lavalder, ikke blir sett mildere på enn vold begått av eldre ungdom. På den annen side er tallene her så vidt små at jeg skal være forsiktig med å trekke generelle slutninger på grunnlag av dem.

I alle disse anmeldelsene *kjente* gjerningsjenta til offeret fra før, og både offeret og gjerningspersonen er jenter. Det ser med andre ord ut til at *jenter* i aldersgruppen 13-18 år som er anmeldt for å ty til vold, hovedsakelig har *andre jenter de kjenner fra før som offer*, og at de i hovedsak blir anmeldt for *mindre alvorlige voldslovbrudd*.

TABELL 6

ANTALL **JENTER** ANMELDT I VOLDSSAKER I 1997. OFRENE ER BÅDE JENTER OG GUTTER. GJERNINGSJENTA KJENNER IKKE OFRENE FRA FØR.

ALDER	13	14	15	16	17	18	SUM:
TYPE LOVBRUDD							
BRUDD PÅ STR.L. §228.1 (LEGEMSBESKADIGELSE)	2	1	1	1	1	1	7
LEGEMSBESKADIGELSE					1		1
SUM:	2	1	1	1	2	1	8

I tabellen framkommer det at fordelingen mellom de ulike aldersgruppene er jevn, og at syv av totalt åtte er anmeldt for legemsfornærmelse, altså det jeg her kaller et mindre alvorlig voldslovbrudd. En av jentene her er anmeldt for legemsbeskadigelse.

Sees denne tabellen opp mot tabell 4, som viser de samme kjennetegnene med unntak av at ofrene og gjerningsjenta i tabell 4 er tidligere kjente mens de i denne tabellen ikke er det, ser vi tydelig at *voldssakene i hovedsak forekommer mellom tidligere kjente*. I alt 26 jenter er anmeldt i voldssaker der ofrene er både jenter og gutter som kjenner gjerningsjenta fra før. Tilsvarende tall der ofrene og gjerningsjenta *ikke* kjenner hverandre fra før, er kun åtte (se tabell 6).

TABELL 7

ANTALL **JENTER** ANMELDT I VOLDSSAKER I 1997. OFRENE ER JENTER, OG DE KJENNER IKKE GJERNINGSJENTA FRA FØR.

ALDER	13	14	15	16	17	18	SUM:
TYPE LOVBRUDD							
BRUDD PÅ STR.L. § 228.1 (LEGEMSFORNÆRMELSE)	2	1	1		1	1	6

Sees denne tabellen opp mot tabell 6, ser vi at det av ofrene i den tabellen bare var to gutter, mens det var seks kvinnelige ofre. En 17-årig jente anmeldt for legemsbeskadigelse og en 16-åring anmeldt for legemsfornærmelse, hadde et mannlig offer.

Ser vi tabell 7 opp mot tabell 5 og 6, ser vi at det er langt flere jenter anmeldt i voldssaker der gjerningsjenta og offeret kjente hverandre før voldsepisoden fant sted enn der de ikke kjente hverandre. Det er i alt åtte jenter anmeldt i voldssaker der gjerningsjenta ikke kjenner offeret fra før (tabell 6). Ofrene er her både jenter og gutter. Det er 24 jenter anmeldt for voldssaker der både gjerningspersonen og offeret er jenter, og de er tidligere kjente. Tilsvarende tall der ofrene er jenter som ikke kjenner gjerningsjenta fra før, er seks.

Ut fra dette kan det se ut som at *jenter anmeldt i voldssaker hovedsakelig har andre jenter som offer, og at de i all hovedsak kjenner offeret fra før*. De anmeldte jentene har hovedsakelig begått *mindre alvorlige voldsforbrytelser* og de holder seg i større grad enn guttene i denne aldersgruppen til legemsfornærmelse. Guttene begår i større grad grovere former for voldsforbrytelser. Jentene i aldersgruppen 13 til 18 år fordeler seg jevnere ut over alderstrinnene enn guttene.

2.5 GJERNINGSSTED FOR VOLDSKRIMINALITET

I syv av de 21 anmeldte voldssakene i Oslo, i Straffesaksprosjektet, er ikke gjerningsstedet oppgitt. Av de registrerte gjerningsstedene er det så få saker på hvert sted at det er vanskelig å si noe om noen klare tendenser på grunnlag av dette. Sentrum har tre anmeldte saker der gjerningsmannen var en kvinne, og Lindeberg og Majorstua har to saker hver. Aker Brygge, Furuset, Hovseter, Oppsal, Rommen, og Romsås har registrert en sak hver.

Tidligere studier av levekår i Oslo viser at levekårsproblemer er skjevt fordelt i Oslo (Hagen m.fl. 1994). Hvordan disse skjevhetene påvirker ungdommene i de ulike delene av Oslo, viser Bakken i sin undersøkelse om ungdomstid i storbyen (Bakken 1998). Han viser at *indre og ytre vest* har de *høyeste* prosentandelene av ungdom som er i den gruppen han kaller *”de erfarne”*, og at de fire ulike delene av byen, indre og ytre øst og vest, kommer ganske likt

ut i gruppen ”gjengangerne”. Indre øst av Oslo har så vidt litt høyere prosentandel i denne gruppen, men forskjellen er minimal, kun 0,4-0,6%.

” ...relativt sett flere av vestkantens ungdom tilhører ”de erfarne”, de som befinner seg i gråsonen mellom ”gjengangerne” og ”flertallet”. I særlig grad gjelder dette de sentrumsnære vestlige bydelene. At indre Oslo vest utgjør et geografisk problemområde er også dokumentert tidligere (Øia og Bergwitz 1994) ” (Bakken 1998:85)

I oversikten fra Straffesaksprosjektet er ikke ”sentrum” delt i øst og vest men i stedsnavn. Majorstua og Aker Brygge er begge i indre vest av byen, og utgjør samlet tre anmeldte voldssaker. Hovseter er ytre vest, og har en anmeldelse av dette slaget. Ytre øst kommer dårligere ut med hele fire anmeldelser. Dette skiller seg noe fra de tallene Bakken kom fram til i sin undersøkelse, men på den annen side er tallene fra Straffesaksprosjektet så små at det er vanskelig å trekke noen generell konklusjon på linje med Bakkens på grunnlag av disse.

Gautun m.fl. gjorde i 1995 en undersøkelse om ungdom og utsatthet for vold i Oslo og landkommuner (Gautun 1996). Hun kommer frem til at ungdom i indre øst i Oslo oftere er utsatt for vold enn i andre bydeler, men at ytre vest oftere utsettes for vold enn indre vest og ytre øst.

TABELL 8

UTSATTHET FOR VOLD OG TRUSLER. UNGDOM I ALDEREN 15-24 ÅR I OSLO, ETTER BOSTED. I PROSENT, I 1995

OMRÅDE I OSLO	VOLD SOM GA SYNLIG FYSISK SKADE	VOLD SOM IKKE GA SYNLIG FYSISK SKADE	ALVORLIG TRUSSEL OM VOLD	UTSATT FOR VOLD OG/ELLER TRUSSEL OM VOLD	SUM:
INDRE VEST	3	5	9	16	33
INDRE ØST	4	10	19	26	69
YTRE ØST	5	5	10	17	27
GRORUDDALEN	4	8	12	18	42
YTRE NORD	5	6	10	17	38
YTRE VEST	6	11	16	25	58
SUM:	27	45	76	119	267

(Gautun 1996:54)

Indre øst viser her til bydelene: Sagene/Torshov, Grünerløkka/Sofienberg, Gamle Oslo.

Indre vest viser til: Bygdøy/Frogner, Uranienborg /Majorstuen, St.Hanshaugen/Ullevål.

Ytre øst er: Ekeberg/Bekkelaget, Nordstrand, Søndre Nordstrand, Lambertseter, Bøler, Manglerud, Østensjø.

Groruddalen viser til: Helsefyr/Sinsen, Hellerud, Furuset, Stovner, Romsås, Grorud.

Ytre nord er: Bjerke, Grefsen/Kjelsås, Sogn.

Og *Ytre vest* er: Vindern, Røa, og Ullern (Gautun 1996:90).

En av konklusjonene Gautun kommer frem til, er at *ungdom i Oslo er mer utsatt for vold enn ungdom i landkommunene*. Med ungdom fra "landkommuner" viser Gautun til ungdom fra kommuner uten bystatus. Ut fra tabellen over ser vi at det er ungdom i indre øst og ytre vest som i høyest grad er utsatt for vold av forskjellig grovhetsgrad. Indre vest, hvor Bakken kom frem til at ungdommene hadde en høy hyppighet av problematferd, kommer ikke så galt ut i Gautuns undersøkelse. Aldersgruppene er forskjellige i de to undersøkelsene, og dette kan tenkes å ha en effekt på de ulike funnene.

Med hensyn til *hvilke type* gjerningssted volden er begått på kommer skolen og gata dårligst ut. Fire saker er registrert på skolen, og hele 12 på gata viser oversikten fra Straffesaksprosjektet. Ellers er to saker registrert på kjøpesenter, en i bopel, en på buss, og en på T-banen. Ingen av disse oversiktene over *geografisk* gjerningssted eller *type* gjerningssted skiller mellom jenter og gutter.

2.6 OPPSUMMERING

Ut fra Bakkens undersøkelse om ungdom i storby så vi at både kvinner og menn i hovedsak begår mindre alvorlig kriminalitet, men at kvinner i større grad enn menn nøyer seg med dette. Jentene var i klart mindretall blant de mest erfarne i Bakkens undersøkelse, og i flertall i de mest konforme kategoriene.

Dette var også inntrykket fra tallene hentet fra Kriminalstatistikken. Kvinnene var her i størst grad representert i de mindre alvorlige sakene. Andelen kvinner var liten totalt sett, de utgjør 8% av de siktede for forbrytelse mot liv, legeme og helbred i Kriminalstatistikken.

I tallene fra Politiets Straffesaksprosjekt ser vi de samme tendensene; hovedtyngden av kvinnene er anmeldt for de ”mildere” forbrytelsene mot liv, legeme og helbred. Disse tallene viser også hvorvidt offeret er mann eller kvinne, og om offeret og gjerningskvinnene kjente hverandre fra før. *Kvinnene som er anmeldt i voldssaker, har i hovedsak kvinner som offer, og de kjenner offeret fra før.* Sett i forhold til alder er de anmeldte kvinnene ganske jevnt fordelt mellom 13 og 18 år, selv om 13-åringene er noe underrepresentert i forhold til de andre alderstrinnene.

Tallene over geografisk gjerningssted trekker opp forskjellige tendenser. Bakkens undersøkelse viser at ungdommene fra indre vest i større grad tilhører ”de erfarne” innen det han kaller problemadferd, enn ungdommer fra andre områder i byen. Tallene fra Straffesaksprosjektet er små, men tendensen er at Oslo sentrum og øst i høyest grad er åsted for voldslovbruddene. I Gautuns undersøkelse om *utsatthet* for vold og trusler blant ungdom i Oslo og landkommuner kommer Oslo *indre øst* som *dårligst* ut, fulgt av ytre vest. Dette skiller seg fra tallene fra Bakkens undersøkelse, der indre vest kom *dårligst* ut. Aldersgruppene i disse to undersøkelsene er forskjellige, og noe av ulikhetene kan kanskje tilskrives dette. Ser vi på hvilken *type* gjerningssted volden blir begått på er skolen og gata mest brukt. Dette er også arenaer ungdommene i stor grad tilbringer tid på.

For å sammenfatte dette kan vi si at de *kvinnene som er anmeldt i voldssaker, har kvinnelige offer som de kjenner fra før.* De begår voldskriminaliteten *på skolen eller gata i indre Oslo vest, og volden de utøver er ikke like grov som den mennene blir anmeldt for å ha utøvet.* Få av kvinnene er så unge som 13 år, men *mellom 14 og 18 år fordeler de seg relativt jevnt.* Kjennskap til den kriminelle lavalder (15 år) kan være en av årsakene til at så få av de anmeldte er så unge som 13 år. På den annen side kan dette også vise en reell lav hyppighet av så unge kvinner som utøver vold.

KAPITTEL 3 RAMMENE FOR JENTENES HANDLINGER

3.1 JENTENES RAMMER I KONFLIKTER ER TRANGE

Jentene forteller om et sett av forventninger mellom venninnene med hensyn til konfliktløsning. La oss ta for oss et *tenkt* eksempel bygd opp på grunnlag av elementer hentet fra de ulike episodene jentene forteller om i intervjuene.

Janne er ute i frikvarteret når hun får en slengbemerkning av Synne. Synne kaller henne ”hore” og sier til venninnen sin at Janne har ligget med en gutt i parallellklassen. Janne står sammen med vennene sine når hun får høre dette. Hadde hun stått alene, hadde hun kanskje ignorert Synne eller nøydt seg med å kalle henne noe tilsvarende tilbake. Nå har hun derimot venninnene sine i gjengen som tilskuere og må forsvare statusen sin overfor dem og overfor andre utenfor gjengen som måtte ha hørt hva Synne sa. Janne kaller Synne for hore, og smører på med en del verre kallenavn i tillegg. At Synne i virkeligheten er ganske pertentlig får heller være. Janne går bort til Synne mens hun sier dette og avslutter med ”Hva faen er det du tror du er?” Dette kan ikke Synne finne seg i, hun har også en status å forsvare overfor sine venner som står rundt henne og hører alt sammen. Hun følger opp Jannes aggressive tone og dytter litt i henne mens hun kjefter. Krangelen utvikler seg, og Jannes og Synnes venninner står bak dem og kommer med bemerkninger. Etter hvert begynner også venninnene til jentene å krangle seg imellom, og forsvarer venninnen sin som best de kan overfor hverandre. Synne sparker Janne i magen, og Janne svarer med å dytte Synne over ende og lugger henne hardt. Venninnene deres blir mer og mer engasjert, og noen av dem klasker til hverandre. Det er nå såpass mange jenter med i krangelen at de blir lagt merke til av de andre elevene i skolegården. Til slutt legger læreren merke til at det er trøbbel i gjære og bryter opp konflikten. Både Janne og Synne må på rektors kontor, og fordi de hadde sloss og truet hverandre, ser han alvorlig på det og tilkaller politiet.

I dette *tenkte* eksempelet ble en relativt liten kommentar til en stor konflikt. Venninnene som stilte opp for Janne og Synne bidro også til at konflikten vokste seg så vidt stor. Hadde ikke rykte og status blant de jevnaldrende vært så sentralt for jentene, ville nok heller ikke konflikten utviklet seg slik den gjorde. Jentene kunne ikke ”finne seg i” å bli kalt ”hore” eller andre ting overfor sine venner og overfor andre jevnaldrende i skolegården. De

måtte avkrefte kallenavnet slik at det ikke ble et rykte av det. Tilskuerne har også en viktig rolle i slike konflikter, i og med at det er blant tilskuerne og utover i miljøet ryktene går. Jentene vektlegger vedlikehold av status og rykte og må derfor sørge for at rykter som sprer seg er slik de ønsker og ikke rokker ved statusen de har i miljøet. Finner de seg i behandling som ikke stemmer overens med ryktet deres, vil dette kunne svekke statusen deres. Reagerer de ikke på å bli kalt "hore" eller lignende, kan jevnaldrende i miljøet spre dette ryktet videre. En reaksjon på slike kallenavn er viktig som en avkreftelse av bemerkningen. Videre vil reaksjonen virke preventivt overfor tilskuerne i og med at de ser at jenta "tar igjen". Dermed blir det sendt ut et signal om at den som sier slike ting om henne, får "bråk".

På denne måten legger normene og forventningene jentene har på seg fra de ulike gruppene rundt dem, rammen for jentenes handlingsrom i konflikter (og ellers). Eksemplet over minner om en del av konfliktene jentene jeg intervjuet fortalte om. Gry forteller dette om en konflikt på skolen hennes:

"Det var to jenter på skolen vår som sloss. Da var det den ene som begynte med å spenne den andre jenta. Så begynte hun å hyle og skrike og rope og kalle ting, og så truet hun hun andre med at hun skulle hente en hel gjeng og banke opp hun andre. Så sa hun andre at hvem skulle det være da? Og da hoppet hun ene på hun venninnen til hun som spente. Hun som hadde spent ben på hun andre, prøvde å stoppe dem fra å sloss, men hun andre slo til henne også. Så kom det en lærer og stoppet dem."

Venninnen som støttet i denne konflikten, forsøkte å stoppe konflikten, men ble istedenfor dratt inn i den, forteller Gry. Til slutt kom læreren og stoppet konflikten.

Jentene har klare normer på *hvilke* konflikter de bør stille opp for venninnene i, og hvilke konflikter de kan forvente støtte fra venninnene sine i selv. Disse normene og forventningene jentene møter hos hverandre fungerer som et mønster for handlingsvalgene jentene tar og som sett av tolkninger av handlingene de møter. *Måten* de forventer at denne støtten skal skje på, varierer. Det er flere elementer som spiller inn på hvilke normer som gjelder:

- 1) Jentene har andre forventninger til en *nær venninne* enn til en mer *distansert venninne*.
- 2) *Kjærestene* møter andre forventninger enn dem igjen. Jentene skiller seg i relativt stor grad fra hverandre med hensyn til forventningene til kjæresten i konflikter. En del av jentene mener for eksempel at en kjæreste *ikke* skal blande seg inn i en konflikt, de ser det som feigt overfor den andre parten i konflikten hvis hun ikke selv har en kjæreste som stiller opp for henne på den måten. Her kommer en av spillereglene for konfliktene frem. Partene i konflikten skal være mest mulig like med hensyn til styrke

for at den sterkeste ikke skal bli sett på som feig. Andre jenter forventer derimot at kjæresten deres skal gå inn i konflikten for å hjelpe dem. Dette er en del av en forventning til guttene om å være ”gentlemen” overfor jentene.

- 3) Hvorvidt jentenes venner utgjør en *gjeng eller en gruppe*, er med på å forme de forventningene de har til hverandre med hensyn til støtte i konflikter, og hvordan handlingene deres tolkes av de rundt. Det er knyttet en del forventninger til det å være med i en gjeng som jentenes handlinger tolkes i lys av.
- 4) *Hvor ofte* venninnen kommer opp i konflikter, spiller også inn på hvorvidt hun kan forvente støtte i konfliktene, og på hvilken måte. En venninne som til stadighet kommer i konflikter med andre på grunn av bagateller, vil etter hvert måtte klare seg selv. Et slikt rykte kan virke som en selvoppfyllende profeti og øke sjansen for at hennes handlinger sees som provoserende eller lignende.
- 5) *Jentenes status* i hierarkiet blant de jevnaldrende er viktig for hvordan konfliktene blir løst, og for hvilke episoder som blir konflikter.

Til sammen utgjør alle disse elementene de rammene jentene handler innenfor, blant annet når det gjelder konfliktløsning.

3.2 ELLEVE JENTER I FARTA

De elleve jentene jeg intervjuet er tenåringer mellom 13 og 18 år, og midt i en tid som er preget av utvikling og forandring, både i dem selv og rundt dem. At de er i denne alderen, betyr blant annet at de går på skolen alle sammen, og at noen driver med organiserte fritidsaktiviteter ved siden av. Alle jentene bruker mye av fritiden sammen med vennene. Noen forteller om tid med familien, de spiser for eksempel middag med familien sin før de går ut for å være sammen med venner i ukedagene. Felles for jentene er at de vokser opp i en tid der ting forandrer seg fort. Alt fra klesmoter til populære aktiviteter endrer seg hele tiden. Alle jentene jeg snakket med, virker relativt motebevisste. Sminken er på plass, og ”hipster”-bukser og ”Buffalo”-sko var et antrekk de fleste av dem hadde, og som var siste mote da jeg foretok intervjuene. En del av jentene hadde mobiltelefon med seg. De var oppegående og reflekterte jenter med mange interesser, som fortalte om hverdagen slik de opplevde den. De hadde klare holdninger om konfliktløsning og vold. Spesielt viktig virket det allikevel ikke som disse temaene var for dem. Vennene og de andre jevnaldrende sto langt på vei i sentrum både i hverdagene og oppmerksomheten deres.

3.3 “LIVING IN A BOX”

Alt dette er deler av en helhet jentene beveger seg i. Sammen med andre faktorer som omgir dem til daglig, utgjør dette den strukturen jentene fungerer innenfor. Vennegruppene jentene er i, familien deres og skolen de går på, er deler av denne samfunnsstrukturen. Strukturen utgjør et sett av rammer jentene og alle vi andre handler innenfor, og den påvirker også måten vi handler på og normene som gjelder i samfunnet.

”Aktørens handlinger er knyttet til samfunnsstrukturen, dels gjennom de sosiale normene og rollene, og dels gjennom den felles og sosialt skapte forståelse av meningen med en handling og klassifiseringen av den.” (Aubert 1991:52)

De gjeldende normene og reglene i gruppene og samfunnet vi er i er med på å forme de valgene vi gjør mellom ulike handlingsalternativer. Handlingsvalgene våre sees som rasjonelle eller ikke rasjonelle ut fra de normene og forventningene som omgir oss, og brudd på normene sanksjoneres av de menneskene som omgir oss. Vi er med i flere grupper, både store og små, samtidig. Én gruppe er kanskje i sin helhet med i en større gruppe, slik familiegruppen er med i et nærmiljø som i sin tur er med i et storbysamfunn eller landsbysamfunn også videre. Normene i de forskjellige gruppene kan stemme overens, eller de kan stå i strid med hverandre.

Jentene er med i flere små grupper samtidig, de er med i vennegrupper eller gjenger, de er i familier og de er i skoleklasser. Normene i gjengen eller vennegruppen stemmer ikke alltid overens med normene i familien eller i skoleklassen. Uansett om normene i vennegruppen eller gjengen stemmer overens med normene i skoleklassen eller familien, utgjør normene samlet rammene for de handlingsvalg jentene tar. I hvilken grad jentene er lydhøre overfor normene i de forskjellige gruppene, varierer både ut fra alder og bosted og ut fra jentene individuelt.

I tenårene overtar vennegruppen i økende grad med økende alder, flere av de funksjoner familien har hatt frem til da. Normene i vennegruppen vil for mange i denne alderen være de normene de i høyest grad er lydhøre overfor, selv om normene og reglene fra de andre gruppene og fra samfunnet for øvrig fortsetter å legge rammer for handlingsvalgene deres. Jentene fokuserer i stor grad på normer og forventninger de føler at de møter blant de jevnaldrende, når de forklarer hvorfor konflikter har kommet opp og hvordan de har valgt å handle i dem. Kanskje er dette et uttrykk for at andre normer blir tatt mer for gitt, at de ligger mer *selvfølgelig i bunn* av handlingsresonnementene deres, mens normene i vennegruppen som skiller seg fra de øvrige normene blir tydeligere nettopp fordi de skiller seg ut?

Rammene jentene forteller at ligger til grunn for handlingsvalgene de gjør i konflikter former de definisjoner jentene har av situasjoner og handlinger, og hvilken mening de tillegger dem. Dette kan settes opp som et bilde:

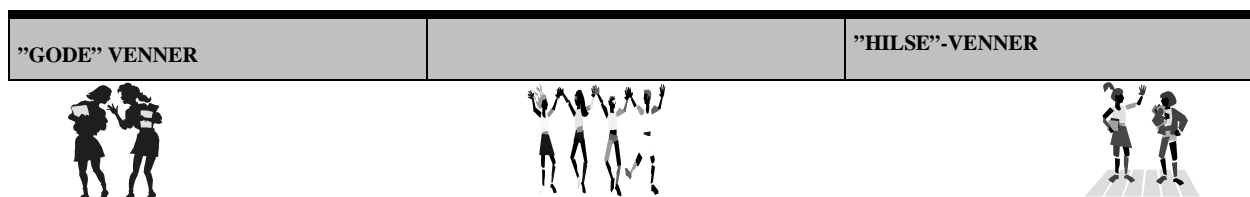
Jentene handler utfra *sine* tolkninger av situasjonene. Fem elementer trer klart frem i jentenes beskrivelse av bakgrunnen for og føringene på handlingsvalgene i konfliktene:

- 1) *Forventninger de møter som venninne:* Forventninger om å stille opp for de *nære* vennene også i konflikter de kanskje ikke ville ha deltatt i ellers, eller som de kanskje ikke selv ser som en ”nødvendig” eller ”rimelig” konflikt. Forventningene til venninnene varierer avhengig av hvor nære venner de er.
- 2) *Forventninger de møter som medlem i en gjeng eller i en gruppe:* Forventninger om å stille opp for vennene i *gruppen eller gjengen*. Dette gjelder kanskje spesielt i *gjengen*, men også til en viss grad blant de som definerer vennene sine som en gruppe. Disse forventningene om å stille opp gjelder på tvers av andre prinsipper for støtte i konflikter, og selv om de kanskje ikke selv ville startet en konflikt på det grunnlaget.

- 3) *Forventninger om gjentjenester eller vennetjenester:* Forventninger om at jentene skal stille opp for de som tidligere har stilt opp i konflikter de har vært i.
- 4) *Statuskriterier i gjengen:* Forventninger om å reagere på hendelser som går ut over, eller kan gå ut over, *gjengens* status i miljøet rundt dem. I tillegg til at medlemmene i gjengen har sin egen individuelle status har gjengen som helhet en status som medlemmene forventes å gjøre en innsats for å forsvare utad.
- 5) *Statuskriterier blant ungdommene generelt:* forventninger om å reagere på hendelser som kan redusere *deres individuelle* status blant de jevnaldrende, selv om jentene hver for seg kanskje ikke ville reagert slik på kommentaren eller hendelsen.

Med hensyn til forventningene jentene har til venninnene avhenger disse av hvor *nære* venner de er. Jentene plasserer venninnene og kameratene sine i tre ulike vennekategorier, de ”gode” vennene, ”gå med”- og ”hilse”-vennene. De knytter ulike forventninger og forpliktelser til hver kategori.

Dette kan settes opp på en akse etter hvor nærme de er for jentene:

	"GÅ MED"-VENNER	
GJENSIDIG ÅPENHET OM PERSONLIGE TING	BEGRENSET ÅPENHET OM PERSONLIGE TING	IKKE ÅPENHET
KRAV OM LOJALITET	TILLIT TIL LOJALITET TIL GRUPPA ELLER GJENGEN	IKKE LOJALITETSFORHOLD
PERSONLIG TILLITSFORHOLD	TILLITSFORHOLD INNAD I GRUPPA ELLER GJENGEN	IKKE TILLITSFORHOLD
STOLER PÅ GJENSIDIG STØTTE I KONFLIKTER OG HVIS PERSONLIGE PROBLEMER	REGNER MED GJENSIDIG STØTTE HVIS KONFLIKTER UTAD	VALGFRITT OM EN VIL STØTTE HVIS DET BLIR EN KONFLIKT
BRUKER MYE FRITID SAMMEN, PLANLEGGER OFTE FRITIDEN SAMMEN	BRUKER MYE FRITID SAMMEN, MEN HVEM SOM ER MED VARIERER NOE	MØTES TILFELDIG I FRITIDEN
ER I SAMME GJENG ELLER GRUPPE, OG KAN BYTTE SLIK GRUPPE SAMMEN	ER I SAMME GJENG ELLER GRUPPE, MEN ER IKKE AVHENGIG AV HVERANDRE FOR Å VÆRE MED	ER IKKE I SAMME GRUPPE ELLER GJENG
OFTE VENNSKAP OVER TID, MEN BEHØVER IKKE VÆRE DET	OFTE VENNSKAP OVER EN VISS TID, MEN NOEN VENNER KOMMER OG NOEN GÅR OVER TID	VARIERER OVER TID

De fem punktene som viser hvilke elementer og normer som er med på å forme jentenes handlinger i konflikter, kan si noe om hvilke hensyn som ligger bak de valgene jentene gjør mellom ulike handlingsalternativer. At de forventningene jentene møter som venninne og som gruppe- eller gjeng- medlem i mange tilfeller er styrende for hvordan konfliktene utvikler seg, sier noe om at disse relasjonene er viktige for jentene. På samme måte er det med forventningen om å stille opp i gjengene noen av jentene er med i. Jentene kan sies å handle ut fra en slags rasjonalitet basert på hensyn til relasjonene de har til vennene og gjengen eller gruppen, *en relasjonsrasjonalitet*. Med dette mener jeg at jentenes handlingsvalg preges av vurderinger som tar hensyn til relasjonene de har til vennene og de andre jevnaldrende. Relasjonsrasjonalitet innebærer med andre ord at jentene er rasjonelle i sine handlingsvalg utfra hensynet til relasjonene de har, på samme måte som Weber ser målråsjonalitet som handling med et bestemt mål for øyet (Weber1978). Webers setter opp fire ulike idealtyper for sosial handling, og to av disse er rasjonalitetsformer: 1) Målråsjonell handling, der målet for handlingen styrer handlingen, og 2) verdiråsjonell handling; som innebærer at aktørens moral og verdier styrer handlingen. Sett i lys av disse vil relasjonsrasjonaliteten kunne sies hente elementer fra dem begge, noe som ikke er i strid med Webers skille mellom de ulike formene for sosial handling, i og med at dette er idealtyper. Målet, å bekrefte eller styrke relasjonene til venninnene, er oftest styrende for handlingsvalgene jentene tar. Samtidig er det klare normer for *hvordan* de kan handle for å oppnå dette målet.

Forventninger jentene møter om å verne om hverandres, sitt eget og gjengens rykte og status, handler også om relasjonene mellom jentene. Ryktet de eller vennene deres har i miljøet, er viktig for dem blant annet fordi det er med på å forme statusen deres, som i sin tur påvirker i hvilken grad de er en attraktiv venninne eller ikke. Status smitter, forteller jentene, og de jentene som har høy status i miljøet, blir dermed mer attraktive enn de med lavere status.

KAPITTEL 4 HVA ER EN GJENG?

Den *mening* virkeligheten rundt oss gir, avhenger av hvem vi er og hvilke erfaringer vi har. Hvilken mening hendelser tillegges preges av hvilke mening vi har *lært* å tillegge det. Dette er med på å forme de ”brillene” vi ser verden gjennom (Ericsson 1991). Disse vil være formet av erfaringer vi gjør, erfaringer vi ser eller hører at andre gjør, av ting vi leser i avisen og nyheter vi får fra andre massemedia. Hvordan vi tolker erfaringer vil være farget av de definisjoner vi får gjennom informasjonskanaler og erfaringer.

I dette kapittelet skal jeg se på hvordan bildene og definisjonene vi har av fenomener skapes og formes av erfaringer og informasjon vi har. Definisjoner som er fruktbare og funksjonelle i hverdagen er ikke nødvendigvis det i en oppgave som denne, og omvendt. For at definisjonen skal være dekkende i denne sammenhengen må den presiseres og omformes. Ulike teorier har kommet frem til ulike definisjoner. Jentenes bilder og definisjoner skiller seg fra disse igjen. Samlet utgjør dette grunnlaget for den definisjonen som er dekkende i denne sammenhengen.

4.1 VI DEFINERER UT FRA PLASSERING I TID OG ROM

Hvor *nært* eller *fjernt* andre jevnaldrende eller voksne står i det sosiale terrenget i forhold til en gjeng, vil innvirke på informasjonen de får om gjengen. Hvilken informasjon de som definerer fenomenet har tilgang til, vil påvirke det inntrykket de har av hva en gjeng gjør, hvem som er i gjenger, hvor mange og hvor gamle de er også videre. Definisjonene av et fenomen eller et begrep vil med andre ord variere ut fra hvilken *posisjon* den som definerer fenomenet har i forhold til det i det sosiale landskapet. For å skape et nyansert bilde av fenomenet er det viktig å få informasjon fra flere ulike kanaler, og dermed kunne kontrollere og nyansere det inntrykket en skaper seg underveis.

Videre vil den *rollen* den som definerer eller tolker har i forhold til fenomenet, farge det bildet en skaper seg av det. Ungdommene har en annen rolle i forhold til fenomenet gjeng enn voksne har, uansett om ungdommene er medlem av en gjeng selv eller ikke. Ungdommene vil, i kraft av å være ungdom, kunne tillegge enkelte handlinger andre meninger enn voksne ut fra sin innsikt i koder og definisjoner i ungdomsmiljøet. Ungdommene har *større nærhet* til fenomenet gjeng enn de fleste voksne og vil dermed ha bedre forutsetninger for å forstå konteksten handlingen skjer innenfor. Lærere,

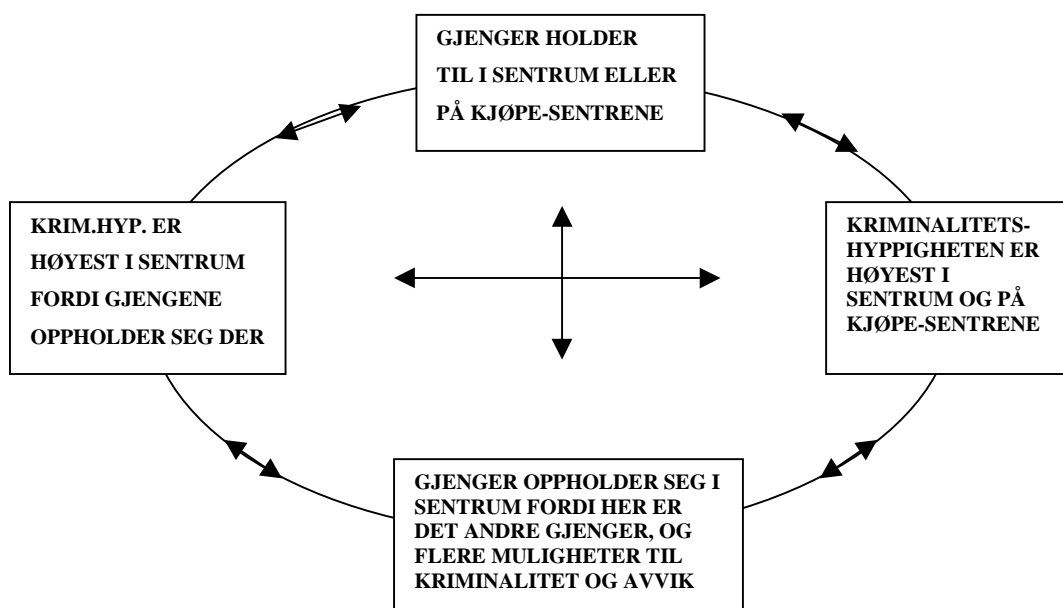
ungdomsforeldre og andre voksne som har nær kontakt med ungdom, vil kanskje være innforstått med noen av kodene og dermed forstå noen av de bakenforliggende meningene ved handlingene. Voksne generelt vil i mindre grad enn ungdommene ha kunnskap om eller tilgang til informasjon om konteksten rundt handlingen. På denne måten vil de ikke ha samme forutsetningene for å forstå handlingenes eventuelle bakenforliggende mening på samme måten som ungdommene.

For at en gjeng skal bli definert som en gjeng og ikke en gruppe må fem ulike kriterier oppfylles. Hauge kommer så vidt inn på et par av disse elementene i sin bok ”Gjengkriminalitet og ungdomskultur” (Hauge 1970). Han viser at ”ungdomsbandene” eller ”ungdomsgjengene” er ungdom som i fellesskap begår asosiale handlinger. Begrepet gjeng kan knyttes opp til følgende fem elementer:

- 1) *Hvem de er.*
- 2) *Hvor mange de er.*
- 3) *Hvor de er.*
- 4) *Hva de gjør.*
- 5) *Hvorfor de gjør det.*

Jentene knytter i stor grad sine beskrivelser av gjenger opp til disse elementene i tillegg til relasjoner innad og utad. Et av kjennetegnene de setter opp for gjenger, er at de holder til i sentrum av byen eller i kjøpesentre i utkanten av sentrum, mens ungdomsgrupper eller venneflokker heller holder til i lokalmiljøet i boligområdet sitt eller lignende.

De ulike elementene i definisjonen er tillagt en *sosial verdi*, og de bekrefter hverandre gjensidig. De gir hverandre sosial mening og lading. På denne måten danner de en slags selvbekreftende definisjonssirkel.

Disse sosiale verdiene er til sammen med på å gi bildet og definisjonen av gjengen en sosial ladning. Seks av jentene er selv med i, eller har vært med i, en gjeng og forteller om sitt inntrykk og bilde av gjenger ut fra egne erfaringer. Disse omtaler jeg som gjengdeltakere. De fem resterende jentene, gjengbetrukkerne, har ikke selv vært med i en gjeng, og baserer sitt bilde av gjenger på informasjon fra massemedia, venner, m.m. Jentenes fordeling med hensyn til disse variablene kommer frem i tabellen under.

OVERSIKT OVER JENTENES FORDELING MED HENSYN TIL DE ULIKE SIDENE VED GJENGEN,**SAMT JENTENES BOSTED OG TILHOLDSSTED**

	GJENG	GRUPPE	BOSTED	TILHOLDSSTED	ORGANISERINGEN INNAD	RELASJONENE INNAD	ANSLAGSVIS KJØNNS- FORDELING	ANSLAGSVIS ANTALL MEDLEMMER I GJENGEN ELLER GRUPPEN
EVA	✓		SENTRUM	SENTRUM	FLAT	TRYGGHET, LIK SOSIAL STATUS	FLERTALL GUTTER	6-8
BODIL	✓		SENTRUM	SENTRUM	FLAT	TRYGGHET, LIK SOSIAL STATUS	FLERTALL GUTTER	CA.13
SARA	✓		SENTRUM	SENTRUM	HIERARKISK, KLAR LEDERFIGUR	UTRYGGHET, KONKURRANSE OM SOSIAL STATUS	KUN JENTER	CA.53
ÅSE	✓		SENTRUM	SENTRUM	HIERARKISK, KLAR LEDERFIGUR	TRYGGHET, NOE ULIK SOSIAL STATUS	FLERTALL GUTTER	MER ENN 20
GUNN	✓		PERIFERI	SENTRUM OG PERIFERI (KJØPE- SENTER)	FLAT	BESTE- VENNINNE RELASJONER, LIK SOSIAL STATUS	FLERTALL JENTER	CA.15
HELLE	✓		PERIFERI	SENTRUM	FLAT	BESTE- VENNINNE RELASJONER	FLERTALL JENTER	CA.15 "GÅ MED-", 3 "GODE", OG MANGE "HILSE-" VENNER
LIV		✓	PERIFERI	PERIFERI	FLAT	BESTE- VENNINNE RELASJONER, LIK SOSIAL STATUS	FLERTALL GUTTER	IKKE OPPGITT
GRY		✓	PERIFERI	PERIFERI	FLAT	BESTE- VENNINNE RELASJONER, LIK SOSIAL STATUS	KUN JENTER	7-8
PIA		✓	PERIFERI	PERIFERI	FLAT	BESTE- VENNINNE RELASJONER, LIK SOSIAL STATUS	FLERTALL JENTER	6-7
LENE		✓	PERIFERI	PERIFERI (KJØPE- SENTER)	FLAT	ALLE LIKE GODE VENNER, LIK SOSIAL STATUS	FLERTALL JENTER	CA.10
HANNE		✓	PERIFERI	SENTRUM OG PERIFERI	FLAT	BESTE- VENNINNE RELASJONER	KUN JENTER, OG KJÆRESTEN	3 "GODE", NOEN FÅ "GÅ MED-", OG MANGE "HILSE-" VENNER

4.2 MASSEMEDIAS INNVIRKNING PÅ VÅR TOLKNING AV FENOMENER

RUNDT OSS

Våre forventninger til gjengene blir farget av nyhetsoppslagene om gjenger i massemedia. Det utvalg av oppslag og vinklinger vi finner i mediene kan sies å ha en definisjonsmessig makt, da massemedia i stor grad styrer den informasjon vi får om et fenomen til daglig, og dermed i stor grad hvilke meninger vi gjør oss om fenomenet. På denne måten kan massemedia sies å ha *modellmakt* over leserne eller seerne/lytterne, slik Stein Bråten viser i sin teori om modellmakt.

”Det dannes et samtaleunivers (eller saksområde) som gjør den ene av deltagerne til modellsvak og fange i et modellmonopol på den andres premisser,- den modellsterkes. Den første er fattig og den andre rik på relevante forestillinger og symbolressurser med henvisning til dette området. ... Den andres kunnskap godtas som enegyldig kunnskap.” (Bråten 1993:182)

Er massemedia i stor grad er eneforsyner av informasjon for mange om et tema, vil definisjonen av og meninger om dette temaet i stor grad styres av den vinklingen og det utvalget av informasjonen som formidles i massemedia. Et eksempel på en slik sak er et oppslag i Aftenposten 15.12.98, om en voldelig jentegjeng som ranet en ung kvinne:

”Jentegjeng tilstår ran i Maridalen” lød overskriften. Her får vi vite hvordan en gruppe på fem jenter, som tilhørte en voldelig jentegjeng i Oslo, ranet en ung kvinne med kniv og det som senere viste seg å være en leketøypistol.

”Jentegjengen CMS har sitt utspring på Kampen i Oslo, men de fem jentene som har tilstått ranet i Maridalen, kommer fra ulike deler av byen. Politiet vet ikke hvor stor jentegjengen CMS er, men de vet at jentene har kontakt med gutter i andre gjenger. ... Også denne jentegjengen har sterk lojalitetskultur. Kravene for å bli tatt opp er å banke opp ”fiender av gjengen”, stjele og risse inn bokstavene CMS på håndbaken med kniv, sier Olsen.” (Aftenposten 15.12.98:2)

I et oppslag i avisen (Aftenposten Aften 16.12.98:12-13) dagen etter lød overskriften: ”Oslo-jenter i hardkokt gjeng”. Som disse eksemplene viser, er ikke alltid nyhetsmedienes oppslag i tråd med en mer nyansert virkelighet. Allikevel vil dette være den informasjonen de fleste har tilgjengelighet til om hvordan omverdenen vår ser ut. Det er denne informasjonen som er lettest tilgjengelig for mange. Hvorvidt man får kontrollert og nyansert dette bildet, avhenger av interesse for og mulighet til å hente inn informasjon fra andre kanaler. Nærhet til tema eller fenomenet vil være en viktig faktor her.

”Ensomme mennesker vil være særlig avhengige av den informasjon de får gjennom massemedia. De har ikke en rekke alternative kilder til informasjon, de kan ikke kontrollere hvor representativt det offentlige presenterte kriminalitetsbilde nå egentlig er.” (Christie 1982:26-27)

Slik massemedia i dag fremstiller gjenger, fokuseres det ofte på voldsutøvelse og konflikter, og på andre typer kriminalitet gjengene er mistenkt for å ha begått. Mediene slår sjelden opp mer fredelige eller hverdagslige aspekter ved gjengene, mens dette er de sidene ved en gjeng mange av ungdommene selv ser som viktige. De definisjoner og bilder massemedia formidler om gjenger vil innvirke på det inntrykket ungdommene selv har av gjengene, og hvordan de tolker episoder der gjenger er innblandet. Det vil være med på å farge gjengenes egne tolkninger og forventninger, og de normene som faktisk gjelder i gjengen. I filmer og andre media blir vi presentert for hvordan gjenger er i konflikt med hverandre, og hvordan de er involvert i lovbrudd av ulik art. Et eksempel på dette er filmen ”Young Guns” som gir et bilde av gjengene som grupper av ungdommer fra de lavere sosiale lag i samfunnet, som i fellesskap begår avvikende handlinger. Gjengene har voldelige oppgjør seg imellom. Et annet eksempel er musikalen ”West side story” der de to gjengene ”Sharks” og ”Rats” kommer til et oppgjør. Vårt bilde av gjenger blir farget av disse fremstillingene slik det også blir farget av erfaringer vi og de andre rundt oss har om gjenger. Filmenes fremstilling av gjengene vil være med på å gi grunnlag for ungdommenes egne forventninger og bilder av gjengen, og for gjengenes idealer og rollemodeller.

Gjennom avisenes og andre massemediers informasjon om gjenger får leseren/lytteren et inntrykk av hva en gjeng er. Ut fra inntrykket formidlet av media kan følgende verdier på de fem ovennevnte elementene som kjenner en gjeng, trekkes ut:

- 1) *Hvem er de?* De er ungdom, både jenter og gutter, ofte med innvandrerbakgrunn
- 2) *Hvor mange er de?* De er relativt mange i hver gjeng, men det fremkommer ikke noen eksakte antall
- 3) *Hvor er de?* De holder til i sentrum, men utøver kriminalitet også i utkanten av bykjernen.
- 4) *Hva gjør de?* De raner og terroriserer, skremmer andre ungdommer, voksne og eldre. De har krav til medlemmene i gjengen om å merke seg med gjengens initialer, og om å markere lojalitet overfor gjengen utad.

- 5) *Hvorfor gjør de det?* De ønsker å hevde seg i miljøet. Jentene er spesielt opptatt av å hevde seg blant guttene som kjærestekandidater, og de gjør det for å provosere voksne rundt seg.

Hvordan stemmer så dette inntrykket fra massemedia med de samfunnsvitenskapelige teoriens syn på hva som skiller en gjeng fra en gruppe eller på annet vis er typiske kjennetegn på en gjeng?

4.3 TEORIENES DEFINISJONER AV GJENGER

I kriminologisk og sosiologisk teori er det skrevet mye om gjenger, da fortrinnsvis om *guttegjenger*. De ulike teoriene setter opp ulike kjennetegn og kriterier for at en gruppe er en gjeng og forklarer handlingene og relasjonene i gjengen på forskjellige måter. Jeg vil her gå gjennom hovedtrekkene ved disse teoriens definisjoner av og perspektiver på gjengene, med de tidligere nevnte fem elementene ved definisjonen av gjenger i bakhodet.

Ulike teorier vektlegger ulike aspekter ved ungdomsgjengen og belyser dermed forskjellige sider ved dem. Chicago-skolen ser ungdomsgjengene som subkulturer med avvikende normer i forhold til resten av samfunnet (se Shaw 1968 og 1969, Thrasher 1947, Cohen 1971, m. fl.). Gjengene opprettholder normene og holdningene sine ved at de unge i gjengen lærer fra de eldre hvilke normer og forventninger som er gjeldende i gjengen. Gjengen sees på denne måten som en nokså stabil gruppe ungdommer. Kulturen i slike gjenger avviker fra den ellers gjeldende kultur slik at den er et vrangbilde av den. Den består av de samme elementene som ellers i samfunnet, men normene er snudd rundt, slik at vrangen kommer ut.

”That is, the delinquent subculture takes its norms from the larger culture, but turns them upside down. The delinquent’s conduct is right, by the standards of his subculture, precisely because it is wrong by the norms of the larger culture.” (Thrasher 1947:94-95)

Normene og tradisjonene innad i gjengen er altså de motsatte av de gjeldende normer og regler i samfunnet ellers, og *meningen* med dette ligger nettopp i det at de er snudd på hodet i forhold til samfunnet ellers. Cohen definerer gjengen som en avvikende subkultur, som han ser på som bestående av gutter i ”avviks nabolag” (”delinquency neighborhoods”) i større byer i USA.

”These groups are the boys’ gangs that flourish most conspicuously in the ”delinquency neighbourhoods” in the larger American cities. The members of these gangs grow up, some to become law-abiding citizens and others to graduate to more professional and adult forms of criminality, but the delinquent tradition is kept alive by the age-groups that succeed them.” (Cohen 1971:13)

I Chicago-skolen blir det vist hvordan ungdomsgjengene opprettholdes ved at nye i gjengen læres opp til å videreføre de normer og tradisjoner som gjelder i gjengen. De viser ikke hvordan gjengene har oppstått, hvordan disse grupperingene av ungdom i første omgang søkte sammen og utviklet et fellesskap preget av avvikende normer slik de viser at gjengene er preget av. Dette er interessant i forhold til gjengene jentene forteller om. De ser ikke ut til å være så stabile som gjengene Chicago-skolen viser til, verken over tid eller med hensyn til hvem som er medlem. Det er dermed vanskelig å overføre Chicago-skolens poeng om at eldre medlemmer lærer opp de yngre i gjengen til gjengene jentene forteller om, i og med at medlemmene i jentenes gjenger ”eldes” sammen og gjengen etter hvert opphører. På hvilket grunnlag gjengene opprinnelig oppstår er dermed interessant i forhold til disse gjengene, også med hensyn til hvordan normene innad i gjengen utvikles.

Cohen fremsetter en teori der han ser *utviklingen* av ungdomsgjenger med avvikende normer fra resten av samfunnet som et resultat av klassekonflikt i samfunnet.

”Not only in terms of standards of middle-class adults but in terms of their children’s standards as well, the working-class boy of working-class culture is likely to be a ”failure”.” (Cohen 1971:117)

Arbeiderklassegutten har ikke de samme mulighetene til å leve opp til middelklasseverdiene i samfunnet og finner derfor alternative måter å forsvare seg mot dette statuspresset på.

Cloward og Ohlin (Cloward og Ohlin 1969) ser på gjengenes atferd som uttrykk for tilpasningsproblemer i samfunnet. Ungdom som ser hvilke mål som gjelder i samfunnet, men som innser at de ikke har mulighet for å nå disse målene ved hjelp av normativt gitte midler, velger alternative og avvikende midler for å nå de normativt gitte målene. Denne typen avvik har likhetstrekk med Mertons innovasjonsavvik, som er handling med avvikende midler for å nå konforme mål (Østerberg 1992:82). Cloward og Ohlin ser ikke gjengens handlinger som meningsløse (Cloward og Ohlin 1960), slik Cohen (Cohen 1971) ser dem, men heller som nyttebetonet og formålsrettet.

Bloch og Niederhoffer ser ungdomsgjengene som en protest mot at samfunnet ikke slipper ungdommene inn i de voksnes arenaer, men holder dem i skolen og ungdomsklubber, og lignende. De definerer ungdomsalderen som "a phase of striving for the attainment of adult status," (Bloch og Niederhoffer 1958:17). Ungdomsalderen har uklare grenser oppad og nedad, og det er ikke klare ritualer i de vestlige samfunnene som markerer overgangen inn og ut av denne kategorien. Slike overgangsritualer har en integrerende effekt inn i gruppen for individet, og markerer grensene i tid og sosialt og geografisk rom, i samfunnet. Bloch og Niederhoffer peker på mangelen av slike overgangsritualer eller andre markeringer i samfunnet mellom barn og voksen som et problem for ungdommene. Dette prøver de å løse ved å søke sammen i gjenger og gjennom disse bevise overfor seg selv og de andre i gjengen at de er voksne. I disse gjengene skaper de egne normer for hva som er voksent og hva som er mandig eller kvinnelig.

"When a society does not make adequate preparation, formal or otherwise, for the induction of its adolescents to the adult status, equivalent forms of behaviour arise spontaneously among adolescents themselves, reinforced by their own group structure, which seemingly provides the same psychological content and function as the more formalized rituals found in other societies. " (Bloch og Niederhoffer 1958:17)

Overgangsritualer inn i en gjeng, eller over i en ny kategori i samfunnet, integrerer individet inn i gruppen, og markerer tilhørigheten. Samtidig markerer de en overgang ut av en annen kategori eller gjeng. Ungdomsgjengen er ikke en protest mot klasseforskjellene i samfunnet, slik Bloch og Niederhoffer ser det. Den er heller en måte å takle ungdomstidens uklarheter og usikkerheter. På denne måten sees ungdomsgjengene som et pubertetsfenomen, noe som ikke forutsetter den samme stabiliteten i gjengen som Chicago-skolens syn på gjengene. Gjengene jentene forteller om kan, i stor grad sees som et pubertetsfenomen, både fordi jentene er i pubertetsalderen og i stor grad holder sammen med jevnaldrende i gjengene, og fordi gjengene ikke ser ut til å være så stabile.

I forhold til denne teorien kan det innvendes at det *finnes* markeringer for overgang til de voksnes arena i vårt samfunn i dag. Myndighetsalderen er i dag 18 år, og denne kan på mange måter sees som en markering av en overgang fra ungdommens arena til de voksnes arena. Retten til å avgi stemme ved valg, til å kjøpe vin og øl, samt mulighet for å ta sertifikat på bil er nok for mange ungdom en markering av at de er voksne. Samtidig er det fortsatt en rekke voksne arenaene de ikke slipper inn i, og de faller på denne måten både innenfor og utenfor de voksnes arena. Jentene jeg intervjuet, er under 18 år. For dem står dette aldersskille

som det nærmeste en kommer en grense mellom barn/ungdom. Det er et skille de ser frem til å passere. Når de blir 18 år, får de flere nye rettigheter og muligheter, *men* blir samtidig ikke sluppet inn i de voksnes rekker for alvor på mange år ennå.

Felles for Chicago-skolen og Cohen, Cloward og Ohlin, og Bloch og Niederhoffer, er at gjengen sees som et uttrykk for ulike typer tilpasningsproblemer i samfunnet. Bloch og Niederhoffer peker på ungdomstidens uklarheter og tilpasningsvansker som grunnlag for at ungdommene søker sammen i gjenger. Mens Cohen, Cloward og Ohlin m.fl. ser klasseforskjellene i samfunnet som grunnlaget for disse tilpasningsproblemene.

I hvilken grad den sosioøkonomiske bakgrunnen jentene har, er utslagsgivende for at noen av dem søker sammen i gjenger er det vanskelig å gi noe klart svar på dette ut fra mine intervjuer, da jeg ikke samlet inn den type informasjon. Hvorvidt jentene søker sammen i gjeng som en protest mot manglende midler til å nå de konforme målene kan jeg heller ikke si noe sikkert om, ut fra intervjuene, men dette er ikke sider de trekker frem ved gjengen eller hverdagen deres ellers.

Med hensyn til Chicago-skolens syn på gjengene som et sentrumsfenomen kan det se ut til at jentene jeg intervjuet kan bekrefte dette. Sentrumsjentene blant mine informanter etablerte i større grad gjenger enn jentene fra periferien.

Både Chicago-skolen, Cohen, Bloch og Niederhoffer, og Cloward og Ohlin ser kriminaliteten i gjengen som lært gjennom samhandling innad i gjengen. Like barn, i samme båt, leker best (Lysgaard 1991), og de lærer lekens spilleregler av hverandre. På denne måten blir nye medlemmer i gjengen lært opp i hvilke ”spilleregler” som gjelder i gjengen av de andre medlemmene. Dette forutsetter en viss stabilitet i gjengen, noe som ikke ser ut til å gjelde for jentenes gjenger i særlig grad.

Sykes og Matza kritiserer det ovennevnte synet på gjengenes funksjon og viser hvordan gjengen fungerer som en arena der avvikende handlinger gjennomgår en *nøytraliseringsprosess* slik at de *ikke* lenger blir tolket som avvikende handlinger i ungdommenes øyne.

”Social controls that serve to check or inhibit deviant motivational patterns are rendered inoperative, and the individual is freed to engage in delinquency without serious damage to his self image. ... Thus the delinquent represents not a radical opposition to law-abiding society but sometimes more like an apologetic failure, often more sinned against than sinning in his own eyes. We call these justifications techniques of neutralization;” (Sykes and Matza 1957:667)

De viser at gjengene gjennom nøytraliseringsprosesser definerer sine handlinger som konforme, samtidig som de definerer samfunnets reaksjoner på deres handlinger som avvikende og urettferdige. På denne måten kommer ungdommene i drift mellom lovlidighet og lovbrudd.

Hauge (Hauge 1963) viser at de kriminelle ungdomsgruppene er mindre integrerte enn de ikke-kriminelle ungdomsgruppene. Samtidig viser han at kriminalitet i større grad blir begått av ungdom som er mer perifere medlemmer av gjenger eller ungdomsgrupper enn de som er i sentrum av gruppen, og som har direkte tilgang til informasjon om holdninger og forventninger i gruppen. De perifere medlemmene kan ikke *kontrollere* sine inntrykk av gjengens normer og forventninger slik de sentrale medlemmene kan.

”Vår hypotese er tvert om at det er mangelen på tilknytning til en ungdomsgruppe – en gruppe som kan beskytte ham mot de feiltolkninger han ellers ville gjøre seg skyldig i – som har et slikt resultat (resultat viser her til ungdomskriminalitet, min anm.)” (Hauge 1963:88)

I motsetning til de øvrige nevnte teoriene sees ikke avvikende og asosiale handlinger som et trekk ved ungdomsgjengen i denne teorien. Hauge skiller mellom gjenger med og uten kriminell aktivitet og viser hvordan grad av integrasjon i gjengen påvirker hvorvidt de utøver asosiale handlinger eller ikke.

Ut fra de ovennevnte teoriene kan vi trekke ut følgende kjennetegn for en gjeng:

- 1) De er unge gutter fra de lavere sosiale lagene i samfunnet.
- 2) Med hensyn til størrelse er ikke avgrensingene klare, men i og med at de blir omtalt som en gruppe går jeg ut fra at de kan være fra omkring fem personer og oppover et stykke.
- 3) De holder til i sentrum av de store byene i USA.
- 4) De begår asosiale handlinger.
- 5) De utøver kriminalitet fordi de handlingene som sees på som avvikende i samfunnet rundt dem, ikke nødvendigvis sees som avvik innad i deres gjeng. De ser dem kanskje heller som nye måter å oppnå goder på som de ellers ikke ville kunne oppnå.

Elisabeth Næss setter opp lignende kjennetegn ved en gjeng i sin rapport om en guttegjeng i Oslo.

”Her defineres gjeng som et antall ungdommer som ikke er større enn at alle kjenner hverandre personlig. Ungdommene møtes og omgås jevnlig over tid, om ikke hver eneste dag. De har en opplevelse av fellesskap og kollektiv identitet og av at det går et slags skille mellom gjengen og de som står utenfor.” (Næss 1999:4)

Skjørten, Bjørgo og Olaussen viser i sin rapport ”Forskning om vold” (Skjørten, Bjørgo og Olaussen 1999:85-89) til ulike studier som viser at Chicago-skolens beskrivelse av gjengen som en relativt stabil gruppe ungdommer der normene i gjengene videreføres fra de eldre medlemmene til de yngre, ikke er typiske trekk ved gjenger i Norden.

”De fleste gjengliknende grupper er relativt flyktige og går i oppløsning eller mister sin gjengkarakter etter noen få år eller kanskje bare noen måneder. Som regel består de av jevngamle ungdommer som etter hvert vokser ut av gjenglivet.” (Skjørten, Bjørgo og Olaussen 1999:86)

I disse gjengene, der medlemmene sammen vokser ut av gjenglivet og nye medlemmer ikke kommer inn i gjengen, slik Chicago-skolen m.fl. viser at de gjør, vil ikke de gamle medlemmene videreføre normene i gjengen til nye ungdommer. På denne måten vil ikke gjengen opprettholdes, og ”gjengnormene” blir ikke videreført til yngre ungdom. Men hvor er det så ungdommene som starter gjengen, får normene fra?

Skjørten, Bjørgo og Olaussen (Skjørten, Bjørgo og Olaussen 1999) peker på massemedias rolle i denne forbindelse. Medienes oppslag om ungdomsgjengers handlinger er informasjonskanal for ungdom som ikke selv er i eller kjenner til gjenger. Blant annet ut fra massemedia danner de seg et bilde av hva en gjeng er, og hvilke normer for handlinger m.m. som gjelder der. Dette sammenfaller i stor grad med det jentene forteller om hvor de har sine inntrykk av hva en gjeng er fra. Ut fra slik informasjon vil kanskje gjengene få en annen karakter enn gjengene Chicago-skolen beskriver.

Slik Bråten viser at en informasjonskanal som i stor grad har monopol på informasjonen, har makt til å definere virkeligheten hos mottakeren, vil massemedia kunne ha slik modellmakt overfor ungdommene. Det bilde massemedia tegner av gjengenes aktiviteter, vil være tilpasset formålet om å selge nyheten. Aktiviteter som å være på det nærmeste kjøpesenteret eller spise kebab i byen, selger nok ikke like godt som voldsepisoder og annen kriminalitet. Dermed vil bildet ungdommene, og andre, danner seg på grunnlag av

massemedias oppslag, også være farget av dette. Gjenger ungdommene starter opp med dette bildet i bakhodet, vil kanskje bli mer ensrettet mot slike ”salgbare” handlinger enn gjengene Chicago-skolen viser til. Dette *kan* også være en medvirkende faktor i forhold til kjønnsfordelingen og normene omkring kjønnsrollene i gjengen.

Miller viser, i sin definisjon av gjenger, til at gjengen har en klar organisering innad med en leder, som kriterium for at gjengen er en gjeng heller enn en gruppe eller flokk. Hun kjønnsdefinerer ikke gjengene slik Chicago-skolen i stor grad gjør.

”A gang is a group of recurrently associating individuals with leadership and internal organization, identifying with or claiming control over territory in the community, and engaging either individually or collectively in violent or other forms of illegal behavior.” (Miller 1975 i Campbell og Muncer 1996:200)

En gjeng er en gruppe ungdommer med en tilknytning til et geografisk sted i samfunnet, med en klar intern organisering med én leder, med kriterier for å få medlemskap og ritualer for å komme inn i gjengen. En gjeng rekrutterer, i likhet med subkulturer, medlemmer fra tenåringene i de sentrale områdene av byene, fra de lavere sosiale lagene i samfunnet, viser Campbell og Muncer (min oversettelse av Campbell og Muncer 1996:200). Felles for disse teoriene er blant annet at gjengen sees som en tett integrert gruppe med klar avgrensning mellom gruppen og omverdenen. Gjengen fremkommer som en stabil gruppe der medlemmene går inn og ut av den samme gjengen. Gjengen består, på tross av skifte i medlemsgruppen. Dette innebærer at skillet mellom ”oss” i gjengen, uavhengig av *hvem* som er medlem, og ”de andre” utenfor gjengen, er relativt klart og stabilt.

Sumners setter opp et skille mellom inn- og utgrupper som kan kaste lys over gjengens forhold innad og utad til omverdenene (Sumner i Østerberg 1992:27). Inngruppen er kort fortalt ”vi”-gruppen, mens utgruppen er ”de andre”. Inngruppen er en primærgruppe, der samhandlingen er preget av ansikt-til-ansikt interaksjon og av at man samhandler i kraft av hele seg og ikke bare en eller noen få roller. Gjengen kan sies å være en slik primærgruppe, en inngruppe, preget av nære relasjoner og ansikt-til-ansikt interaksjon innad. Utad forholder ungdommene seg annerledes, slik Sartre viser i skillet mellom serie og gruppe (Sartre 1978:173). En *gruppe*, sier han, er preget av at alle er deltakere til hverandres og sin egen fordel, i motsetning til i en *serie* der det ville være til alles fordel om ikke de andre deltok. Den serielle tilstand i en gruppe eller i et samfunn er preget av fraværet av integrasjon mellom deltakerne eller aktørene. De handler ikke sammen slik en integrert gruppe gjør det, men heller ”ved siden av hverandre”. De må ta hensyn til hverandre, men fungerer ikke *i forhold*

til hverandre. I gjengen er jentene gjensidig avhengig av hverandres deltakelse. Dersom ikke de andre medlemmene var nettopp medlemmer, ville ikke gjengen eksistert, og uten hverandres samhold og støtte kunne ikke enkeltjentene oppretthold den respekten eller det ryktet de har utad. Som i Sumners inngruppe og Sartres gruppe, er forholdet innad i gjengen, preget av samhandling til felles fordel for medlemmene. Utad derimot er forholdet mer motsetningsfylt. Ungdommene som er med i gjengen, møter sanksjoner fra andre utenfor gjengen fordi de er medlemmer i gjengen. Gjengmedlemmene har en del forpliktelser til gjengen, og dette er med på å skape avstand og skille mellom ”vi” i gjengen og ”de andre”.

Hvordan stemmer jentenes syn på gjenger og grupper med definisjonene over og det som har kommet frem omkring gjengers aktiviteter og relasjoner innad og utad?

4.4 JENTENES DEFINISJONER AV GJENGER

Jentene jeg har intervjuet, deler seg i to med hensyn til gjengerfaringer. Eva, Bodil, Sara, Åse og Gunn er selv gjengdeltakere, og forteller om de ulike sidene ved gjengen ut fra egen erfaring fra gjengene de er i eller har vært i. Helle, Hanne, Lene, Gry, Liv og Pia er gjengbetraktere, og forteller om de ulike sidene av deres vennegrupper, og om sine forventninger til og inntrykk av gjengene. Deres bilder av gjengene bygger i stor grad på inntrykk fra andres gjenger og fra massemediene. De definerer sine venner som en gruppe heller enn en gjeng. Slik tydeliggjøres de kjennetegnene jentene mener gjengene har.

HVEM ER I GJENGEN OG HVOR MANGE ER DE?

Chicago-skolen ser på gjengen som en arena for *gutter*. Miller setter ikke opp noe kriterium for kjønnsfordelingen i gjengen, men sier at en gjeng er en gruppe individer. Med hensyn til størrelse viser betegnelsen ”en gruppe”, slik jeg ser det, til mer enn tre personer samlet. Oppad er grensene noe uklare og avhengig av sammenhengen ordet gruppe er brukt i. I denne sammenhengen vil en øvre grense kunne være omkring 50 personer.

Hvem er det jentene mener er i gjengene og anslagsvis hvor stor er en gjeng i deres øyne? Bodil beskriver sin gjeng slik:

”I gjengen pleier det å være mellom fem og ti gutter, og en til tre jenter. Det er mest faste folk som er sammen. Det er ingen norske gutter, og en norsk jente i tillegg til meg.”

Halvparten av jentene som er i en gjeng, forteller om en slik kjønnsfordeling i gjengen. Den andre halvparten forteller om flertall av jenter, mens i Saras gjeng er det kun jenter med. Med hensyn til nasjonalitetsbakgrunn er gjengene forskjellige, men det går igjen at jentene med innvandrerbakgrunn i liten grad er representert. Lene forteller at hun syns en gjeng er en guttearena:

”Jeg tror gjenger er mer for gutter, ikke så mye for jenter.”

Lene er gjengbetrakter, og bygger sitt bilde av gjengene fra filmer og andre massemedier.

Gjengdeltakerne forteller om blandete gjenger med hensyn til kjønn, og i et tilfelle om en ren jentegjeng, mens *gjengbetrakterne* i større grad knytter gjengene til gutter enn til jenter. Dette kan sees som et uttrykk for at gjengbetrakterne i større grad enn gjengdeltakerne bygger sitt inntrykk av gjengene på informasjon de får fra nyhetsmedia og filmer. Ut fra det gjengdeltakerne forteller ser det ut til at å ha både jenter og gutter med i gjengen er vanligst. Det jentene forteller fra gjengene skiller, seg fra Chicago-skolens definisjon av gjenger som grupper av unge gutter. Hvor mange som ”er med ” i gjengene, varierer også. Hanne er den som klarest avgrenser antallet nedover. ”Gjeng, da skal det være flere enn tre.” sier hun. Gjengene jentene forteller om, består av fra syv til 53 medlemmer, og det kan se ut til at det vanligste er en størrelse på omkring 15 ungdommer.

Verken Chicago-skolen eller Miller setter opp noe anslag over antallet ungdom i gjengene, men i og med at de omtaler dem som grupper, går jeg som sagt ut fra at de henviser til flere enn tre, men mindre enn 50 ungdommer samlet.

HVOR ER DE?

Sentrumsområdet i byen står for mange av jentene som gjengenes territorium eller område, det er her gjengene møtes og holder til, i deres øyne. Både Helle, Gunn og Åse er selv i gjenger, eller de har vært det. De forteller om sentrum som tilholdssted for gjengene de var i.

”Vi møtes i byen, på Aker Brygge eller på et hamburgersted,” forteller Helle.

Jentene som *ikke* er i gjenger, blant annet Pia og Gry, forventer også i stor grad at gjengene holder til i sentrum av byen, eller på kjøpesentre i området de bor.

”Vennene mine er mer en gruppe enn en gjeng. Mer en gruppe som går sammen. Gjenger tøffer seg mer, drar inn til byen og sånt,” sier Pia.

Dette sammenfaller med Millers definisjon av gjenger og med Chicago-skolens syn på gjenger som et sentrumsfenomen.

HVA GJØR DE?

Forventningene jentene har til *aktivitetene* i en gjeng, stemmer i stor grad med de aktivitetene Miller, og Chicago-skolen m.fl., setter som et kjennetegn ved en gjeng, nemlig avvikende handlinger i forhold til normene og reglene ellers i samfunnet.

Hvor entydig eller nyansert denne forventningen er, ser ut til å variere ut fra om jentene har egne erfaringer fra gjenger eller om de bygger inntrykkene og forventningene sine på inntrykk av andre gjenger. Bodil, som selv har gjengerfaring, understreker at hun ikke ser på sin gjeng som en "sånn" gjeng:

"Vi er ikke ute etter å bråke, vi er ikke en gjeng sånn liksom, vi er bare venner som er sammen."

Gunn er i likhet med Bodil med i en gjeng selv, og hun forteller om ganske varierte aktiviteter i sin gjeng:

"Vi er vel en gjeng. Vi er alltid de samme som holder sammen og som støtter hverandre. ... Jeg bruker nesten all fritiden min sammen med venner. Vi går litt rundt, er hos andre. For det meste henger vi på senteret. Vi sitter og prater for det meste. Det hender noen ganger at vi drar inn til byen hvis vi ikke har noe annet å finne på. Drar inn for å spise kebab og treffe noen andre. Som regel er det ikke noe å finne på der. ... I helgene er vi på klubben og på nattkafè. Også er vi hos venner."

Åse har, som Gunn og Bodil, selv vært i gjeng og bygger sine forventninger til gjenger på sine egne erfaringer. Hun forteller om voldelige konflikter de var i:

"Vi var i masse slosskamper, men jeg slo nesten aldri noen. ... I den gjengen jeg var i, ble det bare verre og verre, vi klarte ikke å løse opp i konflikter. ... Det var mange som ikke hadde penger, så vi måtte gjøre masse for å skaffe penger og sånt, men det var ikke jeg med i. Jeg var alltid sammen med hun lederen, men det de fleste gjorde, var å stjele i butikker eller be småunger om penger. De ble redde for dem og gav dem penger. Vi kranгла en del med en annen gjeng for jeg kjente lederen der, og jeg skylder ham penger."

Her kommer det frem at aktivitetene i gjengen ikke bare dreier seg om konflikter hvor det har blitt brukt vold. De har også drevet med andre typer både avvikende og konforme handlinger.

I likhet med Gunn tegner Åse et relativt nyansert bilde av hva de brukte tiden sin til i den gjengen hun var i. Åse skiller mellom gjenger som er ute etter trøbbel og de som ikke er det, ut fra hvilket område de holder til i:

”Det er mange gjenger som ikke er ute etter trøbbel. Men de gjengene som vanker i byen hele tiden, som stjeler og sånt, de gjengene liker jeg ikke.”

Gjengene som holder til i byen, er i større grad opptatt med asosiale aktiviteter og lovbrudd av ulik art enn gjengene som holder til utenfor sentrum. Åse fortalte at hun brukte sentrum som tilholdssted tidligere, da hun selv var med i en gjeng der konflikter med voldelige utfall ikke var uvanlig. Helle er selv i en gjeng, men hun skiller mellom hva *hennes* gjeng gjør og hva gjenger generelt gjør. Dette skillet går igjen hos alle jentene med gjengerfaring og henger kanskje sammen med graden av nærhet de har til gjengene, og i hvilken grad de har tilgang på nyansert informasjon. Helles gjeng er ikke ute etter å bråke, forteller hun. Gjenger generelt derimot, er det:

”Det jeg legger i ordet gjeng, da er du sånn som vanker utenfor Oslo City og skal lage bråk og sånt.”

Hun forteller om mer varierte aktiviteter i vennegjengen hun er i selv:

”Vi møtes i byen, ... , og så sitter vi og prater og slapper av. ... Vi møtes på det hamburgerstedet og så drar vi kanskje ned på Aker Brygge og slapper av, og sånt. Eller så sitter vi bare å prater.”

Hennes inntrykk av gjengaktivitetene sammenfaller i stor grad med Millers og Chicago-skolens kriterier for en gjeng, de holder til på et avgrenset område, og de begår lovbrudd og asosiale handlinger av ulik art. Hennes egne erfaringer stemmer langt på vei med dette, med unntak av aktivitetene hun forteller om fra gjengen. De bruker sentrum som *møtearena*, men de er ikke ute og begår lovbrudd eller lignende. De sitter bare og prater eller går rundt.

Forventningen til gjenger om rampestreker og andre typer avvikende handlinger går igjen hos flere av gjengbetrukkerne.

”Gjenger rotter seg sammen mot andre, mens i en gruppe kan vi gjøre andre ting også enn det,” forteller Liv, en av gjengbetrukkerne.

”I en gjeng finner de på mer andre ting, er mer slemme liksom,” mener Gry, som i likhet med Liv definerer sine venner som en gruppe.

For de perifere medlemmene og de som er helt utenfor gjengen, er liten tilgang på informasjon om aktivitetene i gjengen med på å gi dem et inntrykk av at gjengens aktiviteter er mer ekstreme enn de i virkeligheten er, viser Hauge (Hauge 1963). *Gjengbetrakterne* fokuserer i større grad enn gjengdeltakerne på det å ”lage bråk” som gjengens hovedaktivitet. *Gjengdeltakerne* selv forteller om mer varierte aktiviteter. De forteller at de henger på senteret, drar til byen, går rundt i området, spiser og prater. Kanskje er ikke dette gjøremål som blir *betraktet* som aktiviteter av *gjengbetrakterne*. Det å ”lage bråk” derimot er tydelige handlinger som syns, og som kvalifiserer til å bli kalt *aktiviteter* også av *gjengbetrakterne*. *Gjengdeltakerne* forteller i større grad om at det er ”mye som skjer” enn det *gjengbetrakterne* gjør. I sin undersøkelse blant gutter i gjeng i Oslo finner Næss at det å henge et sted, oppleves som å gjøre noe.

”Det behøver egentlig ikke skje så mye for at ungdommene skal føle at det skjer noe. Selv bare å henge rundt samlingsstedet betraktes som at noe skjer, eller *kan* skje. Det siste er ikke minst viktig. Noe kan dukke opp, noe kan bli sagt som er verd å få med seg.” (Næss 1999:7)

Lene henter sitt inntrykk av hva en gjeng er fra filmer og massemedia.

”På filmer er det alltid en stor gjeng som finner på noe faenskap, det er alltid flere enn en. Det er alltid en stor gruppe,” forteller Lene.

I sin egen vennegruppe har Lene direkte informasjon om aktivitetene, og definerer den dermed som gruppe fordi hun vet at de ikke oppfyller de forventningene hun har til aktivitetene i en gjeng. Videre forteller hun at andre, som ikke har den samme direkte informasjonen om gruppens aktiviteter, ser på gruppen hennes som en gjeng. Her kommer det frem hvordan nærhet til et fenomen, samt muligheten til å hente informasjon fra flere kanaler, farger opplevelsen og definisjonen av fenomenet (Bråten 1993). Nærhet til fenomenet er også viktig for å *forstå* det, og ikke mistolke handlinger og situasjoner (Frønes 1995).

Jentenes definisjon av gjengene vil så langt se slik ut: En gjeng er 2) en gruppe på mer enn tre, men ikke over 50 ungdommer, enten 1) blandet med hensyn til kjønn eller det kan være rene jente- eller guttegjenger, som 3) oppholder seg i sentrum av byen eller på kjøpesentret der de bor, og som 4) ofte begår avvikende handlinger og legger opp til voldelige konflikter, 5) uklart av hvilke grunner.

ORGANISERINGEN OG RELASJONENE INNAD I GJENGEN

I definisjonen Miller setter opp for en gjeng, er ett av kriteriene for gjengen at den har en klar leder og klar organisering innad. Eva, Bodil, Sara, Åse, Gunn og Helle som er *gjengdeltakere*, forteller en del om relasjoner innad i gjengene sine. Liv, Gry, Pia, Lene og Hanne som er *gjengbetraktere* forteller lite om inntrykk av relasjonene innad i gjengene. Dette kan forstås i lys av Hauges poeng om nødvendigheten av nærhet til et fenomen, og Bråtens poeng om nødvendigheten av alternative informasjonskanaler for å danne seg et nyansert og realistisk bilde av fenomenet. Gjengbetrakterne har ikke tilstrekkelig *nærhet* til gjengene til å danne seg noe bilde av relasjonene og organiseringen innad i gjengene. Deres bilder av gjengene er i stor grad dannet på grunnlag av det ansiktet gjengene setter opp utad, og på grunnlag av det bildet massemedia setter opp av dem. Bråten viser at disse bildene blir de bestemmende bildene på et fenomen når mottakeren ikke har andre kanaler for informasjon om fenomenet, slik tilfellet er for gjengbetrakterjentene. På den annen side kan det tenkes at mine intervjuer ikke gikk direkte nok inn på relasjonene i gjengene til at de som ikke hadde vært i en gjeng kom inn på det. Jentene med egne erfaringer fra gjengen derimot knyttet det de fortalte om gjengen særlig opp til relasjonene, og opp til organiseringen innad i gjengen.

Erfaringene jentene har fra gjengene med hensyn til organiseringen og relasjonene innad i gjengen, er forskjellige. For noen av dem var, eller er, gjengen en arena der de kan slappe av og være seg selv, mens for andre er det omvendt. Sara er et eksempel på det siste:

”I en gjeng er man redd for hverandre, mens venner kan man si alt til uten å være redd for at de skal gjøre deg noe eller bli sure.”

Ut fra dette sitatet kan det se ut til at Sara ikke ser på relasjonene innad i en gjeng som vennsrelasjoner. I denne gjengen er det en klar hierarkisk oppbygning og en lederfigur, noe som kan sees i sammenheng med det hun forteller om at hun ikke var trygg på de andre i gjengen. Kanskje blir relasjonene i en gjeng med en hierarkisk oppbygning i større grad preget av konkurranse omkring posisjonene i gjengen og om lederens gunst. På tross av dette forteller Sara at de hadde familiebenevnelser på hverandre innad i gjengen. ”I min gjeng kalte vi hverandre søstre,” forteller hun. Familiebenevnelser på de andre i gjengen er et element som går igjen i mange filmer om gjenger. At de i Saras gjeng bruker slike benevnelser uten at relasjonene dem i mellom er preget av den nærhet og trygghet som svarer til disse benevnelserne, kan sees som et uttrykk for at medias bilde av gjenger virker inn på den formen

gjengen får for jentene. Bodil opplever forholdene i gjengen som helt annerledes trygge enn Sara:

”Generelt sett er det sånn at du trækker på andre for å komme deg opp selv. ... Men i min gjeng er det ikke sånn, vi trenger ikke å bevise noe, vi har ikke noe å bevise. I gjengen er alle like.”

Bodil forteller om ulike *relasjoner* mellom de forskjellige innad i gjengen, om at noen er ”gode” venner med noen og ”gå med”-venner med andre, og at disse ulike relasjonene blir organisert som i en familie etter hvor nære venner de er:

”Det er bare en av dem jeg kaller for bror, Det er han jeg har kjent lengst av dem, han jeg stoler på. De andre er fettere og kusiner. Han kaller meg for søstera hans.”

Det Sara forteller om gjengen hun var i, sammenfaller med Millers definisjon av gjenger med hensyn til intern organisering og en klar lederfigur. Bodil forteller derimot at de ikke har noen lederfigur i hennes gjeng, og at ”alle er like” innad. At alle stiller likt, forhindrer ikke at de organiserer hverandre i posisjoner i forhold til hverandre, og Bodil forteller at hennes gjeng er preget av en flat organisering innad. I en familie vil en lederrolle ligge hos foreldrene, og slik kan familien sees som en hierarkisk organisert gruppe. Bodil forteller at de kaller hverandre ”bror” og ”søster”, og ”kusine” og ”fetter” i gjengen. ”Mor” og ”far”, som i familieinstitusjonen har de øverste posisjonene i hierarkiet, er ikke med. Organiseringen innad i gjengen er altså flat, og den er flettet sammen av konstellasjoner. Noen er ”bror” og ”søster” for hverandre og ”fetter” og ”kusine” for andre som i sin tur er ”bror” og ”søster” for andre igjen, og så videre. Slik blir gjengen, som består av flere dyader og triader innad, flettet sammen i ett nettverk av relasjoner med ulik grad av nærhet mellom de forskjellige ”gode” og ”gå med”-vennene.

Gunn setter opp nærhet og tillit til hverandre innad i gjengen som et kriterium for at en gruppe er en gjeng:

”For at en vennegruppe skal være en gjeng, så skal man støtte hverandre og stole på hverandre. Man må vite at man kan stole på hverandre.”

For å kunne ha slike nære relasjoner er trygghet i situasjonen og det å kunne stole på hverandre viktig. Et viktig aspekt ved nettopp dette er *likhet* i status og posisjon mellom medlemmene.

”Alle er like kule i gjengen. Ellers, utenom (utenom viser til de andre jevnaldrende i miljøet rundt gjengen, min anm.), er de begge deler,” forteller Bodil.

Utenom gjengen ”er de begge deler” sier Bodil, og viser ved dette til både høyt og lavt plassert i hierarkiet. Likhet innad er kjennetegn Cooley setter opp ved sitt begrep om primærgruppen, samt nære relasjoner med ansikt-til-ansikt interaksjon (Cooley i Østerberg 1992:38-40). Åse beskriver gjengen hun er i slik:

”Vi er en gjeng som er sammen og der er alle like gode venner. Det er ingen som er utafør eller noe sånn, selv om én er veldig ny og vi har kjent én i en uke eller to.”

Åses opplevelser av gjengen skiller seg fra Bodils ved at alle i gjengen er like gode venner. Bodil understreker at alle står likt i gjengen, men forteller om vennskapskonstellasjoner på kryss og tvers innad, avhengig av hvor nære venner de forskjellige er. Sara opplevde på sin side ikke relasjonene innad i gjengen hun var i, som vennskap. Allikevel kalte medlemmene i gjengen hverandre for ”søstre”, fortalte hun. Dette kunne tilsi en flat organisering innad i gjengen, men Sara forteller derimot om en klar *hierarkisk* oppbygning av gjengen, og om sanksjoner mot de som gjorde noe lederen deres ikke likte.

”Venninnen min og jeg kjente Anne (lederen i gjengen, min anm.) ganske godt fra før, så vi var liksom litt ledere i gjengen vi også. Eller egentlig en slags nestledere, vi var de nærmeste vennene til Anne. De andre var mer undertrykte. Anne sa hva de skulle gjøre og de gjorde det. De var redde for at hun skulle bli sur hvis de ikke gjorde det. Mot oss var hun snill. Vi trengte ikke gjøre det hun sa, hun sa aldri sånt til oss.”

Også Åse forteller om en klar leder i gjengen hun var i:

”I den gjengen jeg var i før, var det en jente som var lederen vår.”

Åses gjeng var noe mindre enn Saras. Hun forteller at de var omkring 20 ungdommer til sammen, og at guttene var i stort flertall i denne gjengen. Åses gjeng skiller seg også fra Saras gjeng ved at Åse opplevde at alle var venner innad i gjengen og at det var en trygg arena.

Sara er den eneste i mitt materiale som har erfaring fra en ren jentegjeng, med inngangsritualer og kriterier knyttet til medlemskapet. Hun er også den eneste som har vært medlem i en gjeng som har et navn. At en gjeng har et navn de er kjent under kan tenkes å virke integrerende for gjengen overfor omverden, både fordi det markerer en grense mellom

dem og omverden, og fordi det bekrefter overfor medlemmene og omverden at de faktisk er en gjeng. Guttene Næss intervjuet fra en gjeng i Oslo hadde også et navn, og en av guttene forklarer betydningen av det å ha et navn slik:

“Når man setter navn på gjenger, er det for å bli kjent, sånn at de skal ha et rykte. Den gjengen gjorde det og det, og da sier folk: “Jaha, jeg veit hvem som er med i den gjengen.” Hvis ikke gjengen har et navn, er det jo ingen som veit noe.” (Næss 1999:9)

Å risse inn navnet på gjengen i armen var ritualet for å komme inn i gjengen Sara var med i, forteller hun.

”Hun risset inn navnet på gjengen i armen min, så ble jeg medlem. ... Et annet kjennetegn på medlemskap i gjengen er at de har hull i nesa. Jeg har tatt ut ringen for jeg vil ikke at det skal kunne sees at jeg har vært medlem der. Anne klippet håret vårt også, til venninnen min og meg, vi var underledere.”

Ved å lage fysiske kjennetegn kom deres status og posisjon i gjengen til uttrykk i fysiske kjennetegn i tillegg til at de ikke trengte å følge ordrene fra lederen i gjengen slik de andre gjorde.

”Hun lederen i gjengen var egentlig snill mot meg, men de andre var liksom undersåtter, unntatt venninna mi. ... Mange følte press til å være med på ting, men ikke jeg,” forteller Sara.

Åse har lignende erfaringer fra den gjengen hun var med i tidligere, der de hadde en klar lederfigur som la føringer på hva de andre skulle gjøre og dermed i stor grad bestemte utfallet av eventuelle konflikter de kom opp i.

”En gang var vi til meglings (Samtale mellom partene i en konflikt for å forsøke å nå en fredelig løsning på konflikten. Samtalen er i regi av skolen, og en elev uten del i konflikten, samt en lærer, er med for å løse konflikten. Min anm.), men det (det viser til konflikten, min anm.)ble ikke ferdig med det. Selv om vi hadde sagt unnskyld og sånt, så var vi sinte på de andre for det. Hun gjenglederen vår likte dem ikke og ville at vi skulle banke dem neste gang vi traff dem. I den gjengen var det mange uenigheter.”

I gjengene Sara og Åse forteller om, er organiseringen innad hierarkisk, og det er en lederfigur der. De er grupper ungdommer, i Saras gjeng bare jenter og i Åses gjeng hovedsakelig gutter, som holder til i områdene i sentrum av byen. De forteller om konflikter

med voldelige utfall, men også om andre aktiviteter gjengene har sammen. Videre forteller de at lederen i gjengen legger føringer på en del av medlemmene i gjengen til å være med på ting, som å ta ting i butikker og lignende. Dette sammenfaller i stor grad med Millers definisjon av en gjeng og med de kjennetegnene Chicago-skolen setter opp for gjenger. Bodils gjeng derimot, har ikke en lederfigur, og hennes gjeng er preget av flat, heller enn hierarkisk, organisering. Dette går også igjen i de øvrige gjengdeltakernes gjenger.

OPPSUMMERING AV JENTENES DEFINISJON AV GJENGBEGREPET

Ut fra gjennomgangen av jentenes syn på og forventninger til en gjeng vil kriteriene for en gjeng se slik ut:

- 1) *Hvem er de?* De er ungdommer av begge kjønn, men guttene er i flertall i mange tilfeller.
- 2) *Hvor mange er de?* Dette varierer en del, fra minimum tre til maksimum 50 ungdommer, men i snitt rundt 15 medlemmer.
- 3) *Hvor der de?* De holder til i sentrumsområdene eller på kjøpesentrene der de bor.
- 4) *Hva gjør de?* Ut fra erfaringene gjengdeltakerne forteller om går en del tid med til å ”henge på senteret” eller dra med T-banen frem og tilbake til byen. Noen bruker også en del tid i Oslo sentrum. De forteller om en del konflikter de kommer opp i, og som ofte blir reagert på eller ”løst” med vold av gjengen. *Gjengbetrakterne* forventer i stor grad at gjengene har det å lage konflikter og å ”løse” dem med vold som hovedaktivitet. De fokuserer i større grad enn gjengdeltakerne på ”å lage bråk” som gjengens hovedaktivitet, noe som kan tyde på at de andre aktivitetene gjengdeltakerne forteller om ikke blir sett på som en aktivitet av gjengbetrakterne. Å ”være i byen” eller ”henge på senteret” blir ikke sett på som noe å gjøre, det blir derimot det å ”lage bråk”.
- 5) *Hvorfor gjør de det?* Jentene fokuserer i stor grad på relasjonene til vennene i valg av handlinger.

Det sjette elementet blir altså:

- 6) *Hvordan er gjengene organisert, og hvilke relasjoner preger gjengen innad?* I enkelte gjenger er det en klar lederfigur og en hierarkisk oppbygning. I andre gjenger er det en flat organisering, det er ingen klar lederfigur, og forholdene mellom medlemmene preges av likhet med hensyn til sosial status. I gjengene med hierarkisk oppbygning og klar leder er

relasjonene ikke i like stor grad preget av trygghet og vennskap som i de gjengene som er mer flatt organisert, kommer det frem av det jentene forteller.

4.5 DEFINISJONEN AV GJENGBEGREPET

I teoriens definisjoner av gjengbegrepet kom det frem noe ulike syn på hva en gjeng er og hva medlemmene i gjengene driver med. Det var forskjellig syn på bakgrunnen for at de begår asosiale og avvikende handlinger. Jentenes forventninger til og inntrykk av gjengene sammenfaller på mange områder med kriteriene teoriene setter opp for gjengene. Samlet ser kjennetegnene ved en gjeng slik ut:

En gjeng er en gruppe ungdommer med flere enn tre men færre enn 50 medlemmer, bestående av både gutter og jenter eller det kan være rene jente- eller guttegjengere. Ungdommene holder til i sentrumsområdene i byene eller i andre avgrensede områder, som for eksempel kjøpesenteret der de bor. De begår tidvis avvikende handlinger av mer eller mindre alvorlig karakter i fellesskap, i mange tilfeller knyttet opp til konflikter og vold. I hvilken grad avvikende handlinger sees som gjengenes hovedaktivitet, avhenger i stor grad av om jentene selv har gjengerfaring eller ikke. De mer perifere medlemmene i gjengen begår i større grad enn de sentrale medlemmene avvikende handlinger. Innad kan gjengen være klart organisert og ha en leder, eller den kan være preget av flat organisering og likhet med hensyn til sosial status. Relasjonene i de "flate" gjengene er preget av vennskap og nærhet, mens i de mer hierarkiske gjengene vil relasjonene være mer preget av utrygghet og av konkurranse om sosial status i gjengen.

Det er klare forventninger til lojalitet til gjengen, noe som skulle tilsi at gjengene har en stabil medlemsgruppe. Men jentene forteller tvert imot at det varierer hvem som er med i hvilken gjeng, og at gjenger blir startet og oppløst ettersom de som er med i gjengene, går ut av dem. Studier gjort på gjenger i Norden, viser heller ikke slik stabilitet blant medlemmene, ofte er gjengen relativt flyktig og normene formidlet av media eller andre eksterne informasjonskanaler heller enn fra eldre medlemmer i gjengen slik teoriene i Chicago-skolen påpeker.

KAPITTEL 5 HVILKE KONFLIKTER BLIR BRÅK? JENTENE

FORTELLER

På samme måte som en rekke faktorer er med på å bestemme hvilke definisjoner og bilder vi har av hva en gjeng er, påvirkes også definisjonen vi har av vold av disse faktorene. I massemedia fokuseres det ofte på den fysiske volden fremfor den psykiske, og dette gjenspeiles i det som kanskje er den vanligste bruken av begrepet. Vold betegner ofte fysisk vold, snakker man om psykisk vold, presiseres ofte det psykiske elementet.

Jentene bruker egne begreper på episoder som kan defineres som voldelige. Konflikter som har utviklet seg til fysiske angrep på hverandre, blir kalt ”bråk” eller ”trøbbel”. Før jeg kommer inn på hvilke konflikter som utvikler seg til ”bråk” og vold skal jeg se på hva jentene viser til ved sine begreper ”bråk” og ”trøbbel”.

5.1 HVA ER VOLD, OG HVA ER ”BRÅK” OG ”TRØBBEL”?

Disse to begrepene har et noe annet meningsinnhold enn begrepet vold eller voldelige konflikter. ”Bråk” og ”trøbbel” viser gjerne til slosskamper, som enten ”bare ble sånn” eller som ble startet av noen andre og som dermed ikke er jentas *skyld*. Det ligger med andre ord elementer om skyldfordelingen og hendelsesforløpet i disse begrepene, som ikke ligger i begrepet vold. Begrepene ”bråk” og ”trøbbel” har en klar negativ ladning slik jentene bruker dem. De uttrykker klare holdninger mot disse handlingene. Begrepene deres inkluderer også *konteksten* situasjonen skjedde innenfor, Når konteksten tas med i forståelsen av konflikten, kan situasjonene ofte få en mer nyansert mening. Hva som foregikk mellom aktørene forut for og rundt selve situasjonen, er med på å gi situasjonen en annen mening enn handlingene hver for seg gjør. Ingen av jentene ser på det å slå noen som en akseptabel handlingsform, men i visse situasjoner kan de se det som forståelig eller fortjent. På denne måten skiller jentenes begreper seg fra begrepet vold slik det vanligvis blir brukt om fysiske angrep eller krenkelser i seg selv.

Vold som begrep kan defineres ut fra ulike elementer eller dimensjoner ved handlingene eller situasjonen. Vold kan for eksempel defineres ut fra:

- 1) aktørens intensjoner
- 2) redskapet aktøren bruker
- 3) den ytre rammen om situasjonen

4) resultatet eller virkningen av handlingene (Christie 1982:73).

De ulike utgangspunktene vil gi forskjellige definisjoner av vold. Alle vil ha sine svakheter og være fruktbare i forskjellige sammenhenger.

Jeg er interessert i å forstå hvordan jentene tolker og definerer situasjoner og handlinger, og hvordan de ut fra dette fatter egne handlingsvalg. Jeg har med andre ord fokus rettet mot de meningene handlingene har *for jentene*. Dermed må handlingens mening for aktøren være vektlagt i defineringen av begrepet vold. Dette utgangspunktet har selvfølgelig også svakheter. Er det slik at en jente som har gitt en annen jente en blåveis, men som ikke mente det, ikke har utøvet vold? Handlingen i seg selv er voldelig, men hun mente det ikke slik- det var et uhell. Det er ikke bare aktørens forståelse av handlingen som er viktig i en situasjon. Den andre parten tolker og forstår situasjonen og handlingene på sin måte, og handler ut fra det. Selve handlingen i seg selv må også være vektlagt i en definisjon av vold. Det er gode sjanser for at en handling som ikke er ment som vold av utøveren, blir forstått som det av den andre parten. Skal det være et kriterium at handlingen er *ment* som vold for at den skal defineres som vold, vil det i mange situasjoner falle galt ut i forhold til mottakerens, offerets, forståelse av handlingen. Er det offerets tolkning som skal definere handlingen vil dette falle galt ut den andre veien. Enkelte handlinger kan defineres som vold uavhengig av aktørens intensjoner og forståelse, noe jentene selv presiserer i sine forklaringer av hva vold og "bråk" er. Åse forklarer vold ut fra handlingstyper:

"Lugging og kloring er ikke vold. Vold er liksom ting som er *mer*. Sparking og å gi hverandre en på trynet, ... å slå folk er vold"

Liv knytter definisjonen av vold opp til konkrete handlinger:

"Vold, det er når noen raner noen, eller slår, mer alvorlige ting. Lugging og sånt kan føre til at det blir slossing, men det er ikke egentlig vold i seg selv. Det er mer bråk. ... Bråk, det er kringling, ofte om småting når det er noen som skal vise seg for noen de ser opp til og sånt."

"Bråk" er ikke like alvorlige handlinger som vold, og her er konteksten for situasjonen viktig for definisjonen av den. Pia knytter også skille mellom vold og "bråk" til konteksten og alvorlighetsgraden:

”Bråk, det er slosskamper. Når den ene flyr på den andre og begynner å slå. Kanskje det er flere som flyr på hverandre også. Vold er når noen mobber og slår. ... Sparking er vold. ... vold er det man kan bli skadet av. Det er mer alvorlig.”

Jentene beskriver vold med fysiske angrep av en viss alvorlighetsgrad. De psykiske angrepene vurderer de ikke i samme grad som vold.

”Jeg ser ikke på ord som vold, men det kommer an på”, forteller Gunn.

At verbale angrep av en viss alvorlighetsgrad kan defineres som vold, kommer frem i Lenes definisjon av voldsbegrepet:

”Mange ser på vold som å skade noen med ordbruk, og det syns jeg også noen ganger. Hvis du sier veldig stygge ord som andre blir lei seg av, så er det vold. Eller hvis noen slår hverandre med et balltre, er det vold. Eller hvis noen stikker hverandre med kniv, er det vold.”

For at verbale angrep skal defineres som vold, må de være ganske alvorlige, slik jentene forteller at de fysiske angrepene må være for at de skal falle inn under denne definisjonen. Mindre alvorlige fysiske angrep faller under begrepet ”bråk”, som også viser hen til konteksten for situasjonen.

Slik den symbolske interaksjonismens forutsetter at alle sidene som er med på å forme handlingsvalgene hos aktørene er med i forståelsen av et fenomen, må også de ulike sidene av voldshandlingen og situasjonen være med i forståelsen av begrepet vold. Å sette vanntette skott mellom de ulike dimensjonene ved volden, vil gi en mangelfull definisjon og forståelse av begrepet. Det er derfor viktig at de konkrete handlingen i seg selv, *og* konteksten, *samt* intensjonene og forståelsene de involverte aktørene har, *samlet* utgjør utgangspunktet for defineringen av begrepet.

5.2 JENTENE FORTELLER

Det var ingen av jentene jeg snakket med, som hadde erfaring fra *mange* konflikter. De fleste kranaglens eller uenighetene de kom opp i, løste de på fredelig vis. Men jentene *har* også erfaringer fra mer voldelige konflikter. I intervjuene ble det allikevel tydelig at dette ikke er det jentene er mest opptatt av. Det er andre sider ved jentenes liv og i hverdagen deres som er viktigere for dem, og særlig fokuserer de i stor grad på venninnene og venninnerelasjonene, samt på gutter og kjærestereelasjonene. De vurderingene som ligger til grunn for handlingsvalgene jentene gjør i mange av konfliktene, er basert nettopp på relasjonene jentene har. Vennene og gjengen spiller en viktig rolle i de konfliktene jentene kommer opp i. Det kom også frem i intervjuene at det i stor grad er brudd på forventningene og normene i disse relasjonene som danner utgangspunktet for konfliktene. *Måten* jentene løste konfliktene på, var i stor grad formet av forventningene de selv har til vennene i gjengene eller gruppene, og forventningene de møter fra dem og andre i miljøet. Hvilke eller hvor store forventninger jentene har til vennene avhenger av hvor nære venner de er. Jentene kategoriserer vennene sine etter grad av nærhet, og de ”gode” vennene er de næreste. Deretter kommer ”gå med”-vennene, og mest distansert forhold har de til ”hilse”-vennene. Nærmere gjennomgang av kategoriene, og forventningene knyttet til dem, kommer i kapittel 8, ”Ulike venner gir ulike rammer”.

Noen av konfliktene jentene forteller om, blir løst uten at konflikten utvikler seg til det jentene kaller ”bråk”. Andre konflikter blir det ”bråk” av, de får et voldelige utfall. I noen konflikter er det både gutter og jenter involvert, mens i andre er *bare* jenter eller *bare* gutter med. Hva som ligger til grunn for konfliktene varierer, og det behøver ikke være noen sammenheng mellom konfliktens utvikling og utgangspunktet for den. Noen konflikter vokser seg relativt store utifra bagateller. Andre blir løst før de blir store, men har større uenigheter eller mer alvorlige episoder som utgangspunkt. Hvorvidt mange blir involvert i konflikten eller ikke, varierer i likhet med størrelse, bakgrunn og utfallet av dem. Felles for en del av konfliktene var at de hadde utgangspunkt i ulike relasjoner jentene imellom.

Målet med å reagere kan være å markere relasjonene utad eller sette grenser overfor dem de har relasjonene til. Begge disse utgangspunktene for konflikt må sees i sammenheng med et annet aspekt ved jentenes hverdag som de legger stor vekt på, nemlig det å opprettholde *respekten* andre har for dem. Denne respekten kan være basert på mange forskjellige elementer: hvem jentene er venner med, og hvor nære venner de eventuelt er, hvilken status jentene har i miljøet, hvordan de ser ut og hvor mange de kan vente støtte fra på

hvilken måte i eventuelle konflikter. Felles for disse elementene respekten deres kan være basert på, er at de kan føres tilbake til relasjonene jentene imellom og deres fokus på disse. Næss finner at guttene i hennes undersøkelse vektlegger respekt og ære blant de jevnaldrende.

”Han som er god til å sloss får ære og ”respekt”, som i denne sammenhengen er en slags blanding av frykt og vår hverdagslige betydning av respekt,” (Næss 1999:9)

Den formen dette får for guttene Næss intervjuet, skiller seg noe fra den formen søken etter og vedlikeholdelsen av respekt og status har for jentene. Felles har de allikevel at respekt er en viktig del av relasjonene de har til gjengen eller gruppen og til omverdenen generelt. Felles har de også at dette er utgangspunkt for en del konflikter og er med på å forme hvordan konfliktene blir løst. I Næss’ rapport forteller en av guttene om en konflikt som hadde utgangspunkt i fokuset på å opprettholde respekten utad og ikke miste ansikt eller ære.

”Folk snakker: Kom igjen, kom igjen da! Du gidder ikke snakke, går rett på sak: bang, bang! Gir’n skikkelig juling, (han) detter ned, så bare går du din vei. Så sier folk: He, han der er tøff, han kan sloss, ... Så snakker de og snakker de og så tilsutt så har du fått deg en plass, ikke sant. Så er det bare å holde plassen, fordi, ... Jeg lar ikke noen trække over meg, og når de kommer til meg, kanskje han er tøffere enn meg, gir meg juling, så har han kommet over meg igjen og alle de som jeg kjenner vil respektere ham igjen, fordi han banka meg og de respekterte meg siden jeg banka dem, skjønner du? ” (Næss 1999:9)

5.3 ULIKE GRUNNER FOR KONFLIKTER

Bakgrunnen for konfliktene er varierende, i likhet med konfliktens alvorlighetsgrad. Bodil forteller at det ofte ikke skal så mye til før en konflikt starter:

”Det er ofte småting som startet konflikter, noe en har sagt eller at noen retter på norsken til en utlending. Det skal lite til å irritere noen, det er litt dumt. Det blir fort bråk når det skal så lite til for å irritere folk. Noen klarer å stoppe konflikten før det blir bråk av det, men selv om det er en som ikke liker å bråke så kan det være en dag den personen har lyst til å bråke. Alle har dager de er sinna for ingenting. Det er mye bråk rundt omkring her.”

Hva som starter konflikter, varierer fra person til person og ut fra dagsformen. Alle tolker vi handlinger og situasjoner forskjellig. I tillegg er hvordan vi har det den dagen, er med på å forme den tolkningen vi gjør av de rundt oss, og hvordan de handler i forhold til oss. I boken ”Å forstå hverdagen” skriver Levin og Trost følgende:

”Situasjonen utgjøres ikke bare av de personer en interagerer med, men av hele situasjonen en befinner seg i. Vår egen sinnstemning og vår helsetilstand er også en del av situasjonen.” (Levin og Trost 1996)

Ikke alle tolkninger og reaksjoner er like akseptert, forteller Lene. Noen konflikter er sett som mer rettmessige eller konforme i jentenes øyne.

”Det kan være mye forskjellig, det varierer fra person til person. Noen har helt teite ting som kan starte bråk, men noen har mer fine ting. Jeg har opplevd at folk vil bråke for at jeg har rast ned bøkene deres eller noe sånt. Det kan være bagateller som skjer på skolen. Eller det kan være mer bra grunner til å bråke. En bra grunn kan være hvis noen har baksnakket en som du var venner med. Det har jeg opplevd. En venninne jeg hadde som jeg fortalte en hemmelighet til fortalte det til alle. Det syns jeg er en god nok grunn til å begynne å bråke. Jeg begynte ikke å sloss med henne, for jeg syns ikke det er noe vits i å sloss, så vi tok det heller opp i en prat. Det kunne kanskje blitt bråk av det hvis hun hadde vært veldig frekk. Men heldigvis var vi begge voksne nok til å prate om det. Så det var jo bra da.”

Å fortelle bort en hemmelighet innebærer å bryte de forventningene en møter som venninne, noe jentene ofte reagerer relativt sterkt på. Venninnerelasjonene jentene har, er viktige for dem, det er relasjoner de investerer mye tid og krefter i. Å bryte de normene som gjelder for denne relasjonen, skaper i mange tilfeller konflikter som er vanskelige å løse opp i uten at de vokser seg store.

”Noen ganger blir det konflikt fordi en glemmer venner og finner nye, og så kommer tilbake til de gamle vennene. De *braker* vennene sine, sier stygge ting om dem til andre, *baksnakker* dem. Sånt kan det bli bråk av,” forteller Pia.

Venninnene forventer også av hverandre at de skal holde seg unna hverandres kjærester. Gjør de ikke det legges grunnlaget for en ny konflikt, forteller Gry. ”... det (kan) være den ene som har blitt sammen med kjæresten til den andre eller noe sånt.” Både Gry, Pia og Lene er gjengbetrukkere fra utkanten av sentrum. Eva derimot, er i likhet med Bodil, gjengdeltaker fra sentrumsområdet. Eva forteller om to konflikter hun har vært i, der kjærestene har spilt en viktig rolle.

”En jente jeg var uvenner med en gang, begynte å bråke med meg. Da kom typen min med gjengen sin og gjengen min og hele pakka, og da ga hun seg. Hun begynte å bråke om flere ting, hun sa jeg hadde kalt henne hore, også var typen hennes visstnok interessert i meg. Sånt er litt teit. En gang ble en venninne av meg sur på meg for at

jeg ble interessert i samme gutten som hun var interessert i. Men sånt er jo ikke noe jeg kan bestemme selv, det skjer jo bare. Jeg syntes han var snill og kjekk og kul og alt. Vi ble venner igjen etter en stund. Jeg ble sammen med en annen type, og da var hun ikke sur på meg lenger. Det ble ikke noe bråk ut av det, de fleste konflikter løser seg greit uten bråk.”

Kjærestene er en viktig del av jentenes hverdag, og konflikter i forbindelse med disse relasjonene går igjen i intervjuene. Også ryktet jentene har og hva andre sier om dem, er viktig for jentene og ligger til grunn for en del av konfliktene de forteller om.

”En gang så var det en god venninne av meg som ble kalt hore. Jeg og en del andre ble med henne opp til hun som hadde kalt henne hore, og så begynte vi å bråke litt med henne. Hun løp inn på skolen og sa ifra til rektor, enda det var etter skoletid,” forteller Bodil.

Innad i gjengen var det hovedsakelig uenigheter om hva de skulle finne på og lignende som lå til grunn for konfliktene, forteller Åse, en av gjengdeltakerne fra sentrum av byen.

”... at ikke folk ville høre på hverandre og at alle ville ha førsterett på å bestemme hva vi skulle gjøre.”

Utad, mellom gjengen hennes og andre gjenger, kunne hva som helst ligge til grunn for konfliktene.

”Hvis vi kom i bråk med andre gjenger, så ble det alltid bråk, vi klarte ikke løse opp i konflikter. Der kunne alt mulig ligge bak konflikten.”

En del av episodene som starter konflikter, virker som bagateller for de som står utenfor, men er i aller høyeste grad viktige for jentene selv. Jentenes definering og tolkning av situasjonen skiller seg fra utenforståendes tolkninger, i og med at de er innforstått med ”kodene” i miljøet. Et eksempel på dette er konflikter som vokser seg store, og kanskje også voldelige, som har utgangspunkt i en kommentar eller et kallenavn. For en utenforstående kan reaksjonene jentene kommer med, virke overdrevne, fordi kommentaren eller kallenavnet kanskje ikke betyr det samme eller innebærer de samme konsekvensene for oss som står utenfor, som de gjør for jentene. Flere av jentene forteller om konflikter de selv har startet ved å kalle andre jenter noe stygt, og om konflikter som har startet fordi andre jenter har kalt dem noe de ikke ville *finne seg i* å bli kalt. Det kan også være elementer i sammenhengen kallenavnet ble gitt, som gjør at de reagerer sterkere enn de kanskje ville gjort i en annen

sammenheng. At mange av vennene deres hører på, kan være en situasjon som fremmer en sterkere reaksjon fra jentene i og med at de da må bevare ansikt og den sosiale statusen de har i statushierarkiene. Liv forteller at konflikter gjerne kan starte med at noen vil vise for noen andre hvor tøffe de er.

”Vanligvis er det baksnakking eller at noen setter ut rykte om en som starter en krangel. Det er mest småting. Noen ganger er det bare noen som overreagerer på noe for å vise seg for noen de ser opp til eller noe sånt.”

Her kommer fokus på respekt frem. Jentene reagerer sterkt på å bli kalt ting eller bli baksnakket eller på annen måte bli behandlet på en måte de opplever som respektløs. Å markere seg utad er en viktig del av dette, og på denne måten får tilskuerne også en rolle i konflikten. Det er like mye overfor disse som overfor den andre parten i konflikten at jentene ikke kan ”finne seg i” en kommentar eller lignende. Jentenes rykte og status, og den respekten de blir møtt med, må stadig vedlikeholdes hvis de ikke skal få en lavere status, dårligere rykte, og mindre respekt. ”Ære og respekt skaffer man seg ikke en gang for alle, som et eksamenspapir,” (Næss 1999:9) skriver Næss, om guttene i gjeng i Oslo. Dette ser også ut til å gjelde for jentene jeg intervjuet.

Flere av jentene forteller at det å si noe stygt om noen andre kan starte konflikter, slik også det å overta kjæresten til venninnen kan det. Gry og Liv, som begge er gjengbetrukkere fra utkanten av byen, har erfaringer fra slike konflikter som har hatt utspring i at en venninne har baksnakket en annen.

”De kan sloss fordi den ene har hørt at den andre har baksnakket henne eller kalt henne ting, satt ut rykte om henne eller noe sånt. Som regel er det sånt som starter en krangel som kanskje kan bli til at de begynner å sloss,” sier Gry.

Liv forteller at slike småting, som baksnakking og det å sette ut rykte om noen, er det som ofte ligger til grunn for bråk eller slossing. Å baksnakke noen og fortelle bort hemmeligheter, kan bidra til bygge opp et dårlig rykte, noe jentene fokuserer på å unngå. Et eksempel på slike hemmeligheter som blir fortalt bort, og som kan gi jenta et dårlig rykte, går på jentenes seksualitet. Graden av aktivitet og tilgjengelighet er elementer som ofte blir trukket frem i denne forbindelse, forteller jentene. Åse forteller om en episode hun var i, der en annen jente hadde hørt rykter om at Åse hadde satt ut rykte om henne.

”Jeg sa til en annen jente en gang om en annen jente at ”hva er det hun tror hun er” og sånt. Da kom hun jenta og sa at neste gang hun hørt at jeg prata om henne og satte ut rykter om henne, så skulle hun vise meg. Men jeg nektet å si unnskyld. Men jeg ville ikke ha bråk med henne heller. Men hun ga seg etter hvert.”

Å bli kalt ting eller få kommentarer fra andre er episoder som kan starte konflikter. Jentene må holde på statusen sin, og kan ikke ”finne seg i” å bli kalt ting. Åse forteller fra en annen konflikt hun har vært i, at dette var utgangspunktet.

”To jenter der (på skolen hennes, min anm.) kalte meg hore, så sa jeg hore tilbake til den ene. Så gikk hun og henta typen sin som kalte meg tisper og sånt. Så da gikk jeg og hentet storebroren min og da ble han redd. Jeg var kjemperedd.”

Åse, Eva, og Bodil, tre av gjengdeltakerne fra sentrumsområdet, har mye av det samme inntrykket med hensyn til hva som ofte ligger til grunn for konfliktene. Baksnakking, rykteutsetting, å fortelle bort hemmeligheter og kalle hverandre ting, skaper ofte konflikter. Her kommer jentenes fokus på å beholde ansikt eller å opprettholde rykte og sosial status frem. I de andre sitatene forteller jentene om konflikter som har startet på grunn av rykter de har hørt av andre at den jenta er utspring for. Får jentene rykte på seg for å baksnakke vennene sine, blir de heller ikke så ettertraktede som venn selv. Pia forteller om en jente hun kjente som ble gående alene på grunn av at hun hadde baksnakket vennene sine.

”En krangel startet en gang med en som var med noen venner en dag, og neste dagen var hun i en annen gruppe. Hun baksnakket de gamle vennene sine, sa stygge ting om dem. Så neste dag kom hun tilbake til de gamle vennene sine og ville være venner med dem igjen. Men så fikk de vite at hun hadde sagt masse stygt om dem til de andre, og da ble det krangel. Da sa de masse stygge ting til hverandre, og så gikk de og lot henne stå igjen. Da er ingen venner med deg lenger når du har gjort noe sånt, så når de lar deg stå igjen, er det ingen som vil prate med deg.”

Gunn er i likhet med Pia og Lene fra utkanten av sentrum, men definerer vennene sine som en gjeng. Hun trekker også frem baksnakking som en konfliktstarter, men understreker at det ikke nødvendigvis blir ”bråk” ut av det.

” ... har man sagt noe om en annen, kommer den andre man har sagt noe om og lurer på hvorfor den har sagt det. Da kan det hende at det blir litt bråk, det kan være at den andre ikke tror på det hvis man sier at man ikke har sagt det og sånt. Og så blir kanskje den ene litt sur, og kanskje slår til den andre. Da blir det kanskje litt bråk. Men det er ikke alltid.”

Det å kunne stole på vennene sine er svært viktig, og i de tilfellene der venninnen viser seg å ikke være til å stole på er det, i følge Lene, god nok grunn til å begynne å bråke. Lene forteller om en konflikt hun hadde med en venninne som hadde fortalt bort en hemmelighet.

”En venninne jeg hadde, som jeg fortalte en hemmelighet til, fortalte det til alle. Det syns jeg er en god nok grunn til å begynne å bråke.”

De som handler på tvers av normene om å ikke baksnakke eller kalle andre ting eller som fortelle bort hemmeligheter, møter sanksjoner som i en del tilfeller kan utvikle seg til konflikter og i noen tilfeller også voldelige konflikter.

Jentene forteller også om andre slike konfliktstartere. Å overta eller prøve å overta kjæresten til venninnen er en av disse.

” ... så kan det bli bråk hvis en jente er forelsket i en gutt som venninna også er forelska i. Så blir den ene sammen med han også blir den andre såret. Eller så er det også noen som blir sammen med en gutt venninna er forelska i, bare fordi hun er forelska i ham. Da blir det gjerne litt bråk. Det er ganske dårlig gjort å bli sammen med den venninna er forelska i,” forteller Gunn.

Venninnene forventes å ta hensyn til hvem de andre venninnene er forelsket i før de blir sammen med en gutt. Dette er forventninger som kommer frem i mange av intervjuene, og jentene forteller om relativt strenge sanksjoner overfor brudd på denne delen av lojalitetsforventningene de har til hverandre. Åse forteller om en venninne av henne som ble møtt med trusler fra en gjeng på grunn av et slikt brudd på normene blant de jevnaldrende.

”Den ene venninnen min i klassen kom i bråk fordi hun lå med kjæresten til en annen venninne i klassen min. Hun andre sa at hun skulle banke henne og tok med seg hele gjengen sin for å ta henne.”

Ut fra dette kan det se ut til at slike lojalitetssvik fra venninnen møter sterkere reaksjoner enn det sviket den samme hendelsen representerer *fra kjæresten*. Åse forteller ingenting om reaksjon overfor ham. Kanskje henger dette sammen med den vekten jentene legger på venninnerelasjonene. Venninnerelasjonene er foreløpig viktigere for jentene enn kjæresterelasjonen. Dermed vil reaksjonene på brudd på forventningene mellom venner også bli sett som mer alvorlige enn tilsvarende brudd fra kjærestene. Åse forteller om en annen episode der to venninner av henne ble uvenner fordi den ene *overtok* kjæresten til den andre.

”To av dem (venninnene til Åse i klassen hennes, min anm.) har vært bestevenninner lenge før, og hun ene av dem var sammen med en pakistansk gutt. Så ble det slutt, og hun andre av dem ble sammen med ham. Så gikk hun og sa ifra til hun andre at de var blitt sammen og spurte om hun ble sur. Det sa hun at hun ikke ble, og at det var helt greit. Men så gikk hun og hentet en annen venninne, og de gikk sammen og ringte på til hun andre og sa at hun var hore og tise og sånt. Det var helt teit.”

På tross av at det *på forhånd* var slutt mellom den ene venninnen og denne gutten, ble dette opplevd som et brudd på venneforventningene av venninnen, og reagert på deretter. Eva har også erfaring fra konflikter der kjæresten er utgangspunktet.

”... en gang ble en venninne av meg sur på meg for at jeg ble interessert i samme gutten som hun var interessert i.”

Venninnen var ikke sammen med gutten, hun var interessert i ham på lik linje med Eva, men hun var forelsket i ham *først*. Her gjelder altså prinsippet om ”første mann til mølla”.

Lojalitetsforventningene mellom venninnene er basert på flere elementer. Venninnen skal *ikke overta kjæresten* til en annen venninne. Dette gjelder selv om de ikke har blitt sammen ennå, eller det har vært slutt mellom dem på forhånd. Hun vil også få sterke reaksjoner dersom kjæresten til en venninne er utro mot venninnen *med henne*. Kjæresten møter derimot ikke *så* strenge sanksjoner. Ut fra dette kan venninnens trofasthet sees som viktigere for jentene enn kjærestens trofasthet. En annen side ved dette er normen om å prioritere venninnene fremfor kjæresten. Å ”glemme” venninnene sine når en får kjæreste, kan være en kilde til konflikt. Bjerrum Nilsen og Rudberg er inne på dette i sin rapport om unge jenter og bruk av rusmidler. I sin gjennomgang av jentesosialiseringen, og venninnenenes og kjærestenes rolle i denne, viser de hvordan kjæresten kan bidra til å splitte venninnedyaden i tenårene.

”Dyaden blir stadig oftere en triangel, venninneparet åpner seg i retning av det motsatte kjønn. ... Orienteringen mot gutter kan altså resultere i en viss ambivalens overfor venninnefellesskapet – for selv om man kan slippe seg løs der, er det jo ikke riktig der det spennende skjer. ... Muligheten for svik – både fra andre og en selv – er alltid overhengende.” (Bjerrum Nilsen og Rudberg 1990:40)

Normen om å prioritere vennene fremfor kjæresten kommer klart frem i uttalelsen fra Liv:

”Gutter de kommer og går, men vennene er der når det blir slutt en gang, og da kan de støtte deg. Du kan ikke bare komme for å få støtte med en gang det blir slutt, dersom

du ikke har vært sammen med vennene dine mens du har hatt den kjæresten - det hadde ikke jeg latt en venninne av meg gjøre iallfall.”

5.4 Å MARKERE STATUS ER VIKTIG

Bodil forteller at det er viktig med respekt blant de jevnaldrende, og at det i den forbindelse er viktig å sette folk på plass med en gang hvis de går for langt. Spesielt gjelder dette hvis det er venner rundt deg som hører en eventuell kommentar eller lignende. Tilskuerne er en viktig tredjepart i konflikten og spiller en viktig rolle med hensyn til hvordan den utvikler seg.

”Du må ikke finne deg i alt, men noen ganger blir det bråk når du egentlig ikke ville si noe på det, men så sier noen at ”du kan ikke finne deg i det”. Så tenker du at nei, det kan jeg jo ikke, og så blir det bråk allikevel.”

Det er viktig at man vedlikeholder statusen og respekten blant sine jevnaldrende, for å opprettholde den statusen en har i miljøet. Det er også viktig for vennene at man gjør det fordi statusen vennene har, smitter over på en selv. På denne måten vil en trussel mot *venninnens* status også være en trussel mot ens *egen* status. I hvilken grad statusen jentene har smitter over på venninnene, er avhengig av hvor nære venninnene står dem. Statusen vil i størst grad smitte over på de nærmeste venninnene. Det er derfor viktig at venninnene stiller opp i konflikter for de nærmeste venninnene og er hverandres sikkerhetsnett når de markerer status. Deres egen status som står også på spill eller eventuelt kan forhøyes gjennom konflikten. At venninnene stiller opp i konflikter, gir også signaler om jentas status utad, de med høy status har mange til å stille opp for seg, mens de som står lenger ned i hierarkiet, ikke har så mange hvis de i det hele tatt har noen. Den statusen de venninnene som stiller opp for jentene har, vil også være med på å markere statusen jentene har utad, ved at det tydelig viser hvem som er venninnene deres. Er det mange med høy status som stiller opp for en jente i en konflikt tydeliggjør dette jentas status i og med 1) at statusen smitter, og 2) at mange stiller opp for henne. Slik blir tydelig at hun er en ettertraktet venninne.

5.5 Å STILLE OPP FOR VENNENE ER VIKTIG

Lojalitetsforventningene mellom venninnene legger også normer for *hvordan* jentene skal handle i egne og i venninnenenes konflikter. Det er med andre ord *spilleregler* for konflikter, både de som blir voldelige og konflikter som løses før de kommer så langt. Helle er i likhet med Gunn gjengdeltaker fra utkanten av sentrum. Hun synes det er feigt å ta med seg venner inn i konflikten dersom det betyr at den andre parten blir i mindretall.

” ... det er ofte at de tar med seg vennene sine når de drar for å møte de andre, men vennene blander seg ikke inn. De står bare i bakgrunnen. De blander seg ikke. Det er ikke feigt å ta med seg vennene sine. Det er feigt hvis de blander seg hvis de andre er færre. Hvis det for eksempel er en jente som krangler og det er tre som står og kjefter på henne, det er feigt.”

I uttalelsen fra Helle kommer det frem at det er relativt klare normer for hvordan en konflikt skal løses for at ikke den ene av partene skal bli sett som feig. I det påfølgende sitatet fra Eva kommer dette klart frem. For at ingen av partene skal bli sett som feige, er det viktig at styrkeforholdet dem imellom er likest mulig. Å være flere mot en er feigt, slik det også sees som feigt med en gutt mot en jente i en konflikt. Jentene forteller blant annet at kjæresten ikke skal stille opp i konflikter dersom den andre parten i konflikten ikke har med kjæresten sin eller på annen måte vil *stille likt* med hensyn til styrke i konflikten. Eva forteller om en konflikt der normen om likest mulig styrkeforhold forhindret konflikten fra å utvikle seg videre:

” ... en kamerat av meg var i bråk med en annen type, og da ble vi med for å møte ham. Da var det mest gutter, men noen jenter også. Jeg og en venninne ble med fordi vi er veldig gode venner med han gutten. Vi møtte han andre gutten, og da var vi ganske mange, mens han var alene. Så da ville han dra og hente noen folk som bare kunne være der i tilfelle alle vi hadde begynt å banke ham. Det var det han var redd for, så da sa vi at det var greit at han hentet folk. Men så kom han ikke tilbake, så han stakk bare av,” forteller Eva.

Her kommer både normen om å stille opp for vennene, og prinsippet om likest mulig styrkeforhold, i en konflikt frem. Bodil har i likhet med Eva erfaringer fra konflikter der vennene i gjengen stiller opp for hverandre.

”En gang ble jeg med en kamerat. Han var kommet i bråk med en annen gutt, og så hadde han andre med seg kniv. Han skar kameraten min i armen, så da hentet han oss da, så da var jeg jo med. Jeg prøvde å stoppe det, spurte hvorfor og sa de skulle kutte

ut. De ble sure på meg, ba meg holde kjeft og kalte meg hore og lignende. Når de begynte å sloss, holdt jeg meg utenfor og sto bare og så på. Men så sa den andre gjengen til en jentegjeng, ... , at jeg hadde sagt masse piss, så da kom de, ca. 20 jenter, for å banke meg da. Jeg bare løp, jeg, ble dritredd. ... De hadde våpen med seg også, kniver og sånt. ... Politiet ble blandet inn, så da ble det megling mellom oss. Det ordnet seg da, vi ble venner igjen.”

Denne konflikten vokste seg svært stor ved at begge parter hadde med seg støttespillere som i sin tur også ble involvert i konflikten. Bodil forteller om en annen konflikt på skolen hennes der mange ble involvert. Også denne konflikten fikk ett voldelig utfall.

”Det var en jente på skolen også, plutselig gikk alle på henne. Det var en jente i 7. klasse. I går ble alle venner med henne igjen, og så i dag så var hun i slosskamp igjen. Det er alltid noen som ikke klarer å passe kjeften sin. Det var en som ikke hadde klart å holde kjeft om en hemmelighet, og hun fikk vite hvem det var, så da kom hun i slosskamp igjen da.”

Sara forteller om en konflikt der andre i gjengen hun var i, stilte opp for henne:

”Jeg har vært i slosskamp en gang med en jente som ble medlem i ... (gjengen Sara var medlem i, min anm.). Vi ble venner igjen etter at vi sloss, men jeg liker henne ikke. Hun var venninnen min før, men så utnyttet hun meg og var sammen med meg for pengene. Da vi kom tilbake til skolen etter vinterferien, så sa hun stygge ting rett i trynet på meg, så da ble jeg skikkelig sur og klaska til henne, jeg ville ikke sloss med henne, for hun er så tynn og liten. Hun er like gammel som meg, men jeg er mye sterkere enn henne. Så jeg snudde meg for å gå etter at jeg klaska til henne men da var hun så sinna, så da fløy hun på meg bakfra. Hun sparket meg i magen så jeg mista pusten. Det gikk fort over, det da, så jeg bare holdt henne fast. Hun var helt vill, så jeg holdt henne nede på gulvet lenge, så sloss jeg og dytta henne inn på klasserommet. Da kom hun Anne (lederen i gjengen Sara var medlem i, min anm.) og sa til henne at hvis hun rørte meg en gang til, så skulle hun få bank. Da roet hun seg ned.”

I dette eksemplet kommer det frem at å stille opp i en konflikt ikke behøver å bety å gå *inn i* en eventuell slosskamp. Å forhindre at konflikten utvikler seg videre eller bare det å være *tilstede* som en sikkerhet, faller inn under jentenes forventninger om å stille opp.

”Det er viktig at venner er lojale overfor hverandre fordi de er venner. De andre pleier å stille opp for meg hvis jeg kommer i en krangel med noen, men de skal ikke blande seg. De stiller opp som venner sånn som de pleier å gjøre. De skal ikke gå inn i krangelen mot hun andre, de må la oss ordne opp selv,” forteller Gry.

Pia forteller at vennene hennes stort sett klarer å løse opp i konflikter uten at det blir slossing av dem, men at de også pleier å stille opp for hverandre i krangler. Der det blir slosskamp av konflikten derimot, er det ikke riktig å blande seg inn, sier hun.

”Som regel er det en og en som kommer i bråk med hverandre, men vennene hennes er der og støtter henne opp; er enige med det hun sier og står bak henne. Noen ganger er vi med å krangle litt, sier vi er enige med den ene og sånt. Hvis det er slosskamp, er det en og en som sloss, jeg har aldri sett flere sloss samtidig. Men vennene står bak og støtter den som er venninnen deres. Hvis to sloss burde vennene gå inn og prøve å stoppe dem, prøve å få dem til å prate sammen.”

Vennene skal stille opp i konflikter. Dette innebærer i følge Pia og Gry *ikke* å blande seg inn i en konflikt som har blitt til en slosskamp, men heller å forsøke å stoppe konflikten før den blir det, eller å stoppe selve slosskampen. Å stille opp for vennene i konflikter er en del av det å være venninner. I og med at det *forventes* at venner skal stille opp i konflikter, blir det gjerne flere med i hver konflikt, enten som aktive deltakere eller som ”heiagjeng”, enn det ville vært om forventningen var at en skulle klare seg helt selv. Det blir viktig å ikke miste ansikt og status overfor *vennene*, og på den måten risikere å miste status eller respekt *i miljøet*. Små kommentarer eller lignende kan utvikle seg til større konflikter med flere involverte.

”Oftest er det en, to eller tre jenter som kommer i bråk sammen. Det kommer an på, hvis noen ser stygt på deg eller kommenterer deg, så blir det kanskje krangel. Før trua vi dem mer med å banke dem eller slå dem og sånt. Det var ikke alltid det ble gjennomført, det vi trua om. Men hvis vi sa at de skulle møte oss der og der en spesiell tid, så stilte vi opp”, forteller Eva.

Bodil synes det er avhengig av alvorlighetsgrad og hyppighet av konflikter, om det er riktig å stille opp i konflikter.

”Jenter burde forsvare seg selv hvis det er de som har startet noe, de får stå for det de har gjort. De må ta ansvar for handlingene sine. Men det er klart at er det noen som desperat trenger hjelp så kan jeg hjelpe til, men jeg kan ikke drive og hjelpe den samme hele tiden. Hvis det er en som kommer i trøbbel ofte, så får hun ordne opp i det selv.”

Kanskje er det lettere å holde konfliktene små og løse opp i dem på fredelig vis dersom ikke utenforstående blir involvert. Åse forteller at i hennes gjeng klarer de stort sett å løse opp i konflikter uten at det blir bråk av det.

”Vi løser konflikter ved å snakke sammen og sånt. Det er ikke så vanskelig å løse konflikter når det er flere som sier at det ikke må bli bråk og at vi må snakke sammen og sånt.”

Det er altså variasjoner mellom jentene med hensyn til forventningen om at venninnen skal stille opp i konflikten, og i tilfelle på hvilken måte.

I tillegg til at det å ha mange som vil stille opp for en i en konflikt spiller en viktig rolle for å markere relasjoner, og *status* i hierarkiet, spiller det også en viktig rolle for å opprettholde eller oppnå *respekt* blant de jevnaldrende. De mektige som er plassert på toppen av hierarkiet blant de jevnaldrende, er de som har flest til å stille opp i konflikter. Det er disse de jevnaldrende har størst respekt for. Guttene Næss intervjuet forteller om et tilsvarende fokus på å stille opp for hverandre for å få respekt og ære:

”Det er en æressak å stille opp for gjengen, når den trues av fiendtlig innstilte gjenger” (Næss 1999:5)

Dette kommer også frem i andre studier om ungdom i gjenger, blant annet finner Larsen et tilsvarende fokus på ære og respekt blant guttene hun skriver om i boken ”Brødre” (Larsen 1992). Hun skriver:

”Slossingen dem imellom handler kanskje mest av alt om en kamp om æren. De må ta igjen for å gjenopprette æren, det er skamfullt og feigt å unnlate å ta igjen når venner er skadet.” (Larsen 1992:107)

5.6 OPPSUMMERING

Jentene forteller om mange forskjellige konflikter. Noen blir det voldskonflikter av mens andre klarer de å løse opp i uten at det går så langt. Sentrumsjentene og periferijentene har ulike forventninger til venninnene og kjærestene om støtte i konflikter. Sentrumsjentene forventer i større grad at venninnene skal gå aktivt inn i konflikten, mens periferijentene i større grad forventer at venninnen skal støtte henne ved å holde seg mer i bakgrunnen eller prøve å forhindre at konflikten utvikler seg til en slosskamp eller lignende. Med unntak av Gunn og Helle er periferijentene også gjengbetraktere. Forventningene gjengbetrakterne har til hverandre i konflikter skiller seg fra de gjengdeltakerne har, også med hensyn til i hvilken *grad* og på hvilken *måte* de forventer å få støtte i konflikter.

Med hensyn til hvordan kjæresten forventes å støtte i en konflikt, er det i stor grad enighet mellom jentene om at han skal holde seg i bakgrunnen. Kanskje er dette fordi jentene ser det som feigt å trekke gutter inn i en konflikt, på samme måte som de fleste fremhever at det er galt å gå flere på en. Styrkeforholdet mellom partene i konflikten skal i størst mulig grad være likt for at det skal være en ”rettferdig” konflikt eller slosskamp.

KAPITTEL 6 KJØNNSAVHENGIG RYKTE OG RESPEKT

En av de vanligste konfliktstarterne jentene forteller om, er *rykteutsetting* og *baksnakking*. Når ryktet er så viktig for jentene, henger dette sammen med at ryktet deres er medbestemmende for hvilken status de får. Får de dårligere status i miljøet, vil dette kunne medføre at færre vil være venner med dem og stille opp for dem for å verne om ryktet og statusen deres. Både høy og lav status smitter over på venninnene og de andre i gjengen eller gruppen. Dette vil i sin tur kunne svekke statusen og ryktet deres ytterligere, blant annet fordi et tegn på høy status er at man har mange venner, slik det å ha få venner er et tegn på lav status. Sett på denne måten, er det ikke overraskende at jentene ønsker å verne om ryktet sitt. Videre innvirker statusen jentene har, på de andre jevnaldrendes tolkninger og definisjoner av handlingene deres. De "kule" kan i mange tilfeller handle på måter som ikke blir tolerert av de "normale" eller "nerdene". En jente med høy status i miljøet kan i stor grad tillate seg mer frihet i handlingsvalgene sine enn en "nerd". Det de "kule" gjør, er ofte det som blir "kult" å gjøre. De blir "trendsettere" i miljøet blant de jevnaldrende, forutsatt at den høye statusen deres er kjent blant de jevnaldrende og er relativt stabil. Statusen er en side ved jentenes hverdag som former tolkningene de gjør av handlinger og situasjoner. Å bevar eller oppnå en høy status står høyt på jentenes prioriteringsliste, og de reagere sterkt på krenkelser av rykte eller status.

Jentene forteller om en rekke konflikter som har sitt utgangspunkt i rykteutsetting eller baksnakking. Felles for disse konfliktstarterne er at utgangspunktet er at jentene reagerer på *fornærmelser* av ulik art.

I situasjoner der noen har satt ut rykte eller baksnakket jentene, ligger fornærmelsen opp i dagen. Baksnakking er ofte utgangspunktet for et rykte. Å sette ut rykte om noen innebærer å fortelle andre hemmeligheter de har blitt betrodd, eller å finne på historier om venninnen som vil ha en negativ effekt på jentas "gode navn og rykte". Blir en historie satt ut om at en jente har "klina med" eller ligget med en gutt, vil dette kunne bidra til at jenta får dårlig rykte på seg, selv om historien ikke nødvendigvis er sann. På denne måten kan de andre jevnaldrende i miljøet forme jentenes rykte og status, ved å fortelle historier om henne som vil gi henne rykte som "hore" eller "felleshøl".

Baksnakkingen innebærer både en fornærmelse, og en skuffelse over venninnen. Reaksjonene fungerer som en grensesetting overfor venninnene og andre jevnaldrende. Ved å reagere på baksnakking viser jenta at hun ikke "finder seg i" slikt, og at andre som måtte finne på å baksnakke henne, vil møte reaksjoner på det. På denne måten verner hun om sin status

som venninne. Reaksjonen vil også være en avkrefteelse av ryktet baksnakkingen kan resultere i.

Reaksjonene jentene har på de ulike konfliktstarterne, fungerer ofte både som grensesetting, relasjonsmarkering og statusmarkering. Alle disse elementene ved konflikten spiller inn på jentas rykte og er medbestemmende for hvorvidt hun møter eller ikke møter respekt i miljøet. Næss finner også en slik fokusering på ryktet blant guttene hun har intervjuet (Næss 1999), slik også Lien og Haaland fant i sitt prosjekt om vold og gjengatferd (Lien og Haaland 1998). Dette fokuset på rykte og respekt kommer også frem i andre studier av gjengatferd og av ungdomskriminalitet (bl.a. Larsen 1992, Heidensohn 1996). Grunnlaget henholdsvis Næss og Lien og Haaland finner for guttenes respekt blant sine jevnaldrende, skiller seg i stor grad fra det grunnlaget jentene jeg intervjuet forteller om for den respekten de eventuelt møter og det ryktet de har i miljøet.

Felles for både gutter og jenter er allikevel den *funksjonen* rykteutsetting og kalling kan sies å ha i konflikter. Å sette ut rykte om noen eller kalle dem ting som gir utgangspunkt for et rykte innebærer å påføre den andre en *skam*. Guttene i studiene av Næss, av Lien og Haaland og av Larsen, fokuserer i stor grad på ære og respekt, slik jentene jeg intervjuet fokuserer på rykte og status. Å påføre den andre parten i konflikten skam kan sees som en del av en prosess der målet er å vekke anger hos motparten. Kårikstad skriver om Braithwaite's teori om og praksis med konfliktløsning der utskjemmingen er en av de sentrale elementene (Kårikstad 1999). Braithwaite definerer skammeprosessen slik:

”All social processes of expressing disapproval which have the intention or effect of invoking remorse in the person being shamed and / or condemnation by others who become aware of the shaming.” (Braithwaite 1989:100 i Kårikstad 1999:18)

For at utskjemmingen skal fungere reintegrerende fremfor desintegrerende slik stempling fungerer desintegrerende for den stigmatiserte må den lede frem til forsonelse mellom partene. Kårikstad forklarer den reintegrerende skammeprosessen slik:

”Skammeprosessen er reintegrerende hvis reaksjonen opprettholder båndene mellom personene som påfører skammen og overtrederen (Uggen 1993). Blir overtrederen derimot påført en varig avvikende status, så må skammeprosessen karakteriseres som stigmatiserende, (ibid.). Poenget er at reintegrasjonen er ment å trekke overtrederen inn igjen i den konforme gruppa, mens stigmatiseringen skyver dem ut mot kriminelle delkulturer (Braithwaite 1989).” (Kårikstad 1999:18).

Ryktene jentene forteller om, kan sees som en skampåføring, og den påfølgende konflikten eller forsoningen avgjør hvorvidt den fungerer reintegrerende eller desintegrerende. I mange av konfliktene jentene forteller om, er det å kalle hverandre "hore" eller "felleslø" enten starten på konflikten, eller det er en reaksjon på en hendelse. I begge tilfelle påfører kallingen jentene skam, og reaksjonen på kallingen er blant annet et forsøk på å avkrefte kallenavnet, gjerne ved å forsøke å svekke tilliten til den som kaller ved å kalle henne tilsvarende ting. I de konfliktene partene forsones, vil kallenavnet i stor grad være avkrefte ved forsonelsen, det eventuelle ryktet som ble satt ut blir avkrefte. I disse konfliktene har kallingen fungert som en skampåføring som gir den andre parten en viss oppreisning ved at tilliten til den andre svekkes. På denne måten unngår jenta at kallingen av henne blir et rykte, og hun beholder sin status og posisjon i gjengen. Her har altså utskjemmingen hatt en reintegrerende effekt. Men rykte og kallenavn som blir sittende, vil i større grad minne om et stempel og fungere desintegrerende. En jente som har fått rykte som "hore" eller "felleslø", vil ikke i samme grad som tidligere bli møtt med respekt av guttene, og vil ikke være en kjærestekandidat for dem i samme grad som tidligere.

Basisen for jentenes rykte ligger ofte i jentas tilgjengelighet og aktivitet, med hensyn til seksualitet. Rykteutsettingen går ofte på dette. Å bli kalt "hore", "tisper", "felleslø", eller andre kallenavn som henviser til at jenta er "for" aktiv eller "for" tilgjengelig seksuelt, er klare fornærmelser og møter sterke reaksjoner fra jentene. Samtidig vil kallenavn som betegner jentene som "snerpete" eller "pripne" også være fornærmende. For å oppnå eller opprettholde et godt rykte er det altså viktig at jentene er akkurat *passé* tilgjengelige og aktive, og tilbakeholdne og "pripne". At det ikke skal særlig omfattende erfaring eller aktivitet til før en kan få dårlig rykte er en side ved jentenes rykte som gjør vedlikehold og opparbeidelse av et godt rykte til en vanskelig balansegang for dem. En jente Liv kjente opplevde nettopp dette:

"En jente jeg kjenner ble sammen med en gutt herfra, ... Hun lå med han, og det fikk alle vite med en gang. Det ble slutt etter hvert da, og da stod det overalt at hvis du trenger ditt og datt så ring det nummeret til henne. Men hun var jo lett på tråden da, ..."

Jentas *status* vil også i denne sammenhengen være definerende på hennes handlinger, slik handlingene virker definerende på statusen. En av de "kule" jentene kan i større grad være seksuelt aktiv uten å få rykte som "hore" enn "nerdene", innenfor visse nokså uklare grenser. Jentene forteller at status smitter, og det å ha en venninne som er "felles" vil kunne smitte

over på hennes rykte også. Dermed kan også et dårlig rykte jenta får, virke ekskluderende for jenta i gjengen, noe som i sin tur medfører at jenta har færre som vil stille opp for henne for å gjenopprette hennes opprinnelige rykte.

En *viss* tilgjengelighet hos jentene i forhold til guttene, vil kunne være med på å gi jentene høyere status. På samme måte som jentene forteller at status smitter mellom venninnene og kameratene i gjengen og gruppen, smitter statusen imellom kjærestene. Generelt sett vil ikke en jente som har rykte for å være ”prippen” være like attraktiv som kjæreste som en som er *litt* tilgjengelig. På denne måten vil seksuell tilgjengelighet være en måte å oppnå høyere status i miljøet, samtidig som det vil kunne virke omvendt dersom det blir brukt ofte. Guttene legger langt på vei premissene for jentenes rykte og status. Jentene balanserer på en tynn Sara der hun enten kan falle til den ene siden og bli kalt ”hore”, eller falle til den andre siden og bli kalt ”prippen”. Denne Sara blir langt på vei kontrollert av guttene, og det skal mye til for jentene å finne balansen dersom guttene flytter på Sara. Ved å sette ut rykte om en jente som ikke nødvendigvis er basert på sanne historier, blir Sara røsket bort under føttene på henne. Da gjelder det å ha venner en kan stole på at fanger en opp og hevner rykteutsettingen. Har ikke jenta mange nok, kule nok, eller tilstrekkelig tillitsverdige venninner, vil hun falle uten å bli tatt imot. Her dannes det en sirkelvirkning, der statusen jentene har påvirker de andres tolkninger og definisjoner av handlingene deres. Disse vil i sin tur utgjøre grunnlaget for ryktet hennes, som er med på å bestemme statusen hun får. Det er guttene i miljøet som har den definisjonsmessige makten over premissene for ryktet og statusen, og det er dette som gjøre sirkelvirkningen av statusen ustabil og uforutsigbar for jentene.

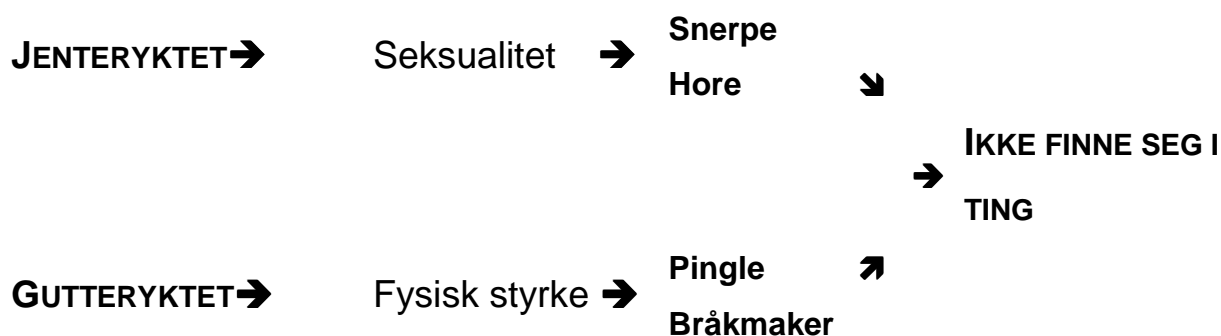
Det samme vil ikke gjelde andre veien, jentene har ikke de samme mulighetene til å forme guttenes rykte eller status.

6.1 JENTERYKTET OG GUTTERYKTET ER TO FORSKJELLIGE TING

Å kalle hverandre ”hore” er ikke uvanlig, men dette blir tatt ille opp av jentene og er ikke sjelden utgangspunktet for en konflikt. Et tilsvarende fokus kommer ikke frem blant guttene Næss intervjuet (Næss 1999). I den grad deres seksualitet er en del av ryktet deres er det i omvendt forstand enn for jentene. Heterofil seksuell aktivitet er bra for ryktet deres, det viser at de er Menn. Det kan også virke avkreftende på det å bli kalt ”homo”, som kan sees som motstykket til jentenes ”hore”- kalling. Guttenes rykte avhenger i stor grad av om de er flinke til å sloss, eller om de er feige eller svake. Å være tøff og flink til å sloss er også en måte å vise sin mandighet på. En av guttene Næss skriver om forteller dette om fokuset på rykte:

”De fleste som går med i gjenger, det er egentlig bare for å få rykte og sånn, at man er farlig og at man får oppmerksomhet. Man får rykte, om at den gjengen er farlig liksom ... Man pleier ikke å gjøre det (sloss) på steder hvor det er få folk. Man gjør det åpent, sånn at alle ser at det er den gjengen igjen, de sloss, hvis du skjønner. Da ser andre ungdommer at vi sloss.” (Næss 1999:9)

Rykte er viktig for guttene også, men er i større grad basert på styrke og mot til å sloss enn rykte jentene forteller om. Skillet mellom jenteryktene og gutteryktene kan sette opp slik:

Jenteryktet og gutteryktet har langt på vei ulik basis. Mens guttene i stor grad fokuserer på fysisk styrke og mot som tegn på mandighet, er jentenes rykte i stor grad basert på deres seksuelle aktivitetsnivå. Dette innebærer at det er ulike typer fornærmelser guttene og jentene fokuserer på og markerer seg i forhold til. Måten konfliktene eskalerer på, vil være avhengig av dette, i og med at jentene og guttene sikter seg inn på ulike elementer i hverandres rykter, for å ”treffe spikeren på hodet”. Jentene fornærmer hverandre med hensyn til seksuell aktivitet, mens guttene vil fornærme hverandres mot og fysiske styrke. På denne måten baseres både jenteryktet og gutteryktet på en kroppsliggjøring av kjønnene.

Et dårlig rykte for guttene, er et rykte som feig eller svak. Det er de andre guttene de ser som potensielle trusler, og det er dermed overfor de andre guttene det er viktig for guttene å ha rykte som tøff og farlig. Jentene er som oftest fysisk svakere enn guttene, og utgjør dermed ikke den samme trusselen overfor dem. Med hensyn til guttenes rolle som kjærestekandidater for jentene, ser det ut til at ryktet er basert på de samme elementene også her. Jentene drømmer om å nå inn under det tøffe og farlige skallet hos guttene, men samtidig er det viktig at skallet *er* der (Ericsson, Rudberg og Lundby 1985). Med hensyn til jentenes rolle som kjærestekandidater for guttene vil et rykte som "hore" eller "prippen snerpe" gjøre dem mindre attraktive og aktuelle som potensielle kjærester for guttene. Jentene skal ikke være *for* lett tilgjengelige, men de skal være tilgjengelige.

At guttene er publikum og målskive for jentenes rykte, innebærer at de har stor makt til å definere jentas rykte. Rykteutsetting med utspring hos en gutt vil trolig være mer "effektivt" enn det som har sitt utspring hos en annen jente. Det er gutta som har greie på det, og det er jo dem det dreier seg om. På denne måten kan guttene sies å kontrollere jentenes seksuelle aktivitet.

At guttene i stor grad kontrollerer jentenes rykte, kommer også frem i Frances Heidensohn`s bok "Women and crime" (Heidensohn 1996). Hun skriver:

"... it is largely men, with some support of the feminine community, who control female reputation. One of the best-documented examples of this is the way in which teenage working-class males define females publicly in terms of their sexuality, and how this inhibits the latter's behaviour," (Heidensohn 1996:184)

Guttene henholdsvis Næss (Næss 1999) og Lien og Haaland (Lien og Haaland 1998) har intervjuet forteller også om at jentenes rykter er gjenstand for relativt mye oppmerksomhet og er basert på deres seksualitet. For guttene derimot, kommer det frem at basisen i stor grad ligger i deres fysiske styrke og mot i konflikter. Verken jentene jeg intervjuet eller guttene i studiet av Næss eller av Lien og Haaland, forteller om negative gutterykter basert på at guttene har *for stor* seksuell aktivitet eller er *for* tilgjengelige for seksuell aktivitet. Dette kommer også frem i andre studier av ungdomsmiljøer.

"Lees has given a very vivid account of girl's vulnerability and powerlessness to control their own reputation. For boys sexual reputation is not important, but "for girls, the defence of her sexual reputation is crucial to her standing both with boys and girls" (Lees, 1983, p.51) Lees observed that girls cannot fight back when boys call them "bitch, slag, slut". Girls have no such vocabulary of male-abusing labels, and in any case, while boys may label girls wrongly and unfairly and be believed, the reverse is

not true. Keeping a good reputation is extremely difficult, "The girls tread a very narrow Sara".“ (Lees 1983 i Heidensohn 1996:185)

Guttene har med andre ord relativt stor makt overfor jentenes rykter, mens jentene *ikke* har særlig makt til å forme guttenes rykte. Grunnlaget for guttenes rykte, fysisk styrke og mot er også i større grad kontrollerbart og lettere å bevise utad enn jentenes. Ved å gå aktivt inn i en konflikt opprettholder og beviser guttene sitt rykte som tøff og farlig. Skal jenta bekrefte eller avkrefte et rykte, må hun *la være* å handle slik ryktet påstår hun gjør. Hun må *unngå* en handling heller enn å handle på en bestemt måte og dermed avkrefte et rykte og bevise sin status. Dermed er jentas avkrefte eller bekrefte av et rykte basert på en livsstil, mens guttenes rykte er basert på enkelthandlinger som er tydelige for omverdenen. Jentas rykte lar seg ikke forbedre ved hjelp av *én* eller noen få handlinger, og handlingene jentenes rykte er basert på, er private i langt større grad enn for guttene.

I den grad guttene har rykte på seg som er basert på deres seksuelle aktivitet, er dette heller snakk om status de har fått på grunn av stor heteroseksuell aktivitet. Ved homoseksuell aktivitet derimot, vil guttene kunne få rykte som "umandige" og bli kalt "homo". Mens jentene får rykte som "hore" ved seksuell aktivitet, får guttene status som "kul". I den grad seksualitet er en del av basisen for guttenes rykte er det på denne måten, og ved at heteroseksuell aktivitet fra guttenes side kan motbevise og fjerne ryktet som "homo". Gutter som ikke lever opp til forventningene om å stille opp og vise styrke og mot i konflikter kan bli kalt "homo", fordi de er ikke mandige nok. Heteroseksuell aktivitet kan motvirke eller avkrefte et slikt rykte for guttene.

I og med at heteroseksuell aktivitet har nærmest motsatt effekt på jentenes rykte som på guttenes status, vil de også ha motsatte interesser med hensyn til å fortelle om det til vennene sine. For guttene er dette et positivt tilskudd til ryktet som mann med stor M, mens for jentene blir konsekvensen heller redusert status og dårlig rykte.

JENTERYKTET: PRIPPEN, ELLER ”HORE” OG ”FELLESHØL”

Ut fra sanksjonene jentene møter rykteutsetting med, er det tydelig at ryktet er viktig for jentene. Ryktet blir gjenstand for fokus både med hensyn til å verne om det utad slik at ingen ustraffet får besudle det, og med hensyn til de begrensninger vedlikehold og opprettholdelse av ryktet legger på jentenes adferd. Særlig gjelder dette jentenes adferd i situasjoner de har tilskuere, på offentlige arenaer og i vennegjengen. Heidensohn sier det slik:

”Image and reputation have traditionally been very important to women of all social classes who wished to be defined as ”respectable”. ... “Keeping your reputation” then becomes an aim for women which will inhibit their behaviour, particularly in front of public audiences.” (Heidensohn 1996:183)

I og med at seksuell aktivitet oftest skjer uten at noen andre er tilstede, vil det være lettere å sette ut et urettmessig rykte på en jente enn på en gutt.

Jentene forteller om en rekke konflikter som har startet ved at noen har kalt dem ”hore”. Åse forteller om en konflikt som startet på grunn av en lignende bemerkning om hennes seksualitet:

”Hun kalte meg tise, det var derfor jeg fløy på henne. ... Trynet hennes ble helt most på en måte. Broren hennes kom og spurte hvorfor jeg hadde gjort det, og den eneste unnskyldningen jeg hadde, var at hun hadde kalt meg tise.”

En annen konflikt startet med at en av venninnene til Åse overtok ekskjæresten til en annen av hennes venninner, noe hun ikke synes var greit.

”Men så gikk hun og hentet en annen venninne, og de gikk sammen og ringte på til hun andre og sa at hun var hore og tise og sånt. Det er helt teit. Det ble krangel og sånt, men vi klarte å ordne det.”

Sammen med en venninne oppsøkte hun ”kjørestetyven”, og skjemte henne ut ved å kalle henne blant annet ”hore”. I og med at venninnene ble venner igjen ble dette stempelet avkrefte og fikk dermed ikke en desintegrerende effekt. Flere av de andre jentene har tilsvarende erfaringer fra konflikter der kallenavn som henviser til jentenes seksuelle aktivitet, har vært utgangspunktet. Eva forteller dette:

”Jeg og en del andre ble med henne opp til hun som hadde kalt henne hore, og så begynte vi å bråke litt med henne.”

Å kalle hverandre "hore" eller "tisper" er ikke bare starten på konflikter som i utgangspunktet omhandler jentenes seksualitet. Disse navnene blir brukt som skjellsord eller er en del av en mer generell "drittsslenging" som i stor grad finner sted i startfasen av en konflikt. En venninne som har overtatt kjæresten til en av sine venninner, kan få dette slengt etter seg på samme måte som en venninne som har røpet en hemmelighet eller baksnakket venninnen sin. Det er et angrep som følger en fornærmelse, uavhengig av om den *første* fornærmelsen omhandler jentenes seksuelle aktivitet. Kallingen er ofte gjengjeldelse for et annet normbudd. Det er en sanksjon etter prinsippet om at "ondt skal ondt fordrive", det Skjørten viser til som Eckhoffs "likevektsrettferdighetsprinsipp" (Eckhoff 1989 i Skjørten 1994:199).

Å få rykte som seksuelt løssluppen og aktiv er negativt for jentene, men de skal heller ikke være for "snerpete" eller "pripne". For å unngå et rykte som er negativt i den ene eller andre retningen, må jentene balansere på Sara, en Sara som er stadig i bevegelse. Å få rykte som "pripnen" er allikevel ikke like ille som å få et rykte som "hore", og det er heller ikke like vanskelig å bli kvitt. Et rykte som "pripnen", vil jenta kunne kvitte seg med ved å være, eller gi uttrykk for å være, mer seksuelt aktiv. Samtidig må hun passe på, så hun ikke blir *for* seksuelt aktiv, og får rykte som "hore" isteden. Slik er det ikke nødvendigvis for guttene. Å være seksuelt aktiv sammenfaller i større grad med normene omkring gutterollen enn jenterollen og er et tegn på at guttene er Menn. Turid Foss finner en slik kjønnsavhengighet med hensyn til holdningene til seksuell aktivitet blant ungdommene hun intervjuet i sentrum av Oslo (Foss 1995).

"Jeg mener at det er verre for et jente enn for en gutt å bli negativt stemplet som seksuelt aktiv. Den status som erfaringer og uskyld gir er kjønnsbestemt: jentene skal helst ikke ha hatt for mange seksualpartnere mens guttene skal være erfarne. Disse kjønnsavhengige holdningene til seksuell aktivitet er et utbredt fenomen. Og ungdommen bekrefter at holdningene gjør seg gjeldende også i deres omgangskretser." (Foss 1995:72)

Det er verre for jentene å bli stemplet som seksuelt løssluppen av sine jevnaldrende enn det er det for guttene, på samme måte som det vil være verre for en gutt å bli stemplet som feig i konfliktsituasjoner enn for en jente. Grunnlaget for ryktene reflekterer kjønnsrollene i miljøet, som i sin tur er knyttet opp til rollene jentene og guttene har i gjengen. Dette henger sammen, og det former grunnlaget for henholdsvis gutte- og jente-ryktet. En rekke studier av ungdomsgjenger, som for eksempel Ericsson, Lundby og Rudberg 1985a og b, Campbell 1981, Campbell 1984, Heidensohn 1996, finner at guttene har den aktive rollen i gjengen. Gjengen er i stor grad guttenes arena. Det er guttene som legger premissene for

samhandlingen, og jentenes deltakelse er i kraft av guttene og på deres premisser. Jentenes rolle er i stor grad kjæresten, eller kjærestekandidaten og den feminine, eller *relasjonseksperter* (Ericsson, Lundby og Rudberg 1985 b). Guttene har i stor grad rollen som de aktive og tøffe og som beskytter overfor kjæresten og andre jenter i gjengen. På denne måten fungerer gjengen som en treningsarena for kjønnsrollene ungdom går inn i, i økende grad med økende alder (Ericsson, Lundby og Rudberg 1985 b).

”Rollene tar form, gjerne ved hjelp av overdrivelser i ungdomsgjengen. Jentene blir veldig jentete og veldig omsorgsfulle, mens guttene blir veldig tøffe og likegyldige.” (Ericsson, Lundby og Rudberg 1985b:9-18)

Slik sett er ryktene et uttrykk for de normene ungdommene forventer å møte senere i samfunnet, og som de møter hos hverandre i større eller mindre grad.

GUTTERYKTE: EN FARLIG OG TØFF MANN, ELLER ”FEIGING” OG ”KYLLING”

Guttene rykte er i større grad basert på deres fysiske styrke og deres mot til å ta konflikter som utvikler seg til voldelige konflikter. Å leve opp til normene omkring dette gir guttene ”ære”.

”Ærens motsats er for dem (guttene i gjengen, min anm.) feighet. ... ”De andre har ikke ære. En som ikke kan hjelpe kameraten sin, kan ikke hjelpe noen som helst i verden. De er ubrukelige. Vi tok hevn for kameraten vår. Da kan man skille mellom hvem som har ære og hvem som er feig.” (Larsen 1992:105)

Guttene i gjengen Næss intervjuet, forteller også om fokus på å opparbeide seg og vedlikeholde rykte som farlig og flink til å sloss. Dette ryktet var viktig for dem, fordi det utgjør en del av statusen som en i gjengen og en de andre i gjengen kunne stole på i konflikter utad.

I likhet med jentene jeg intervjuet, forteller guttene i Næss’ prosjekt at det er viktig å reagere på fornærmelser, og da helst reagere sterkt nok til at de opprettholder ryktet sitt som en selvstendig jente eller farlig mann. Å ikke vise redsel i konfliktsituasjoner er en viktig del av dette, samt å være flink til å sloss, forteller guttene. En av guttene Næss snakket med, beskriver dette:

”Jeg er ikke redd for noe. Det er bare sånn jeg er. Jeg er ikke sånn at hvis noen sier til meg at sånn og sånn kan jeg ikke gjøre, så gjør jeg ikke det. Jeg lar ingen bestemme over meg. Jeg hører ikke på de som prøver å skremme meg (...) når jeg går mot en

som er større enn meg, da er jeg liksom redd inni meg, men jeg viser det ikke, for jeg tør å gjøre det (sloss). (Næss 1999:9)

Idealet om å ha mot og ikke være redd for å ta en slosskamp, sammenfaller med en slags macho-ideologi som ofte gjelder i slike gjenger. Dette kommer også frem i undersøkelsen Lien og Haaland gjennomførte i samarbeid med Ungdom mot vold (Lien og Haaland 1998).

”Å være svak er forbundet med skam. Ettersom mannens omdømme som sterk og maskulin er vesentlig å beskytte innenfor denne ”æreskulturen”, må individet som fornærmer presses til å trekke fornærmelsen tilbake. Hvis han nekter, må han straffes med vold og til om med død.” (Lien og Haaland 1998:40)

Videre kommer guttenes fokus på mandighet og styrke til uttrykk i deres *nedrangering* av det *feminine*.

”...blant guttene i vårt materiale, er maskulinitet den høyeste verdi, og femininitet er rangert lavest. En som er feig, er en underlegen person – som en kjerring, som en homse, som ei geit. Og det blir viktig når det er tilhørere til stede å demonstrere at man ikke tilhører noen av disse mindreverdige kategorier, men at en er noe bedre og mer enn det, at en er en virkelig mann.” (Lien og Haaland 1998:44)

Jenters seksualitet blir et skjellsord ikke bare overfor jentene, men også blant guttene, en fornærmelse mot deres mandighet.

6.2 JENTENES KRYSSFORVENTNINGER: FEMININE OG BARSKE JENTER

Jentene forteller også om et visst fokus på å vise mot i konflikter og å være hardtslående grensesettende. Jenteryktene er til en viss grad basert på fysisk styrke og mot, selv om det ut fra intervjuene ser ut til at hoveddelen av ryktet omhandler seksualiteten deres. Det er fornærmelser med hensyn til seksualitet jentene i størst grad fokuserer på og reagerer overfor for å avkrefte eventuelle kallenavn slik at et rykte kanskje blir stoppet før det slipper ut. På samme måte er det disse sidene ved de andre jentenes rykte de selv angriper i konflikter.

At jentene forteller om forventninger om å kunne slå fra seg og markere seg i konflikter, kan sees som et uttrykk for at funksjoner som tidligere lå hos familien, i større eller mindre grad har blitt flyttet over til vennegruppen. I hvilken grad vennene har overtatt de ulike funksjonene, avhenger av graden av *tilhørighet* jentene har til henholdsvis familien og vennene. Sentrumsjentene forteller om en sterkere tilhørighet til vennegruppen enn til familien, og de eldste av sentrumsjentene var i større grad enn de yngre sentrumsjentene

knyttet til vennene fremfor familien. Periferijentene derimot forteller om mer tid og sterkere tilhørighet til familien.

Jentene deltar i økende grad på offentlige arenaer med økende alder, og de deltar også i økende grad i yngre alder enn tidligere. Handlingene deres blir dermed i større grad offentlig tilgjengelige og kan på denne måten bli grunnlag for et rykte.

”Ungdomskulturforskere har pekt på at jenters deltakelse i den offentlige ungdomskulturen har økt kraftig i hele etterkrigstida. ... Denne økte deltakelse i offentligheten (og samtidig økte selvstendighet) betyr imidlertid ikke at kjønnsrollenormer og symmetriske maktrelasjoner mellom gutter og jenter i gjengen er et forlatt stadium (se for eksempel Lee 1986, Ericsson et al 1986, ...). Men jenters deltakelse i det offentlige rom betyr at de i dag er mindre direkte kontrollert av sine familier, får tidligere kontakt med gutter” (Bjerrum Nilsen og Rudberg 1990:39)

Vennene overtar tidligere deler av kontrollen familien har hatt over jentene, og et større ansvar legges også over på jentene selv. Å vedlikeholde ryktet sitt er et eksempel på en funksjon vennene har overtatt deler av fra familien. Familien har ikke lenger like stor kontroll med hva jentene gjør, og jentene bruker i større grad de offentlige arenaer, slik at handlingene i større grad er synlige for offentligheten. Familien har ikke de samme mulighetene til å kontrollere jentenes seksualliv, og som konsekvens av dette heller ikke deres rykte. Jentene skal verne om sitt rykte, noe som forutsetter evne til å være grensesettende og selvstendig. Vennegruppen overtar deler av denne funksjonen, de stiller opp for hverandre i konflikter og hjelper hverandre med å markere utad at et eventuelt dårlig rykte ikke er sant og lignende. Samtidig som jenta møter forventninger om å være sterk og grensesettende, skal hun være feminin og beskjeden, og den svakere part.

6.3 OPPSUMMERING

Jentenes og guttenes rykte er basert på ulike elementer, som sammenfaller med de mer tradisjonelle kjønnsrollemønstrene i samfunnet der kvinnen bl.a. reproducerer og guttene produserer. På dette punktet ser det altså ut til at jentene fortsatt er underlagt strenge normer og dertil strenge sanksjoner på normbrudd. Guttenes ære og respekt er basert på deres mandighet, og en av de verste fornærmelsene de kan få, er å bli stemplet som feminin. Også overfor guttene blir jentens seksualitet et skjellsord. For guttene å bli kalt kjerring eller homo fornærmer deres mandighet, på samme måte som å bli kalt feiging eller lignende fornærmer deres rykte som Menn med stor M. Jentene frykter ryktet som "hore", "felles" eller "tisper", samtidig som de er i en alder der eksperimentering med seksualitet ofte finner sted. Jentene skal være aktuelle kjærestekandidater, noe som for mange innebærer kroppslig nærhet og utprøving, og en del forventninger om seksuell tilgjengelighet fra kjæresten, og fra gutter ellers. Samtidig skal de verne om sitt rykte som seksuelt dydig. Dette er en vanskelig balansegang, særlig når en tar med i betraktningen at rykteutsetting ikke alltid baserer seg på sanne historier. Jentene trenger altså ikke være særlig seksuelt aktive for å få rykte som løssluppen. Jentene forteller om konflikter som har hatt sitt utgangspunkt i at andre har satt ut rykte om dem og kalt dem "hore", uten at det har hatt rot i virkeligheten. Å sette ut rykte om noen blir ofte brukt som sanksjon overfor brudd på venninneforventningene jentene har til hverandre.

I tillegg til at jentene fokuserer på å verne om ryktet sitt med hensyn til seksuell aktivitet, legger de også vekt på å opprettholde eller opparbeide et rykte som selvstendig og grensesettende. De skal altså være *både* søte og feminine, *og* grensesettende og til dels også hardtslående. De vil ikke ha rykte på seg for "å finne seg i alt mulig" og markerer hva de finner seg i gjennom reaksjoner overfor den som har fornærmet dem.

KAPITTEL 7 STATUSHIERARKIET

Jentene plasserer hverandre i et hierarki i miljøet på skolen og ellers blant jevnaldrende. Hvor i hierarkiet de plasserer hverandre, avhenger av flere ulike faktorer som blir vektlagt i varierende grad. Hvem en er venner med, er en viktig faktor: status smitter, forteller jentene. I hvilken grad den smitter, avhenger av hvor nære venner de er. Ryktet jentene har i miljøet, er en viktig faktor for hvilken status de får. Ett dårlig rykte kan lett ødelegge en høy plassering i statushierarkiet.

7.1 HIERARKIET PÅ SKOLEN

Å ha en status som ”kul” eller ”nerd” avhenger av at de andre i miljøet har de *samme definisjonene* av hva som er å være kul og hva som er å være nerd og så videre. Videre avhenger det av at de andre har kunnskap om hvem som ”går med” hvem, slik at de vet hvilken gjeng eller gruppe jentas status reflekterer.

Sara forteller om rangering av ulike kategorier i miljøet på skolen:

”På skolen er det mange kule og en del nerder. De kule er de med bra rykte, som er populære og sånt. De har mange venner, alle på skolen vet at de er kule.”

Både gjengdeltakerne og gjengbetrukkerte opplever at det går skiller mellom de jevnaldrende på skolen og i nærmiljøet deres med hensyn til sosial status. Eva, en av gjengdeltakerne, plasserer sine jevnaldrende i et fireetasjes hierarki der ”de mektige” er på toppen, og ”de som blir mobba” er på bunn.

”Det er de som blir mobba på bunn, og så er det de som er litt alene og bare er der, også er det de som er kule, og så er det de mektige på toppen. ... Det er få som blir mobba, og ganske mange av dem er litt alene, bare er der. Dem er det nok flest av. Det er en del kule, og noen få mektige.”

Sara forteller, i likhet med Eva, om *fire* forskjellige posisjoner blant hennes jevnaldrende på skolen:

”På skolen er det forskjell på hvor kule folk er. Noen er helt nerd, noen er middels og noen er kule, og så øverst er det de som er veldig kule.”

På Helles skole holder de som har lik status sammen, forteller hun. Der er det tre ”etasjer” i hierarkiet.

”Der er det de som er kule som går sammen, de som er normale går sammen, og de som er nerder er med hverandre. De går rundt i skolegården for seg selv, de går og snakker seg imellom alene.”

Lene setter opp *tre* nivåer hun plasserer sine jevnaldrende i, i motsetning til Eva som satte opp fire nivåer for sine jevnaldrende.

”Det er liksom delt i tre, i hvert fall på skolen min. ... Jeg vil ikke gå sammen med de som blir kalt barnslige drittunger. ... Det er noen på skolen vår som ikke går sammen med de kule, og de blir erta for at de ikke går sammen med de som er kule. Det er nerdene liksom. ... Alle ser på nerdene på skolen som rare og ertter dem litt av og til.”

Ikke alle jentene ser en så klar nivådeling når de plasserer sine jevnaldrende i forhold til hverandre, men forteller allikevel om at noen sees som kule mens andre ikke blir sett som like kule. Liv forteller om et visst skille mellom jentene på hennes skole, men plasserer dem *ikke* like klart opp i et hierarki som Eva og Lene:

”Det er kanskje litt skille blant jentene også, noen gjør narr av hverandre når de ikke er der og vil ikke være sammen med dem og sånt.”

En *høy* plassering i hierarkiet gjør at jentene bli mer *ettertraktede* som venninner. Det innebærer at de som er lavt plassert, blir gående mer alene, de er ikke så ettertraktede venner. I sitatet fra Eva, og ut fra det Lene forteller, kommer det frem at dette også medfører at ”nerdene” i større grad enn ”de kule” blir mobba og ertet på skolen. I og med at de ikke har så mange venner, verken ”gode”, ”gå med”-, eller ”hilse”-venner, er det heller ikke så mange som vil stille opp for dem i konflikter. ”Nerdene” forventes ikke å reagere like kraftig på erting eller ”frekke” kommentarer som ”de kule”. Jentene med en høyt plassering har større sjanse til å ”vinne” en konflikt enn ”nerdene” har, derfor kan de, og må de, være mer fintfølende overfor fornærmelser enn ”nerdene”. De ”kule” møter større forventninger til å reagere på kommentarer og lignende for å vedlikeholde statusen og ryktet de har.

”Gode” venner er stort sett på samme nivå, forteller jentene, mens venner som ikke er så nære ikke nødvendigvis er det. ”De kuleste er sammen, og de ikke så kule er sammen,” forteller Pia. Dette henger sammen med at de som er mye sammen, etter hvert får den samme statusen.

Den statusen de ulike posisjonene gir, avhenger av øynene som ser. De voksne på skolen og ellers i nærmiljøet tillegger trolig de ulike posisjonene i hierarkiet en annen status enn ungdommene selv gjør. Høy status blant de jevnaldrende vil i mange tilfeller bety en lav status blant de voksne. Dette henger sammen med flere ting. Blant annet innebærer status tegn blant ungdommen i mange tilfeller å bryte de normene som gjelder ellers i samfunnet og som de voksne rundt ungdommene helst hadde sett at også ungdommene fulgte.

Fordelt på de ulike nivåene i hierarkiet vil elevene på skolen Eva går på fordele seg slik:

FIREETASJES HIERARKI PÅ SKOLEN:

STATUS I JENTENES ØYNE		STATUS I DE VOKSNES ØYNE
SVÆRT HØY	"DE MEKTIGE"	LAV
HØY	"DE KULE"	MIDDELS
MIDDELS	"DE SOM ER LITT ALENE, DE NORMALE"	HØY
LAV	"DE SOM BLIR LITT MOBBA / NERDENE"	HØY

I Lenes tre etasjes hierarki er ikke "de mektige" med.

7.2 STATUSSYMBOLER OG NERDE-TEGN

Jentene plasserer hverandre i forhold til hverandre i hierarkiet på basis av en rekke ulike kjennetegn. De ”mektige” har andre kjennetegn enn de ”kule”, som igjen skiller seg fra de ”middels kule” eller ”normale”. ”Nerdene” eller ”de som blir litt mobba” har andre kjennetegn enn dette igjen.

Jentene trekker frem flere ulike aspekter ved de ulike nivåene som viser hvor de ligger i hierarkiet. Noen av aspektene fremtrer som mer sentrale enn andre. Blant annet blir det å ha mange venner pekt på som en viktig side ved de øvre nivåene i hierarkiet og det å ha få venner som et sentralt aspekt ved de lavere nivåene. Dels knyttet opp til dette gir det også status å være med i en gjeng. At man har mange venner, tydeliggjøres gjennom gjengen, og det at vennene utgjør en gjeng, blir også trukket frem som et tegn på høy status av jentene.

Å ikke ha venner er ikke gøy, forteller Gry. Uten venner er man ”viggo”. Uttrykket ”viggo” kommer av ”viggo-venneløs”, et uttrykk som viser til de som ikke er så ettertraktede som venner. Å ha venner er et kjennetegn på den posisjonen jentene har i hierarkiet. De som er ”viggo”, er lavt plassert i hierarkiet. I tillegg til at de ikke er ettertraktede venner, innebærer en slik lav status at de ikke har så mange som vil stille opp for dem hvis de kommer opp i en konflikt.

Et annet element i plasseringen i hierarkiet er hvor aktivt man deltar i miljøet. Dette henger sammen med om en er en ettertraktet venn eller ikke, i og med at de aktive blir ansett som morsommere å være sammen med enn de mer passive. Gry forteller om en lagdeling på skolen sin, der de som ikke er med på ting, kommer lavt ned.

”Det er alltid noen det er kulere å være sammen med enn andre. Noen er kjedelige og tør ikke gjøre nye ting. Andre liker mer utfordringer, tør å si imot foreldrene sine litt mer og tør å prøve nye ting. Noen andre tør ikke gjøre ting, tør ikke bli med til byen og sånt. Det behøver ikke være gale ting. ... Det er vel noen som er litt kulere og noen som ikke er det, det er liksom delt i tre da.”

Å være med på ting og det å tørre å si imot foreldrene sine, er elementer jentene trekker frem som viktige hos vennene. Pia forteller også om krav om slik deltakelse for å bli en ettertraktet venninne.

”Det er noen som står alene og ikke vil være med på noen ting. De har venner men de vil ikke være med på å gjøre noen ting.”

Å være ”viggo” kan sees som et ”nerde-tegn”, mens det å ha mange venner er et *statussymbol*. Lene forteller at de som er alene, er de med lavest status på skolen hennes, noe som kommer til uttrykk ved at de blir erta av de andre som er høyere oppe i hierarkiet, forteller hun.

”De som går alene blir erta, ikke de som har mange venner. ... Hvis jeg hadde vært blant de som er mer nerde på skolen så hadde jeg satt pris på det (å få stå sammen med de andre med høyere status, min anm.) så jeg ikke ble erta og så jeg ikke følte meg så utafor.”

Å være i en gjeng eller en gruppe som blir ansett for å være ”kul” eller ”mektig”, gir jentene selv signaler om hva de er verdt. Samtidig gir det de jevnaldrende i miljøet signaler om hvilken status man har. For å forandre status kan jentene prøve å få innpass i en gruppe eller gjeng som har en annen status. Lene forteller om en venninne som skiftet vennegruppe og dermed skiftet sosial status:

”For en stund siden hadde jeg en veldig god venninne. Men så fikk hun seg type som var i en annen gjeng så da byttet hun over dit. De var litt høyere enn oss, jeg var liksom sammen med de som var litt mindre tøffe da, det var hun også. Jeg er litt høyere nå da, jeg er liksom med de som er litt tøffere nå. Men hun var liksom litt mer voksen, så hun ble sammen med en litt eldre gutt, og da byttet hun over til vennene hans. De var litt høyere opp en oss da, så selv om hun hadde kjent oss i flere år, så gikk hun over til dem med en gang. ... Det syns jeg var litt dårlig gjort da.”

Dette sier noe om at det å ha venner og å ha ”de riktige” vennene, er en viktig målestokk for ungdommene. Jentene kan ikke bli kule alene, de er avhengig av å ha venner rundt seg som kan bekrefte overfor dem selv, vennene deres og de andre jevnaldrende i nærmiljøet, at de er kule. Å ha tilhørighet til et miljø gir trygghet, samtidig som det gjør det mulig å identifisere seg med en gruppe jevnaldrende. At andre utenfor gjengen eller gruppa ser på deg som en spesiell type er med på å definere hvem du er overfor deg selv. Synet på de andre som ”de andre” sier noe om tilhørighet til en avgrenset gruppe. På samme måte sier definisjonene av de andre som ”nerder” eller ”kule” litt om hvor de selv plasserer seg og de andre i hierarkiet. Defineringen av ulike kategorier eller grupper i skolemiljøet og rangeringen av gruppene på en målestokk over status, er med på å definere jentenes syn på seg selv.

Hvor *mange* jentene har til å stille opp for seg i en mulig konflikt har en effekt på den statusen de får. Lene forteller at ”Det er som regel de som går alene som får bråk, bare for småting også”. Det å være flere gir beskyttelse. Høy status gjør også det, både for jentene i

grupper og de som er med i gjenger. Å være flere sammen og være i en gruppe eller i en gjeng faller ofte sammen. Det er oftest ”nerdene” som går alene, kommer det frem i sitatene over.

Eva forteller at de øverste i hierarkiet på hennes skole, ”de mektige”, skiller seg fra gruppen under, ”de kule”, ved at de har *flere* som vil stille opp for dem i konflikter. Hun forklarer dette begrepet slik:

”Det går mye på slossing, de som kan skaffe flere folk, er mektigere enn andre. Av og til blir det slosskamp, men for det meste holder det med trusler. Den svake, den som har få folk med seg, gir seg for de sterke, de som er flest.”

Dette kommer også til uttrykk i Bodils vektlegging av å ha respekt blant sine jevnaldrende.

”Respekt blant jevnaldrende er viktig, det bygger ofte på om du har mange som ville stilt opp for deg. Uten respekt er det bare å glemme det.”

Å bli *respektet* av sine jevnaldrende trekkes frem som *statussymbol*. Denne respekten kan i mange tilfeller henge sammen med det å ha mange venner, både ”gode”, ”gå med” og ”hilse”-venner. Da er det tydelig at det er mange som vil stille opp i en konflikt. ”De mektige”, slik Eva definerte denne kategorien, har mange som vil stille opp for dem. Den respekten Eva og Bodil viser til, sammenfaller i stor grad med det grunnlaget guttene legger for sitt rykte og respektgrunnlag (Næss 1999, Larsen 1992, Lien og Haaland 1998, m.fl.). Sara forteller at lederen i gjengen hun var medlem i tidligere i stor grad fokuserte på det å være respektet blant sine jevnaldrende.

”Anne er veldig kul, hun har folk respekt for. ... Først hadde Anne rykte for å være snill, så hadde hun rykte for å banke opp folk, så hadde hun rykte for å være snill igjen, men så hadde hun rykte for å banke opp folk igjen. Hun følte at de andre hadde mistet respekten for henne. Respekt er tydeligvis viktig for henne.”

Anne var på toppen av hierarkiet på skolen og i hierarkiet innad i gjengen. Respekten de andre hadde for henne, var basert på at hun ”hadde rykte for å banke opp folk”. Da hun sluttet å banke opp folk, mistet de respekten for henne, følte hun. Her sammenfaller med andre ord grunnlaget Anne har for sin respekt blant de jevnaldrende i stor grad med det Næss finner er grunnlaget for den respekten guttene hun intervjuet fokuserte på. En av guttene hun intervjuet sier det slik:

”Man må vise at man er noe liksom, at man er kul; gæern for å si det rett ut. Når en person er gæern, får man bra rykte av andre. Liksom: ”Han der er farlig, ikke bråk med han.” Skjønner du?” (Næss 1999:8)

Anne hadde mange til å stille opp for seg hvis hun kom opp i konflikter. Dette sammenfaller med det Næss fant blant guttene i sentrum av Oslo. Hun viser at behovet for å ha mange til å stille opp for seg, og at dette ”bra rykte”, blir lagt til grunn for å gå inn i gjengen.

”De fleste som går med i gjenger, det er egentlig bare for å få rykte og sånn, at man er farlig liksom ...”, forteller en av guttene hun intervjuet (Næss 1999:9).

Å ha status som ”kul” ga Anne respekt, som i sin tur forsterket statusen hennes. I tillegg markerte hun ryktet og statusen sin ved å ”ikke finne seg i” kommentarer eller lignende svik på venninnenormene. Høy sensitivitet overfor fornærmelser er et statussymbol, i og med at de med lavere status ikke har den samme *muligheten* til å være så følsomme overfor kommentarer eller blikk, og lignende. De har ikke et sterkt nok nettverk som kan fange dem opp. De med høy status har flere til å stille opp for seg, og kan dermed gå inn i flere konflikter enn de som har færre til å stille opp for seg. Dermed forsterker statusen deres muligheten til å opprettholde denne statusen, den skaper en slags ring-effekt, en ”selvforsterkende sirkel”.

Lien og Haaland finner en slik hypersensitivitet blant de unge guttene i gjenger de intervjuet (Lien og Haaland 1998). De skriver:

”Det kan synes som om det oftest er bagateller som fornærmer, og at frykten for fornærmelsen kan lede til en slags hyperårvåkenhet som kan utløse et skred av hevn.” (Lien og Haaland 1998:41)

Næss fant også dette blant guttene hun intervjuet (Næss 1999).

Det å ha mange til å stille opp for seg i en eventuell konflikt, og det å ha ”gode” venner og ”hilse”-venner blant de med høy posisjon i hierarkiet, henger ofte sammen. Jentene stiller opp for hverandre *oppover* i hierarkiet.

Å være høyt plassert i hierarkiet gir *makt*, kommer det frem i uttalelser fra noen av jentene.

Sara forteller at det er ok å stille opp for de som ligger på samme nivå eller litt under en selv i hierarkiet.

”De kule stiller opp for dem de kjenner uansett om de er kule eller middels, men kanskje ikke for nerdene.”

Samtidig går støtten til en viss grad nedover, særlig i de øvre nivåene i hierarkiet. De ”mektige” stiller opp for de av de ”kule” de kjenner, og de ”normale” hvis de kjenner noen av dem godt. Forventningene til *venninnene* om å stille opp gjelder til en viss grad på tvers av statushierarkiet, dersom det er en ”god” venninne som har kommet i en konflikt. Her gjelder også prinsippet om *gjentjenester*. De ”kule” ville neppe stilt opp for de ”mektige” dersom de ikke fikk støtte fra dem i gjengjeld, eller de unngikk fremtidige konflikter med dem som et resultat av støtten. Dette kommer til uttrykk i Hannes utsagn:

”Du stiller opp for venner som stiller opp for deg, det er vennetjenester. Men hvis du vet at du har en venn som ber om hjelpen din, eller vil ha en tjeneste fra deg som du vet at ikke kommer til å gjøre noe for deg senere. Da hadde jeg sagt at jeg ikke gidder.”

Å ha mange som vil stille opp for deg i en eventuell konflikt er et statussymbol på to måter. Det viser at du er en *ettertraktet venn*, i og med at man stiller opp for venner og mange stiller opp for deg. I tillegg viser det at du er *høyt plassert* i hierarkiet ved at jentene stiller opp for hverandre *oppover* i hierarkiet. Stiller mange med høy status opp for jentene i konflikter markerer og forsterker dette jentenes egen høye status. På denne måten fungerer konflikter både som statusmarkeringer og relasjonsmarkeringer mellom venninnene.

7.3 STATUS SMITTER

Det å ha mange venner er et element ved å ha høy status. Har man i tillegg venner som har høy status i miljøet, vil dette smitte over på vennene, i høyest grad på de næreste vennene og i mindre grad på ”hilse”-vennene.

”Noen er bare kule liksom, og hvis du går sammen med dem, så er du liksom kul, du også,” forteller Pia.

De som ikke har så høy status, ser opp til de som har det og ønsker å ”gå med” dem slik at de også får høy status.

”Noen ser opp til andre på skolen, og da blir det sånn at den som er sett opp til, tenker at hun kan herske over den andre,” forteller Gry.

Gjengens funksjon som kilde til status og godt rykte blir også understreket blant guttene Næss intervjuet. En av guttene forteller at de fleste som blir med i en gjeng, faktisk

gjør det for å få dette ryktet (Næss 1999:9). Ut fra dette er det ikke vanskelig å forstå fokuset på å beholde gjengens rykte, nettopp fordi det er så nært knyttet opp til deres eget personlige rykte. Jentene forteller om slike forventninger til de som er ”med i” eller ”går med” en *gjeng*. Jentene i *grupper* fokuserer ikke i samme grad på denne typen forventninger, noe som kan tyde på at vennegruppene ikke er like avgjørende for jentenes egen status og rykte som vennegjengene. Dette kan i sin tur henge sammen med at gruppene jentene forteller om, ikke synes å være like klart avgrenset utad som gjengene de forteller om, slik at det ikke på samme måte vil være klart hvem som er med i gruppen og hvem som ikke er det. Den statusen jentenes *venner* har, står derimot sentralt i denne sammenheng, både for gjengbetrukkerne og gjengdeltakerne.

De ”gode” vennene er de nærmeste til å definere jentene, både overfor jentene selv og utad. Det er disse vennene jentene har de nære relasjonene til, og reaksjoner fra dem er de viktigste for jentene. Vennene de ”går med” har ikke like stor innvirkning på jentenes syn på seg selv, men har relativt stor innvirkning på omverdenens syn på jentene. Det er disse vennene jentene bruker tiden sin sammen med, det er dem de blir sett sammen med og dermed kategorisert med av andre ungdom og av de voksne. De som går sammen med de kuleste på skolen, blir selv sett som kule og dermed populære, mens de som går sammen med de mindre kule eller de normale, blir assosiert med andre forventninger mot seg. ”Hilse”-vennene har minst definisjonskraft overfor jentene, men sier noe om hvilken statuskategori jentene er i. Har en jente mange ”kule” ”hilse”-venner, gir dette signaler om at hun er i en kul gjeng selv, at hun kjenner dem det er kult å kjenne, og at de kule liker henne. Det sier også noe om hvem jenta får støtte fra og gir støtte til i konflikter.

7.4 STATUSEN ER AVHENGIG AV ØYNE NE SOM SER

Hvilken status jentene har, avhenger av øynene som ser. En *lav* status i øynene til de *voksne* kan være en *høy* status i øynene til de *jevnaldrende*. Om en gjeng har dårlig rykte blant de voksne, har den ikke nødvendigvis det blant de andre ungdommene eller omvendt. Ofte vil det være slik at nettopp dårlig rykte blant de voksne gir høy status her. Slik Cohen (Cohen 1971) m.fl. viser at normene i ungdomsgjengene avviker fra normen ellers i samfunnet, som en protest mot diskrepansen mellom normative mål og midler, er også normene i gjengene jentene forteller om, avvikende fra samfunnets normer på enkelte områder. I vennegjengen er samfunnets normer snudd på hodet, slik at guttene Cohen viser til, og til en viss grad jentene jeg intervjuet, kan leve opp til dem. Normene i ungdomsgjengen består av de samme komponentene og normene som ellers i samfunnet, men disse er snudd med ”vrangen” ut. De er ”vrenget” som en reaksjon på at normene ellers i samfunnet er for vanskelige å leve opp til for arbeiderklasseguttene. Det kan også sees i lys av Bloch og Niederhoffers (Bloch og Niederhoffer 1958) syn på ungdomsgjengene som et svar på manglende overgangsritualer i samfunnet. I forhold til samfunnet i Norge i dag finner vi nok ikke like klare klassesdelinger som Cohen (Cohen 1971) viser til. Allikevel har vi klasser og grupper som er vanskeligere stilt enn andre, med hensyn til å leve opp til normene i samfunnet. En slik gruppe er ungdomsgruppen. Denne gruppen er ikke barn og møter derfor andre forventninger enn barna, og de er heller ikke voksne slik at de har ikke de samme rettighetene og mulighetene, som de voksne. Dette kan sees som en frihet, men også som et handikap. Gjengen er en arena der ungdommene søker å vise at de er voksne, og en arena der de trener seg i kjønnsrollemønstre. Bloch og Niederhoffer viser til avvikende handlinger i ungdomsgjengene som et svar på den underkuingen som er rettet mot ungdommene fra institusjoner som skolen, familien m.m. De ser gjengen som et uttrykk for pubertetstidens uklare grenser og roller. Handlingene deres har som mål å bevise at ungdommene er voksne, i henhold til den formen voksenrollen får i *ungdommenes* øyne, viser Bloch og Niederhoffer (Bloch og Niederhoffer 1958). Den formen voksenrollen får i ungdommenes øyne, skiller seg fra formen voksenrollen har ellers i samfunnet. Som konsekvens skiller statussymbolene i jentegjengene og andre gjenger seg fra statussymbolene blant de voksne i samfunnet.

Å gå imot de voksnes rammer og forventninger kan i seg selv være et element i det å ha en høy status blant de jevnaldrende, i enkelte grupper. På denne måten har både rykter og status to sider. En side er den status de jevnaldrende tillegger en gruppe eller et enkeltindivid, en annen side er hvor de voksne plasserer gruppen eller enkeltindividet.

Videre vil tilgjengeligheten av informasjon om hva ungdommene faktisk gjør, og hvilken mening de legger i det, være avgjørende for hvilken verdi statusen deres får. Ungdommene står nære denne informasjonen. De voksne har ikke like god tilgang på direkte og nyansert informasjon som ungdommene. De har heller ikke de samme forutsetningene for å forstå hva de ulike statussymbolene faktisk symboliserer og innebærer *blant ungdommene*. På denne måten vil de voksne ofte danne seg et annet bilde av hva de ulike statussymbolene i hierarkiet blant ungdommen innebærer enn det ungdommene selv har.

De ulike kategoriene i hierarkiet blant ungdommene kan sees opp mot kategoriene i de voksnes hierarki, som i tabellen under. Kategoriene er her satt opp som idealtyper, mens de i virkeligheten vil være mer nyansert og sammenblandet.

STATUS	I UNGDOMMENES ØYNE	I DE VOKSNES ØYNE	STATUS
SVÆRT HØY	”DE MEKTIGE”: ”alle” har respekt for dem. Kjent for å ikke la seg ”pille på nesa”. Rykte for å ha mange støttespillere i konflikter. Sosial trendsetter og drivkraft. Ok skolepresentasjoner.	”DE FREKKE”: ”uromakerne”. I protest mot normene i voksenverdenen. Ikke særlig skoleinteressert.	LAV
HØY	”DE KULE”: Ettertraktet venn, har støtte hos ”de mektige” i konflikter. Rykte for å ha mange venner, og å være morsomme å være sammen med. Sosialt aktive, drivkrefter og trendsettere bant vennene. Ok skolerresultater.	”DE BRÅKETE”: argumenterende og aktive på skolen, utfordrer og protesterer mot normene i voksenverdenen, ganske skoleinteresserte.	MIDDELS
MIDDELS	”DE NORMALE”: har nok venner, men er ikke kjent som en ettertraktet venn. Har rykte på seg for å være ok. Har noen støttespillere i konflikt. Sosialt aktive. Ok skolerresultater.	”DE AKTIVE”: utfordrer normen ei voksenverdenen noe, men ikke konsekvent protesterende. Rolige og engasjerte på skolen. Bra skolerresultater.	HØY
LAV	”NERDENE”: har få eller ingen venner. Rykte for å være kjedelige, teite og treige. Er ikke med på sosiale aktiviteter utover skolens regi. Står alene i konflikter. Ok skolerresultater.	”DE FLINKE”: pliktoppfyllende og fornuftige. Følger med på skolen, er rolige og flinke. Ok skolerresultater.	HØY

Den status ungdommenes venner har, får innvirkning på hvordan ungdommene ser på seg selv. De forskjellige kategoriene venner, ”gode”, ”gå med”- og ”hilse”-vennene, har i ulik grad innvirkning på jentenes selvilde ved at jentene *speiler seg* i vennene sine. I tillegg til

dette har vennenes status en definatorisk makt overfor jentene, ved at omverdenen oppfatter jentene ut fra hvem de er mye sammen med. Dette kom klart frem hos Sara, som fortalte at lærerne og foreldrene behandlet henne annerledes etter at hun ble med i en gjeng, og at dette fortsatte også etter at hun hadde meldt seg ut av denne gjengen. På denne måten vil vennegjengen forme jentenes selvbilde i og med at forventningene hun møter fra omverdenen da er formet av hvilke venner hun har. Næss (Næss 1999) gjorde også denne erfaringen blant guttene hun intervjuet fra en gjeng i Oslo.

7.5 STATUSMARKERING OG RYKTEFORSVAR

Enkelte konflikter starter fordi jentene vil beskytte sin status, de vil ikke ”finne seg i” kommentarer eller bemerkninger fordi dette vil sette deres status i tvil. En med høy status kan ikke finne seg i å få en frekk bemerkning fra en med lavere status, særlig ikke hvis det er andre tilstede som kan spre rykte om hendelsen.

”Du må ikke finne deg i alt, men noen ganger blir det bråk når du egentlig ikke ville si noe på det men så sier noen at ”du kan ikke finne deg i det”. Så tenker du at nei, det kan jeg jo ikke, også blir det bråk allikevel”, forteller Bodil.

Kategoriseringen av de jevnaldrende og plassering i hierarkiet er avhengig av at andre i miljøet *vet* om hvem de forskjellige ”går med”, hva de forskjellige ”finner seg i”, hvem de har som ”hilse”-venner m.m. Å være ”god” venn med en som har lavere eller høyere status enn deg selv, vil ikke ha særlig betydning for din egen status, hvis ikke *noen andre vet* om at du har denne vennen. Særlig tydelig kommer betydningen av tilskuerne frem i konflikter der jentenes rykte og status står på spill.

”Det er tilstedeværelse av tredjepart som fører til at karakteristikken kan føre til ”tap av ansikt” om den blir stående”, skriver Lien og Haaland (Lien og Haaland 1998:62).

Det vil alltid være et publikum til konflikter. Enten kan partene selv fortelle videre hva konflikten dreier seg om, og utfallet av den. Eller andre som var tilstede kan spre ryktet om partene. Størst makt til å spre rykte har tilskuere til konflikten fordi de kan fungere som vitner som kan avkrefte eller bekrefte det partene selv sier. De påstandene som blir stående u-avkreftet vil kunne utvikle seg til et rykte. Det er derfor et poeng at avkrefelsen av påstander eller kommentarer også skjer med tilskuere, slik at ryktet ikke blir ødelagt. Næss finner at guttene i gjengen hun intervjuet, vektla dette offentlige aspektet og planla oppgjørene slik at

det ville være tilskuere til dem (Næss 1999:9). Fangen fant et tilsvarende fokus på å opprettholde status og ikke miste ansikt offentlig (Fangen 1995):

”Akutt statustap kan også forekomme dersom en utenforstående kritiserer en deltager, uten at denne klarer å svare på tiltale. Statustapet som utløser voldshandlingen, kan også skyldes at gjengens ære blir truet, ...” (Fangen 1995:77).

Å opprettholde eller oppnå høy status og et godt rykte er så viktig for jentene at de er villige til å trække andre ned i hierarkiet for å komme opp selv, forteller Bodil.

”Generelt sett er det sånn at du trækker på andre for å komme deg opp selv. Du kaller andre ting eller setter ut rykte på noen, eller du forteller bort hemmeligheter.”

Jentene vektlegger i stor grad vedlikehold av rykte de har utad. Ved å fortelle bort hemmeligheter eller sette ut rykte om noen, presser de andre *ned* for å heve seg selv *opp* i statushierarkiet. I slike situasjoner vil konflikter kunne bli vanskelige å løse opp i, fordi utfallet er så viktig for jentene. De er villige til å strekke seg langt for å verne om eller forbedre ryktet og statusen sin.

7.6

7.7 OPPSUMMERING

”Jeg kunne ikke tenkt meg et liv uten venner”, sa en av jentene. Vennene spiller en sentral rolle i jentenes liv. De er også viktige med hensyn til hvilken status jentene får i hierarkiet blant de jevnaldrende. Jentene plasserer hverandre inn i kategorier som de ordner i forhold til hverandre i et hierarki. ”*Nerdene*” er på bunn av hierarkiet, under ”*de normale*”, ”*de kule*” og ”*de mektige*” som er på toppen.

Statusen jentene har kan sies å ha to sider. En side er den de jevnaldrende ser, mens den andre siden er den de voksne ser. Disse to sidene fungerer i kraft av hverandre, de kan forsterke hverandre som hverandres vrangbilde.

Det hører ulike krav og forventninger til de ulike ”trinnene” i hierarkiet. I konflikter forventer jentene høyt oppe i hierarkiet at de som er lavere nede i hierarkiet, skal stille opp for dem. Spesielt gjelder dette for de som er på trinnet under dem, og i noen tilfeller også to trinn ned. Er jentene med høy status i samme gjeng eller gruppe som jentene med lavere status møter de også forventninger om å stille opp nedover i gjengen. Her gjelder nemlig normen om lojalitet til gjengen og likhet innad, selv om enkelte av jentene har høyere status utad enn andre i gjengen. Er konflikten mellom en *i* gjengen og en annen *utenfor* gjengen, forventer jentene støtte fra alle i gjengen uavhengig av venninnekategori og individuell status. Da står gjengen samlet mot en ytre ”fiende”. Kommer en av jentene i konflikt med en annen *innad* i gjengen stiller de ”gode” vennene opp for hverandre. Her kommer prinsippet om å stille opp for de nære venninnene inn. På denne måten kan det å stille opp for noen i en konflikt markere *venninnerelasjonene* eller *gjengtilhørigheten* jentene har utad i miljøet og *dermed påvirke den statusen jenta har*. Stiller hun opp for noen som er høyere plassert i hierarkiet enn hun selv, men som ikke er med i hennes gjeng, tilsier dette at de er venninner. Dermed smitter statusen dem imellom. Dette forutsatt at de andre i miljøet har *kunnskap* om de andres status og om hvem som stiller opp for hvem. Slik kan jentene søke å høyne statusen sin i statushierarkiet. Jeg skal komme nærmere inn på de ulike prinsippene for å stille opp i gjenger og grupper i kapittel 10.

Jentene forteller om at de plasserer hverandre i ulike posisjoner i hierarkiet blant de jevnaldrende, utfra relativt klare statussymboler og nerdetegn. Med kunnskap om disse tegnene på plassering kan de handle på en slik måte at de oppnår en høyere status. Fangen fant slike motiver om høyere status og større respekt i miljøet blant guttene i sin studie av nasjonalistiske grupperinger. Statushierarkiene i miljøet hun skriver om, er ikke like klare

som de jentene forteller om, slik at statusmarkeringene kommer mer ekstremt til uttrykk i forsøket på å høyne statusen.

”Uklare forventninger og uklar statusfordeling gjør at enkelte begår handlinger ut over rammene for hva de fleste synes er legitimt. Motivet for slike grove handlinger kan likevel være å høyne egen status og oppnå respekt.” (Fangen 1995:69)

De uklare forventningene til og tegnene på status i disse gjengene henger sammen med at organiseringen innad er relativt løs. Subkulturene Fangen skriver om er ikke slik jentegjengene fremstår, tett integrerte grupper preget av relativt tette vennerelasjoner innad. Tvert imot finner hun at kameratskapet innad i disse gjengene ikke er preget av samhold, men av lojalitet overfor ideologien og mot de ytre farene og fiender de mener de har. Dermed er det ikke like klare forventninger innad i gjengen overfor de som har de ulike statusene.

”Det at enkeltpersoner utøver vold, kan derfor både være resultat av et *fiktivt gruppepress*, dvs. at hver enkelt tror han må utøve vold for å oppnå anerkjennelse, mens han selv egentlig ikke liker vold.” (Fangen 1995:69)

Hauge finner at de mer perifere medlemmene i gjengene er de som i høyest grad utøver avvikende handlinger, fordi de mangler nyansert kunnskap om de faktiske aktivitetene i gjengen. Subkulturene Fangen skriver om er løst integrerte sammenlignet med jentene jeg intervjuet. Det ville derfor vært sannsynlig at jentene ”mine” i høyere grad enn Fangens ungdommer hadde nyansert kunnskap om gjengens aktiviteter og forventninger og dermed ikke handlet på en måte som bryter med de gjengse normene i gjengen. Allikevel forteller jentene om voldsepisoder og voldelige konflikter til tross for at alle sammen gir uttrykk for klare holdninger mot vold. Kanskje er dette et uttrykk for at elementene av et slikt fiktivt gruppepress som Fangen finner blant ungdommene i det nasjonalistiske miljøet også preger jentenes gjenger.

KAPITTEL 8 ULIKE VENNER GIR ULIKE RAMMER

Jentene forteller at de plasserer vennene sine i ulike *kategorier*, utfra hvor *nære* venner de er.

De omtaler disse kategoriene som ”hilse”-venner, ”gå med”-venner og ”gode” venner.

Hvilken vennekategori jentene er i er med på å bestemme i hvilken *grad* og på hvilken *måte* jentene forventer støtte i konflikter og hva jentene forventer reaksjoner på av hverandre.

Mange av konfliktene de forteller om, har sitt utgangspunkt i brudd på normene i vennegruppen og brudd på forventningene mellom venninnene. Å bli sveket av en god venninne er vondt, og jentene reagerer sterkt på slike normbrudd. Konflikter med utgangspunkt i slike normbrudd er konflikter jentene vier mye oppmerksomhet.

Relasjonskonfliktene er en slags grensesetting overfor venninnene, de markerer hva de ikke ”kan finne seg i” fra venninnene sine. Hensyn til vennerelasjonene er i stor grad med på å styre hvilke løsninger jentene velger i konflikter. På denne måten kan man si at jentene handler ut fra en slags *relasjonsrasjonalitet*, både i konfliktene og ellers. Relasjonene utgjør langt på vei *perspektivet* jentene har, i tolkningen og defineringen av konflikter og andre situasjoner. Forståelsen av andres handlinger sees i lys av relasjonene, i likhet med tolkninger av situasjoner. Ut fra disse fatter de så sine egne handlingsvalg. Hvilke konsekvenser de ulike handlingene vil ha for relasjonene de har til ungdommene rundt seg, er i stor grad styrende for valgene av handlinger jentene gjør.

Konfliktene har også funksjon som *relasjonsmarkering*. Jentene har klare forventninger til hverandre som venninner, om støtte i konflikter. Ved at en venninne stiller opp i en konflikt tydeliggjøres det utad at hun er en venninne.

Jeg vil i dette kapitlet se på hvordan ulike kategorier venninner møter ulike rammer i konflikter fra sine venninner.

8.1 TRE KATEGORIER VENNER

I en gruppe eller en gjeng er det flere venninnekonstellasjoner. Ikke alle er like nære eller ”gode” venner med alle i gruppen. Innad i gruppen eller gjengen danner jentene oftest dyader av ”gode” venner, men de har også mange av ”gå med”-vennene sine i gruppen. I tillegg forteller jentene om en kategori venner de ikke kjenner så godt. Dette ”hilse”-vennene. Denne kategorien venner er i hovedsak utenfor gjengen eller gruppen, og jentene forteller om få forventninger og forpliktelser overfor denne vennekategorien.

De ”gode” vennene er de få *nære* vennene som jentene deler tanker og erfaringer med. Det er bestevenninnen og kanskje ett par andre nære venninner som faller inn i denne kategorien. Her vektlegges åpenhet og tillit, noe som kan gjøre konfliktene de i enkelte tilfeller har med hverandre vanskelige. ”Gå med”-vennene er dem jentene *deler fritiden*, men ikke personlige tanker og erfaringer med. ”Hilse”-vennene er dem jentene har mest *distanserte* relasjoner til. Det er de de hilser på og slår av en prat med, men som de ikke er sammen med i fritiden slik de er med ”gå med”-vennene. Dette er de vennene de kjenner *til*, men ikke kjenner personlig.

Konfliktene jentene forteller om, varierer i karakter etter hvilke kategori venner konfliktene er mellom. Konfliktene mellom ”gode” venner skiller seg fra konfliktene med ”gå med”-vennene, som igjen skiller seg fra konfliktene mellom ”hilse”-venner. Disse forskjellene på konfliktene mellom de ulike kategoriene venner henger sammen med de ulike elementene i vennskapene som skiller kategoriene fra hverandre.

”GODE” VENNER

En ”god” venn er en det går an å snakke med om ting en tenker på, en det går an å *stole* på. Venninnekonstellasjoner i denne kategoriene venner er ofte dyader, her holder jentene sammen to og to i bestevenninnepar. Bodil forteller om forskjellen på vennene i gjengen hun er med i:

”Jeg stoler ikke like mye på alle, jeg stoler bare på broren min og på en av jentene. ... De andre i gjengen plaprer, de røper ting fort. Hvis jeg trenger å prate med noen prater jeg med broren min, jeg er ikke så flink til å prate med jenter. ... Det er veldig viktig med venner, uten venner er du ikke noe. Du må ha noen å gå til,...”

Det å være til å stole på, både som støtte i vanskeligheter og konflikter, er et viktig kriterium for å kunne være en god venn. Brudd på denne normen er utgangspunktet for mange av

konfliktene jentene forteller om. Eva har i likhet med Bodil noen ”gode” venner og noen ”gå med”-venner i sin gjeng:

”Det er noen jeg stoler mer på enn andre. Noen er morsomme å være sammen med så lenge de ikke får vite noen hemmeligheter. De går rett til andre med det du har fortalt. Andre kan jeg stole på. ... Jeg føler meg trygg med vennene mine, jeg kan stole på de fleste av dem. Alle hjelper hverandre hvis det er noe trøbbel eller noen sloss.”

Gry fokuserer også på tryggheten og den gjensidige støtten som en viktig side ved vennsrelasjonene.

”Venner er viktig for meg. Det er ikke gøy å ikke ha venner, da er man viggo. Jeg prater med vennene mine hvis det er noe jeg går å tenker på,” sier hun.

Gjennom sitatene kommer det frem at det å unngå å bli ”viggo” er viktig for jentene. Å ha noen de kan snakke med hvis det er noe som plager dem, noen de kan dele erfaringer og opplevelser med, vektlegges av jentene. Venner forventes å stille opp for hverandre. Hanne uttrykker dette klart:

”Det er viktig å stille opp for venner. Man *må* alltid stille opp for venner.”

Disse aspektene ved vennskapet gjør det viktig å løse problemer og konflikter på en vennskapelig måte *innad* i gjengen og i gruppen. Det er mye å tape på å miste en venninne de har hatt et nært og åpent forhold til. Ved at åpenheten vektlegges i venninnerelasjonene med de ”gode” vennene, er jentene også svært sårbare hvis de blir uvenner. De har mye kunnskap om hverandre og vet hvor de skal ”stikke” for at det skal svi. I tillegg tar en slik nærhet tid å opparbeide, og er derfor verdt en ekstra innsats for å opprettholde. Å sette ut rykter om hverandre, eller å fortelle bort hemmeligheter er konfliktstartere som flere av jentene har erfaringer fra. Jentene legger stor vekt på å unngå å få et dårlig rykte. Venninner som forteller bort hemmeligheter eller på annen måte setter ut et dårlig rykte om sin venninne, møter sterke reaksjoner på dette. Det representerer både et stort svik overfor venninnen, brudd på forventningene de har til hverandre som venninner, og en grov fornærmelse og ofte en krenkelse av jentas omdømme.

De ”gode” vennene er også viktige å holde på fordi dette er vennsrelasjoner jentene har investert mye i. De har ofte brukt mye tid sammen og stilt opp for hverandre utad i

eventuelle konflikter. På denne måten har relasjonen dem imellom blitt markert utad og vært grunnlag for allianser og uvennskap med andre i miljøet.

Flere av konfliktene ungdommene imellom går ut på at venner en trodde var gode venner, viste seg å være nærmere ”gå med”-venner, eller på annet vis ikke levde opp til de forventningene jentene hadde til dem. Dette kan vise seg ved at de for eksempel skiftet ut venner, og dermed sviktet som venninne, eller ikke holdt på en hemmelighet og dermed viste seg å ikke være til å stole på eller lignende. Helle forteller om denne konflikten fra sin gjeng:

”...jeg trodde hun var en venninne. Jeg syntes hun var helt ok og sånt, sånn passe til å stole på og sånt, bare ikke si de innerste hemmelighetene til henne og sånt. Men en dag etter dette kom søstera mi hjem med en lapp hun jenta hadde skrevet til henne om meg. Hun viste meg den lappen, og der sto det at jeg ble regnet som stedets største hore og alt det der, og at hun hadde hatt så lyst til å slå til meg her om dagen og alt det der.”

Skuffelsen over en venninne som ikke levde opp til forventningene er stor, og slike svik blir i mange tilfeller klart sanksjonert av jentene. Baksnakking og å røpe hemmeligheter er eksempler på svik som starter mange konflikter. Jentene forteller om støtte fra andre venninner som før konflikten heller falt inn under ”gå med” kategorien. Ved å stille opp for en venninne som har blitt sveket av sin ”gode” venninne, markeres relasjonen ”gå med”-venninnen har til henne. På denne måten kan jenta gå fra å være en ”gå med”-venninne til å bli en ”god” venninne. Lien og Haaland finner også at vennekategoriene og medlemskapskategoriene i gjengen kunne endres over tid blant guttene de intervjuet.

”Det gjøres et skille mellom brødre og hilsevenner, men i noen situasjoner blir hilsevenner transformert til brødre eller til fiender og dette avhenger av kontekst og fiendekonstellasjon.” (Lien og Haaland 1998:38)

Betegnelse guttene Lien og Haaland intervjuet bruker på vennekategoriene, minner om betegnelse jentene bruker. Den vennekategorien guttene Lien og Haaland intervjuet, omtaler som ”brødre”, sammenfaller i stor grad med den vennekategorien jentene omtaler som de ”gode” vennene og bestevenninnen. ”Brødre”, slik begrepet blir brukt blant guttene Lien og Haaland intervjuet, innebar også at guttene hadde en integrert posisjon i gjengen de var i. I enkelte av gjengene jentene forteller om bruker de også slike familiebetegnelse på hverandre. Disse viser både til vennekategori og til medlemskapskategori i gjengen.

I tillegg til at jentene ser det som viktig å ha ”gode” venner, er det også viktig å ha ”gå med”-venner. Også denne kategorien venner knytter jentene klare forventninger til.

”GÅ MED”-VENNER

”Gå med”-vennene er de vennene jentene vandrer rundt sammen med og bruker en del av fritiden sin sammen med, men som ikke er de *nære* vennene. Her er det ofte flere venninner sammen som ”går med” hverandre og som seg imellom, i dyader, utgjør hverandres ”gode” venner. ”Gå med”-vennene er mer overflatiske venner som det er morsomt å være sammen med, men som ikke får dele hemmelighetene deres. I konflikter *utad* forventes det derimot at de skal stille opp, spesielt gjelder dette i gjengene.

I en gjeng eller en gruppe kan det være én eller noen få ”gode” venner og mange ”gå med”-venner. ”Gå med”-vennene har sine forskjellige ”gode” venner innad i gjengen. Gry forteller om bestevenninnerelasjoner innad i gruppa hun er i:

”Vi er ikke alltid sammen alle sammen. Noen ganger er vi bare noen få hvis ikke alle kan gå ut da, og sånt. Alle har sin bestevenn i gruppa, men det er én som har bestevenninnen sin utenom. Av og til er hun også med oss, men stort sett ikke.”

Noen er mer faste i gruppa enn andre, og de er ikke like nære venner alle sammen. De har hver sine bestevenninner og fungerer mer som ”gå med”-venner for de andre i gruppen. Men ikke alle jentene opplever det slik. Lene forteller at alle er like gode venner i vennegruppa hennes:

”Alle er like gode venner selv om vi sier at vi er bestevenninner med én og sånt, men det er mest tull. Vi er som regel like gode venner med alle, jeg er iallfall det. Jeg vil ikke holde noen utenfor.”

Åse forteller om den samme erfaringen fra gjengen hun er i nå:

”Vi er en gjeng som er sammen og der er alle like gode venner. Det er ingen som er utafør eller noe sånt, selv om én kanskje er veldig ny og vi har kjent én i bare kanskje en eller to uker.”

I dette sitatet kommer det frem at jentene ser på hverandre som venninner, selv om de ikke har kjent hverandre så lenge. Relasjonene er ikke nødvendigvis så varige selv om jentene i stor grad fokuserer på dem.

”Relasjonene i gjengen kan ofte oppleves som mer dyptgående enn de i virkeligheten er – ikke minst av jentene, for hvem nære relasjoner er så identitetsgivende.” (Bjerrum Nilsen og Rudberg 1990:41)

Jentenes fokus på relasjonene er i like stor grad basert på relasjonenes betydning for deres identitetsutvikling, som på hvor varige eller dyptgripende de er.

Fra den gjengen Åse var i før, har hun erfaring med at ulike vennekonstellasjoner kan gi opphav til konflikter. Der var det ulike venninnekonstellasjoner innad i gjengen, og en del krangel mellom disse.

”To av dem har vært bestevenninner lenge før, og hun ene av dem var sammen med en gutt. Så ble det slutt, og hun andre av dem ble sammen med ham. Så gikk hun og sa ifra til hun andre at de var blitt sammen og spurte om hun ble sur. Det sa hun at hun ikke ble, og at det var helt greit. Men så gikk hun og hentet en annen venninne og de gikk sammen og ringte på til hun andre og sa at hun var hore og tise og sånt. Det er helt teit.”

Venninnekonstellasjonene kunne skifte innad i gjengen, noe som kunne være utgangspunkt for konflikter, fortalte Åse. I konflikten Åse forteller om, fikk den ene jenta støtte av en annen venninne i konflikten. På denne måten kan venninnekonstellasjonene skifte etter brudd på venninnenormene. Disse skiftene kan være problematisk og i noen tilfeller bygge opp til konflikter. Ofte vil skifte i bestevenninne- eller ”gode” venner-konstellasjoner innebære at en føler seg sveket, og dette kan gi opphav til konflikt.

Bodil har i likhet med Åse erfaring fra en gjeng med venninnekonstellasjoner på kryss og tvers innad. Hun forteller at hun selv har noen ”gode” venner blant flere av ”gå med”-vennene i gjengen. ”Gå med”-vennene i gjengen kjenner hun ikke like godt som de ”gode” vennene og føler heller ikke de samme forpliktelsene overfor dem med hensyn til å stille opp som nær venn i vanskeligheter eller i konflikter innad i gjengen. Kommer derimot noen av disse ”gå med”-vennene i konflikt med noen *utenfor* gjengen, forventes det at de stiller opp for hverandre i gjengen.

”Vi stiller opp for hverandre og hjelper hverandre hvis noen av oss kommer i trøbbel eller skal sloss eller noe sånt.”

Sara skiller mellom lojaliteten mellom gode venner og lojaliteten mellom ”gå med”-venner:

”Lojaliteten mellom gode venner er mer enn å stille opp hvis det blir bråk, man må stille opp hvis noen er lei seg og sånt også.”

Fra ”gå med”-venninnene møter ikke jentene like klare forventninger om å stille opp i konflikter som fra de ”gode” venninnene. Er derimot konflikten mellom en ”gå med”-

venninne *i gjengen* og noen *utenfor gjengen*, forventes det at *alle* i gjengen stiller opp, uavhengig av hvilken venninnekategori de faller inn under. Dette kommer også frem i andre studier av ungdom i gjeng, noe jeg vil komme nærmere inn på i kapittel 10.

”HILSE”-VENNER

”Jeg har egentlig ganske mange venner, sånne som jeg møter ute og bare snakker litt med. Så går jeg videre. Men det er liksom bare de to jeg snakker ordentlig med. De andre er bare sånn jeg hilser på.”

Helle skiller skarpt mellom de vennene hun bare hilser på og slår av en prat med, og de vennene hun ”snakker ordentlig med”. ”Hilse”-vennene er ikke med i gjengen hennes slik ”gå med”-vennene og de ”gode” vennene er det. ”Hilse”-vennene er ikke venner i den forstand at det er en relasjon preget av nærhet og åpenhet eller av tillit mellom partene. Disse vennene er folk jentene kjenner *til*, men ikke *kjenner* personlig. De er ikke en primærgruppe slik de nære vennene er det, men de vil kunne gi en viss sosial status blant ungdommene bare ved å være ”hilse”-venner. Å ha mange ”hilse”-venner med høy status i miljøet viser litt av det kontaktnettet en har, og statusen kan på denne måten smitte over på jentene. Kanskje ligger noe av grunnen til at jentene omtaler disse ”hilse”-vennene som venner heller enn bekjente, nettopp i dette at den statusen disse vennene har også kan smitte over på jentene nettopp ved at de er *venner*. Hvor *nære* venner de er, blir kanskje mindre sentralt *utad*, og det er utad jentene i hovedsak markerer status. Jentene er relativt selektive med hensyn til hvilke ”hilse”-venner de vil stille opp for i konflikter. ”Hilse”-venner med høy status kan jenta stille opp for i konflikter for å markere at hun kjenner henne. På denne måten kan relasjonene endre seg, i retning av å bli ”gå med”-venninne fremfor ”hilse”-venninne.

8.2 FRA "HILSE"-VENNER TIL "GÅ MED"-VENNER TIL "GODE" VENNER

Vennsksapsrelasjonene jentene forteller om, er sammensatte, og de forandrer seg over tid. Hvem som er bestevenninne med hvem skifter, og hvem som er i de ulike gruppene eller gjengene, endrer seg. Det varierer hvem som er "hilse"-venner med hvem, hvem som "går med" hvem, og hvem som er "gode" venner med hvem. Disse forandringene kan skje fort, eller de kan gå sakte. Noen blir uvenner og finner seg nye "gode" venner etter det.

Overgangen fra en vennekategori til en annen kan gå fredelig for seg, ved at en "hilse"-venn begynner å "gå med" en gjeng, eller ved at en "gå med"-venninne kommer gradvis nærmere over tid. Eller den kan være et resultat av nye konstellasjoner under en konflikt.

Å stille opp for en venninne i en konflikt markerer utad hvilke venninner en har og hvor nære venninnene er, i og med at det forventes at man stiller opp for de "gode" vennene og for "gå med"-vennene. Relasjonen tydeliggjøres mellom venninnene, og den som stiller opp, viser at hun er til å stole på. Dette er en viktig norm mellom venninnene, i økende grad med økende nærhet i relasjonen. Det å stille opp for hverandre i konflikter, kan knytte venninnene nærmere sammen, "hilse"-venninnen kan bli en "gå med"-venninne, og "gå med"-venninnen kan bli en "god" venninne. Å stille opp for hverandre kan altså ha integrerende funksjon på gruppen eller gjengen.

KAPITTEL 9 TILHØRIGHET

Jentene fortalte mye om hvilke forventninger de har til vennskap, og hvilke krav de føler på seg selv fra venner. Konsekvensene av forventningene jentene har til venninnene i konflikter, har det fellestrekk at de virker som *relasjonsmarkeringer* og som en klargjøring av jentenes *tilhørighet*, både utad i miljøet og overfor jentene selv. Tilhørigheten til en gruppe, der jentene kan føle seg trygge og føle at de hører til, er en viktig del av vennsksrelasjonene.

Vennegruppen er en arena der jentene kan snakke åpent og få høre andre jenters erfaringer og syn på ting. Her gir og får venninnene tilbakemeldinger, og former på denne måten hverandres selvbilde. Venninnegjengen overtar med andre ord noen av de funksjoner som har ligget i familien mens jentene var yngre.

9.1 VENNENE ELLER FAMILIEN SOM STØTTER JENTENE?

Det er noe forskjell mellom jentene jeg intervjuet med hensyn til tilknytning til henholdsvis vennegjengen og familien sin. Noen av jentene ville snakke med foreldrene sine dersom det var noe alvorlig de hadde på hjertet, og de brukte mye av fritiden sin hjemme med foreldrene eller hos besteforeldrene. Andre jenter forteller om lite tid med familien, og at de *ikke* ville ha gått til foreldrene sine, dersom de hadde problemer. Disse forskjellene sammenfaller til en viss grad med alder. De eldre jentene har sterkere tilknytning til vennene sine, og mindre tid og åpenhet til familien sin. De yngste av jentene var i større grad hjemme i helgene, og følte at de kunne ha snakket med foreldrene sine. Forskjellene sammenfaller også i stor grad med *bosted*. Sentrumsjentene synes å ha en *sterkere* tilknytning til *vennegjengen* sin, mens periferijentene i større grad hadde tilknytning til *familien* sin. Gry, en av de yngre periferijentene, fortalte dette om forholdet hun hadde til familien sin:

”Det er viktig med et godt forhold til familien, og det har jeg også. Jeg snakker mye med moren min, jeg forteller henne alt jeg gjør. Jeg stoler veldig på henne, og jeg ville nok gått til henne hvis det var noe som plaget meg, jeg forteller henne masse.”

”Jeg ville gått til vennene mine hvis det var noe som plaget meg, som ikke var så alvorlig. Men hvis det var noe alvorlig ville jeg gått til en eldre, en i familien” forteller Liv, en annen av de yngre periferijentene.

Lene, som er noe eldre enn Liv og Gry, men som også er fra utkanten av byen, svarer dette på spørsmål om forholdet til familien hennes er slik hun ønsker:

”Ja, Jeg har et godt forhold til moren min og kan snakke mye med henne, føler jeg. Og så er det søsteren min, vi er gode venner. Det er sånn jeg vil ha det.”

Både Liv, Lene og Gry definerer sine venner som en gruppe. Bodil og Eva er fra sentrumsområdet, og definerer sine venner som gjenger. Eva forteller dette om sitt forhold til moren sin:

”Jeg kan ikke prate med henne hvis det skulle være noe. Hun tar alt så alvorlig. Hvis jeg trenger å prate med noen, så går jeg til vennene mine eller til stemora mi.”

Bodil forteller i likhet med Eva at foreldrene ikke er de hun først ville gå til, hvis hun trengte å prate med noen:

”Jeg har ikke så godt forhold til dem heller, de er så gamle så de skjønner ikke hvordan ting er nå. Jeg kan ikke prate med dem, det har jeg tanta mi til, og ”broren” min i gjengen da.”

Bodil og Eva er noe eldre enn jentene fra utkantområdet, men litt yngre enn Lene, som er den eldste av periferijentene. Bodil og Eva skiller seg fra periferijentene ved at de definerer sine venner som en gjeng, mens periferijentene ser på sine venner som en gruppe. Ut fra sitatene kan det synes som om *periferijentene* i større grad enn sentrumsjentene føler tilhørighet og åpenhet til *familien* sin, mens *sentrumsjentene* i større grad føler slik tilhørighet til *vennegruppen* sin.

Det går ikke noe klart skille mellom jentene med hensyn til erfaringer fra og holdninger til konflikter og konfliktløsning. I hvilken grad og på hvilken måte jentene forventer støtte fra hverandre i konflikter, varierer ut fra om jentene definerer vennene sine som en *gjeng* eller som en *gruppe*. Dette skillet mellom gjengdeltakerne og gjengbetrakterne sammenfaller til en viss grad med skille mellom sentrumsjentene og periferijentene, men ikke helt. Eva, Sara, Bodil, Åse, Gunn og Helle definerer sine venner som en gjeng, men av disse er Gunn og Helle fra utkanten av sentrum. Alle gjengbetrakterne er periferijenter.

Periferijentene, Liv, Gry, Pia, Lene og Hanne, er alle gjengbetraktere, og de forteller om større tilhørighet til familien enn sentrumsjentene, som er gjengdeltakere.

Både familien og vennene utgjør primærgrupper for jentene, og former på hver måte og på hver sin kant, i større eller mindre grad, jentene som individer og jentenes syn på seg selv. Deres selvbilde og identitet blir i stor grad utformet i samhandling med disse tette primærgruppene. De to gruppene, sentrumsjentene og periferijentene, skiller seg fra hverandre med hensyn til *grad av tilknytning* til hhv. familien og vennene, og dermed i hvilken grad familien og vennene, hver seg, former jentenes selvbilde. For å kunne sikte inn sanksjonene og reaksjonene er det nødvendig med kunnskap og forståelse for de rammer og koder jentene har. For de jentene som i større grad føler tilhørighet til familien enn til vennene, vil det i hovedsak være familien som har denne kompetansen, mens for de som føler sterkes tilhørighet til vennene og bruker mest tid med dem er det omvendt. Frønes sier det slik:

”... the peer group is the fundamental social environment for the development of communicative competence, due to the fact that this is the most complex social and cultural arena in the life of children and youth. Relations to friends and peers are of quite a different kind from those to parents and adults. The relationship between parents and children is *ascribed*, friends and peers are something to be *achieved*. Relations between children and grownups are communicative and socially simple and stable in communicative form. Relations to peers are complex and changing, in that codes of communications have to be created and recreated all the time.” (Frønes 1988:80)

Jentene investerer mye tid og krefter på vennerelasjonene sine, mens blir familien tatt mer som en selvfølge.

Vennene spiller en viktig rolle i formingen av hverandre som personer. Vennegruppen er, i likhet med familien, en *primærgruppe* for ungdommene. Det er en gruppe med ansikt-til-ansikt interaksjon, der aktørene samhandler i kraft av flere roller. Samhandlingen er preget av at aktørene deltar med *hele* seg. Aubert beskriver primærgruppen slik:

”De består av et lite antall mennesker, ikke større enn at alle kjenner hverandre personlig, som står i en stabil kontakt med hverandre over et lenger tidsrom.” (Aubert 1981:92)

Aubert trekker også frem den gjensidige kontrollen en finner mellom medlemmene i en primærgruppe, *primærkontrollen*. Det er de umiddelbare og uformelle reaksjonene medlemmene gir hverandre på handlingene deres (Aubert 1981). Disse reaksjonene vil til sammen danne et speil for medlemmene, slik at de kan få et inntrykk av seg selv med sine positive og negative sider, sett gjennom de andre i primærgruppens øyne. Å høre til i et miljø og føle at en blir godtatt der er viktig for ungdommene. Dermed er reaksjonene de får fra sine

jevnaaldrende, og det de jevnaaldrende sier og gjør, viktig for dem. Kanskje er det også viktigere enn hva familien sier, for de jentene som føler sterk tilknytning til vennegruppen. Relasjonene til vennene er ervervede relasjoner, mens relasjonene til familien ikke er det på samme måten. Kanskje er jentene mer lydhøre overfor sanksjoner fra sine jevnaaldrende, fordi dette er vennsrelasjoner jentene i stor grad fokuserer på å vedlikeholde, og sanksjoner fra dem vil dermed kanskje være mer "effektive" enn fra familien, som i større grad er der uansett. Relasjonene innad i familien vil ikke *opphøre* dersom jentene bryter normene der, innenfor rimelighetens grenser. Vennene derimot jobber jentene mye for å beholde. Det er også fra denne gruppen jentene kan risikere å bli ekskludert, hvis de avviker for mye fra normene i gruppen. Bjerrum Nilsen og Rudberg finner at denne sanksjonsformen er relativt vanlig, i sin gjennomgang av teorier om jentegrupper og lignende:

"Hardhendt utdefinering av jenter som bryter med gruppenormene er ikke et ukjent fenomen", skriver de (Bjerrum Nilsen og Rudberg 1990:40-41)

Kanskje henger det sammen med at vennene i denne alderen, i større grad enn familien har nok kunnskap til å "sikte" inn sanksjonene på en effektiv måte. Det er vennegruppen som i størst grad er "ekspertene" på for eksempel statushierarkiet og de forventninger det er knyttet opp til ulik status, og det er dermed denne gruppen som i størst grad kan sanksjonere på en effektiv måte i forhold til dette. Vennene har i større grad enn familien de samme definisjonene og den samme forståelsen av situasjonene som jentene, de sitter inne med kunnskap om koder og om relasjoner.

"Sammenlignet med andre gruppedannelser har primærgruppen egenskaper som fører til at deres normer gjør spesielt sterkt inntrykk på det enkelte medlem. Først og fremst tilfredsstiller den nære personlige kontakten vesentlige behov hos den enkelte. Den personlige kontakten gjør det også mulig med et kontinuerlig gi og ta som fører til at normene kan sendes mer elastisk og siktes inn bedre enn i andre situasjoner." (Aubert 1981:92)

Mens ungdommene var yngre, lå denne funksjonen i all hovedsak hos familien, det var her de fikk reaksjoner på sine handlinger og derigjennom også formet sitt syn på seg selv. Ettersom ungdommene blir eldre, spiller vennene en mer sentral rolle, og deler av primærkontrollen faller i økende grad over på denne gruppen. I intervjuene kommer det frem et skille mellom sentrumsjentene og periferijentene med hensyn til dette. For begge gruppene jenter gjelder det at vennene overtar mer og mer av disse funksjonene ettersom de blir eldre,

men tendensen kommer klarest frem blant sentrumsjentene. Vennegruppen kommer inn sterkere i tidligere alder, og overtar i større grad en del av disse funksjonene blant sentrumsjentene, enn den gjør blant periferijentene.

Shaw, McKay og Thrasher (Shaw 1968, Shaw og McKay 1969 og Thrasher 1947) viser at grad av tilknytning til henholdsvis venner og familie vil ha en effekt på normene ungdommene internaliserer. Jentene som ser på vennene som sin nærmeste gruppe, som sin primærgruppe, vil i større grad internalisere normer som er konforme i vennegruppen, men som ikke nødvendigvis er det i voksenverdenen og ellers i samfunnet. De vil ikke i samme grad få kontrollert disse normene i familien, slik jentene som følte større tilhørighet til familien vil. På denne måten kan det tenkes at jentene som føler sterkere tilhørighet til vennegruppen vil internalisere, og dermed også i større grad handle ut fra, normer i ungdomsmiljøet, som i mange tilfelle avviker fra gjeldende normer og regler ellers i samfunnet. Periferijentene derimot, som i større grad følte tilhørighet til familien sin, vil få ”korrigert” ”ungdomsnormene” i familien. Campbell fant også en slik sammenheng mellom grad av avvikende adferd og grad av tilknytning til hhv. familiegruppen og vennegruppen i sin undersøkelse om vennegruppens betydning for unge kriminelle jenter (Campbell 1976 i Campbell 1981).

”... significant correlation between self-reported delinquency and laxness of parental supervision. Such a Saraar relationship would imply (though would not prove) that an increase in parental laxness should predict an increase in delinquency over time, and with respect to girls this seems to be true.” (Campbell 1981:63-64)

Sentrumsjentene forteller i større grad enn periferijentene om liten tid sammen med familien. De bruker en større del av fritiden sin sammen med vennene, i de offentlige rom.

”Men jenters deltakelse i det offentlige rom betyr at de i dag er mindre direkte kontrollert av sine familier, får tidligere kontakt med gutter” (Bjerrum Nilsen og Rudberg 1990:39) finner Bjerrum Nilsen og Rudberg i sin rapport om unge jenter og rusmidler.

Det fokuset, som spesielt sentrumsjentene har, på *ryktet* og *statusen* de har i hierarkiet blant sine jevnaldrende, kan sees som et uttrykk for en funksjonsdeling mellom familien og vennene, med hensyn til vedlikehold av jentenes rykte og den respekten de blir møtt med. Mens periferijentene, som i større grad tilbringer tid sammen med familien og føler tilhørighet til den, får sitt ”gode navn og rykte” beskyttet igjennom familien, må sentrumsjentene i større

grad sørge for dette selv. Vennegjengen overtar enda en funksjon som lå hos familien da jentene var yngre, og det ovennevnte krysspresset jentene møter blir sterkere.

Videre vil denne økte bruken av det offentlige rom i fritiden øke jentenes sjanse til å bli kjent med og knytte relasjoner til grupper og gjenger som allerede bruker denne arenaen, og dermed øker jentenes tilknytning til vennene fremfor familien.

”As girls spend more time out of the home and on the streets, the possibility of their becoming involved in delinquent subcultures increases, particularly in urban, working-class areas. This would seem to focus attention on the peer group rather than the family.” (Campbell 1981:64)

Dette sammenfaller i stor grad med Chicago-skolens syn på avvikende ungdomsgjenger som et sentrumsfenomen fremfor et periferifenomen. Fem av syv jenter jeg intervjuet fra utkanten av byen, definerte sine venner som en gruppe fremfor en gjeng, mens de resterende to definerte dem som en gjeng. Alle de fire sentrumsjentene forteller om større tilknytning til vennene enn til familien. De to gjengdeltakerne som er fra utkanten av sentrum, Gunn og Helle, forteller at de har en viss tilknytning til familien, men at vennene også er viktige støttespillere for dem.

Jentene fokuserer i stor grad på venninnerelasjonene de har, og konfliktene som har sitt utgangspunkt i disse, er gjenstand for mye oppmerksomhet. Disse konfliktene fungerer også som en *informasjonskanal* for jentene, både til dem selv og til omverdenen. Gjennom å stille opp for venninnene, signaliserer jentene hvor de ”hører til”.

9.2 VENNER SOM SPEIL

I samhandlingen med vennene i gruppen eller gjengen gir jentene signaler om hvem de er. Disse signalene blir tolket av vennene og av de andre jevnaldrende i miljøet.

”...en person må handle slik at han bevisst eller ubevisst gir *uttrykk* for seg selv, og de andre vil på sin side på en eller annen måte få *inntrykk* av ham.” (Ichheiser 1949 i Goffman 1992:12)

Det inntrykket vennene får av jentene, utgjør deler av grunnlaget for hvordan de behandler dem, noe som i sin tur gir signaler til jenta og omverdenen hennes om hvilken status hun har. På denne måten får både jentene og omverdenen deres informasjon om hvem de ”er”,

gjennom samhandlingen med venninnene. Jentenes selvbylde formes gjennom samhandlingen i gruppene eller gjengene.

”...relasjoner til andre ungdommer, enten det gjelder det egne eller det motsatte kjønn, er ofte et uttrykk for behovet for å speile seg selv og å få bekreftelse på egen verdi – det er den gode følelsen de andre kan gi **meg** som er avgjørende.” (Bjerrum Nilsen og Rudberg 1990:42)

Selvbekreftelsen og defineringen av hvem man *er*, er en viktig del av venninnerelasjonene og gruppetilhørigheten. Jentene fokuserer mye på disse sidene ved gruppen og venninnene, og er opptatt av hvilket inntrykk de andre jevnaldrende har av dem, både som venninner og med hensyn til plassering i statushierarkiene de forteller om fra skolen. Den plasseringen jentene får, i hierarkiet gir informasjon både til jentene selv og til de andre på skolen om ”hvem” jentene er og ”hvordan” de er: om de er ”kule”, ”normale” eller ”nerder”.

”I min alder er det vanskelig å vite hvordan man skal være, så noen er mer barnslige enn andre. Og så er det noen som er mer tøffe. Alle vil som regel være mest sammen med de som er tøffe liksom, det vil jeg også. Jeg vil ikke gå sammen med de som blir kalt barnslige drittunger. ...De som går alene blir erta, ikke de som har mange venner. De erter ikke de som er i en gjeng. Det er noen på skolen som ikke går sammen med de som er kule og de blir erta for at de ikke går sammen med de som er kule. Det er nerdene liksom”, forteller Lene.

Å bli erta gir jenta informasjon om at hun ikke er ”kul” nok eller ”nerd”, og tilsvarende informasjon går samtidig ut til miljøet rundt henne. Ved at en går alene, blir en sett på som en som er utenfor vennegruppene, hvilket sier noe om at vedkommende ikke er en ettertraktet venninne. De andre ungdommene behandler jenta ut fra denne definisjonen, og gir henne informasjon om at hun ikke er ”kul” nok morsom nok. Det å ha venninner er med andre ord viktig for jentene av flere grunner.

Uten venner står man alene, og har ikke noen å få bekreftelse og reaksjoner fra. Venner å ”speile seg i” er en viktig del av prosessen frem mot å forme seg selv som person og å danne seg et bilde av hvem man er. Charles H. Cooley beskriver en av funksjonene i de tette primærgruppene, som bl.a. vennegruppen er, som følger:

”...de er grunnleggende når det gjelder formingen av individets sosiale natur og idealer. ... De er primære i flere betydninger, men hovedsakelig ved at de er grunnleggende når det gjelder formingen av individets sosiale natur og idealer.” (Cooley i Østerberg 1984:38).

Å ha mange venner er viktig for å ha en høy status i miljøet, på samme måte som det å *ikke* ha mange venner er et tegn på at en er litt nerd.

”På skolen er det mange kule og en del nerder. De kule er de med bra rykte, som er populære og sånt. De har mange venner, alle på skolen vet at de er kule,” forteller Sara.

Eva forteller at hvilken status jentene får, også kommer an på hvor mange de har til å stille opp for seg i konflikter.

” ... de som kan skaffe flere folk, er mektigere enn andre. (De mektige er de som er høyest plassert i hierarkiet på skolen Eva går på. Min anm.) Av og til blir det slosskamp, men for det meste holder det med trusler. Den svake, den som har få folk med seg, gir seg for de sterke, de som er flest.”

Å ha mange til å stille opp for seg er et signal på at jenta er en ettertraktet venninne, og dermed at hun er høyt plassert i hierarkiet, samtidig som det også plasserer jentene høyt i hierarkiet at de har mange til å stille opp for seg i konflikter. Her er det altså snakk om en selvbekreftende vekselvirkning.

I hvilken grad jentene er etterspurte venninner former den definisjonen andre har av dem, og dermed de signalene de får om ”hvem” de er, som i sin tur er med på å forme den definisjonen de har av seg selv. Det bildet jentene har av seg selv og av sine jevnaldrende, har også innvirkning på hvordan de definerer relasjoner, handlinger og situasjoner. Dette utgjør samlet grunnlaget for handlingsvalgene jentene gjør i konflikter, og er viktige elementer i forståelsen av konfliktløsning blant jentene.

Å ha mange som vil stille opp for seg i konflikter, er en viktig faktor i oppbyggingen og formingen av jentenes selvbilder. Det markerer den høye statusen jentene har, og det bidrar til å *gi* høy status. På denne måten bidrar det også til at jenta får respekt blant de jevnaldrende. Her sammenfaller respektgrunnlaget med det grunnlaget Næss finner for respekten guttene hun intervjuet, fokuserer på. Hun finner at det å være med i en gjeng, og ha mange som vil stille opp for en selv og for gjengen, er viktig for guttene (Næss 1999). Det er med på å gi dem og de andre ungdommene rundt dem informasjon om ”hvem” de er. Bodil forteller at ”uten venner er du ikke noe”. Har man ikke venner, er man kanskje ikke verdt å være venner med heller, man har heller ikke noen ”å speile seg i” og få bekreftelse fra.

”Samhandlinga med andre er også en kilde til kunnskap om deg sjøl. Signalene om hvem du er, kommer til deg fra mennesker du omgås. Det betyr ikke at de hjelpeløst og passivt blir definert av omverdenen. Men en eller annen bekreftelse fra omverdenen er alle avhengige av.” (Ericsson, Lundby og Rudberg 1985:162)

Sanksjonene og reaksjonene ungdommene møter fra sine jevnaldrende venner, er viktige indikatorer på hvilke normer de bør følge, dersom de skal bli godtatt og oppnå et godt rykte og høy status. Disse idealene for væremåter kaller Cooley for ”primære idealer”: ”Disse sosiale grupperinger fremelsker visse væremåter som forbilder, ... - ”primære idealer” ” (Cooley i Østerberg 1984:39). Det er viktig å få bekreftelse på at en er en god venn og så videre, og det er fra vennene disse bekreftelsene kommer. Familien kan ikke med samme ekspertise som ungdommene bedømme hvorvidt jentene er ”kule”, eller er en ”god” venn blant de jevnaldrende. De blir i hvert fall ikke tillagt den samme ekspertisen av ungdommene selv.

Shaw understreker gjengens, og samhandlingens med de jevnaldrendes, rolle i læringen av normer i sine studier av kriminaliteten i Chicago (Shaw 1968 og Shaw og McKay 1969). Han ser på ungdomskriminaliteten som noe som læres i omgang med andre ungdommer. Vennegruppens rolle i denne læringsprosessen blir sentral, fordi de voksne rundt dem ikke er interessert eller engasjert i de unge og deres problemer, sier Shaw (Shaw 1968). Hauge oppsummerer Shaw’s poeng slik:

”Tilknytningen til gjengen er av uvurderlig betydning for den unge, noe som igjen fører til at gjengkulturen har en meget sterk gjennomslagskraft. Fordi det voksne samfunn mangler interesse for de unge og deres problemer – som når det gjelder alt annet som vedrører nabolaget i slumstrøkene – er gjengen det eneste sted hvor den unge finner kameratskap, en følelse av tilhørighet og av å bli respektert. Men forutsetningen for dette er at han gjennom atferd lever opp til tradisjonene og viser at han godkjenner de normene og verdiene som er framherskende innenfor gjengen.” (Shaw i Hauge 1970:37)

Chicago-skolens Thrasher (Thrasher 1947) finner at guttene i Chicagos sentrum har liten tilknytning til familien, og at det er lite samhold blant de voksne i deres nabolag. Ved at vennegruppen i større eller mindre grad overtar kontrollfunksjonene, blir de normene guttene får internalisert i større grad konforme med de normene som preger ungdomskulturen. De normene som er gjeldende blant foreldrene blir ikke internalisert like effektivt, mener Thrasher (Thrasher 1947).

Jentene jeg intervjuet, fortalte at de tilbrakte mesteparten av sin fritid sammen med venner. Særlig gjaldt dette sentrumsjentene og de litt eldre periferijentene. Det var stort sett

vennene de ville søke støtte hos, hvis de hadde problemer, det var vennene de følte at forsto dem. Foreldrene stilte krav og sanksjonerte, og jentene synes de maste. Ut fra dette kan det se ut til at foreldrene fortsatt har noe av kontrollfunksjonen. Vennegjengen har ikke overtatt primærkontrollfunksjonen helt, det er mer snakk om en *deling*.

9.3 "VIS MEG DINE VENNER OG JEG SKAL SI DEG HVEM DU ER"

Hvilken gruppe de jevnaldrende jentene er sammen med, er en viktig faktor i hvordan de blir oppfattet av voksne og andre jevnaldrende. Jentene opplever å bli behandlet forskjellig av lærere og andre voksne, når de er i en gjeng som har dårlig rykte blant de voksne, og når de ikke er det. Sara erfarte en slik endring i måten hun ble møtt på etter å ha vært med i en gjeng som hadde dårlig rykte blant lærerne og andre voksne:

"De (lærerne, min anm.) behandler meg ikke slik de gjorde før, etter det bråket med gjengen. Lærerne tror sikkert at jeg gjorde mer enn jeg gjorde. Nå husker de meg som medlem av den gjengen, ikke for den jeg er."

Sara forteller videre at de vennene hun hadde utenom gjengen ikke ville være sammen med henne lenger, da hun ble med i gjengen. Guttene Næss intervjuet fra en gjeng i Oslo fortalte også om at stempelet som gjengmedlem ble sittende etter at de ikke var med mer.

"Jeg vil alltid være en sånn der som folk ser på som gjenggutt. Det blir vanskelig for meg å kvitte meg med. Folk vil tenke at han der, han har vært med på ditt og datt, og han kan man ikke stole på." (Næss 1999:22)

Becker viser hvordan ett eller noen få avvik kan frembringe andre avvik fra individet, ved at omverdenen forventer at vedkommende kommer til å begå flere avvik (Becker 1966). Denne stigmatteffekten medvirker til at vedkommende fortsetter å handle avvikende, og på denne måten lever opp til omverdenens forventninger om videre avvik. Slik blir stemplet som avvikler og de forventningene som ofte følger med en slik kategorisering av individet, en selvoppfyllende profeti.

"Treating a person as though he were generally rather than specifically deviant produces a self-fulfilling prophecy. It sets in motion several mechanisms which conspire to shape the person in the image people have of him. In the first place, one tends to be cut off, after being identified as deviant, from participation in more conventional group, even though the specific consequences of the particular deviant

activity might never of themselves have caused the isolation had there not also been the public knowledge and reaction to it.” (Becker 1966:34)

Saras opplevelse av å bli oppfattet som et gjengmedlem, heller enn en vanlig elev på skolen, kan forstås i lys av Beckers poeng om stigmatisering og selvoppfyllende teorier. Han skriver, at avvikeren ofte mister kontakten med sitt tidligere sosiale nettverk, som følge av den avvikende handlingen, noe Sara også forteller at skjedde henne, etter at hun ble med i gjengen. Men Sara fortsatte ikke å begå avvikende handlinger, og hun kuttet kontakten med gjengen hun hadde vært medlem i. Hun *brøt* altså av den prosessen Becker viser at finner sted for mange, der en avvikende handling på denne måten blir starten på en kriminell løpebane. Sara forteller at hun har fått nye venner utenfor gjengen, men at lærerne fortsatt oppfatter henne i lys av at hun var med i en gjeng tidligere. Ting hun fikk lov til før hun ble med i gjengen, får hun ikke lov til lenger, og de sjekker opp om hun har snakket sant om f.eks. legebepok som medfører fravær fra skolen og lignende. Blant de jevnaldrende derimot møtte Sara samme holdninger og behandling som tidligere, kommer det frem i intervjuet. Vennene har i større grad fortløpende tilgang på informasjon om hverandre enn lærerne har. De er i større grad inneforstått med hvor de forskjellige er plassert i hierarkiet, i ulike gjenger, og andre strukturer i miljøet.

”Hvis jeg var syk og borte fra skolen ringte de og sjekket at jeg var syk, sånne ting. Det gjorde de ikke før de visste at jeg var blitt medlem. Før kunne jeg slippe unna med feil på prøver uten at de trakk meg for det, nå gjør jeg ikke det. ... det er sånn at jeg ikke får sitte samme med venninna mi hvis vi skal gjøre ting to og to i klassen, da må jeg sitte alene. Det var ikke slik før. De husker meg bare som gjengmedlem, ikke som den jeg var. Før ble jeg forskjellsbehandlet fordi jeg var flink på skolen og var englebarn, nå er det omvendt, jeg blir forskjellsbehandlet fordi jeg var med i gjengen. Jeg blir fortere mistenkt nå enn før.”

9.4 OPPSUMMERING

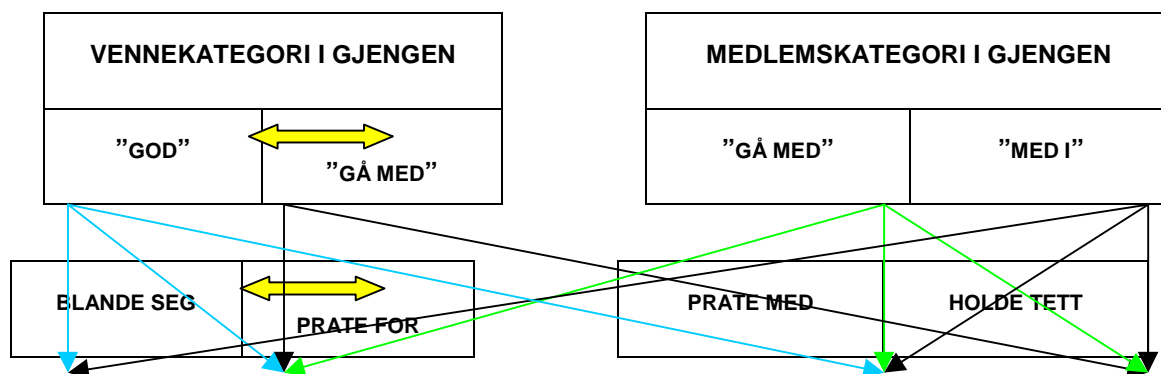
Tilhørigheten jentene har henholdsvis til familien og vennene styrer i hvilken grad vennegruppen overtar deler av primærsosialiseringen som har ligget hos familien mens de var yngre. Familien har trolig fortsatt mye av primærsosialiseringen blant *periferijentene*. De forteller om mest tid sammen med familien og sterkeste grad av tilhørighet i denne gruppen fremfor vennegruppen. *Sentrumsjentene* derimot forteller om sterkere tilhørighet til vennene. For denne gruppen kan vennegjengen sies å ha overtatt en større del av primærkontrollen og primærsosialiseringen mer generelt, ut fra det jentene forteller. Dette kommer blant annet frem i jentenes fokus på vedlikehold av respekt, rykte og status. Det er relativt klare normer for hva jentene kan gjøre og hva de ikke kan gjøre, for å opprettholde et godt rykte. Sentrumsjentene forteller om klare sanksjoner for brudd på disse normene i gjengen. Kanskje er dette et uttrykk for at en større del av jentenes hverdag er flyttet fra familien og over i et mer offentlig rom. Det er i stor grad på denne arenaen vennegjengen oppholder seg, kommer det frem i intervjuene. Kjøpesentre og hamburgersteder er eksempler på slike arenaer jentene forteller at de bruker, sammen med vennene sine. Fritidstilbud til ungdom, som ungdomsklubber, er eksempler på mer organiserte former for møteplasser der jentene bruker tid med vennene sine. Ungdomsmiljøet på disse arenaene er i større grad organisert, enn det er på kjøpesentrene og hamburgerstedene. Ungdommene har voksenkontakt på klubbene og andre organiserte fritidstilbud. På denne måten kan eventuelle avvikende normer i ungdomsmiljøet korrigeres av de voksne i samspill med ungdommene.

KAPITTEL 10 FORVENTNINGENE OM Å STILLE OPP

Å være lojal overfor vennene sine er en forventning som står sentralt for jentene i venns­kaps­relasjonene de forteller om. Hvilke forventninger jentene har til hverandre, varierer etter hvor de står i forhold til hverandre som venner, i statushierarkiet, og hvorvidt de definerer vennene sine som en gjeng eller som en gruppe. Flere ulike elementer er altså med på å avgjøre 1) for *hvem*, 2) i *hvilke* konflikter, 3) i *hvilken grad*, og 4) på *hvilken måte* jentene forventes å stille opp.

For *hvem* og på *hvilken måte* jentene forventes å stille opp i konflikter, varierer både mellom grupper og gjenger, og det avhenger av *posisjonen* jentene eventuelt har i gjengen; om hun er ”gå med” medlem eller er ”med i” gjengen. *Gjengens status i miljøet* vil også ha noe å si, samt den statusen *jentene* har i *gjengen*.

Hvordan disse ulike sidene ved jentenes hverdag og sosiale tilhørighet former de forventningene jentene møter i konflikter, kan settes opp som variabler i forhold til hverandre på denne måten:

I dette kapittelet skal jeg i hovedsak konsentrere meg om *gjengdeltakerne* blant jentene jeg intervjuet: Eva, Bodil, Sara, Åse, Gunn og Helle. Forventningene i gjengene går utover de forventningene jentene har til hverandre som venner, *gjengdeltakelse legger tilleggsforpliktelse* på jentene. Dette gjelder ikke på samme måte for jentene som definerer vennene sine som en gruppe. Forventningene jentene i grupper forteller om, skiller ikke i særlig grad seg fra forventninger mellom venner generelt. Derfor vil hovedfokus i dette kapittelet bli forventningene i gjengene. Jeg vil trekke inn forventninger som kjennetegner

gruppene, der disse ikke allerede er gjort rede for i kapittelet om vennenes forventninger til hverandre.

10.1 FORVENTNINGENE OM LOJALITET TIL GJENGEN

Fellesskapet i gjengen tydeliggjøres når gjengen er i en konflikt med noen utenfor gjengen. De samles omkring et felles problem, en felles konflikt. Dermed blir også behovet for fellesskapet tydeligere. Dette er en side ved konfliktene Lien og Haaland, og Næss også finner at har en viktig funksjon blant ungdommene de intervjuet. I tillegg til å tydeliggjøre samholdet i gjengen og behovet for dette, *skaper* også konfliktene et behov for dette samholdet.

”Å ha motstandere er en forutsetning for i det hele tatt å legitimere gjengen. Uten motstandere blir det ingen slosskamp. ... roller og status blir bekreftet i gjengen gjennom å sloss. Å stille opp for hverandre i slosskamp er en imperativ norm som alle kjenner konsekvensene av å svikte. Rykter om at noen har sviktet i et slagsmål spres fort, og deretter må ”feigingen” klare seg selv.” (Næss 1999:14)

Å tydeliggjøre dette behovet for støtte i konflikter innebærer å fokusere på at man lever i en farlig hverdag. Ved å tydeliggjøre at det er behov for noen til å støtte i konflikter, markeres behovet for å være med i en gjeng. Lien og Haaland viser til dette som en rekrutteringsstrategi til gjengene.

”Det kan virke som om det kan være en rekrutteringsstrategi å øke følelsen av å være truet blant dem som er i periferien for deretter å tilby dem beskyttelse.” (Lien og Haaland 1998:38)

Decker og Van Winkle finner at troen på en ytre fare eller fiende var viktig for samholdet i gjengen, og langt på vei utgjorde gjengens eksistensgrunnlag (Decker og Van Winkle 1996). Behovet for å kunne stole på støtte i konflikter kan langt på vei sies å springe ut av denne ytre faren, selv om jentene kanskje ikke i realiteten har en slik ytre fare å beskytte seg mot. Troen på at de har det, er tilstrekkelig til at de også ønsker å føle trygghet, og fokuserer på å kunne stole på hverandre i konflikter. Jentene jeg intervjuet, forteller om klare forventninger om lojalitet og trofasthet overfor vennene sine og overfor gjengen som helhet. Brudd på disse forventningene blir i likhet med brudd på venninneforventningene sanksjonert, forteller de. Å ville skifte gjeng er et eksempel på brudd på en slik forventning om lojalitet og trofasthet. Bodil forteller om dette aspektet ved lojalitetsforventningene.

”Det er ikke så lett å skifte gjeng. Hvis en type prøver det, får han bank av begge gjengene. Da har han svikta den ene gjengen, og så prøver han å bli godkjent i en ny, så da får han bråk med begge gjengene. Det er vanskelig å bytte gjeng.”

Å forsøke og skifte gjeng blir sett på som et svik mot gjengen, forteller Bodil.

Jenter i gjengen som får seg kjæreste i en annen gjeng, kan heller ikke uten videre gå over i den andre gjengen, forteller Bodil.

”Jentene vil som regel bytte gjeng hvis de får seg type i en annen gjeng, men får ofte ikke skifte. Det er vanskelig å slippe fra den gjengen du er i.”

Sanksjonene jentene møter dersom de forsøker å skifte gjeng, skiller seg noe fra guttenes. Guttene får ”bank av begge gjengene”, mens jentene derimot kan bli møtt med rykteutsetting eller de kan få bank av en *annen* gjeng, en *jentegjeng*.

”Hvis du svikter den gjengen, så kan den gjengen starte rykte på deg med en gang. Den gjengen jenta var i pleier ikke banke henne, men hun kan bli banka opp av en jentegjeng. De andre jentene i den gjengen hun var i kan gjøre det selv også, eller de sier fra til en annen gjeng at de skal banke henne. Jenta vet ofte ting fra den gjengen hun var i, og så kan det hende at hun forteller noe av det.”

Normen om størst mulig grad av likhet med hensyn til fysisk styrke og antall mellom partene i en konflikt virker inn på hvem som kan stille opp for hvem og i hvilken grad. Er styrkeforholdet skjevt blir den parten som har flest til å støtte sett på som feig.

Forpliktelsene om å støtte i konflikter ikke lenger hvis man går ut av gjengen. På denne måte kan konflikter jenta har vært i sammen med en gjeng hun var i tidligere, gå ut over jenta alene, uten at hun får støtte fra gjengen hun har gått ut av. Dette på tross av at de var involvert i konflikten tidligere. De ulike prinsippene for støtte i konflikter gjelder ikke for dem lenger, bortsett fra prinsippet om gjentjenester i de tilfeller der jenta har stilt opp for noen av medlemmene i gjengen tidligere. Eller prinsippet om vennetjenester der venninnerelasjonene til noen i gjengen er opprettholdt. Her skiller også gjengene jentene forteller om seg fra gruppene de forteller om. *Gjengbetrakterne* forteller *ikke* om samme forpliktelsene til trofasthet og lojalitet overfor gruppen, og heller ikke om tilsvarende sanksjoner for å skifte vennegruppe, som *gjengdeltakerne* forteller om.

Som det kommer frem ovenfor, henger normen om lojalitet ovenfor gjengen sammen med flere elementer. Jentene i gjengen frykter at den jenta som forsøker å skifte gjeng skal

fortelle bort hemmeligheter om dem, og dermed eventuelt kunne sette ut rykte om dem eller om gjengen. Jentene vektlegger vedlikehold av rykte og status, og trofasthet til gjengen og venninnene, og reagerer ganske sterkt på brudd på disse normene.

En jente som skifter gjeng på grunn av en ny kjæreste, bryter ikke bare normen om lojalitet overfor gjengen og venninnene i denne, men også normen om å prioritere venninnene fremfor kjæresten. Kanskje er prioriteringen av vennene enda viktigere for jentene enn at en av dem forlater gjengen deres og siden går over i en annen. Eva forteller at:

Men ikke alle jentene har erfaring fra at venninnenes kjærester i en annen gjeng innebærer at en av dem må svikte gjengen sin.

”Hvis en gutt i min gjeng blir sammen med en jente i en annen gjeng, da vanker vi sammen, alle sammen”.

Slik kan kjæresterelasjoner med noen i en annen gjeng fungere som en brobygger mellom gjengene og i noen tilfeller være med på å opprette et nettverk mellom gjengene, slik at alle ”vanker sammen”. Kanhende er det forskjell på når en gutt i gjengen får kjæreste i en annen gjeng og en jente får det. Helle forteller i likhet med Eva at i hennes gjeng er det ok å ha kjæreste i en annen gjeng. Helle har ikke skiftet gjeng etter at hun fikk ny kjæreste, og hun forteller at det heller ikke er vanlig.

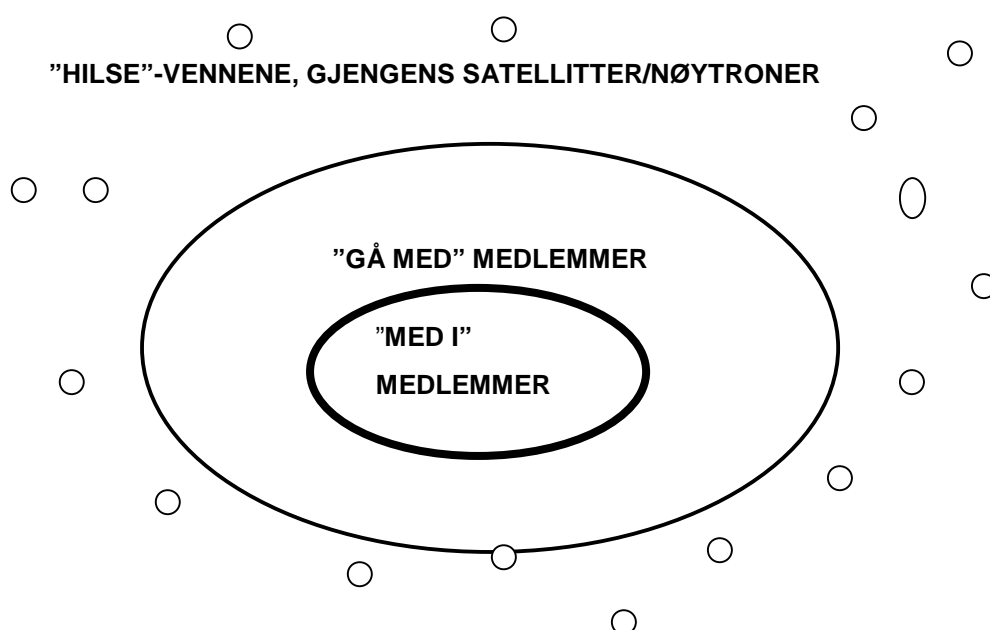
”Vi tre (tre venninner i gjengen, min anm.) er sammen med gutter i hver sin gjeng. ... Så det er ikke sånn at vi skifter gjeng etter hvem vi er sammen med.”

Tilsvarende normer og forventninger om lojalitet kommer ikke frem i samme grad blant *gjengbetrukkerte* som blant *gjengdeltakerne*. I gruppene forteller jentene om forventninger til hverandre som enkeltpersoner og som venninner. De forteller ikke om en slik samlet sanksjon fra gruppen mot en som eventuelt går ut av gruppen. Kanskje henger dette sammen med at det ikke er like klare grenser for hvem som er med i en gruppe som i en gjeng, slik at det ikke vil være så tydelig hvorvidt en er med eller ikke. Da er det heller ikke et like stort skritt å gå ut av gruppen, og sanksjonen for å gå ut blir mer diffus. Det vil blant annet ikke være like klart *når* vedkommende gikk ut av gruppen. På denne måten har graden av *gruppeidentitet* også følger for forventningene jentene møter i konflikter. Gjengbetrukkerte forteller ikke om at noen har *gått ut av* gruppen deres, de forteller derimot om at noen av venninnene har sviktet dem som venninne. Det er som enkeltpersoner de møter reaksjoner på svik, og det er fra enkeltpersoner i gruppen de møter det, ikke fra gruppen som helhet. Her

kommer skillet mellom gjengen og gruppene med hensyn til gruppeidentitet og grad av integrasjon innad frem.

10.2 ULIKE MEDLEMSKATEGORIER I GJENGEN GIR ULIKE FORVENTNINGER

Gruppene jentene forteller om, er delt opp i de ulike vennekategoriene, som er knyttet sammen av en rekke konstellasjoner som ”gode”, ”gå med”- og ”hilse”-venner. *Gjengen* kan sees som bestående av flere *sfærer*, etter hvilke medlemskategorier de forskjellige er i:

Disse sfærene i gjengen sammenfaller ofte i stor grad med vennekategoriene, men innebærer ikke de samme forpliktelsene. De påvirker hverandre, men går også dels på tvers av hverandre. Jentenes gjenger kan sies å ha to kategorier medlemmer: ”gå med” og ”med i” medlemmene. I tillegg kommer en slags beredskapskategori i konflikter som består av ”hilse”-vennene til medlemmene i gjengen. De som er ”med i” gjengen er de faste medlemmene, som til sammen utgjør kjernen i gjengen. Eva forteller at i hennes gjeng er det noen som er med noen ganger, og det er noen som alltid er der.

”Vi er vel en seks - åtte stykker som pleier å være sammen. Kanskje litt flere gutter enn jenter, men det bytter litt på hvem som er med, og så er det noen faste.”

Fangen finner tilsvarende skiller mellom de ulike kategoriene medlemskap i sin studie av nasjonalistiske ungdomskulturer i Norge.

”I tillegg til faste deltagere finnes en del *hang-arounds*, personer som er med fra tid til annen fordi de har bekjente i miljøet, eller fordi de vanker på samme pub.” (Fangen 1995:4)

”Hang-arounds” medlemmene som kommer og går i gjengen sammenfaller i stor grad med dem jentene omtaler som ”hilse”-vennene. ”Hilse”-vennene er ikke egentlig en medlemskategori, slik de som er ”med i” gjengen eller ”går med” den er det. Det er dem jentene kjenner til i miljøet rundt gjengen og som stiller opp i konflikter der gjengen trenger støtte utenifra. Hvordan gjengens medlemmer fordeler seg i disse kategoriene, avhengiger av i hvilken grad de er integrert i gjengen. Dette kommer også frem i andre studier om gjenger. Decker og Van Winkle finner slike skiller i sin studie av gjenger i St. Louis:

”The most important distinction was between real gang members and those whose commitment to the gang and gang life was somewhat lower. Perpetrators, busters, or wanna-bes were all terms used to identify individuals who lacked a commitment to the gang.” (Decker and Van Winkle 1996:99)

De ulike kategoriene møter ulike forventninger om å stille opp i konflikter, både med hensyn til *hvilke* konflikter de forventes å støtte i, og med hensyn til *måten* og *graden* av støtten de forventes å yte. Blant guttene Lien og Haaland intervjuet, kommer det også frem et slikt skille mellom de sentrale og de perifere medlemmene i gjengen.

”Jeg er ikke med i gjengen, men jeg kjenner noen i gjengen, for jeg har gått på skole med dem, og en av dem er bror til min skolekamerat, så hvis det skjer noe med meg, så ber jeg dem om å beskytte meg. Det er lurt å kjenne noen som kan beskytte en når man trenger det.” forteller en av guttene de intervjuet. (Lien og Haaland 1998:33)

Næss finner også en beredskapskategori i guttegjengen hun intervjuet.

”Guttene forteller at hundre ungdommer og flere er mobilisert til slike oppgjør. Disse ekstramannskapene er ikke i daglig kontakt med gjengen, men kan likevel tenke seg å stille opp når gjengen er i strid med gjenger fra andre bydeler.” (Næss 1999:11)

”Hilse”-vennenes betydning for rykte og status er knyttet opp til at de utgjør en slik reservestøtte i konflikter, slik jeg også finner blant jentene jeg intervjuet.

Å VÆRE ”MED I” OG ”GÅ MED EN GJENG ER TO FORSKJELLIGE TING

Skillet mellom perifere og sentrale medlemmer som gjengdeltakerne forteller om, kommer ikke frem blant jentene som definerer vennene sine som en *gruppe*. Sara er gjengdeltaker og forklarer skillet slik:

”Når du bare går med dem og ikke er medlem, får du ikke fullt så dårlig rykte og du er ikke like mye sammen med dem og sånt.”

Å ”gå med” en gjeng innebærer ikke de samme forpliktelsene som å være ”med i” gjengen, men gir heller ikke de samme ”rettighetene”. Hauge viser at det er de mer perifere medlemmene i gjengen som i stor grad begår de kriminelle handlingene (Hauge 1970). De har ikke samme tilgang på informasjon om aktivitetene i gjengen, og har derfor heller ikke samme mulighet til å danne seg et nyansert bilde av aktivitetene i gjengen selv. På bakgrunn av dette kan ”gå med” medlemmene tenkes å stille mer ukritisk opp i konflikter enn de sentrale medlemmene som er ”med i” gjengen. På denne måten kan de komme opp i flere og mer voldelige konflikter enn medlemmene gjør. Sara forteller om en annen side ved å bare ”gå med” gjengen i motsetning til å være ”med i” gjengen:

”Er du medlem, stiller de opp for deg hvis du kommer i problemer, og folk vet at du er medlem i den gjengen, så de kan ikke bråke med deg for gjengen er så stor. Hvis du ikke er medlem, ville de nok stilt opp litt for deg, prata for deg, men de ville ikke banka opp noen for deg.”

Blant guttene i ”K”-gjengen fant Næss at de mer perifere medlemmene, som hadde en løsere tilknytning til gjengen, stilte opp for gjengen i konflikter.

”Rundt kjernen i ”K”-gjengen er det en større gruppe ungdommer med en løsere tilknytning. De er av og til sammen med gjengen, men uten å ha samme medlemsstatus som de faste. Disse ungdommene kommer og går. ... I krisesituasjoner hevder gjengen å kunne mobilisere opp til hundre slike sympatisører, som rykker ut på kort varsel, selv om de verken blir betraktet som eller betrakter seg selv som medlemmer av gjengen.” (Næss 1999:8)

Disse ungdommene sammenfaller i stor grad med dem jentene kaller ”hils”-vennene, og som er tilknyttet gjengen ved å kjenne noen av dem som er ”med i” gjengen, eller ved å være på hils med dem. De har ikke de samme forpliktelsene til å stille opp og er ikke i samme grad garantert støtte i konflikter de på sin side kan komme opp i.

”Gå med” medlemskapet har ikke den samme *avskrekkende* effekten *utad* i konflikter som det å være ”med i” gjengen. De får ikke den samme formen for støtte i konflikter som de som er ”med i” gjengen. I og med at støtten i konflikter avhenger av statusposisjon, vennekategori samt gjengmedlemskapskategori, har det en signaleffekt både innad og utad når jentene stiller opp for hverandre. Det fungerer som en markering av tilhørigheten jentene har til gjengen. Videre viser det omverdenen og jentene selv hvilken *posisjon* de har i *gjengen*, eller i forhold til gjengen, og hvilke *venninnekategorier* de er i. Disse posisjonene kan endre seg over tid. En ”gå med”-venn kan bli en ”god” venn og ”med i” gjengen etter hvert. For dem som er ”med i” gjengen, blir forventningene de har til den som har endret medlemskategori tilpasset den nye posisjonen hun har fått. De kan i større grad regne med støtte i konflikter fra en som er ”med i” gjengen enn en ”hilse”-venn eller en som ”går med” gjengen. Fokuset jentene har på å være en sikker støttespiller i konflikter kommer også frem i Decker og Van Winkles studie. Her tydeliggjøres den funksjonen den ytre trusselen, eller *troen* på denne, mot gjengen har, med hensyn til å forme hva medlemskap i gjengen avhenger av:

”In a life under threat of physical violence, it is important to know who can be counted on when actual violence is encountered. Clearly, a perpetrator cannot be depended on under such circumstances. Similarly, someone who run from a fight is not worthy of trust, especially since the majority of gang members define the gang in terms of violent activities.” (Decker and Van Winkle 1996:101)

Jentene definerer ikke i samme grad gjengene ut fra voldelige aktiviteter slik Decker og Van Winkle viser at ”deres” gjenger gjør. Allikevel ser det ut til at det å kunne regne med at de andre i gjengen er til å stole på i konflikter, er et viktig element i medlemsforpliktelsene, i ulik grad for de ulike kategoriene. Mens gjengene i St. Louis hadde flere voldelige konflikter og faktisk levde i fare for fysiske overgrep, er nok ikke dette tilfelle i samme grad for jentene i Oslo. Når de allikevel ser ut til å ha en viss beredskap mot trusler utenifra, henger dette kanskje i større grad sammen med en mer diffus tro på at det er farer som truer dem, enten fra andre gjenger eller generelt fra andre ungdommer. På samme måte som massemedia og filmer kan sies å være formgivende på definisjonene og bildene jentene har av hva en gjeng er og gjør, vil disse informasjonskanalene være med på å forme det bildet de har av *grunnlaget* for gjengene: nemlig trusler ”utenifra”. Redselen for denne diffuse faren som lurder der ute, kommer klart frem hos Bodil:

”Men det blir sånn at du ikke tør gå alene på gata, i hvert fall ikke på kvelden. Du går og titter i hvert portrom, kanskje de står der. Kanskje de kommer og voldtar meg eller noe sånt.”

Dette diffuse trusselbildet kan ha en selvoppfyllende effekt. Årvåkenhet overfor fornærmelser, fokus på å stille opp for kamerater og venninner og bruk av voldelige sanksjoner er deler og resultater av dette bildet av en ytre fare. Jentene jeg intervjuet, fortalte om dette, i likhet med guttene henholdsvis Næss (Næss 1999) og Lien og Haaland (Lien og Haaland 1998) samt Larsen (Larsen 1992) skriver om.

Å stille opp for noen i gjengen og dermed vise at en er til å stole på, er også en måte jentene kan gå fra ”gå med” medlem til ”med i” gjengen. Overgangen fra å ”gå med” til å bli ”med i” gjengen sammenfaller i stor grad med overgangen fra ”gå med”-venn til ”god” venn med de andre sentrale medlemmene i gjengen.

10.3 Å VÆRE GANGSTER ELLER BERTE. DET ER TO FORSKJELLIGE TING

Bodil deler jentene i gjengen sin og ellers i miljøet i to kategorier: ”gangstere” og ”bertere”. Dette er et skille mellom de mer ”jentete” jentene, ”bertene”, og de noe mer ”guttete” jentene, ”gangsterne”. Blant gjengbetrukkerte finner jeg også et slikt skille, om enn ikke like klart som blant gjengdeltakerne. Gjengbetrukkerte forteller ikke om ulike forventninger til de to kategoriene jenter. Bodil forteller om et klart skille mellom ”gangsterne” og ”bertene” i gjengen hun er i. Selv identifiserer Bodil seg med ”gangsterjentene”.

”Bertene i gjengen holder avstand, fordi jeg ikke er sånn som de vil ha meg. Enten så er du berte eller så er du gangster.”

Dette skillet mellom ”gangstere” og ”bertere” blant jentene i gjengen kan sees som en måte å takle de kryssforventningene jentene møter i gjengen, for eksempel i forbindelse med å opprettholde ryktet sitt og respekten de andre i miljøet har for henne.

”Gangsterjentene klager ikke så mye som bertene, vi tåler litt mer. Vi gråter ikke over en brukket negl og klager og syter slik bertene gjør. Det er kult å være en av gutta, da får du mer respekt. ... Guttene slenger ikke så mye dritt til deg hvis du er gangster, og du får mer respekt av dem. De prater fint til deg,”

”Bertene” Bodil beskriver, har i større grad enn gangsterne vektlagt de tradisjonelle feminine elementene i dette krysspresset, mens ”gangsterne” i større grad fokuserer på å være

selvstendige og bli behandlet som en likeverdig. Men de gjør dette på guttenes premisser, på samme måte som "bertene" vektlegger de mer "jentete" elementene på guttenes premisser. Jentene plasserer seg og definerer seg i forhold til guttene i gjengen og i miljøet. Gjengen er på mange måter guttenes arena, og jentenes deltakelse skjer i stor grad på guttenes premisser. I boken "Per + Kari = Trøbbel" finner Ericsson, Rudberg og Lundby at samhandlingen i gjengen i stor grad ble styrt av guttene. Jentene vil gjerne være med i gjengen, og er villige til å rette seg etter guttene for å få være med. Denne skjevheten i interesse mellom partene gjør at det er guttene som legger premissene for samværet, (Ericsson, Lundby og Rudberg 1985:25-38). Dette er også i stor grad tilfelle i de nasjonalistiske miljøene Fangen skriver om i rapporten "Skinheads i rødt, hvitt og blått" (Fangen 1995). Her legger guttene premissene, og de dominerer også i stor grad i antall, viser hun. I likhet med jentene jeg har intervjuet, deler Fangens jenter seg i to kategorier med hensyn til hvilke rolle de har i gjengen. De fleste av jentene Fangen var i kontakt med, var deltakere i gjengen og miljøet i kraft av å være kjæresten til en av gutta. Enkelte av jentene tok derimot en annen rolle i gjengen. En av jentene valgte en rolle som i stor grad sammenfaller med "gangsterjente"-rollen Bodil forteller om.

"Denne jenten var tøff, og respekteres av guttene for å være det. Hun forteller at hun trives best blant guttevenner, fordi hun ikke liker konkurranse og sjalusi som utspilles jenter i mellom. Hun stoler mer på gutter. ... Denne jenten har rollen som "én av gutta". Slike tøffe jenter respekteres nesten på linje med guttene. Likevel er også tøffe jenter underlagt guttenes defineringer. Sent på kvelden hender det at guttene terger henne, og selv forteller hun at hun passer på sitt rykte i gjengen. Hun ser klart at gutter kan tillate seg langt mer enn jenter, for eksempel at de kan skifte kjæreste ofte uten å få dårlig rykte av den grunn." (Fangen 1995 :112)

I likhet med "gangsterjentene" befinner denne jenta seg både innenfor og utenfor fellesskapet blant guttene i gjengen. Hun blir i stor grad regnet som en av dem, men i enkelte situasjoner blir hun ikke inkludert i dette fellesskapet, viser Fangen. Hun er heller ikke likestilt guttene med hensyn til hva som legges til grunn for ryktet hun har. I likhet med jentene i min studie må hun passe på ryktet sitt, og kan ikke på samme måte som guttene tillate seg for eksempel å skifte kjæreste ofte, hvis hun vil beholde sitt gode rykte. Rollen som "gangster" eller "berte" utgjør deler av identiteten jentene har, og disse er med på å forme de tolkninger andre rundt dem gjør av deres handlinger. Slik former de også de handlingene som blir valgt overfor dem, og gir dermed jentene informasjon om "hvem" de er. Dette innvirker i sin tur på hvem de forventer skal stille opp for dem, og hvem de selv forventes å stille opp for.

Guttene stiller i større grad opp for ”gangsterne”, på tross av at det kanskje ikke er de som trenger støtten mest. I forhold til ”bertene” som *ikke* er ”en av gutta”, vil guttene nøye seg med å spørre litt om hva konflikten dreier seg om og ”holde seg unna”, forteller Bodil.

”Også blir du mer beskytta hvis noen vil bråke med deg, mens bertene blir overlatt litt mer til seg selv. Hvis det er sånn at de bare har sagt noe, så hjelper ikke guttene dem, da spør de bare litt om det og holder seg unna. De gidder ikke hjelpe en jente som bare har kalt en annen noe eller noe sånt. Hvis du blir bråka med når du er en gangster hjelper guttene deg ganske mye.”

Også for jentene i gjengen spiller dette skillet mellom jentene inn, for hvorvidt de vil stille opp for hverandre i konflikter, og eventuelt på hvilken måte de vil gjøre det. Som ”gangster” stiller Bodil seg i utgangspunktet skeptisk til å stille opp i konfliktene ”bertene” kommer i, men forteller at hun vil støtte dersom en av ”bertene” i gjengen hennes kommer i konflikt med noen *utenfor* gjengen. Men, det kommer også an på *hvor god* venninne hun er.

”Jeg ville kanskje stilt opp for en berte. Det kommer an på hvem det er, hvor god venninne det er.”

Som vist stiller de ”gode” venninnene opp for hverandre i konflikter. Dette er en forventning de har til hverandre som *venninner*. Men at det går et skille mellom de ”guttete” jentene og de mer ”jentete” jentene i gjengen kommer klart frem i det Bodil forteller fra sin gjeng.

Å være ”berte” er en identitet som i stor grad definerer jenta som en kjærestekandidat fremfor en kamerat. ”Gangsterne” er det omvendt med, de er i større grad kamerater enn de er kjærestekandidater. Dette er forventninger til de to identitetene, og handlingene deres tolkes ut fra dette. Bodil forteller at ”bertene” flørter mer enn ”gangsterne” gjør, og at de ”gråter” over en brukket negl. ”Gangsterne” derimot er tøffere, de tåler en støyt, og de er kamerater med guttene fremfor å flørte med dem. Bodil følte at guttene behandlet ”gangsterne” mer som likeverdige enn, de gjorde med ”bertene”.

”De ser på meg som en av dem, de deler erfaringer med meg, både om jenter og hva som har skjedd og sånt.”

”Gangsterne” får med andre ord innpass blant guttene som en mer likeverdig venn eller kamerat enn ”bertene” gjør. Det er vanskeligere for ”bertene” å få innpass i en ny gjeng enn det er for ”gangsterne”, forteller Bodil.

”Berter og gangsterjenter er det forskjellig for,- å komme inn i en ny gjeng. Det er vanskeligere for en berte å være ny i en gjeng. Gangstere sklir lettere inn, mens bertene lett blir satt litt alene for å se hva de tåler, se om de begynner å grine og sånt. Gangsterjentene blir en av gutta. ... En gangster blir behandlet bedre av gutta enn bertene.”

At de mer ”guttete” jentene, ”gangsterne”, lettere får innpass blant gutta, og blir behandlet mer som en likeverdig av guttene, kan sees i forbindelse med macho-ideologien en ofte finner i ungdomsgjenger (Lien og Haaland 1998, Skjørten, Bjørgo og Olaussen 1999, Fangen 1995, Næss 1999). De maskuline egenskapene og verdiene er vektlagt og verdsatt i motsetning til femininitet og feminine egenskaper. Jentene som oppfører seg mer som gutta, og som klarer å slå fra seg, får lettere innpass blant gutta og blir sett på som likeverdige i større grad enn de mer feminine jentene. På den annen side er kanskje ikke ”gangsterne” like attraktive som kjøresten som ”bertene” er. På denne måten er også de feminine verdsatt, men på en annen måte og langs en annen skala.

Macho-ideologien innebærer at guttene skal være overordnet jentene, og at de skal passe på og verne om jentene. ”Gangsterjentene” klarer å passe på seg selv, de verner selv om sitt rykte og status. Bodil forteller at gutta allikevel stiller mer opp for ”gangsterne” i gjengen enn for ”bertene”. Gutta stiller med andre ord i større grad opp for dem de anser som likeverdige i hennes gjeng, ikke for ”bertene” som kanskje trenger det mest. Kanskje henger dette sammen med at ”gangsterne” i større grad enn ”bertene” er ”med i” gjengen i guttenes øyne, at ”bertene” i større grad blir sett på som ”gå med” medlemmer enn ”gangsterne”. En av de mannlige medlemmene i miljøet Fangen studerte, uttaler dette slik:

”De fleste (jentene i miljøet, min anm.) er kjærester eller sympatisører, hang-arounds.” (Fangen 1995:113)

Gjengen er på mange måter er guttenes arena, og guttene legger i stor grad premissene her. Dette gjør det vanskeligere for ”bertene”, som ikke er ”en av gutta” slik ”gangsterne” er det, å bli inkludert som ”med i” gjengen. En av jentene Fangen var i kontakt med, hadde en rolle som i stor grad sammenfaller med den rollen ”bertene” har.

”Den andre jenten fortsatte å være i miljøet fordi hun likte oppmerksomheten fra guttene og fordi det ”alltid skjer noe”.” (Fangen 1995:112)

Slik Ericsson, Lundby og Rudberg (Ericsson, Lundby og Rudberg 1985) viser at gjengen fungerer som en treningsarena for utformingen av kjønnsrollene i samfunnet, kan

skillet mellom ”gangsterne” og ”bertene” sees som to former for kvinneroller. Mens ”bertene” i større grad handler i tråd med de mer tradisjonelle kvinnerollene, der kvinnen i stor grad er avhengig av mannen, handler ”gangsterne” mer ut fra den selvstendige og mer likestilte kvinnerollen. Når jeg ikke finner et like klart skille mellom ”gangstere” og ”berter” blant gjengbetrakterne, kan dette tyde på at jentene i *gruppen* i større grad enn i *gjengen* er med på å legge premissene for samhandlingen på den arenaen, også der det er både gutter og jenter med i gruppen. Forventningene om støtte i konflikter varierer også mellom gjengdeltakerne og gjengbetrakterne, slik det også er ulike forventninger til ”bertene” og ”gangsterne”.

10.4 FIRE PRINSIPPER FOR Å STØTTE I KONFLIKTER

Jentene forteller om klare forventninger til at de skal støtte i konflikter mellom dem som er ”med i” *gjengen* og andre utenfor *gjengen*. I konflikter mellom jentene innad i *gjengen* forventer de av hverandre at de skal løse konfliktene på fredelig vis, slik at konflikten ikke resulterer i en deling av *gjengen*.

Det er flere prinsipper for støtte som til sammen utgjør normen om å stille opp i konflikter:

- 1) *Vennetjenester*: Jentene stiller opp for hverandre som *venninner*, der de næreste venninnene får mest støtte og så videre.
- 2) *Gjentjeneste*: De stiller opp for de som har stilt opp for dem tidligere.
- 3) *Statusstøtte*: De stiller opp for de som er *over dem i hierarkiet*.
- 4) *Gjengtjenester*: I tillegg til dette stiller de opp for de andre i *gjengen*, uavhengig av venninnekategori, gjentjenester og statusforskjeller. Her skiller gjengdeltakerne seg fra gjengbetrakterne. Jentene som ser på vennene sine som gruppe, har ikke den samme normen om å stille opp for de andre i gruppen, på tvers av vennekategori og status, slik gjengdeltakerne forteller om. For *gjengbetrakterne* gjelder prinsippene om vennetjenester og om gjentjenester.

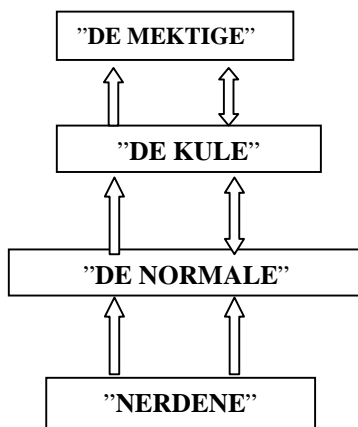
Ut over disse prinsippene er det normen om å stille opp for de på samme nivå og de over deg i hierarkiet som er medbestemmende for hvilke konflikter gjengbetrakterne stiller opp i, for hvem og i hvilken grad. Blant *gjengdeltakerne* vil normen om å stille opp for de andre i *gjengen* gjelde fremfor disse prinsippene, der noen i *gjengen* er i konflikt med noen utenfor *gjengen*.

PRINSIPPET OM STATUSSTØTTE

Både *høy* og *lav status* smitter. Slik risikerer ”de kule” å miste noe av sin status, og få en lavere posisjon i hierarkiet, hvis de stiller opp for ”nerdene”. På samme måte smitter noe av deres høye status over på ”nerdene” de stilte opp for, som da kan få en høyere posisjon i hierarkiet. Selv om også støtte nedover forekommer vil statusstøtte i all hovedsak gå oppover i hierarkiet. Dette kommer frem i det Eva forteller om hvem som stiller opp for hvem i konflikter.

”De mektige bryr seg ikke om de kule, og de kule bryr seg ikke om de som er litt alene, og de bryr seg ikke om de som blir mobba heller. Det er liksom andre veien. De som blir mobba bryr seg om de som er litt alene. De som er litt alene bryr seg om de kule, og de kule bryr seg om de mektige.”

Støtten kan gå noe nedover dersom jentene kjenner noen med lavere status godt. Det å stille opp i konflikter er en forventning jentene også møter *som venninner*, og denne forventningene går også til en viss grad på tvers av forventningen om å stille opp for de over og på samme nivå i hierarkiet. Satt opp i hierarkiet jentene forteller om vil støtten gå slik:

Hvem jentene stiller opp for i konflikter vil dermed gi signaler utad om *hvor* de står i hierarkiet.

PRINSIPPET OM GJENGFORPLIKTELSER

Bodil er ”med i” sin gjeng og hun forteller at vennene i gjengen hennes forventes å stille opp for hverandre i konflikter med jevnaldrende *utenfor* gjengen, og at de forventes å holde fred innad i gjengen.

”Venner bør stille opp for hverandre hvis det er en som har det tøft. Da bør man høre på hva den personen har å si og hjelpe til å prøve å løse det. Det forventes egentlig. Også skal man ikke bråke innad i gjengen, og det gjør vi ikke heller. De er mer innstilt på å løse opp i ting.”

Åse var i likhet med Bodil og Eva ”med i” sin gjeng. Hun forteller om en episode, der gjengen hennes *samlet* skulle ta igjen mot en annen gjeng. Bakgrunnen var at Åse og vennene hennes hadde hørt rykter om at en av jentene i den andre gjengen hadde sagt noe stygt om lederen i gjengen til Åse. I denne konflikten stilte altså hele gjengen opp for Åses leder, og de skulle ta igjen mot *hele* gjengen til den jenta som hadde sagt ”noe stygt” om henne.

”En gang skulle vi banke noen jenter et sted, ... Vi skulle ta de andre jentene der fordi en av dem hadde kalt lederen i min gjeng for noe stygt,” forteller Åse.

Forventningen om at alle i gjengen skal stille opp for hverandre, sees som selvopprettholdende. Den ene parten kan ikke stille alene eller bare med noen få til å støtte i en konflikt, fordi de regner med at den andre parten har med seg hele gjengen sin. På denne måten vil forholdet gjengene i mellom i stor grad sammenfalle med Sartres *serie*, mens forholdet innad i gjengen sammenfaller med seriens motstykke: *gruppen* (Sartre 1978:173). *Innad* i gjengen deltar alle til hverandres fordel, de nyter alle godt av hverandres innsats og deltakelse i gjengen. Forholdet *utad*, mellom gjengene, derimot, er preget av at de ulike gjengene langt på vei ville hatt fordel av at de andre gjengene ikke var i miljøet. Slik individer som står i kø ville ha fordel av at de andre individene i køen ikke var der, vil også gjengene hver især ha fordel av at de andre gjengene ikke er der, i den grad de forholder seg til hverandre i det hele tatt. Langt på vei eksisterer de ulike gjengene side om side uten å samhandle, men de representerer samtidig viktige biter i hverandres bilder av at det finnes en ytre trussel mot deres gjeng, som de trenger gjengen for å beskytte seg mot. Dette bildet utgjør en del av eksistensgrunnlaget for gjengene, i tillegg til en søken etter tilhørighet m.m. Gjengene konkurrerer om å ha det beste ryktet og den høyeste statusen, og forholdet dem i mellom er dermed også det Sartre kaller serielt. Forholdet gjengene i mellom er både serielt, de er til hverandres ulempe, og de fungerer ”ved siden” av hverandre heller enn i forhold til

hverandre. Og det har elementer av at gjengene er til hverandres fordel; de forsyner hverandre med et grunnlag for eksistens og nyrekruttering.

Forventningen om automatisk å få støtte fra de andre i gjengen i konflikter utad, kommer også frem i andre studier, av gutter i gjenger. Næss finner dette blant guttene hun intervjuet, i likhet med Lien og Haaland. En av guttene Næss intervjuet forklarer hvorfor det er slik:

”Det å være i gjeng er at vi hjelper hverandre, ikke sant? Skjønner? Når du er alene, hvis du har noen problemer med andre ungdommer, hvis noen av de andre gutta kommer og banker deg greier du ikke å sloss alene. En mot fem går ikke, ikke sant?” (Næss 1999:10)

Fellesskapet er med på å sikre at enkeltmedlemmene ikke blir fornærmet eller krenket. De står sammen mot andre utenfor gjengen. Lien og Haaland finner et sterkt lojalitetsprinsipp mellom guttene de intervjuet fra gjenger i Oslo sentrum, slik også Næss fant blant guttene i K-gjengen:

”Fellesskapet er bygget opp etter en partikularistisk lojalitetsmoral, hvor forestillingen om: ”en for alle, alle for en”, danner grunnlager for denne moralen. Det er snakk om tillit og gjensidige forpliktelser.” (Lien og Haaland 1998:38)

”Ungdommene har en sterk ”oss og dem” -tankegang, og det snakkes mye om lojalitet med kamerater. Evnen og viljen til å sloss for sine kamerater er måten å vise denne lojaliteten på. Kampfellesskap og kameratskap er to sider av samme sak”, skriver Næss i sin rapport (Næss 1999:10).

Det å være *medlem* i en gjeng har en dobbelt beskyttende funksjon. Jevnaldrende som vet at du er medlem i en gjeng, trekker seg kanskje ut av konflikten heller enn å fortsette å krangle. De andre i gjengen vil stille opp for deg i konflikter og forsøke å beskytte deg, slik Sartre viser at er et av elementene ved det han kaller gruppe (Sartre 1978). På denne måten blir kanskje noen konflikter unngått ved at den andre parten vurderer seg selv som for svak. Andre konflikter *oppstår* kanskje av samme grunn, ved at den andre parten vil vise sin styrke mot noen som allerede har rykte som farlige og flinke til å sloss. Næss skriver kort om dette elementet ved gjengmedlemskapet i sin rapport:

”Gjengtilhørigheten gir trygghet så lenge den enkelte har de andre med seg. Men hvor reell tryggheten er på sikt kan jo diskuteres når man som medlem av gjengen er en

potensiell fiende for andre gjenger, som også er hekta på rykte og lojalitet med sine egne.” (Næss1999:10)

Her kommer det serielle i forholdet mellom gjengen og de andre gjengene og de andre jevnaldrende i miljøet frem. Forholdet mellom inngruppen eller vi-gruppen, som gjengen representerer, og utgruppen eller ”de andre”, altså mellom gjengen og omverdenen, er motsetningsfylt (Sumner 1906 i Østerberg 1984), med ulike normer og forventninger til ungdommene og sanksjoner mot ungdommene som er medlem i gjengen, fordi de er medlem. Dette vil i størst grad gjelde dem som er ”med i” gjengen, i og med at det er disse medlemmene som i størst grad blir identifisert med gjengen utad. Det er kanskje mindre som skal til før det blir en konflikt, ved at en som er ”med i” en gjeng ikke skal ”finne seg i” ting for å holde på *ryktet til gjengen*. Varang finner også et slikt fokus på gjengens status og rykte i sin studie av to guttegjenger i Oslo (Varang 1999).

”Konflikten som Los Mochachos hadde med den andre gjengen, startet med en slengbemerkning fra en annen gutt, og han kjente mange som kunne være med på hans parti. Los Muchachos måtte slå til før de andre fikk overtaket. De måtte bevare sitt rykte og avkrefte usannheter.” (Varang 1999:37)

Ved slik årvåkenhet overfor fornærmelser av gjengens rykte og status, vil kommentarer som ellers ikke ville blitt til en konflikt kunne bli det, nettopp fordi mottakeren er medlem i en gjeng, der de ikke skal ”finne seg i” slike kommentarer.

Både Eva, Bodil, Gunn, Åse og Sara har egne erfaringer fra gjenger og forventningene en møter som ”med i” en gjeng. Forventningene om å stille opp dersom noen har problemer eller kommer opp i konflikter kommer klart til uttrykk i det de forteller om sine erfaringer fra gjengene. Gunn fokuserer i større grad enn Eva, Bodil, Åse og Sara på det å stille opp for hverandre i gjengen som en å *prate med* dersom noen har problemer. Å vite at man kan stole på hverandre er for henne et kriterium for at en gjeng skal være en gjeng.

”For at en vennegruppe er en gjeng, så skal man støtte hverandre og stole på hverandre. Man må vite at man kan stole på hverandre.”

Hennes syn på å stille opp for hverandre i konflikter er delt. Hun ser det ikke som utelukkende positivt at de skal stille opp for hverandre. I hennes øyne kan det å stille opp for noen i en konflikt gjøre konflikten større enn den hadde trengt å bli dersom de hadde ordnet opp seg imellom, uten gjengen.

”Hvis det blir bråk er det som regel også bare mellom to personer, men de andre står rundt og heier. Noen ganger får de dem som sloss til å slå enda mer. Noen ganger prøver de andre å stoppe dem, men andre ganger stopper de det kanskje selv, hvis de var veldig gode venner fra før av eller noe sånt. Men noen ganger hender det at noen andre blander seg, hvis den har hørt akkurat det samme selv eller kanskje er sinna på den ene selv også. Noen er bare med for å lage bråk også.”

Å stille opp er ikke alltid like lurt, i Gunns øyne. Her kommer en mer nyansert forventning om å stille opp frem. I sitatene fra de andre jentene kom det frem at i deres miljø ble det forventet at medlemmene i gjenger stilte opp for hverandre ved å ”blande seg”, som Gunn kaller det. Gunn forteller at det ofte er negativt at andre blander seg inn i konflikter for vennene sine, fordi dette kan gjøre konfliktene unødig store.

Felles for Bodil, Sara, Åse og Eva er at de forteller om forventninger knyttet til det å være ”med i” en gjeng. Medlemskapet kan på denne måten sees som en forpliktelse, medlemmene er gjensidig forpliktet til å stille opp for hverandre. Forpliktelsene og forventningene avhenger av i hvilken grad medlemmene er integrert i gjengen. slike forpliktelser kommer ikke fram blant gjengbetrukkerne. Dette kan sees som et uttrykk for at gruppene ikke er like klart avgrenset fra miljøet rundt, og ikke i samme grad er preget av en fellesskapsidentitet med tilhørende lojalitetskrav.

Forpliktelsen medlemmene i en gjeng har til hverandre med hensyn til å stille opp, sammenfaller til en viss grad med normen om å stille opp for vennene. Innad i gjengen er jo medlemmene mer eller mindre nære venner. ”I en gjeng viser man samhörighet og bekrefter kameratskapet ved å ta igjen for kameratene”, skriver Varang (Varang 1999). De to prinsippene om støtte i konflikter til henholdsvis *gode venner* og til *de i gjengen* går altså om hverandre, og bekrefter tilhörighet til gjengen og kameratskapet innad i gjengen. Det er i de konfliktene jentene stiller opp for de som ikke egentlig er vennene deres, eller som ikke er så nære venner at de ville stilt opp for dem hvis de ikke var med i samme gjeng, at dette prinsippet om automatisk støtte innad i gjengen blir tydelig.

PRINSIPPET OM VENNETJENESTER

Prinsippet om å stille opp for de nære vennene kommer klart frem både hos gjengdeltakerne og hos gjengbetrakterne, og ser ut til å være gjeldende på samme måte i begge gruppene. De nære vennene, som jentene kaller de ”gode” vennene, er bestevenninnen og kanskje også noen andre ”gå med”-venner. De ”gode” vennene er oftest innen den samme vennegruppen eller gjengen. Her er også ”gå med”-vennene med, som ofte er ”gode” venner med noen andre i gjengen eller gruppen.

Forventningene om å stille opp for vennene er størst i forhold til de ”gode” vennene. Jentene forventer at disse vennene skal stille opp for dem, uansett om de er i hver sin gjeng eller har ulike status i hierarkiet. Dette er en norm om støtte som gjelder fremfor disse prinsippene. Vennerelasjonene er i fokus, og det kommer også til uttrykk her. ”Gå med”-vennene møter også slike forventninger, om enn ikke like klare og store. De skal støtte i konflikter, men er ikke i samme grad som de ”gode” vennene forpliktet til å stille opp. For ”hilse”-vennene er forventningene enda mindre. Prinsippet om vennetjenester gjelder der statusplasseringene tilsier at de skal stille opp og der det ikke går på tvers av de andre prinsippene.

For gjengbetrakterne sammenfaller prinsippet om å stille opp for vennene i stor grad med prinsippet gjengdeltakerne har erfaringer fra, om å stille opp for de andre i gjengen. For *gjengdeltakerne* er det spesielt i konflikter *innad* i gjengen at prinsippet om å stille opp for de ”gode” vennene blir tydelig.

På tross av forventninger om å holde fred innad i gjengen, hender det at jentene kommer i en konflikt med noen andre i gjengen. Eva synes det er synd hvis noen innad i gjengen ikke klarer å løse opp i konflikten seg i mellom, fordi dette går utover samholdet i gjengen:

”Hvis det er noen som har gjort noen gærnt i vennegjengen; for eksempel hvis to blir skikkelig uvenner og ikke orker å være sammen i det hele tatt, det er dumt for da kan vi ikke henge sammen sånn vi pleide før.”

Å unngå splid i gjengen er viktig for jentene, noe som kanskje gjør innsatsen for å løse opp i konfliktene innad i gjengen enda større. Felles for gjengbetrakterne og gjengdeltakerne er at de i stor grad fokuserer på å opprettholde og vedlikeholde venninnerelasjonene, og satser stort for å løse opp i konflikter med vennene sine. Å stille opp for venninnene er en investering i venninnerelasjonen og en markering av den både mellom jentene og utad. Sett i lys av jentenes relasjonsperspektiv er det ikke uventet at jentene ikke forteller om så mange

konflikter innad i gjengene eller gruppene de er med i. Det er trolig ikke så mange av disse konfliktene.

Fokuset jentene har på å kunne stole på vennene sine, handler om å ha tillit til at de vennene de selv stiller opp for vil stille opp for dem senere, dersom de skulle ha behov for det. Venner som ikke gjør det, vil ikke få like uforbeholden støtte neste gang.

PRINSIPPET OM GJENTJENESTER

Slik de tre ovenfor viste prinsippene gjelder side ved side, gjelder også prinsippet om å stille opp for de som har stilt opp for dem tidligere, som en *gjentjeneste*, parallelt med disse. Dette prinsippet gjelder i likhet med prinsippet om vennetjenester i samme grad for gjengbetrukkerne som for gjengdeltakerne. At prinsippet om gjentjenester og prinsippet om vennetjenester henger sammen, kommer klart frem i et utsagn fra en av guttene Næss intervjuet:

”Jeg stiller alltid opp for vennene mine. Det er den viktigste regelen, kan du si. Og om jeg ringer, fordi jeg har kommet i bråk, og jeg har stilt opp for dem tidligere, så kommer de, om jeg trenger det.” (Næss 1999:10)

Lien og Haaland finner en sterk norm om gjensidighet med hensyn til å stille opp for hverandre i konflikter. De ser dette som deler av et spill, der en stiller opp for andre for å ha noe å gå på senere, dersom det skulle trengs.

”Når man stiller opp for en kamerat, inngår man i et bytteforhold – det blir som å gjøre et innskudd på konto. Den eller de man stiller opp for kommer i en form for gjeld. Neste gang er det de som må stille opp.” (Lien og Haaland 1998:61)

Slik Hanne fortalte tidligere, vil ikke de som ikke stiller opp for andre få støtte selv. Både blant guttene Næss intervjuet og blant dem Lien og Haaland intervjuet kommer prinsippet om gjentjenester frem som noe som gjelder på tvers av de andre prinsippene for støtte, og uansett konfliktens alvorlighetsgrad. Dette er ikke like klart blant jentene jeg intervjuet. Jentene forteller at de *ikke må* stille opp for dem som har stilt opp for dem før, det er avhengig av om det er en venninne eller venn de føler at de *vil* støtte. Prinsippet om vennetjenester og om gjentjenester blir avpasset i forhold til hverandre, slik også statusstøtten og gjengforpliktelsene blir. Helle forklarer prinsippet om gjentjenester slik:

”Du *må* ikke hjelpe tilbake hvis det er en som har hjulpet deg, for den kan ikke kreve noe tilbake igjen. Du gjør det hvis du føler for å hjelpe den personen, hvis den havner i bråk eller andre ting, slosskamper og sånt.”

Tatt i betraktning at jentene ikke kan vente å få støtte selv senere, hvis de ikke selv gir støtte i konflikter, er kanskje ikke dette et reelt valg. Guttene Næss snakket med, forteller at det nærmest er snakk om automatikk i gjentjenestene:

”Nei, da stiller vi bare ikke opp for dem, ikke sant. Hvis ikke en stiller opp for oss, hvis han har et problem i morgen, da gidder ikke vi å gjøre noe.” (Næss 1999:14)

Jentene forteller om forbehold med hensyn til hvem de stiller opp for og i hvilke sammenhenger. Er det en venninne som stadig er i konflikter, er det ikke like stor sjanse for at venninnene stiller opp for henne.

”Det er klart at jeg støtter ikke den samme personen gang på gang,...,” sier Bodil.

En annen side av dette prinsippet om gjentjenester, er den ”gjentjenesten” forebyggingen av konflikter eller bråk i fremtiden representerer. I enkelte tilfeller stiller jentene opp for andre, for å unngå å få ”bråk” med dem senere. Dette er aktuelt overfor de som er høyere opp i hierarkiet, spesielt de ”mektige”. Det er disse som i størst grad kan utgjøre en trussel senere, og her er det derfor å bygge seg opp støtte. Dette kommer til uttrykk i Bodils forklaring av hvorfor hun vil stille opp for noen andre hun *ikke* betrakter som ”gode” venner:

”... men noen *må* jeg støtte ellers får jeg bank selv. Sånn som hun jeg fortalte om (en ”mektig” jente på skolen hennes, min anm.), hun *må* jeg støtte ellers banker hun meg.”

Gjentjenesten her består i at Bodil, ved å stille opp for vedkommende, unngår å få ”bråk” med henne. Noe av det samme kommer frem i det jentene forteller om at de stiller opp oppover i hierarkiet på skolen. De som er lavere plassert stiller opp for de over dem for å unngå å få bråk med dem senere.

Prinsippet om gjentjenester og om å stille opp for de nære vennene vil i stor grad sammenfalle med prinsippet om å stille opp for de andre i gjengen eller i gruppen. Gjengene og gruppene består av ungdommer som oftest er venner innad og som i stor grad er tilstede i hverandres konflikter i og med at de bruker mye av fritiden sin sammen. At de støtter hverandre i disse konfliktene er dermed ikke så uventet, og handler ofte om en kombinasjon

av de ulike prinsippene for støtte. Det er spesielt i konflikter innad i *gjengen* man kan sjeldne prinsippene fra hverandre. De ulike vennekonstellasjonene kommer klarere til syne ved at de ”gode” vennene stiller opp for hverandre mot den andre parten i konflikten i *gjengen*. På samme måte kommer prinsippet om *gjentjenester* klarere frem i konflikter der *gjengen* får støtte av andre utenfor *gjengen*, eller der de går inn i en konflikt for å støtte noen utenfor *gjengen* som har støttet dem tidligere. Gruppene ser ikke ut til å ha de samme normene om å stille opp for hverandre samlet, på tvers av de andre prinsippene for å stille opp. Prinsippet om statusstøtte kommer klarest frem der jentene stiller opp for noen de ikke ville stilt opp for dersom de hadde hatt en lavere plassering i hierarkiet.

De ulike prinsippene vil i større grad sammenfalle i de ulike situasjonene, og flyte over i hverandre.

Det å stille opp for hverandre handler om å markere status og tilhørighet, og bekrefte eller avkrefte relasjoner. Innad i *gjengen* er det en klar forventning om lojalitet, både til hverandre som *venner* og til *gjengen* som *gjeng*. Gjengbetrukkerne forteller ikke om samme grad av gruppeidentitet som gjengdeltakerne gjør, og møter ikke de samme forventningene om lojalitet til gruppen. Til vennene som enkeltpersoner og som venner derimot, forventer de i stor grad den samme lojaliteten som gjengdeltakerne. Gjennom disse prinsippene om støtte kommer også jentenes fokus på relasjonene frem. Å stille opp for noen betyr i mange tilfelle en bekreftelse av vennerelasjonen. Forut for støtten er en vurdering av hvilken effekt støtten og konflikten har i forhold til relasjonene, uten at dette nødvendigvis er en bevisst kalkulasjon av egen nytte.

10.5 OPPSUMMERING

Forventningene jentene forteller om at de har til hverandre i konfliktsituasjoner, avhenger av flere elementer. De ulike *kategoriene venner* gir ulike forventninger om støtte i konflikter, slik også *plassering* i forhold til hverandre i *hierarkiet* på skolen gjør det. Hvorvidt man er i en *gjeng* eller en *gruppe* er medbestemmende for hvilke normer jentene beveger seg innenfor, eller eventuelt bryter med, i konfliktsituasjoner. Ut fra det jentene forteller, ser det ut til at de jentene som definerer vennene sine som en gjeng opplever en sterkere gruppeidentitet med gjengen enn det gruppedeltakerne fortelle om fra gruppene de er i. Dette kommer til uttrykk i forventningene om å stille opp for alle i gjengen uavhengig av venninnekategori og eventuelt ulik plassering i hierarkiet, og i forventningene om lojalitet overfor gjengen som helhet. I gjengen vil prinsipper som ellers er styrende for hvorvidt, i hvilken grad og på hvilken måte jentene forventes å stille opp i konflikter, kunne bli skjøvet til side for denne ene overskyggende normen om å stille opp for de andre i gjengen. På denne måten markeres tilhørigheten til gjengen.

I konflikter *innad* i gjengen gjelder derimot de andre prinsippene for hvem som skal stille opp, og slike konflikter tydeliggjør og markerer relasjonene innad i gjengen. Men jentene forventes også i stor grad å holde fred innad i gjengen, slik at denne typen konflikter er sjeldne.

Hvilken *medlemskategori* jentene er i, om de er ”gå med” medlemmer eller om de er ”med i” gjengen, er med på å bestemme hvilke prinsipper om støtte som i størst grad gjelder. Gjengens satellitter, ”hilse”-vennene, kan bli bedt om å stille opp i enkelte konflikter, men kan ikke i særlig grad forvente støtte selv. ”Gå med” medlemmene kan ikke i samme grad som de som er ”med i” gjengen forvente støtte i konflikter. De som er ”med i” gjengen vil ikke stille opp like aktivt for de som ”går med” gjengen som de vil for de andre som er ”med i” den. ”Gå med” medlemmene møter heller ikke like entydige forventninger på seg om støtte, men vil kunne endre sin medlemsstatus fra ”gå med”- til ”med i”- medlem ved å stille opp aktivt i konflikter. Det samme gjelder for gjengmedlemmenes ”hilse”-venner, som utgjør en slags reserveberedskap for gjengen. Ved å støtte i konflikter, kan de endre sin posisjon i forhold til gjengen. Støtte i konflikter er en måte å markere relasjoner på, også relasjoner som kanskje i utgangspunktet ikke er like nære som de ser ut utenifra. Både Næss (Næss 1999) og Lien og Haaland (Lien og Haaland 1998) finner tilsvarende medlemskategorier i gjengene guttene de intervjuet forteller om.

I tillegg til at venninnekategoriene og medlemskategoriene i gjengen er medbestemmende for hvilke normer jentene handler innenfor i konflikter, er det også medbestemmende om jenta er ”berte” eller ”gangster”. Dette skillet mellom de ”jentete” jentene og de mer ”guttete” jentene kommer også frem blant gjengbetrukkene, om enn ikke like klart, men har ikke i samme grad innvirkning på forventningene og normene jentene møter i konflikter. For gjengdeltakerne vil dette påvirke i hvilke konflikter de kan vente støtte fra de andre i gjengen og i hvilken grad. Paradoksalt nok, sett i forhold til mer tradisjonelle kjønnsrollemønstre og normer om å være gentleman, er det ”gangsterne” som i størst grad kan forvente støtte i konflikter. ”Bertene” må i større grad klare seg uten aktiv støtte, på tross av at disse i større grad enn ”gangsterne” lever opp til normene for den feminine jenta som kunne trenge en beskytter. Guttene i gjengen stiller i størst grad opp for de jentene som er ”en av gutta”, forteller Bodil.

KAPITTEL 11 OPPSUMMERING AV HVA JEG HAR FUNNET

Det er mange sider ved jentenes hverdag jentene fokuserer mer på enn konfliktløsning og vold. De forteller mye om venninnerelasjonene og kjæresterelasjonene, i intervjuene. Og de forteller om konflikter som har utspring i disse relasjonene. Det kommer frem at relasjonene er med på å bestemme hva som blir konflikter og hvordan konfliktene utvikler seg. *Tema jeg setter fokus på er hvordan relasjonene jentene har til de jevnaldrende, og de ulike strukturene i miljøet deres, påvirker de rammene jentene har rundt seg med hensyn til løsning av konflikter.*

De konfliktene jentene forteller om, er alle i større eller mindre grad formet av ulike strukturer og systemer i deres nettverk av venninner, kamerater og kjærester. De forventningene de møter fra de forskjellige, legger begrensninger på det handlingsrom jentene har, i konflikter og ellers. Handler de på tvers av disse normene, vil de møte sanksjoner av ulik karakter fra miljøet de er i. Tre slike strukturer som danner deler av rammene jentene har for handlingsvalgene sine er:

- 1) forventninger de møter som venninner: venninnerammer
- 2) forventninger de møter som medlem i en gjeng eller med i en vennegruppe: grupperammer
- 3) forventninger knyttet til den posisjonen de har i hierarkiet: statuskrav.

Samlet gir dette jentene relativt trange rammer. Felles for strukturene er at de kan sies å ha sin basis i jentenes fokus på relasjoner. Jentene tolker situasjoner og handlinger i det jeg kaller et relasjonsperspektiv. Hva som utvikler seg til konflikter, og den formen disse får avhenger av relasjonene jentene har til vennene og andre i miljøet. For å forstå hvordan jentenes sosiale tilhørighet former konfliktene de forteller om er det nødvendig å se dette gjennom jentenes øyne, i deres relasjonsperspektiv.

11.1 VENNERAMMER

I intervjuene kommer det frem klare forventninger til venninnene om *støtte* i konflikter og om *lojalitet* til venninnen. Disse forventningene henger sammen. Å være lojal overfor venninnen innebærer blant annet å stille opp i konflikter, og hvis hun har det vanskelig. Dette er en del av venninnerollen, *som venninner* er de forpliktet ellers til å stille opp for hverandre. I hvilken *grad* de forventer støtte i konflikter og som samtalepartnere, avhenger blant annet av hvor *nære* venninner jentene er. Forventningene til de nære vennene er klarere og større enn til de mer distanserte venninnene. Den lojaliteten jentene forventer av hverandre går også på å kunne holde på hemmeligheter, å ikke baksnakke. I dette ligger en mulighet til å markere tilhørighet og å spille hverandre ut i forhold til hverandre. Ved å være lojal til én venninne fremfor en annen, viser jenta hvem hun i størst grad føler nærhet og tilhørighet til, og hvem hun *ikke* gjør det til. På denne måten kan konflikter være en del av et spill, hvor en eller flere av venninnene ekskluderes fra gruppen. Ved å starte en konflikt med en tredje venninne, vil den jenta den andre venninnen viser størst lojalitet overfor og stiller opp for, være den som har markert den nærmeste relasjonen. Den tredje venninnen får ikke adgang til denne konstallasjonen. Lojalitetsforventningene spiller en sentral rolle her.

På *hvilken måte* jentene forventes å være der for hverandre, varierer noe mellom jentene. I forhold til de ”gode” vennene virker det som at det er relativt stor enighet mellom jentene om å stille opp, mens for de vennene som ikke er så nære kommer det mer an på situasjonen, forteller jentene.

Normene for i hvilke konflikter og på hvilke måter venninnene skal stille opp kommer klart frem dersom den andre parten ikke har noen til å stille opp for seg. Det er *feigt* med støtte i konflikter dersom det innebærer at partene ikke stiller likt. Styrkeforholdet mellom partene skal være mest mulig likt.

Det ligger et prinsipp om gjensidighet til grunn for forventningen om å stille opp i konflikter. Hanne forteller at hun ikke vil stille opp for noen hun vet at ikke vil stille opp for henne tilbake.

11.2 GRUPPERAMMER

Hvorvidt jentene definerer vennene sine som en gjeng eller en gruppe er et element som spiller inn på forventningene de har overfor hverandre. Det forventes at konflikter jentene kommer i med andre i gruppen eller gjengen blir løst på fredelig vis. Jentene legger mye energi i venninnerelasjonene sine. Det er viktig for dem å unngå konflikter med venninnene, og løse eventuelle konflikter på fredelig vis, slik at venninnerelasjonene ikke blir brutt.

Å komme i konflikter med en av venninnene sine innebærer større omkostninger for jentene dersom de ikke klarer å løse opp i uenigheten på fredelig vis, enn der de er i konflikt med noen de ikke har slike nære venninnerelasjoner til. Kommer de i konflikt med en annen i gjengen, som de *ikke* ser på som venninne, er allikevel forventningen om å løse konflikten på fredelig vis tilstede. Dette bunner både i at gjengen eller gruppen skal være et fellesskap for jentene, en arena der de kan slappe av og føle seg trygge. Og det henger sammen med at en uløst konflikt mellom to i gruppen eller gjengen gjerne fører med seg lagdeling innad og dermed en deling av gruppen. På denne måten vil jenter, som egentlig var venninner, kunne havne på hver sin side i en konflikt og ende opp i hver sin gjeng eller gruppe, dersom konflikten ikke blir løst. Eva sier dette slik:

”Hvis det er noen som har gjort noe gærnt i vennegjengen, for eksempel hvis to blir skikkelig uvenner og ikke orker å være sammen i det hele tatt, er det dumt, for da kan vi ikke henge sammen sånn vi pleide før.”

Å være med i en gruppe eller en gjeng, legger også andre forventninger på jentene med hensyn til konfliktløsning. Særlig gjelder dette for de som definerer vennene sine som en gjeng. I konflikter mellom jentene i gjengen og noen *utenfor* forventes det at de andre i gjengen skal stille opp for henne, selv om ikke alle er hennes nære venner. Å støtte hverandre i eventuelle konflikter, uavhengig av venninnerelasjonene, er en klar norm i gjengen, og til en viss grad i vennegruppene. På denne måten vil jenta kunne få med seg mange til å støtte seg i en konflikt hun er i med noen utenfor gjengen, selv om bare noen få av jentene i gjengen er hennes nære venninner. Å være medlem i en gjeng innebærer altså at de andre i gjengen vil stille opp for deg i konflikter, at de til og med vil sloss for deg. Er du derimot ikke medlem, men bare ”går med” gjengen av og til, vil de ikke stille opp for deg i samme grad. Det er heller ikke forventninger til deg fra alle de andre i gjengen om din støtte på samme måte som overfor dem som er ”med i” gjengen, hvis de skulle komme i konflikter. Ut fra dette kan det se ut til at de som definerer vennene sine som en gjeng er tettere integrert som gruppe innad

enn de jentene som definerer vennene sine som en gruppe. Gjengen har en klarere gruppeidentitet enn gruppen, og er klarere avgrenset utad.

I tillegg til disse forventningene er det en norm at jentene skal stille opp for dem som har støttet dem tidligere, en norm om å stille opp som en gjentjeneste.

11.3 STATUSKRAV

Jentene plasserer hverandre i forhold til hverandre i et hierarki. Den sosiale statusen de har blant vennene og de andre jevnaldrende, avgjør hvor i hierarkiet de blir plassert. Noen av jentene forteller om et fire etasjes hierarki på skolen deres og i miljøet rundt dem, mens andre viser til et hierarki med tre etasjer. I det fire etasjes hierarkiet er ”de mektige” på toppen, deretter ”de kule”, så ”de normale”, og nederst er ”nerdene”. I hierarkiene med tre etasjer er ikke ”de mektige” med.

Hvilken status jentene får, avhenger av flere elementer:

- 1) hvilken status vennene har, fordi *status smitter* over på dem de har rundt seg. Jentene som er i en gjeng eller gruppe som har høy sosial status, har oftest høy sosial status selv også, som enkeltindivid. Ved at de andre med høy status har henne med i sin gjeng og er sammen med henne, ser de andre jevnaldrende i miljøet at hun har høy status. Dette vil i sin tur kunne gjøre at hun blir en ettertraktet venninne, fordi hennes status er høy og vil smitte over på dem hun velger seg som venninne. Det neste punktet som avgjør statusen jentene får i hierarkiet er dermed:
- 2) hvor *ettertraktede* de er som venninner. Dette vil i sin tur innebære at mange vil markere relasjonen med henne utad ved å stille opp for henne i konflikter.
- 3) *hvor mange* de har som vil *stille opp* for dem i konflikter.

Alle disse elementene henger sammen, de påvirker hverandre og er avhengig av hverandre. De legger visse rammer for hvordan jentene kan løse konfliktene de måtte komme i, dersom de vil holde på den statusen de har i miljøet, eller vil forsøke å oppnå en høyere status. Statusmarkering er bare *en* av normene som former handlingsrommet jentene har i konflikter. Jentene fokuserer i stor grad på venninnerelasjonene som grunnlag for støtte i konflikter, de stiller opp for de gode venninnene fordi ”de føler for å støtte dem”. Når jeg allikevel trekker frem statuskrav som en viktig del av handlingsrommet de har, er det fordi venninnerelasjonene og statusen henger sammen. Å ha høy sosial status i miljøet innebærer blant annet at jentene blir mer ettertraktede som venninner. Dette sier noe om at statusen er

viktig for jentene når de velger seg en venninne, selv om den ikke nødvendigvis utgjør et selvstendig element i en rasjonell avveining.

Statusmarkeringen og venninnerelasjonen som formende på jentenes handlingsrom er flettet sammen. Derfor vil ikke vurderingen av om jentene skal reagere på kommentarer eller stille opp for venninnen i konflikten, bli en rasjonell nytte-bytte kalkulering i den grad det kan se ut som når statusmarkering som handlingsbestemmende isoleres fra venninnerelasjonene. Jentene handler i stor grad ut fra hensyn til relasjonene de har til venninne, kameratene, eventuelle kjærester og gjengen eller gruppen. Slik kan den rasjonaliteten som ligger til grunn for jentenes handlingsvalg sies å være en *relasjonsrasjonalitet*.

Jentene forteller at de ”ikke kan finne seg i” kommentarer fra jevnaldrende, fordi respekt er viktig for å unngå å komme i ytterligere konflikter senere. Jentene er avhengige av å markere seg i miljøet for å opprettholde ryktet sitt. I hvilken grad de kan gjøre dette, er avhengig av den plasseringen de i utgangspunktet har i hierarkiet. De som er høyt plassert, har flere som vil stille opp for dem, de kan gå inn i flere konflikter, og kan dermed reagere på mer bagatellmessige episoder enn de som er lavere plassert. De som er lavt plassert, vil måtte stå mer alene i konfliktene. De kan derfor ikke reagere like kraftig på mindre fornærmelser eller lignende. Av de andre jevnaldrende blir det forventet av jentene at de reagerer ut fra sin sosiale status, slik at de bekrefter den statusen de har utad i miljøet. I og med at statusen de har smitter over på venninnene deres, er også venninnene interessert i at statusen blir opprettholdt, og vil støtte dem i konflikter der statusen står på spill. Ved å være hverandres sikkerhetsnett, hvis de mister balansen i den balansegangen opprettholdelsen av et godt rykte og en høy status er, sikrer de også opprettholdelsen av sin egen sosiale status. Siden ryktet jentene har i miljøet er med på å bestemme hvilken status og dermed hvilken respekt de får, og omvendt at statusen de har er med på å bestemme hvilket rykte de får, vil det være viktig for jentene å opprettholde og vedlikeholde ryktet de har blant jevnaldrende. Å ikke finne seg i ting eller kommentarer, er et ledd i opprettholdelsen av et godt rykte, både ved å avskrekke tilskuere fra å slenge kommentarer eller lignende senere, og ved at reaksjonen mot kommentarer virker som en avkrefteelse av den.

Episoder eller situasjoner jentene ikke egentlig ville reagert særlig på, kan bli konflikter, fordi jentene møter disse forventningene fra vennene sine om å markere statusen sin og rykte sitt utad. De kan ikke finne seg i kommentarer, som de personlig ikke synes er noe å ta på vei for. Hvis de gjør det, står deres status og rykte i fare for å dale, og de kan miste respekt blant sine jevnaldrende. Venninnene kan også reagere negativt hvis jenta overhører en ”frekk” kommentar, deres status er jo også avhengig av deres venninners status. Det samme

gjelder for gjengen eller gruppen som helhet. Gjengens identitet som ”kul”, ”mektig”, eller ”normal” må opprettholdes ved markeringer utad. På denne måten opprettholder gjengmedlemmene også sin egen status som enkeltindivid, fordi gjengens status smitter over på medlemmene. Derfor er det viktig for gjengen eller gruppen jentene er i som *helhet*, at de opprettholder statusen gruppen eller gjengen har utad, ved å opprettholde sin egen individuelle status. Herav kommer forventningen om støtte innad i gjengen, på tvers av venninnekonstellasjoner, i konflikter utad. Det er viktig for hele gjengen at statusen til enkeltjentene blir vedlikeholdt. Gjengens identitet som en sammensveiset gruppe kommer på denne måten klart frem; gruppe i den forstand Sartre bruker dette begrepet (Sartre 1978:173). I gjengen utgjør de hverandres nettverk, og fanger hverandre opp når de trenger det, for eksempel hvis ryktet til en av de andre i gjengen står på spill. Bare ved å være med i samme gjengen er de til hverandres fordel ved at de viser utad at jenta er en ettertraktet venninne.

11.4 SAMLET ER RAMMENE TRANGE

Jentenes handlingsrom i konflikter er også formet av ulike strukturer i miljøet. To slike strukturer er det *hierarkiet* jentene posisjonerer hverandre i, og de ulike *kategoriene* venner de forholder seg til. Disse strukturene påvirker hverandre gjensidig. Forventningene og normene jentene møter om å stille opp i konflikter, er avhengig av hvilken posisjon de har i hierarkiet samt hvilke venninnekategori de er i. Samtidig er ikke venninnekategoriene og hierarkiposisjonene *statiske*. Jentenes plasseringer kan blant annet endres ut fra hvem som stiller opp for hvem på hvilken måte, og så videre. I tillegg formes også jentenes handlingsrom av hvilken definisjon de har av vennene sine, om de er en *gjeng* eller en *gruppe*, samt hvilken *medlemskategori* de eventuelt har i gjengen. Både posisjonen i statushierarkiet og ryktet jentene har i miljøet, avhenger langt på vei av disse faktorene, og de påvirker hverandre gjensidig. Handlingsrommet i konfliktene vil være større eller mindre alt etter hvordan jentene står med hensyn til rykte, status og sosial posisjon.

Jentene møter forventninger fra de voksne i miljøet, spesielt lærerne og foreldrene, om å unngå konflikter i sin helhet, og om å løse de konfliktene de eventuelt måtte komme opp i, på en fredelig måte. Forventningene de møter fra *vennene* og fra *de voksne*, står i større eller mindre grad i strid med hverandre. Det skal dermed godt gjøres for jentene å handle på en slik måte i konflikter at de oppfyller både forventningene fra sine jevnaldrende og fra ”sine” voksne. Jentene er altså gjenstand for flere kryssende forventninger, det jeg kaller et *krysspress*. Jentene møter *både* forventninger til å være feminine, snille, omsorgsfulle og den

svakere part, og de møter forventninger om å være sterke, selvstendige, grensesettende og kunne sette seg i respekt. I konflikter skal de ifølge de voksnes normer være tålmodige, diplomatiske og heller snu ryggen til og gå, enn å slå eller ”slenge med leppa” tilbake. I følge forventningene fra de jevnaldrende derimot, skal de markere status og vedlikeholde rykte sitt. Å snu ryggen til og gå ville være å vise feighet og svakhet. Kanskje henger dette sammen med at ungdommene og de voksne har ulike definisjoner av situasjonene. Situasjoner de voksne tolker og definerer som krangling og unødvendig frekke kommentarer til hverandre, blir kanskje definert som grensesetting og vedlikehold av rykte og status av ungdommene. Forventningene knyttet til de ulike definisjonene av situasjonene er like forskjellige som forståelsen og defineringen av den. Resultatet blir at jentene møter et krysspress, der de forventes å være sterke og slagferdige og søte og snille jenter, *samtidig*. Det siste er en viktig side med hensyn til å bli akseptert og likt av *guttene* i miljøet, mens de ulike forventningene ellers i stor grad er knyttet opp til ulike roller jentene har. I forhold til guttene i miljøet skal jentene være kjærestekandidater, altså ikke være en ”snerpe”, ”kjiip”, eller lignende, samtidig som de ikke skal være *for* tilgjengelige, da er de ”horer”. Skal jentene leve opp til forventningene fra de ulike gruppene, blir det som å balansere på Sara, uten sikkerhetsnett. Forventningene er både selvmotsigende og uklare, og de forandrer seg over tid.

Som venninne møter jentene forventninger *både* fra venninnene og fra de voksne, i den grad de voksne er tilstede i situasjonen. Som datter, elev eller lignende møter jentene *både* forventninger fra de voksne knyttet til denne rollen og fra de jevnaldrende som er tilstede. I forhold til de jevnaldrende møter jentene ulike forventninger fra ulike grupper og kategorier blant disse. Dette gjelder både de ulike vennekategoriene og de ulike statusgrupperingene, og det gjelder gutter og jenter som to grupper. Fra jentene møter de forventninger som venninne og som ”kul” eller ”nerd” og så videre.

Fokus på jentenes aktivitet og tilgjengelighet seksuelt i dannelsen og opprettholdelsen av jentenes rykte, er et klart eksempel på en tynn Sara jentene balanserer på. Noe av problemet med denne Sara er at den ikke er i ro, og det er ikke jentene selv som kontrollerer den. Det er guttene som langt på vei legger premissene for basisen *både* for jenteryktene og gutteryktene, og som kan forme ryktet til enkeltjentene ved å sette ut historier og rykter om dem. Jentene kan ikke på samme måte påvirke guttenes rykte. Slik har guttene i miljøet relativt stor kontroll over jentenes hverdag. Guttene har kontroll både over jentenes seksualitet med hensyn til aktivitetsgrad og tilgjengelighet, og over det *bildet* andre jevnaldrende har av jentene, noe som igjen gir en viss kontroll over jentenes sosiale liv i miljøet, i og med at ryktet er så viktig for ungdommene. Guttenes kontroll over andres bilde av jentene gir dem en viss

kontroll med jentenes eget selvbilde, sidene vennene og de andre jevnaldrende er viktige som tilbakemeldere og ”speil” for jentene. Det bildet de andre har av jentene gjennom ryktet deres, vil virke inn på hvordan de møter jentene og hvordan de tolker og definerer dem, noe som i sin tur gir viktig informasjon til jentene selv om hvem de ”er”.

Jentene skiller seg noe fra guttene med hensyn til i hvilken grad forventningene de møter, er kryssende. ”Macho”-verdiene i gjengen og miljøet blant de jevnaldrende stemmer bedre overens med de forventningene guttene møter ellers i samfunnet. Forventningene *jentene* møter fra sine jevnaldrende om å være i stand til å forsvare eget rykte og status selv, sammenfaller i større grad med de forventningene *guttene* møter ellers i samfunnet, enn det gjør med forventningene jentene møter ellers, om å være feminine og den svakere part. Slik blir det umulig for jentene å leve opp til *alle* normene og forventningene de møter, *samtidig*. Normene i vennegjengen eller gruppen skiller seg til en viss grad fra normene i familien eller på skolen. Særlig familien og vennene er slike grupper jentene møter klare normer og forventninger fra. I hvilken grad jentene internaliserer normene i de ulike gruppene på de forskjellige arenaene, avhenger blant annet av i hvilken grad de føler tilhørighet til gruppen.

Sentrumsjentene og periferijentene skilte seg fra hverandre med hensyn til tilknytning til familien og vennene. Sentrumsjentene fortalte om større tilknytning til vennene enn til familien, mens det blant periferijentene var omvendt. Felles for dem var at de fortalte om økende tilknytning til vennene fremfor familien med økende alder, men dette gjaldt i større grad for sentrumsjentene enn for periferijentene. Slik Chicago-skolen o.a. viser at vennegjengen i ungdomstiden overtar en del av familiens sosialiseringssfunksjoner, kan dette også sies å gjelde for sentrumsjentene i større grad enn periferijentene, blant de jentene jeg intervjuet. Men heller enn en *overføring* av denne funksjonen synes det å være snakk om en *deling*. Vennene synes å ha overtatt *deler* av de funksjonene som tidligere hadde ligget hos familien mens familien fortsatt spiller en viktig rolle for jentene.

11.5 JENTENES RELASJONSPERSPEKTIV

Relasjonene jentene har til vennene er sider ved jentenes hverdag som i stor grad er med på å forme hvordan jentene handler i konflikter. Handlingsvalgene deres skjer nettopp ut fra vurderinger der relasjonene står i sentrum, og det er dette jeg kaller *relasjonsrasjonalitet*. Relasjonene står sentralt i jentenes forståelse av hverandres handlinger og situasjonene de utføres i. På denne måten danner jentenes relasjoner utgangspunktet både for hvordan de forstår hverandres handlinger, for hvordan de tolker og definerer situasjonene de skjer i, og for handlingsvalgene de selv gjør. Levin og Trost viser at den symbolske interaksjonismen vektlegger å forstå fenomener og situasjoner gjennom å se på alle de ulike sidene ved situasjonene og handlingene (Levin og Trost 1996). Det er disse som danner grunnlaget for aktørenes egen forståelse av handlingene og situasjonene, og som ligger til grunn for hvordan de velger å svare på de andres handlinger. Ut fra det jentene forteller om sitt fokus på relasjonene til vennene og de andre jevnaldrende, kan vi si at relasjonene i stor grad utgjør jentenes *perspektiv* i forståelsen og tolkningen av handlinger og situasjoner.

Selv om jentene i gjengene, og også til en viss grad i gruppene, enkelte ganger kan handle i strid med gjeldende normer og regler i samfunnet generelt, er det ikke uten å være klar over at de handler i strid med disse normene. Ingen av jentene ga uttrykk for at vold var en akseptert handlingsform, verken i konflikter eller ellers, selv om de fortalte om egne erfaringer fra voldsbruk. Ingen av jentene hadde mange slike erfaringer å se tilbake på og i den grad de så noen av dem som akseptable handlinger, var de allikevel klare i sine holdninger *mot* vold. Hvordan de definerte sine egne voldelige erfaringer, blir interessant i denne forbindelse. Slik relasjonene er formende for jentenes forståelse av handlinger og situasjoner, er de kanskje også det i jentenes tolkninger av egne voldshandlinger. Ingen av jentene bruker begrepet vold når de forteller om erfaringene sine, de kaller situasjonene for “bråk” og “trøbbel”. Vold har en klar negativ ladning for jentene. Det samme gjelder et stykke på vei for “bråk” og “trøbbel”, men her er det rom for å bestemme definisjonene ut fra situasjonene. Videre kan det synes som at disse definisjonene av situasjonene har med et aspekt om skyldfordeling. “Bråk” eller “trøbbel” er enten noe som “bare skjer”, eller det er noe som er startet av noen andre, slik at de ikke har hatt noe reelt valg med hensyn til om de vil delta eller ikke. De ulike rammene jeg har vist at jentene i større eller mindre grad handler innenfor i konflikter, gjør valgmulighetene deres svært begrenset i de situasjonene der de, eller noen i gjengen deres, har blitt fornærmet eller “angrepet”. På denne måten defineres ikke jentenes “voldelige handlinger” som vold, men som svar på en annen handling. Sett i lys av

fokuset på rykte og status er det både riktig og viktig å svare på fornærmelser eller lignende, og det jeg definerer som en voldshandling og dermed et avvik, ser ikke slik ut i deres øyne.

Handlingsrommet jentene sitter igjen med, hvis de skal handle i tråd med de forventningene og normene de møter fra vennene, gjengen eller gruppen innad, samt følge de normene som gjelder for den sosiale statusen de har blant jevnaldrende generelt, er relativt lite. I tillegg til dette kommer de normer og forventninger de møter fra foreldre, lærere og andre voksne, selv om disse ikke bestandig skiller seg så mye fra normene blant vennene.

KAPITTEL 12 AVSLUTNING

De ulike strukturene og faktorene som legger føringer på jentenes handlingsvalg i konflikter, og i løsing av disse, har vært i fokus i denne oppgaven om unge jenter og konfliktløsning. Tankene og erfaringene jentene fortalte om i intervjuene jeg gjorde våren 1998, har dannet det empiriske grunnlaget for analysen av ulike rammer for jentenes handlingsrom i konflikter. I intervjusituasjonene la jeg vekt på at jentenes *egne* tanker og erfaringer omkring temaet i størst mulig grad skulle komme frem. Jeg har også lagt vekt på dette i oppgaven. Likevel er mitt fokus i oppgaven annerledes enn jentenes fokus i intervjuene. Jentene vektla i stor grad vennene og fortalte om andre sider av hverdagen, *i lys* av disse relasjonene. Fokus i oppgaven har vært på erfaringene og tankene jentene hadde omkring konflikter og konfliktløsning, og *i lys* av disse trekker jeg inn vennene, gjengen og miljøet, og ser på den innvirkning disse har på jentenes handlingsrom i konflikter. På denne måten er bildet som kommer frem av jentene i teksten, mer fokusert på konfliktene enn det bildet jentene selv ga under intervjuene. Slik måtte det bli for å knytte intervjuene opp til mitt tema. Jentenes fokus er *i seg selv* er en del av oppgaven, og jeg mener jeg ikke har gjort jentene urett ved å forskyve fokuset på denne måten. At jentene ser på vennene og gjengen eller gruppen som så viktige i hverdagen sin er ett av hovedfunnene mine.

Utgangspunktet for valg av tema for oppgaven og for utarbeidelsen av problemstillingen var dels avisenes oppslag om unge jenter i voldelige “bander” og dels en generell interesse for temaet. Avisenes oppslag i tiden før jeg startet intervjuene med jentene, skisserte et annet bilde av jenter og voldsproblematikk enn det som kom frem i intervjuene. I avisenes oppslag fremkom jentene som like voldelige som guttene, men mer utspekulerte. Jentene var i gjenger, som i fellesskap gikk til angrep, ranet og mishandlet andre jenter og gutter, sto det å lese i avisenes oppslag. Etter å ha intervjuet elleve jenter fra Oslo, satt jeg igjen med et mer nyansert inntrykk av unge jenter og voldsproblematikk i konflikter enn jeg i utgangspunktet hadde. Jeg startet med temaet: Unge jenter som voldsutøvere. Men jentene jeg hadde intervjuet var ikke “voldsutøvere”, verken i mine eller deres øyne. Hva kommer det av at inntrykket jeg fikk av jentene jeg intervjuet, skiller seg i så stor grad fra det inntrykket avisene fremmet av unge jenter i Oslo? Er jentene jeg intervjuet usedvanlig konforme, eller har avisenes oppslag dreiet seg om noen få jenter som er usedvanlig voldelige?

Avisenes oppslag er siktet inn på å høyne avisens salgstall, og med dette for øyet siles nyhetene slik at de som er mest salgbare får førstesiden. Videre formuleres nyhetene på en slik måte at de vekker oppsikt og dermed fremmer salgstallene. Unge jenter i gjenger som

driver med grov vold, er en nyhet som selger, men det ser ut til at den ikke er dekkende eller representativ for de unge jentenes hverdag. Inntrykket avisene ga, om at det her dreiet seg om en samfunnsendring i retning av at jentene hadde blitt mer lik guttene med hensyn til avvik og utagering, og at de også var *verre* enn guttene på dette området, bør tolkes i lys av avisenes målsetning: å vekke oppsikt og selge. Hvordan de jentene media baserte sine oppslag på, tenkte eller opplevde det som ble slått opp om dem, blir ikke trukket frem i nyheten. Kanskje har de jentene et liknende syn på disse handlingene som de jentene jeg intervjuet.

Jentegjengen avisene skrev om, holdt til i sentrumsområdet av Oslo, slik også en del av jentene jeg intervjuet gjorde. En del av episodene jentene jeg intervjuet forteller om, kunne vært "salgbare" nyheter. Men, i lys av det jentene forteller om situasjonene rundt episodene og om tankene og vurderingene de hadde i konflikten, får jeg et annet inntrykk av konflikten og av jentene.

Min undersøkelse er ikke gjort med tanke på at man skal kunne trekke generelle slutninger ut fra det jeg finner. Allikevel kan vi lære noe ut fra det jentene forteller, og på den måten tolke oppslag i avisen i lys av en bedre forståelse av tema.

Tolker vi konflikter og vold, blant ungdom generelt og blant unge jenter mer spesielt, i lys av deres *egen* forståelse og definisjoner av situasjonene, har vi bedre muligheter til å hjelpe til og forstå konflikten. Gjennom å forstå konflikten innhold og de strukturer som begrenser aktørenes handlingsrom i situasjonene, kan arbeidet med å løse opp i konflikten bli mer effektivt og bedre. Et "innenifraperspektiv" som dette, er nødvendig for å kunne forstå hva de ulike handlingene betyr for jentene, og hva interaksjonen innebærer av mening for dem. I konflikter eller "bråk" der unge jenter er aktører, er det *deres* forståelse og definisjoner av situasjonen som må ligge til grunn i konfliktløsningen. Dette gjelder også der voksne i miljøet velger å gå inn for å hjelpe dem med å løse konflikten. Forståelse av konflikten er viktig for å kunne avgjøre hvorvidt det er en konflikt andre bør gå inn i, eller om det er en konflikt jentene kan og bør løse opp i på egen hånd. Konflikter som ser alvorlige og kanskje også farlige ut for utenforstående, er kanskje ikke det, sett med jentenes øyne. Omvendt er kanskje en konflikt som ser harmløs ut mer alvorlig for jentene enn den ser ut, utenifra. Episoder eller konflikter som ser relativt uskyldige ut, sett gjennom de voksnes forståelsesrammer, er kanskje opptakten til en mer alvorlig konflikt. Uten forståelse av konflikten og de styrende strukturer i den vil kanskje forsøk på å løse opp i den kunne eskalere den. Slik relasjonene former jentenes forståelse av situasjonene, vil et forsøk på å løse konflikten som går på tvers av relasjonene, eller som ikke har tatt hensyn til de ulike statusposisjonene, kunne legge grunnlaget for nye konflikter. Et eksempel på dette kan være

omplussing i klasserommet etter en konflikt. En ”kul” jente som blir plassert sammen med ”nerdene” på grunn av en konflikt, der hun sto sammen med de andre ”kule” i klassen, kan gjøre statusen jenta har utrygg, og dermed viktigere å forsvare mot den minste trussel. En mer fruktbar løsning kan være å ta en felles samtale med et par fra hver ”leir” sammen med for eksempel inspektøren på skolen. I og med at jentene ikke ser på vold som en akseptert handlingsform, vil det heller ikke være nødvendig med å markere avviket utover en bekreftelse av det ikke er akseptabelt. Grunnlaget for konflikten ligger kanskje i de forskjellige posisjonene i hierarkiet og jentenes fokus på å vedlikeholde status og rykte heller enn i avvikende normer. Ved å hjelpe jentene til å finne alternative metoder for å vedlikeholde eller opparbeide status kan konflikter forebygges. Konstellasjoner på tvers av statusposisjonene kan være en måte å unngå at skillene mellom de ulike posisjonene i statushierarkiet blir store. Da vil ikke et visst tap av status være så utslagsgivende for jentene. På denne måten kan konflikter holdes på et nivå der jentene lettere kan løse opp i dem uten at det blir ”bråk” eller ”trøbbel”. Å tilrettelegge samhandling på tvers av statusposisjon og rykte, på arenaer der skolen er ansvarlig, slik at ikke jentenes status kommer i fare, kan være en måte å opparbeide slike konstellasjoner mellom de ulike hierarkiposisjonene.

Betydningen relasjonene, status og rykte har for jentene i konflikter er videre viktig å være klar over i andre situasjoner og på andre arenaer. Ungdomsklubbene er et eksempel på en slik arena. Her legger ungdommene selv langt på vei premissene for interaksjonen, men det er voksne tilstede som kan legge føringer på formen interaksjonen får. Bare det at det er voksne tilstede, påvirker interaksjonen, ungdommene vet at hvis det går ”over stakk og stein” på ett eller annet vis, vil de voksne gripe inn og sette grenser. Dette kan i mange tilfeller være en trygghet for ungdommene, og begrense virkningen av for eksempel den makten de høyt plasserte i statushierarkiet kan ha over de med lavere status. For at de voksne på klubben skal kunne se når en situasjon har gått for langt, er det viktig at de har informasjon og kunnskap om strukturer, fokus og koder blant ungdommene. Dette gjelder også for foreldrene.

Forståelse av situasjoner og strukturer ungdommene handler innenfor, kan gi handlinger og episoder ungdommene har vært med på, en annen mening i foreldrenes øyne. Handlinger som kan se ut som uttrykk for ren aggresjon eller utagering for utageringens skyld, får en annen mening når foreldrene også har kunnskap nok til å forstå hva handlingene betyr for ungdommene, og ut fra hvilke vurderinger de har valgt å handle slik. Får foreldrene datteren på 14 år hjem i følge med politiet på grunn av en slosskamp, er det viktig å vite hva som har ligget til grunn for episoden. Det som kan se ut som et umotivert angrep på en annen jente på samme alder, kan i jentenes øyne være grensesetting eller vedlikehold av rykte. Eller

det kan handle om å stille opp for en venninne som har kommet i ”trøbbel”. Kanskje har ikke jenta hatt noe reelt valg, sett i forhold til de normer og strukturer som gjelder blant de jevnaldrende. Hvis hun hadde valgt annerledes, ville hun kanskje ha kommet i ”bråk” selv dagen etter, eller lignende. Med en forståelse av situasjonen, slik jenta selv forstår den, kan foreldrene og politiet, på en mer fruktbar måte sikte inn eventuell hjelp og grensesetting.

I forhold til ”Ni-bua-gjengen” jeg kort beskrev innledningsvis, ville en bedre forståelse av hvordan situasjoner og handlinger så ut i våre øyne, kanskje spart foreldrene og lærerne våre en del bekymringer. For eksempel kunne synet på de stadig skiftende kjærestene vært et annet, dersom foreldrene og lærerne hadde hatt en bedre forståelse av hvilken rolle kjærestene hadde for rykte og status, og for relasjonene i gjengen. De voksne tilla kjæresteforholdene den mening de husket fra de selv var unge, mens dette ikke i særlig grad stemte overens med den definisjonen vi hadde av dette selv. Det samme gjelder bekymringene de voksne hadde for bruk av narkotika i gjengen. At vi i en alder av 14-15 røykte sigaretter ga signaler om at grenser overfor nytelsesmidler, og overfor aldersgrenser i samfunnet, ikke i særlig grad gjaldt innenfor gjengen. Dette stemte dårlig med hvordan det i realiteten var i gjengen. Å røyke hadde en viktig rolle med hensyn til sosial deltakelse og relasjonsvedlikehold, ved at det innebar at vi gjorde noe sammen som vi visste var galt. Men samtidig var det klare grenser mellom et slikt normbrudd og mer alvorlige lovbrudd. Det var aldri noe bruk av narkotika i gjengen. Normene var veldig klare både på dette området, og med hensyn til annen kriminalitet, og sanksjonene var siktet inn på relasjonene. Hadde noen av guttene gjort noe jentene mente var galt, slo vi opp. Derav kom også noen av de korte kjæresteforholdene. Dermed var også foreldrenes bekymring for seksuell løssluppenhet i gjengen relativt ubegrunnet. I tillegg til at denne sanksjonsformen lå bak en del av de korte forholdene var også fokus på å verne om ryktet sitt sterkt i gjengen og ellers i miljøet. Dette innebar seksuell tilbakeholdenhet, spesielt for jentene, slik også jentene jeg intervjuet forteller om.

Gjennom å fokusere på jentenes forståelse av konfliktene og de strukturene de handler innenfor, kan man lettere sile ut de konfliktene de virkelig *trenger* hjelp til å løse. Situasjoner man *forstår*, virker mindre skremmende enn situasjoner som virker utforståelige. Kanskje er forståelsen av episoder eller konflikter ikke minst viktig for å se konfliktene for det de er *for ungdommene*, og dermed ikke frata dem muligheten til å trene seg i konfliktløsning.

LITTERATURLISTE

Aubert, Vilhelm (1991): *Sosiologi 1. Sosialt samspill.*

Oslo: Universitetsforlaget.

Bakken; Anders (1998): *Ungdomstid i storbyen.*

NOVA-rapport 7/98.

Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Becker, Howard S. (1966): *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance.*

London: The Free Press, Macmillian Publishers.

Bjerrum Nilsen, Harriet, og Monica Rudberg (1989): *Historien om jenter og gutter.*

Kjønns sosialisering i et utviklingspsykologisk perspektiv.

Oslo: Universitetsforlaget.

Bjerrum Nilsen, Harriet, og Monica Rudberg (1990): *Jenters vei til rusmidler – et sosialiseringsperspektiv.*

Oslo: Norges råd for samfunnsforskning.

Bloch, Herbert A. and Arthur Niederhoffer (1958): *The Gang: A study in adolescent behaviour.*

New York: Philosophical Library.

Brandth, Berit (1996): "Gruppeintervju: perspektiver, relasjoner og kontekst."

I: *Kvalitative metoder i samfunnsforskning.* Harriet Holter og Ragnvald Kalleberg (red.).

Oslo: Universitetsforlagets metodebibliotek.

Bråten, Stein (1993): *Dialogens vilkår i datasamfunnet. Essay om modellmonopol og meningshorisont i organisasjons- og informasjonssammenheng.*

Dialogens vilkår i datasamfunnet. (utdrag)

Oslo: Pensumtjenesten, Universitetsforlaget.

- Campbell, Anne (1976): "The Role of the peer group in Female Delinquency".
I: *Girl Delinquent*, Anne Campbell (1981).
Oxford: Oxford University.
- Campbell, Anne (1981): *Girl Delinquent*.
Oxford: Basil Blackwell.
- Campbell, Anne and Steven Muncer (1996): "Them and us, a comparison of the cultural context of American gangs and British subcultures."
I: *Street Crime*, Mike Maguire (Editor).
Aldershot: Dartmouth Publishing Company.
- Christie, Nils (1982): *Hvor tett et samfunn?*
Oslo: Universitetsforlaget.
- Cloward, Richard A. and Lloyd E. Ohlin (1969): *Delinquency and Opportunity*.
London: Ruthledge and Kegan Paul.
- Cohen, Albert K. (1971): *Delinquent boys, the Culture of the Gang*.
New York: The Free Press.
- Dagbladet* (15.06.97): "Voldsbølge i jentegjenger, jenter slår jenter helseløse".
- Decker, Scott H. and Barrik Van Winkle (1996): *Life in the Gang, Family, Friends, and Violence*.
New York: Cambridge University Press.
- Ericsson, Kjersti, Geir Lundby, og Monica Rudberg (1985a): *Mors nest beste barn, Ungdom, rusgift og kriminalitet*.
Oslo: Universitetsforlaget.
- Ericsson, Kjersti, Geir Lundby, Monica Rudberg (1985b): *Per + Kari = Trøbbel*.
Oslo: Universitetsforlaget.

Ericsson, Kjersti (1991): "Penis på sprit" I: *Materialisten* nr. 1/2 1991.

Fangen, KaBodil (1995): *Skinheads i rødt, hvitt og blått – en sosiologisk studie fra "innsiden"*.

Rapport 4/95.

Oslo: UNGforsk, Norges forskningsråd.

Foss, Turid (1995): *Et fargerikt møte i svart og hvitt Om svarte gutter og hvite jenter i Oslo sentrum*.

Oslo: Prosjektrapport Uteseksjonen.

Frønes, Ivar (1988): "On the Meaning of Peers"

I: *Canadian seminar on childhood implications for child care policies*. Seminar Report.

Ontario: European Centre for Social Welfare Training and Research

Frønes, Ivar (1995): *Among Peers. On the Meaning of Peers in the Process of Socialization*.

Oslo: Universitetsforlaget, Scandinavian University Press.

Gautun, Heidi (1996): *Voldens ansikt Ungdoms erfaringer med vold i Oslo og landkommuner*.

FAFO-rapport 189.

Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO.

Goffman, Erving (1992): *Vårt rollespill til daglig*.

Oslo: Pax forlag A/S.

Hagen, Kåre, Anne Britt Djuve og Pernille Vogt (1994): *Oslo: Den delte byen?*

FAFO-rapport 161. Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO.

Heidensohn, Frances (1996): *Women and crime*.

London: Macmillan Press Ltd.

- Hauge, Ragnar (1970): *Gjengkriminalitet og ungdomskultur*.
Oslo: Universitetsforlaget.
- Holter, Harriet (1996): "Fra kvalitative metoder i kvalitativ samfunnsforskning".
I: *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Harriet Holter og Ragnvald Kalleberg (red.).
Oslo: Universitetsforlagets metodebibliotek.
- Hughes, John A, og Sven- Axel Månsson (1988): *Kvalitativ sociologi*.
Lund: Studentlitteratur.
- Kalleberg, Ragnvald (1996): "Forskningsopplegget og samfunnsforskningens dobbeltdialog".
I: *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*, Harriet Holter og Ragnvald Kalleberg (red).
Oslo: Universitetsforlagets metodebibliotek.
- Kriminalstatistikk 1996*: Oslo - Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå, 1998.
(Norges offisielle statistikk).
- Kårikstad, Louise (1999): "Braithwaites teori – en offerorientert kriminalpolitikk?"
Mellomfagsoppgave i Kriminologi våren 1999.
Oslo: Institutt for kriminologi, Universitetet i Oslo.
- Larsen, Guri (1992): *Brødre. Æreskamp og hjemløshet blant innvandringens ungdom*.
Oslo: Pax Forlag A/S.
- Levin, Irene og Jan Trost (1996): *Å forstå hverdagen*.
Oslo: Tano Aschehoug.
- Lien, Inger Lise og Thomas Haaland (1998): *Vold og gjengatferd*.
Oslo: Samarbeidsrapport NIBR/ Ungdom mot vold.

- Lysgaard, Sverre (1991): *Arbeiderkollektivet*.
Oslo: Universitetsforlaget.
- Miller, W. B. (1975): *Violence by Youth Gangs and Youth Groups as a Crime Problem in Major American Cities*.
Washington: Government Printing Office.
- Næss, Elisabeth (1999): *Vold er ære, kriminalitet er penger. "K"-gjengen om seg selv*.
Oslo: Det Kriminalitetsforebyggende råd.
- Repstad, Pål (1993): *Mellom nærhet og distanse*.
Oslo: Universitetsforlagets metodebibliotek.
- Sartre, Jean Paul (1978): "Serialitet"
I: *Handling og samfunn*, Dag Østerberg (red.)
Oslo, Pax Forlag A/S
- Shaw, Clifford R. (1968): *The Jack-roller. A delinquent boy's own story*.
Chicago: The University of Chicago Press.
- Shaw, Clifford R. and Henry D. McKay (1969): *Juvenile delinquency and urban areas*.
Chicago: The University of Chicago Press.
- Skjørten, Kristin, Tore Bjørge, Leif Petter Olaussen (1999): *Forskning om vold*.
Oslo: Norges forskningsråd.
- Skjørten, Kristin (1994): *Voldsbilder i hverdagen. Om menns forståelse av kvinnemishandling*.
Oslo: Pax Forlag A/S
- Sykes, Gresham and David Matza (1957): "Techniques of Neutralisation: A theory of Delinquency."
I: *American Sociological Review* [utgivelses sted ikke oppgitt].

Thrasher, Frederic M. (1947): *The Gang*.

Illinois: The University of Chicago Press.

Varang, Kjersti (1999): "Gutter på kant med loven og seg selv. To historier om to guttegjenger i en bydel i Oslo".

Hovedoppgave i Kriminologi.

Oslo: Institutt for Kriminologi, Universitetet i Oslo.

Verdens Gang (06.09.97): "Jentebande hevnet seg".

Weber, Max (1978): *Economy and society : an outSara of interpretive sociology*.

California: University of California Press.

Wirum, Ingrid og Veslemøy Grytdahl (1997): *Straffesaksprosjektet*.

[Ikke publisert tallmateriale fra voldsprosjektet i Oslo politidistrikt 1997].

Østerberg, Dag (1984): *Sosiologiens nøkkelbegreper*.

Trondheim: J. W. Cappelens forlag A/S.

INTERVJUGUIDE FOR INTERVJU MED POLITIET

* **Ditt syn på:**

* **Dagens situasjon generelt sett**

* **Normer og holdninger**

* **Sub-kulturer**

* **Kjønnsroller, stempling**

- *Hvordan tror du jentene definerer vold?*

- *Hva er vold for jentene? (Konkret)*

* ***Kan du si litt om ditt inntrykk av hvordan virkeligheten i dag ser ut for unge jenter med hensyn til:***

- 1a) Voldsbruk både jentene imellom og generelt mellom ungdom i aldersgruppen 14-18

- b) Spesielle jenter som utøver vold?

- 2) Er det oftest enkeltjenter som kommer i "bråk", eller er det oftest gjengene deres?

- 3a) Reaksjoner de møter på voldsbruk fra det offentlige kontrollapparat

- b) Forskjeller på reaksjoner avhengig av kjønn?

- 4a) Jentenes reaksjon på politiet og holdninger til politiet Eksempler?

- b) Forskjeller på jenters og gutters reaksjoner på og innstilling til politiet

Eksempler?

- 5a) Familiens rolle i ungdommenes liv

- b) Reaksjoner de møter fra familien konkrete eks.

- 6a) Skole

- b) Reaksjoner de møter fra skolen / lærerne konkrete eks.

- Er det noe spesielt du synes at jeg burde "ta tak i" i forbindelse med mitt tema om jenter som voldsutøvere?

INTERVJUGUIDE FOR JENTEINTERVJUENE

- Hvor gammel er du?

I hvilket område av by`n bor du? (jeg trenger ikke adresse, kun område som f.eks. Tåsen)

* ***Kan du si litt om hvordan du synes virkeligheten i dag er for deg m.h.t.:***

- **1) Bruk av fritiden din**

- b) Hvor mye av fritiden din bruker du sammen med venner?
- c) Hva gjør du vanligvis i helgene?
- d) Går du på noen organiserte fritidsaktiviteter som f.eks. spille i korps eller spille basket e.l.?

- **2) Vennene dine**

- b) Vennenes betydning
- c) Hvordan vil du karakterisere vennegruppen din?
- Danner du og vennene dine en gruppe, føler du?
- Kaller dere dere en gjeng?
- Kaller andre dere en gjeng?
- d) Hva synes du skal til for at en vennegruppe er en gjeng i dine øyne?
- e) Hvordan er fordelingen av jenter og gutter blant vennene dine

- **3) Hvor lenge har du hatt de samme vennene?**

- b) Er dere en stabil gruppe?
 - Skifter det raskt hvem som er venner med hvem?
 - Kan du si litt om dine tanker omkring det?
- c) Er det noen det er ”kulere” å være venner med enn andre?
- Hva er dine tanker omkring det?

- **4) Gutters / kjæresters betydning**
- b) Skifter jenter ofte hvem de henger sammen med etter hvem kjæresten deres henger sammen med?
- c) Hva er viktigst av typen og venninnene, syns du?
- d) Hvordan vil du beskrive gutters rolle i et kjæresteforhold?
- Er det slik at guttene forsvarer kjæresten sin dersom det blir bråk? Eller skal jentene forsvare seg selv?

- **5) Lojalitetsbånd til vennene dine**

- **6) Konfliktløsning mellom jevnaldrende**
- b) Hva slags konflikter er det vanligvis? Konkrete eksempler
- c) Hvordan løser dere konfliktene? Konkrete eksempler
- d) Er det mange av konfliktene som blir til bråk? Eksempler

- **7) Kan du si litt om hva som kan starte en konflikt?**
- Hva er dine tanker omkring dette?
- b) Løser dere konfliktene som enkeltindivider eller trekker dere flere inn i konflikten?
- c) Kan du si litt om hvordan du selv opplever slike konflikter?

- **8) Krangling, bråk, slossing både dere imellom og generelt sett mellom ungdom**
- b) Er det noe spesielt med jenter som kommer i bråk, syns du?

- **9) Har du selv vært innblandet i konflikter?**
- Kan du si litt om det? Gjerne litt konkret
- Hva var bakgrunnen for konflikten/ krangelen?
- b) Ble det bråk av den konflikten?
- c) Hvordan opplevet du å være med selv?
- d) Hvordan ser du på det i ettertid?
- e) Fikk dere løst opp i konflikten?
- Ble voksenpersoner trukket inn i konflikten for å løse opp i den?
- Ble politiet blandet inn i konflikten?
- Kan du fortelle litt om de konsekvensene konflikten fikk i ettertid for dem som var innblandet?

- **10) Er det oftest enkeltjenter som kommer i ”bråk”, eller er det oftest vennegjengene deres?**
- b) Hva ser du på som ”bråk”?
- c) Hva ser du på som ”vold”?

- **11) Hvordan ser du på slossing blant jenter?**
- b) Hvordan ser du på slossing blant gutter?

- **12) Hva tror du andre jenter ser på som bråk og vold?**

- **13) Kan du fortelle litt om hvordan jenter sloss?** Gjerne konkrete eksempler
- b) Er det forskjell på hvordan jenter sloss og hvordan gutter sloss? Hvordan?
- c) Kan du gi noen eksempler på det?
- d) Hvordan ser du på det?

- **14) Reaksjoner dere møter på bråk og krancling**
- a) Fra det offentlige kontrollapparat som barnevern og politi
- b) Fra skolen og lærerne
- c) Fra familien din

- **15) Syns du det er forskjell på de reaksjonene jenter og gutter møter på slossing og bråk?**
- b) Kan du si litt om hva du mener er forskjellen? Gjerne konkrete eksempler
- c) Hvordan ser du på dette?
- Er reaksjonene rimelige?
 - d) Hva ville vært en rimelig reaksjon i dine øyne?

- **16) Families rolle og betydning for deg**
- b) Bruker du mye tid sammen med familien din?
- c) Er det viktig å ha et godt forhold til familien din?
- Er ditt forhold til familien din slik du ønsker det?
- d) Hva er foreldrene dine sin sivilstand?

- **17) Skolens betydning og funksjon for deg**

- b) Hvordan ser du på skolen?
- c) Hvordan syns du det er å være på skolen?
- Er det viktig for deg å få gode karakterer?
- Har du mye fravær uten å være syk? Skulker du?

- Er det noe spesielt du synes at jeg burde ”ta tak i” i forbindelse med mitt tema om unge jenter og konfliktløsning?

TAUSHETSPLIKTERKLÆRING

All informasjon som kommer frem under intervjuene eller i samtale før eller etter intervjuene skal kun brukes i anonymisert form. Opplysninger som kan knyttes til en bestemt person skal ikke komme frem. Informasjonen som kommer frem i intervjuene er til bruk i min hovedfagsavhandling, og skal oppbevares på forsvarlig måte.

Ingunn Margrete Grude Flekkøy